

ACADEMIA ROMÂNĂ
DIN VIEAȚA POPORULUI ROMÂN
CULEGERI ȘI STUDII

XXVI.

CERUL
ȘI
PODOABELE LUI
DUPĂ CREDINȚELE POPORULUI ROMÂN
DE
TUDOR PAMFILE

CU 11 FIGURI ÎN TEXT

ȘEDIȚA DELA 28 MAIU 1914.

22. IAN. 2020

BUCUREȘTI

LIBRĂRIILE SOCFEC & Comp., PAVEL SURU, C. SFETEA

LEIPZIG
OTTO HARRASSOWITZ

1915

WIENA
GEROLD & Comp.

DIN VIEAȚA POPORULUI ROMÂN:

I. <i>Hora din Cartal</i> , de Pompiliu Pârvescu, 1908	I.. 3.—
II. <i>Cîmiliturile românești</i> , de T. Pamfile, 1908	1.—
III. <i>Poezii populare din Maramureș</i> , de Tit Bud, 1908	1.—
IV. <i>Cîntece și urături</i> , de Al. Vasiliu, 1909	5.—
V. <i>Din literatura populară</i> , de N. Păsculescu, 1909	6.—
VI. <i>Jocuri de copii</i> , de T. Pamfile, 1909	1.—
VII. <i>Sărbătorile poporului</i> , de C. Rădulescu-Codin și D. Mihalache, 1910	1.—
VIII. <i>Industria casnică la Români</i> , de T. Pamfile Premiul „Neuschtz” din 1909, 1910	10.—
IX. <i>Hore și chiuituri din Bucovina</i> , de S. Fl. Marian, 1911	2.—
X. <i>Legende, tradiții și amintiri istorice</i> , de C. Rădulescu-Codin, 1910	1.50
XI. <i>Sărbătorile de vară la Români</i> , de T. Pamfile, 1911	2.—
XII. <i>Cîntece de țară</i> , adunate de T. Pamfile, 1913	4.—
XIII. <i>Boli și leacuri la oameni, vite și păsări</i> , după datinile și credințele poporului român, adunate din com. Țepu (Tecuciu) de T. Pamfile, 1911	1.—
XIV. <i>Cîntece populare românești din Comitatul Bihor (Ungaria)</i> , culese și notate de Béla Bartók 1913	5.—
XV. <i>Vremuri înțelepte</i> . Povestiri și legende românești, culese de D. Furtună, 1913	1.—
XVI. <i>Agricultura la Români</i> , de T. Pamfile, 1915	5.—
XVII. <i>Ingerul Românului</i> , povești și legende din popor, culese de C. Rădulescu-Codin, 1913	4.—
XVIII. <i>Povestea lumii de demult</i> , după credințele poporului român, de T. Pamfile, 1913	2.—
XIX. <i>Sărbătorile la Români; Sărbătorile de toamnă și Postul Crăciunului</i> , de T. Pamfile, 1914	2.—
XX. <i>Sărbătorile la Români: Crăciunul</i> , de T. Pamfile, 1914	3.—
XXI. <i>Superstițiile poporului român</i> , de G. F. Ciușanu. Premiul Adamachi din 1913, 1914	4.—
XXII. <i>Colinde din Ardeal</i> , culese de Alexiu Viciu, 1914	2.—
XXIII. <i>Cuvinte scumpe. Taclale, povesturi și legende românești</i> , culese de D. Furtună, 1914	1.50
XXIV. <i>Cromatică poporului român</i> de T. Pamfile și M. Lupescu, 1914	2.—
XXV. <i>Diavolul învrăjbitor al lumii</i> , după credințele poporului român de T. Pamfile, 1914	1.—
XXVI. <i>Cerul și podoabele lui</i> , după credințele poporului român, de T. Pamfile, 1914	2.—
XXVII. <i>Credințe și superstiții ale poporului român</i> , de Artur Gorovei	5.—

PREFAȚA.

Propusesem nu de mult, un plan pentru culegerea materialului și întocmirea cercetărilor cu privire la manifestațiunile vieții poporului român (1), mai ales în scopul de a împiedecă reeditarea lucrurilor cunoscute și de a lăsa uitate alte colțuri, cari după plan, s'ar vedeă cu ușurință.

Cu presenta cercetare însă, s'ar părea că tocmai eu vin și calc economia planului, rugând Onor. Academie Română să binevoiască a da găzduire în publicațiunea «Din vieața poporului român» lucrării mele «*Cerul și podoabele lui*», după ce, tot sub auspiciile Onor. Academiei Române, a apărut cercetarea d-lui I. Otescu: *Credințele jăranului român despre cer și stele* (2). •

Totuș între lucrarea d-lui Otescu și a mea, sunt deosebiri esențiale:

Întâia: din cele 8 capitole ale lucrării d-lui Otescu, în lucrarea mea nu și-au putut află locul 2 dintr'însele: *Pământul*, care nu poate fi cuprins în subiect, și *Meteorele atmosferice*, cari, după socolița mea, au dreptul la o dezvoltare cu mult mai mare, pe care nădăjduesc să le-o dau în descrierea *Văzduhului*, după cum se arată în planul citat.

A doua mare deosebire stă în însuș scopul celor două lucrări: eu m'am mărginit la culegerea a cât mai multor informațiuni din izvor românesc, pe când d-l Otescu, pretutindeni a căutat să pună în legătură credințele de astăzi ale poporului român, cu credințele clasice ale antichității grece și romane, stabilind pe alocuri asemănări cari nu se pot primi decât cu o multă îngăduință.

(1) *Povestea lumii de demult*, p. 4

(2) În *Anal. Acad. Rom.*, XXIX, lit.

Socotesc că vremea cercetărilor comparative încă n'a sosit, pentru două pricini. O pricină ar fi că nu s'au apropiat de încheiere culegerile, că prin urmare, o mare câtime de material lipsește, atât la noi, cât și la vecinii cu cari am fost în a-fingere. A doua pricină este că cercetările comparative, pe aceste tărâmurii, nu pot precede celor istorice, cari, cu material pozitiv, sunt chemate să dea încheieri cu privire la influențele politice și culturale dintre poporul român și popoarele vecine, vechi și nouă.

Ca să se vadă câtă pagubă poate aduce o astfel de cercetare pripită, reproduc, *la întâmplare*, o parte din fața unei cărți:

«Pământul, în credințele poporului român, este parte femească și formează cu cerul o dualitate destul de distinctă».

Și apoi citarea de comparații:

Ca și la Greci, «perechea nemuritorilor Uranos și Gea»;

Ca și la Neozelandeji, «Rangi, —cerul,—și Papa,—pământul,—pereche înamorată, care dădă naștere la toate vietățile».

Cari sunt temelile acestor informații?

Să zicem ca *Rangi* și *Papa* erau cu adevărat o pereche înamorată» care a putut concepe *întăile* vietăți. că

Uranos și *Gea*, cu adevărat, au putut alcătui o pereche, dar nu după concepția poporului grec, ci după cea a cutărui filosof.

Dar *Pământul* și *Cerul*, după concepția poporului român, formează o pereche cât de puțin înamorată? Iată mărturia pe care autorul se bizuie când o enunță:

«Pământul e parte femeiască, e mama noastră, care ne hrănește și ne face, iar Dumnezeu din ceruri e soțul ei, e tatăl nostru, și noi, copiii lor» (1).

Aici n'avem de a face c'o credință populară, ci cu socolinta unui individ cu aplecări poetice, care, cu oarecari podoabe, a vrut să zică: «Pământul e [ca o] parte femeiască, e [ca] mama noastră care ne hrănește și ne face.....».

Dar *Cerul* corespunzător lui *Rangi* sau *Uranos*? Nu e vor-

(1) E. N. Voronca, *Credințele poporului român*, p. 156.

bă de cer, ci de *Dumnezeu* din *ceruri*, pe care poporul, pentru multele lui daruri, l-a socotit ca un părinte al lumii.

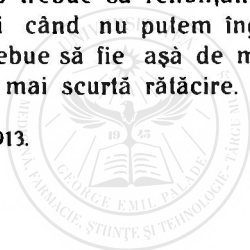
Cum vedem, dintr'o mărunță scăpare din vedere, din lipsă de informație, cade o pagină de cercetare comparativă. pe care, mărturisesc că am luat-o la întâmplare

Și apoi, chiar când n'ar cădea, ce urmare s'ar putea trage din această paralelă, câtă vreme nu se știe cari vor fi fost în decursul veacurilor legăturile dintre Greci, Români și.... Neozelandezi!

Dacă, să zic, se așteptă apariția *Poveștii lumii de demult*, se putea vedeă în cele 20 de pagini că nici odată nu se pomenește că pământul și cerul alcătuesc o dualitate, nu «distinctă», dar nici măcar cât de cât de sclipitoare.

Pentru câtvă timp trebuie să renunțăm la astfel de cercetări comparative, și când nu putem îngădui, câmpurile ce se vor îmbrășișă trebuie să fie așa de mici, încâl să nu fie cu puțină nici cea mai scurtă rălăcire.

Bârlad, La Sf. Nicolai, 1913.

PARTEA I.

CERUL.

Religiunea creștină, indemnându-ne prin *Simbolul credinței* ca să credem în «Dumnezeu Tatăl. A-toate-țiitorul, făcătorul cerului și al pământului», e firesc ca tot poporul nostru să fie încredințat și să spună că *cerul* a fost făcut de Dumnezeu, o dată cu toate câte le vedem împrejurul nostru. Se înțelege însă, că această credință, la oaltă cu alte credințe păgânești, cari nu s'au putut înlătură de creștinism, au făurit o mare câtime de legende și superstiții, pe cari leam întocmit nu de mult în *Povestea lumii* (1).

Cu privire la *cer* nu se pot găsi amănunte acolo, de oare ce el nu face parte din *lume*, din pământ, adică din «lumea de sub soare». El este de-asupra lumii, și la rândul său își are lumea sa. Despre *cer*, atât se pomenește acolo: din multe pricini, pământul a fost croit mai mare decât *cerul*, astfel că *poalele cerului* nu putură acoperi marginile pământului, și că pentru ca aceste margini să fie răstrânse, Dumnezeu, prin ispita *ariciului* sau a altor vietăți, a încrețit fața pământului. dând cu chipul acesta naștere *dealurilor* și *văilor*: pământul s'a *incăputat* cu *cerul*, *poalele cerului* s'au putut rezemă tocmai pe marginile pământului (2).

Prin Ardeal găsim aceste credințe în următoarea colindă-necompletă de altfel la sfârșit:

...Domnul tare că creșteă,	Făcū ceriul și pământul,
Lucru mare că-mi făceă;	Făcū ceriu 'n două zile

(1) *Povestea lumii de demult*. București, 1913.

(2) Vezi cap. „Dealurile și văile“, tot acolo, p. 31 și urm.

T. Pamfile, *Cerul și podoabele lui*.

Și pământu 'n două zile.
 Tînse ceriul pe pământ:
 Cumu-l tînse,
 Nu l cuprinse.

Domnul tare se 'ntristă
 Și din graiu așa grăia:
 —Oi, harhanghel Mihăilă,
 Bagă mâna 'n buzunar

Și mi-și scoate-un biciu de foc (!).

Sunt însă și credințe cari desfac zidirea pământului de cea a cerului ce se întâmplă mai târziu. Astfel, prin unele părți din Bucovina, se povestește că după ce lumea s'a înmulțit chiar, *luna* și *soarele*, neavând cer, umblau pe pământ. O dată însă,—fie din pricina drumurilor grele, fie că ardeau pe oameni prea tare, fiind aproape,—fie soarele și luna, fie oamenii, s'au rugat lui Dumnezeu ca să le face *cer* de umblat. Când sfinții au auzit această rugămintă, s'au bucurat: au sărit șapte dintr'înșii, «cei șapte apostoli», și-au făgădui oamenilor că ei vor face *cerul* dacă lumea îi va ajuta și-i va cinsti. Oameni au făgădui, Dumnezeu a dat aripi *ingerilor*,— a făcut ingeri prin într'ariparea sfinților,—și aceștia au sburat la *Rohmani*, o lume care se află sub lumea noastră. De acolo au adus ingerii *piatră scumpă*, din care mai întâiu s'a făcut *cerul* ca o nesfârșită pânză de sticlă, și apoi, din ceea ce a rămas, i s'au durat *șapte stâlpi*, cari-l sprijină. Cei șapte sfinți păzesc la cei șapte stâlpi ai cerului, în schimbul cărei slujbe, lumea îi cinsteste prin păzirea celor patru *posturi* de peste an.

În cer, astfel făcut, s'au urcat apoi *soarele*, *luna*, și după dâșii *Dumnezeu*, cu toate cetele sale (2).

Colindele ardelenesti ne spun despre răzemarea cerului pe *trei stâlpi de argint*:

...De când Domnul s'a născut	Mărunțele
Și pământul l-a făcut	Și cu luna
Și cerul l-a ridicat	Cu lumina,
Pe tri stâlpii de d'argint	Soarele
Și frumos l-a împodobit	Cn razele (3).
Tot cu stele	

(1) Al. Viciu, *Colinde din Ardeal*, București, 1914, p. 27

(2) E. N.—Voronca, *Datinile și credințele poporului român*, Cernăuți 1903, p. 28.

(3) Al. Viciu, *Colinde din Ardeal*, p. 81.—*Ibidem*, p. 39. „...tri stâlpi...”.

Alte colinde, ardelenesti și din țară, vorbesc și de *patru stâlpi de argint*:

...Când Dumnezeu s'a născut	Mai frumos l-a 'mpodobit,
Și pământul l-a făcut,	Tot cu stele
Sus cerul l-a ridicat :	Mărunțele,
Patru stâlpi l-a răzemat,	Mai pe sus cu mai mărèle,
Patru stâlpi tot de argint;	Soarele cu razele
	Luna cu lumineie! (1).

Prin unele părți se crede că cerul se sprijină pe patru stâlpi, cari sunt patru stele (2), iar prin altele se zice că este ținut de *Simion Stâlpnicul*, pentru care cuvânt acest sfânt este sărbăt cu nelucru, de unii la 21 Iulie, de alți la 1 Septembrie (3).

Având margini sau poale (4), bolta cerului are și un mijloc sau o *inimă*, pe sub care, prin unele părți din jud Botoșani se crede că nu-i bine să meargă omul, căci pe acel loc numai *dracilor* le este sortit să umble (5).

După unele credințe, întâiul cer ridicat de-asupra pământului, eră mai aproape de acesta decât cum este cerul de astăzi; sunt anumite pricini cari au silit pe Dumnezeu să mute cerul mai sus, adică să-l îndepărteze de pământ.

Prin jud. Muscel se spune că Dumnezeu a ridicat cerul din pricina unui cioban nesocotit:

(1) Al. Vicu, *Colinde din Ardeal*, p. 21-2.

(2) I. Otescu, *Credințele țaranului român despre cer și stele*, București 1907, p 58.

(3) C. D. Gheorghiu, *Calendarul femeilor superstițioase*, P.—Neamț, 1907, p. 87-8.

(4) Depărtarea se arată prin expresiunile: „la marginea pământului“, „la capu' lumii“, „la poalele cerului“. Un *plugușor*, cules din comuna Țepu, jud. Tecuciu, se încheie cu aceste versuri:

Și aveam doi copilași	Scriiau o cărțălue
Imbrăcați în <i>alămuri</i> verzi,	<i>Naramgie</i> ,
M'aș rugă să nu-i mai pierz,	Care mi-i dragă și mie :
Că i-am mai pierdut o dată	La colțuri îi <i>vărvărată</i>
Și i-am cătat în lumea toată	De cuprinde lumea totă,
Și i-am găsit la capătul pământului	Iar la mijloc,
La <i>poalele cerului</i> :	O stâlbă de busuioc

Să zicem și noi : noroc!

(5) Cred Rom. din com. Trușești, împărt. de d-l C. Atanasiu.

*Acù, după ce a făcut [Dumnezeu] și pe oameni, cerul erà aproape de pământ. Dai cu mâna de el.

Tot pe vremea aia, luna luminà întocmai ca și soarele. Un cioban dela munte, însă, n'a avut de lucru? A luat o ba-ligă și a svârlit-o în lună de a chiorit-o. Când a văzut asta, foc s'a făcut Dumnezeu. Drept pedeapsă neamului omenesc, a mărit cerul și l-a ridicat sus, sus, unde e azi cu lună cu tof...» (1).

Prin jud. Dolj și Olt, în această privință se spun următoarele :

«La facerea lumii, cerul erà foarte aproape de pământ; însă omul, cum e *nesinchisit* din fire, nu și-a dat samă de această bunătate dumnezeiască, că nu erà puțin lucru pentru om să aibă pe Dumnezeu în preajma lui, ca să-i poată cere sfatul ca unui bun părinte, oricând aveà vre-o nevoie. Nesinchiseala a ajuns așa de departe că într'o zi o femeie a aruncat spre cer o cârpă murdărită a unui copil, cârpă cu care erà cât p'aci să mânjească cerul. Și de atunci Dumnezeu s'a mâniat foc și-a depărtat cerul atât de mult, că nu degeaba zicem noi: departe cât cerul de pământ» (2).

Prin jud. Vâlcea, varianta acestei legende sună astfel :

«Înainte vreme, cerul erà aproape de pământ, de-l ajungeai cu mâna când te suiai p'un maidan, și Dumnezeu, cu Sfinții, când vreau, atunci se suiau și coborau, căci umblau des pe pământ.

Dar într'o zi, nu știu pentru ce, că se ceartă Dumnezeu cu o mătușă, fir'ar oarbă, și mătușa, nici una, nici două, aruncă cu scârnă în Dumnezeu

(1) C. Rădulescu-Codin, *Legende, tradiții și amintiri istorice*, p. 1.

(2) Otescu, *op. cit.*, p. 45.—Depărtarea cerului de pământ o aflăm rostită și în cântecul :

Sus e cerul, jos pământul,
Și tu, proasto, n'ai știut-o!

care se spune spre batjocura proștilor :

în zicala :

„Face scară la cer”,

adică lucru peste putință chiar, sau din partea unui nesocotit la minte :

și în zicala lucrurilor ce nu se pot :

Pod peste mare,

Măduvă la fier

Și scară la cer.

Atunci s'a supărat Dumnezeu foc pe oameni și s'a suit în cer cu toți Sfinții și a înălțat cerul cum se vede azi, sus.

Și d'atunci nu s'a mai scoborit nici Dumnezeu, nici Sfinții pe pământ» (1).

Tot prin aceste părți, povestirea sună și astfel :

«Se spune că o dată cerul eră aproape de tot de pământ. Atât de aproape eră, că dacă te suiai pe gard, dai cu mâna de cer, Pe vremea aceea umblă Dumnezeu și cu Sfântul Petre pe pământ, căci lumea eră mai bună, dar se întâmplă că o păcătoasă de muiere, după ce a spălat *scuteicile* copilului, s'a apucat să le scuture. Scuturându-le, a mănjit cerul cu tină de copil mic.

— Iii, lume păcătoasă ! De-acum înainte să nu știți ce este înaltul cerului și adâncul pământului! — grăi Dumnezeu cu glas de foc.

De odată se ridică cerul în slăvi. Vezi bine, că d'atunci s'a ridicat cerul. Amă, să mai fie bine cu atâta *răime* ! Dar te miri cum de-i mai rabdă [pe oameni] pământul ! (2).

Prin jud. Dolj se aude următoarea variantă :

«Mai de mult, cerul nu eră ca acuma sus ; eră jos, de-asupra bordeielor.

Și *iete* de ce l-a ardicat Dumnezeu :

Acă, ci-că un copilaș, bagsamă, se jucă pe bordeiu. l-a venit ce i-a venit, și s'a *întinal*. Când a venit mamă-sa și l-a văzut așa întinal cum eră, l-a curățit cu mâna, că nu prea erau *râze* (3) ca acuma, și mâna și-a șters-o de cer.

Dac'a văzut așa Dumnezeu, că oamenii nici cerul nu-l pot ține curat, l-a ardicat în sus !

Și de-atunci și astăzi este ardicat. Bagsamă de sila oamenilor» (4).

Prin Bucovina, versiunea aceasta are următoarea cuprindere :

«De mult, eră mai jos cerul, aproape de noi, și Dumne-

(1) *Șezătoarea*, XI, p. 181.

(2) *Ibidem*, p. 168-9.

(3) *Treanțe de șters*.

(4) N. I. Dumitrașcu Keny, *Snoave și legende populare*, Valea de inunte, 1908, p. 11.

zeu se uită la oameni [ca să vadă] ce fac, și veniă pe jos, umblă printre oameni, dar de când s'a înmulțit lumea și pământul s'a spurcat, Dumnezeu a fugit cu cer cu tot în sus; și amu stă întors cu spatele la noi, —nu vrea să ne vadă: și-a întors fața dela păcatele noastre» (1).

După credințele obștești, cerul stă deasupra pământului ca o piele (2), pe care merg soarele, luna și stelele, iar marginile sau poalele lui, după cum am pomenit, dacă nu stau pe stâlpi, se sprijin pe marginile pământului. Se întâlnește însă și credința care ne arată că poalele cerului se razămă pe apă (3), pe care de altfel plutește și pământul, credință care o întâlnim și la *Armenii* din Caucaz (4).

Pe alocuri se zice că cerul e ca un pod, având către margini niște uși pe unde vin și se duc *îngerii* lui Dumnezeu, din cer pe pământ, și de aici iarăș în cer, cu știrile de nevoie (5).

Alții povestesc că cerul este ca și pământul nostru, căruia noi nu-i vedem decât fața lui albastră de desubt. Deasupra cerului,—fața de-asupra, este întocmai ca fața pământului nostru. Acolo, lumea lui Dumnezeu ară, samănă și culege, iar bunătăzile pământului nostru, cari cresc cu ajutorința ploilor, sunt prisosurile acelei lumi de-asupra, în care sălășluște de altfel și *raiul* (6).

În sfârșit prin unele părți se crede că cerul este alcătuit din două bucăți, cari, la anumite zile mari, ele se dau sau se trag în lături,—atunci când se deschide cerul (7).

El nu se mișcă nici o dată în afară de *cutremuri*: când se clatină și pământ, și cer, și mare, atunci când se întâmplă (8).

În gâcitori, poporul, care socoate cerul ca un cean fără seamăn de mare, îl cimilește zicând :

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 1239.

(2) Și psalmistul cântă: „Doamne, ceta ce ai întins cerul ca pre o piele...”

(3) I. A. Zanne, *Proverbele Românilor*, I p. 19.—*Șezătoarea*, I, p. 232—Cf. G. Căușanu, *Superstițiile poporului român*, p. 58

(4) *Revue des traditions populaires*. XXII, p. 205.

(5) Otescu, *op. cit.*, p. 54.

(6) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu

(7) Otescu, *op. cit.*, p. 74.—G. Căușanu, *op. cit.*, p. 58.

(8) Cred. Rom. din jud. Tutova.

Am un ceaun umflat,
Peste lume aruncat (1).

Prin unele părți se crede în ființa mai multor ceruri. Astfel, prin Bucovina și Moldova se spune pe-alocuri că sunt *șapte ceruri* și că tocmai în cerul al șaptelea stă Dumnezeu, Maica Domnului, Isus Hristos și ceata îngerească (2). Această credință nu poate fi streină de credințele rusești: «cerul este alcătuit din șapte bolți, una peste alta,—cari slujesc de lăcașuri îngerilor, arhanghelilor, serafinilor, ș. a., după mărime». Iar Dumnezeu cu puterile cerești se află în cerul al șaptelea (3).

Prin alte părți se zice că sunt *nouă ceruri*: «În cerul acest dintâiu e *Sf. Soare, Sf. Luce, Sf. Ilie*; apoi mai sunt și alte [opt] ceruri unde stau sfinții rânduiți de Dumnezeu iar de-asupra tuturor stă Dumnezeu» (4).

Maica Domnului, întâlnindu-se cu *Isus Hristos*, după înviere, amărită de drumurile căutării lui îi strigă:

...Ah, fiul meu,	Până la al nouălea cer,
Eu ți-am dat voie	Și tu te-ai dat jos!
Să te sui dela cerul întâiu	Dacă te-ai fi dat
Până la al doilea,	La niște creștini botezați,
Și dela al doilea	Dar te-ai dat

La niște câni de Jidovi spurcați! (5).

Ucrainenii spun că sunt, uneori trei, alte ori șapte ceruri (6).

Prin jud. Tecuciu se crede că ploaia «ploaia»,—purcede,—din cerul cel mai de-asupra, și strecurându-se prin celelalte ceruri, ajunge la noi, «atât cât ajunge» (7).

Măreața și nepătrunsa Iaină a lumii de sus ni se arată nouă, celor pământeni, la anumite zile de sărbătoare mare, prin deschiderea cerului.

Cerul se deschide la *Paști*, când, prin unele părți, oamenii

(1) A. Gorovei, *Cimiliturile Românilor*, București 1898 p. 64.

(2) Cred. Rom. din com. Teșu, —*Șezătoarea*, I p. 232.

(3) *Revue des traditions populaires*, XXII, p. 205-6.

(4) Voronca, *op. cit.*, p. 1238. G. Ciușanu, *op. cit.*, p. 59.

(5) Dintr-o poveste a lui Dumnezeu, culeasă din com. Țușcani, jud. Covurlui, i upărt. de d-l T. Cruceanu.

(6) *Revue des traditions populaires*, IX, p. 420.

(7) Cred. Rom. din com. Teșu.

așteaptă această minune stând în preajma focurilor (1), după unele credințe cerul rămâne deschis până la *Ispas*, în care răstimp se zice că nu-i bine să se perie sau să se melițe, «să nu meargă pusderia la cer» (2); la *Ovidenie*, când numai cei buni la Dumnezeu precum și ciobanii cari n'au văzut ochi de femeie, privesc neîlărmiuita frumusețea a celor de sus (3); în *Ajunul Crăciunului* și la *Bobotează* (4).

Pe-alocuri se zice că se deschide și la *Probejeni* (5).

Acum *ingerul păzilor* spune fetei și flăcăului, buni de căsătorii, partea ce vor avea-o (6). Cerul se deschide în noaptea de *Sf. Gheorghe*, când dă putere tuturor pomilor ca să înflorească, și mai ales *nucului*, *agudului* și *salciei* (7). Cea mai minunată deschidere a cerurilor însă, se întâmplă în noaptea spre *Sf. Vasile* (8). Atunci, cerul se deschide de trei ori, una după alta, repede, abia lăsând vreme puțină unei lumini foarte mari ca să se vadă; în mijlocul luminei, Dumnezeu, stând la masă cu Sfinții, privește la noi.

Unii spun că atunci se văd mesele încunjurate de sfinți.

Alții spun că numai Dumnezeu stă la masă, alături cu *Sf. Nicolae* (9);

Credința că cerul se deschide la *Sf. Vasile*, când vorbesc *vitele* și ard *comorile*, o au și *Rutenii* (10).

(1) S. Fl. Marian, *Sărbătorile la Români*, III, București 1911, p. 55.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 795.

(3) Otescu, *op. cit.*, p. 55.

(4) Sf. Evanghelie dela Mateu 3, 16—17: „Iar botezat fiind, îndată ieși din apă: și iată i se deschiseră cerurile și văzu Duhul lui Dumnezeu venind peste dânsul, pogorându-se ca un porumb. Și iată glas din ceruri zicând: Acesta este fiul meu cel iubit întru carele am bine voit».

(5) T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 8: Multe gospodine și câte odată și unii gospodari se păzesc ca să nu mănânce mere, pere sau perje, până la această zi: în această zi însă pot mânca, de oarece *cerul este deschis*. Voronca, *op. cit.*, p. 796: „Unii nu mănâncă poame până la *Probajine*: mere, pere, perje: atunci zice că e pentru poame *cerul deschis*».

(6) Marian, *Sărbătorile I*, p. 192.

(7) Cred. Rom. din Țepu, jud. Tecuciu, pe unde se crede că acești pomi nu fac flori căci canafii lor nu sunt socotiți ca flori.

(8) Cred. Rom. din com. Mânăstireni, împărt. dela d-l D. Gr. Furtună.

(9) Voronca, *op. cit.*, p. 128.—G. Căușanu, *op. cit.*, p. 59.

(10) D. Dan, *Rutenii din Bucovina*, București 1913, p. 13.

Pe-alocuri se crede că la deschiderea cerului se vede prin mijlocul lui o cărare (1)

Unii spun că locul de deschidere ar fi pe locul pe unde se vede *Drumul robilor* (2).

Pe-alocuri se crede că înainte de deschidere, se vede întâiu o dungă albastră, după care urmează alta roșie, «care-ți iea ochii»; atunci începe să bată *loaca în cer*, iar cocoșii pornesc să cânte. În clipa aceasta este deschis cerul. Lumea trează, când se aud cocoșii,—își face cruce și cere dela Dumnezeu un lucru, —numai unul, pentru lumea aceasta, pe care îl și capătă, dacă este drept credincios. Dar, spun oamenii, «cum rar se întâmplă oameni drepli și fără păcate, cel mai nimerit lucru este ca omul să ceară binele pentru lumea cealaltă, căci mai ușor i se dă» (3).

La *Sf. Vasile*, unii spun că și aud *partea sau norocul* ce le este rânduit pentru anul ce se începe,—cei curați de păcate,—căci în ziua aceea se împart *noroacele* (4). Cei ce văd cerurile deschise și-și aud norocul, vor avea parte mai ales la *bani* și la *sănătate* (5).

Copiii până la vârsta de șapte ani, fiind fără de păcate, văd această minune mai curând ca oamenii, dar numai prea puțini sunt acei ce-și dau samă mai târziu, când, ca oameni maturi și înglodați în păcate, vor căută zadarnic spre cer.

Prin Bucovina, unii spun că tocmai din pricina înmulțirii peste măsură a păcătoșilor pe lume, *cerurile astăzi nu se mai deschid decât la șapte ani o dată*. Oricum, lucrurile pe cari omul trebuie să le ceară, sunt: *sănătatea, norocul și raiul*. «Unii zic că numai un lucru să ceri; mai mult, nu.

(1) Candrea, Densușianu și Speranță, *Graiul nostru*, I. București 1906. p. 315.

(2) Otescu, *op. cit.*, p. 54.

(3) Gheorghiu, *op. cit.*, p. 6. S. Manguica, *Calend. 1882 și 1883*. Marian, *Sărbătorile*, I, p. 192.

(4) Cred. Rom. din com. Balintești, jud. Covurlui. împ. de d-l N. I. Munteanu

(5) Cred. Rom. din com. Vânătorii-Neamțului, jud. Neamț, împ. de d-l A. Moisei.—Gheorghiu, *op. cit.*, p. 108

Cel cuminte cere raiul. Prin Bucovina se crede că *apa* se pface în *vin* la deschiderea cerului (1)

Când cerul se deschide, *vitele* capătă darul de a vorbi spunându-și între dânsele, multe lucruri cu privire la stăpânii lor. Aceste destăinuiri ale viitorului pot fi ascultate de gospodari, dar se crede că în chipul acesta, cel ce ascultă își primejduște vieața. Se povestește chiar de cineva, care, ascunzindu-se în ieslele boilor, în noaptea Sfântului Vasile, a fost găsit a doua zi mort (2).

Prin jud. Dorohoiu se povestește că un om s'a pus de pândă în iesle și-a auzit boii vorbind :

— Măi, să ne 'mbucărăm bine în astă seară, că mâne avem să ducem la țințirim pe stăpânul ista al nostru.

Iar a doua zi omul a murit (3)

O snoavă, legată de această credință, sună astfel :

*Un om sărac a deschis spre Anul nou fereastra și a scos capul afară, ca să vadă când se va deschide cerul, și să se roage lui Dumnezeu, să-i dea o oboroacă plină de bani. Iar decuseară a așezat o oboroacă pe prispă, să aibă la 'ndă-mână : o oboroacă mare, mare.

Când s'a deschis cerul, el a împreunat degrabă mâinile și a zis :

— Dă-mi, Doamne, un cap cât o oboroacă! - în loc să zică :

— Dă-mi, Doamne, o oboroacă de bani!

Și pe loc i s'a făcut capul cât oboroaca.

Amă, ce să facă ? În casă, înapoi, nu puteă să-l bage, că fereastra eră mică. Să-i taie capul, iar nu se puteă. A chemat oamenii și ei au stricat peretele, de l-au scos. Nu destul că eră sarac : amă și asta i-a mai fost trebuit* ! (4).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 900 : „În ceasul acela, dacă iei apă, e vin. Un om a fost auzit de asta și s'a apucat la carat apă cu femeia, ca să aibă tot anul vin, pe urmă s'a sculat dar pe copii i-a pus pe laiță la fereastră, să păzească [clipa] când se va deschide cerul, să ceară ce le-a zis. Dumnezeu a dat că laița s'a răsturnat tocmai când cerul s'a deschis și n'au mai văzut”.

(2) *Șezătoarea*, VI, p. 26.—E. Baican. *Obiceiuri la Români*, București 1884, p. 4-5.—Cred. Rom. din jud. Tecuciu.

(3) Culegere din com. Mănăstireni, jud. Dorohoi, de d-l D. Gr. Furtună.

(4) Voronca, *op. cit.*, p. 128-9.—Culegere din com. Mănăstireni, jud. Dorohoiu, împărt. de d-l D. Gr. Furtună : „În seara lui Sf. Vasile, cerul se deschide și vitele vorbesc. O femeie a scos capu' anume pe fereastră, ca să vadă cerul deschis, dar capu' i-a crescut cât coșerul,—s'a umflat amar și a rămas țepăn acolo—adăugându-se, într'o variantă pe care am auzit-o tot prin Moldova că tocmai la Bobotează, la următoarea deschidere a cerului, s'a rugat lui Dumnezeu să-i tacă mai mic capul

Prin jud. Covurluiu se povestește că un om având capul prea mic, a pândit în noaptea Sfântului Vasile deschiderea cerului și a strigat:

— Dă-mi, Doamne, un cap mare!

Și cum el se află cu capul printre drugii ferestrii, Dumnezeu i-a dat un cap mare cât un bostan, astfel că nu l-a mai putut scoate de acolo vreme de un an întreg, până la cel-alt Sfânt-Vasile, când s'a rugat iarăș de Dumnezeu ca să-i dea un cap mai mic (1).

Populațiunile creștine din Macedonia, -- după relațiunea unui Român macedonean, -- cred că cerul se deschide la Probejeni, despre care sărbătoare am pomenit și mai sus; atunci oricine poate dobândi, de va cere dela Dumnezeu, orice. Un cioban a dobândit «bogății, copii mulți, sănătate și vieață lungă, astfel că a trăit trei vieți de om povestind lumii minunea pe care Dumnezeu a făcut-o cu dânsul». Un altul însă, cu capul prin grilajul ferestrii, în loc să ceară un osmac de aur, -- un oboroc de galbeni, -- a cerut un osmac de cap, rugăciune care i-a și fost îndeplinită, astfel că a doua zi, fierarii au trebuit să strice zăbrelele ferestrii, căci omul nu putea să-și scoată capul.

Interesantă este și următoarea povestire.

Aproape când să se deschidă cerul, vițelul unui țăran a scăpat din ocol. Țăranul l-a prins și l-a legat de-un copac și apoi fiind ostenit de atâta goană, a adormit. Mult s'a minunat a doua zi când sculându-se, a găsit vițelul spânzurat de vârful copacului. Minunea aceasta, totuș este ușor de înțeles: el legase vițelul tocmai când *copacii* se plecaseră la pământ, ca să se inchine, când cerul se deschisese, și astfel bietul cobitoc a fost ridicat în sus și spânzurat (2).

Aceste credințe le întâlnim și la felurite populațiuni din *Rusia*; după una, cerul se deschide dela sine în ziua de Bobotează, când se face sfințirea apelor. Georgienii din Caucaz spun că această minune nu se întâmplă decât o dată

(1) *Șezătourea*. II, p. 194.

(2) Lazăr Duma în *Revue des traditions populaires*, VII, p. 282--283 -- 1. tr'o poveste se spune despre un voinic, care de pe lumea cealaltă, a ieșit pe lumea albă, agățându-se de vârfulle copacilor cari se inchinau în noaptea de Inviere.

la șapte ani, fără a hotări anume când; celui ce ar avea norocul să vadă cerul deschis, i s'ar putea îndeplini toate rugăciunile pe cari le-ar îndreptă atunci Celui-prea-înalt» (1).

Cerul, fiind socotit ca «așternul picioarelor lui Dumnezeu», se aude pe-alocuri zicându-se că *Dumnezeu este cerul*; aceasta nu însemnează că poporul confundă bolta cerească cu persoana lui Dumnezeu-talăl: *Cer* vra să zică *Cel-din-cer*, sinonim cu *Cel-de sus*, și prin urmare, când se aude blăstămătură: «Bată-te cerul, să te bată», sau când un cântec din ținutul Bănafului strigă:

... Bătută-i nana de ceri,
C'a rămas făr' de cercei (2).

însemnează: «Bată-te Dumnezeu, să te bată!» și «Bătută i nana de Dumnezeu din cer».

După cum am spus, cerul este socotit ca locașul lui Dumnezeu și al tuturor Sfinților și Ingerilor, cari în fiecare zi fac slujbe în cinstea Sfintei Treimi. La miezul nopții cântă rugăciuni de slavă și toacă de liturghie. Atunci cântă și *cocoșii*, întâi cei scoși la Moși, după cari se ieau apoi și ceilalți, ca să vestească lumii miezul nopții (3).

Bunătatea lui Dumnezeu, prin cer se arată, ca și mânia lui. *Ploaia*, cheia îmbielșugării, dela cer, dela Dumnezeu vine, nu din nouri, căci dacă vrea Dumnezeu, poruncește cerului să ploaie din senin, cum a plouat cu mană Jidovilor, la întoarcerea lor în pământul sfânt. Răsboiul, *răulăfile*,--seceta și oricare *cumpănă*, socolile ca niște osândiri dumnezeiești, tot prin cer își vestesc venirea:

Răsboiul va fi, când se va vedeă o dungă roșie pe cer (4);

Roșată pe cer de se va vedeă, înseamnă *răsboiul*: doi împărați se vor bate (5), dacă nu cumvâ va fi bătaie între *vânturi* (6).

(1) *Revue des traditions populaires*, XXII, p. 207.

(2) 1000 *doine, strigături și chiuturi*, Broșov 1891, p. 70.

(3) Cred Rom din jud. Neamț împărt. de d-l A. Moisei. Zicala «știe și toa a 'n (*din*) cer» însemnează: «știe toate».

(4) Cred Rom. din com. Tătăruși, jud. Suceava, împărt. de d-l Al. Vasiliu.

(5) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 287.

(6) *Șezătoarea*, IV, p. 119.

PARTEA II.

SOARELE

I. SOARELE.

După socotințele poporului român, *soarele* face parte din lumea necuprinsă de minte a stelelor, dintre cari ea escea mai de samă,— «e steaua lui Dumnezeu» (1).—de oarece la răsărirea ei, toate celelalte pier, i se șterg din cale. Ceea ce crede poporul despre stele, prin urmare în parte și despre soare, vom vedea mai departe.

Cu privire la cea dintâi ivire a soarelui pe cer, pomenim această credință bucovineană :

Se spune că a fost o dată un tânăr frumos și cuminte, pe care, pentru o credincioasă slujbă făcută lui Dumnezeu, Ziditorul, ca răsplată, l-a prefăcut în *soare* (2).

Prin unele părți se zice că *soarele*, ca și *luna* de altfel, au fost niște Sfinți, cari umblau pe pământ și luminau lumea. O dată însă, s'a întâmplat că o femeie nesocolită a aruncat în ei cu niște gunoii și necurătenii, și din această pricină *soarele* și *luna* s'au ridicat pe cer (3).

Prin cele mai multe părți se crede, după arătările Bibliei, că *soarele* a fost făcut de Dumnezeu cu prilejul zidirii pământului și cerului. Sunt însă nenumărate povestirile unde se vorbește de tovărășia dintre Dumnezeu și *Diavol* (4). Într-una, unde este vorba și de soare, cetim următoarele :

(1) *Sezătoarea*, I, p. 233.

(2) Voronca, *op cit.*, p. 590.

(3) *Ibidem*, p. 588.

(4) T Pamfile, *Povestea lumii de demult*, București 1913, întreg cap. al *zidirii pământului*.

Făcând Dumnezeu și Diavolul de toate și împărțindu-le, au ajuns și la podoabele cerului. Deci «s'apucară să împărțească soarele, luna și stelele. Cu stelele, a zis Dumnezeu ca să fie așa : să le numere. Dar, sau că se puneă în dreptul stelelor vr'un nor, sau că îi apucă ziua, [s'a întâmplat așa] și'au rămas nenumărate. Iar mânie și sfadă cu Dumnezeu. Încă luna și soarele nu și-au fost împărțit.

-- Dacă crezi că te î șel, alege-ți tu singur pe care vrei, — i-a zis Dumnezeu.

— Eu îmi ieau soarele, — zise Diavolul.

Fie și așa. -- zise Dumnezeu ; a mea va fi dar luna și cu ea *voiu rândui*, iar tu cu soarele vei avea de lucru.

Dar soarele tare îl frigea [pe Diavol], căci el avea de lucru cu dânsul.

De focul acela, unde să se ascundă ? A alergat să se ascundă în mare, dar Dumnezeu a luat apa. Se ascundeă sub năsip, dar tot îl frigea.

Așa, a văzut că e bine și și-a făcut două aripi, făcând cu ele vânt peste toată lumea. Fratele său, — e vorba de un alt diavolul, — l-a învățat să taie fiecare aripă în două și să le înfigă în cele patru părți ale pământului, căci singure vor face vânt între ele și va fi mai bine. Diavolul a făcut cum l-a învățat și astfel s'a făcut *vântul*.

Și când tună și fulgeră, tot el, — dracul, — e vina. Atunci scapără de mânie asupra soarelui că-l frige, și pune nourii împotriva lui să-l apere, mai ales la miazăzi, când îl frige tare.

Și ploaia tot el o dă. Iși aduce c'un ciur apă din mare și toarnă peste dânsul, ca să se răcorească [de fierbințeala pricinuită de soare]. Și când dă cu ciurul prin văzduh, *plouă pe pământ* (1).

Ziua în care Dumnezeu a făcut soarele, a fost *Miercurea* (2).

După o altă credință, invederat din izvor cărturăresc, soarele nu este făcut dela început ; el luminează lumea numai dela Nașterea lui Hristos, ca și *luna*, când o slugă a strigat Împăratului păgân de pe-atunci, uimită de noua înfățișare a firei :

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 147.

(2) *Ibidem*, p. 271.

— Scoală, că un alt împărat e mai mare!

Pentru aceasta se crede că *Jidovii*, când soarele e la amiază, nu se uită la dânsul, ci întreabă pe alții (1)

Prin alte părți se spune că soarele, la olaltă cu *luna* și *stelele*, s'au arătat pe cer la Nașterea Domnului, și că bătrânul *Crăciun*, văzându-le, a înțeles că la casa lui s'a născut Fiul lui Dumnezeu prin Sfânta Fecioară (2).

Unii spun că soarele este ochiul lui Dumnezeu, — «ochiul lui Dumnezeu de zi», — luna fiind ochiul de noapte. Astfel spun și *Ucrainenii* (3).

Alții spun că e scaunul lui Dumnezeu, că este cununa lui Dumnezeu și a Maicei Domnului sau că este *rainul* (4).

Pe-alocuri este socotit chiar ca față a lui Dumnezeu (5), ca o fiică a lui Dumnezeu, că e o femeie, că numai pe timpul verei este femeie iar iarna este bărbat; de asemeni este bărbat «când se scoală târziu», adică atunci când oamenilor li se pare că răsare cu întârziere (6). Soarele e un lănăr foarte frumos, cu o față strălucitoare (7) ori o ființă cu apucături omenești, despre cari *poveștile* ne dau o sumă de amănunte în cari de multe ori aflăm soarele lipsit cu totul de caracterul său astral.

O poveste a *soarelui*, și firește, a *lunii* și *luceferilor*, este următoarea :

«Stăteau fetele unui om într'o grădină, și lucrau și vorbeau de-ale lor, și ce vorbeau? Săracul numără averea bogatului, popa se nchină, vrabia visează lanuri de mălaiu, eu îi dau înainte cu minciunile, iar fetele s'aprend de dorul dragostii și cred că lot ce zboară, se mânâncă. Trec eu pe lângă cele trei fete de împărat și le dau «bună-ziuă»; fetele-mi răspund și mă întreabă ce mi-i pasul a grabă? Eu râd în mine și mă duc înapoi cu patruzeci și opt de ani!

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 314.

(2) *Ibidem*, p. 43.

(3) *Revue des traditions populaires*, IX, p. 421.

(4) Voronca *op. cit.*, p. 239.

(5) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(6) Voronca, *op. cit.*, p. 590.

(7) Otescu, *op. cit.*, p. 60. — Cred. Rom. din jud. Tecuciu.

După mine trece feciorul de 'mpărat vestit, cu pușca 'n spinare.

- Bună ziua vouă, trei fete frumoase!
- Mulțumim dumatăle, bădiță, ha, ha, ha!

Și de ce râdeți voi, trei fete frumoase?

Că umbli cu pușca prin sat,—ha, ha, ha!

Feciorul de 'mpărat stă și se uită la ele, se uită și slă, și din mijlocul drumului se trezește răzemat cu cotul de gard, cu capu 'ntre palme și cu fetele de vorbă. Nu v'aș putea înșiră cuvânt cu cuvânt sfatul lor, dar cu bună samă că mânăsiri nu puneau la cale. Eu, dela o bătaie de pușcă înainte, ascuns după colțul gardului, mă uitam printre nuiete, și atâta am văzut, că fata cea mică s'a înălțat în vârful picioarelor iar feciorul de 'mpărat și-a dat pălăria pe ceafă, și-a înlins gurița, și pe urmă, treaba lor ce-au mai făcut.

Eu «tac» mă cheamă,—că nu-i bine să te amesteci unde nu-ți fierbe oala,—și tăcere-aș încă și astăzi, dacă întâmplările nu și-ar fi luat sfârșit de-atâtea veacuri. Anume: se îndrăgise flăcăul de fata cea săracă, iar fata de flăcăul împărătesc, tot cam așa. Intraseră în vorbă, din vorbă la târguială și împăcarea le-a fost gata: să se iee amândoi, și pe pe urmă, ce a mai fi, s'a vedeă. Și zestre n'avea fata decât cămeșa de pe ea.

Dar lasă, fată frumoasă,—zis-a feciorul de 'mpărat,—că tu singură ești o comoară!

- Și-s vinovată eu, bădiță?

Pe urmă iar s'a mai înălțat fata pe vârful picioarelor, și feciorul de 'mpărat iar s'a mai înlins peste gard, și apoi s'au despărțit.

La lună, aud zarvă mare la curte. Măi, astă minune pe lume! Auzi? Feciorul Craiului vrea să se însoare cu o fată de sat! Ei, taci! Și tată-său, și mă-sa ce zic? Apoi, de, tot îi dau că una ca asta nu se poate, că au ei fete pentru el, mai alese, mai frumoase, mai bogate. Și flăcăul, nu, și nu, că el se face călugăr ori se ineacă dacă nu-l lasă în pace.

Măi băete, dragul mamei, de ce umbli tu să ne faci rușine la bătrânețe? Hai? Nu vezi tu cum e obiceiul? O să zică lumea că ești nebun, dragul mamei!

Iar el :

-- Foicică și-un alun,
Zice lumea că-s nebun ;
Zic și eu, și zic mai bine,
Că mai rar cumiști ca mine.

Și dacă eră vorba pe-așă cale, fă băiete, cum îi socoti, dar se știi că moale nu ți-a fi căpătâiul. Eră mama istui fecior de împărat amară la suflet, și venin din creștet până 'n tălpi. Făceă gură multă, să rămâie pe-a ei, iar când nu puteă, îngheță apa cu sufletul. Tace și rabdă logodna, tace și rabdă întreaga săptămână de nuntă, săptămâna ceea care ar trebui să-ți pară scurlă cât o zi. Că nora ți-i frumoasă, că vremurile-s în toiul bielsugului, că nuntașii ți-s mulți și lăutarii ți-s aleși, — toate bune și potrivite, să-ți iei căciula din cap și s'o bufnești de pământ a veselie. Dar ți-ai găsit cu cataroiul de împărăteasă! Par'că-i ningeă și-i plouă, par'că i se încaseră corăbiile cu cenusă pe mare ; mocniă și pufniă, și nu-și mai aveă loc.

-- Că ce ai, mamă, de ești așa de păclișită ?, — o întrebă mirele.

-- Așă-s eu câte o dată!

— Da ce ai, măicuțiță, de ești așă de bosumflată ?

Împărăteasa lăceă și gemeă ca un bivol care stă să mufe pământul din loc.

Și nunta s'a isprăvit, și lumea toată a plecat pe la casa ei, și pace par'că eră să dăinuiască în curtea celui împărat dar iaca mâna diavolului se pune la mijloc.

Trebuieă feciorul isgonit undevă, departe, pentru multe zile pentru atâtea câte-i trebuiau împărătesii să facă de petrecanie nurori-sei. Așă, se iscă un răsboiu între împărăția bărbatului ei și un împărat vecin. Oști se pornesc și de colo și de dincoace, iar în capul istor oști, însuratul de curând, crăișorul

— Că, lasă-l. împărate, că-i lână, și mâni-poimâni, când îi inchide ochii, să știe și el greutățile unui scaun, și să nu-i pară toate flori la ureche.

Și feciorul a plecat, și-a stat luni de zile, întregi, când loc-

mai veni vremea ca nevastă-sa să nască. Și așa ajungând lucrurile, naște nevasta cea frumoasă doi feți-logofeți cu părul de aur creț, că la soare să te poți uita, dar la ei, ba! Și cum îi vede împărăteasa, iute le pune unghia în gât, și uci-gându-i, îi îngroapă sub streșina casei,—nimeni de dânșii să nu știe.

După alt șir de luni, iaca se vestește curmarea războiului și paceă, când feciorul de împărat trebuie să se întoarcă, iar mă-sa să-i spuie că ticăloasa ceea de femeie l-a făcut de o-cara lumii, că în loc de copii, a născut doi căței, de s'a înspăimântat și a stat să moară de mâhnire.

— Și unde-i, mamă, nevasta ?

— Osânditu-o-am, în beciuri să stea, până ce-i veni s'o judeci și s'o osândești cu moarte.

Iar feciorul și-a cântărit gândurile și-a zis :

— Mai las'o chinului!

Și iar a început vremea să curgă, atâta vreme cât trebuie unui om să se topească de dragostea unei comori prăpădite. Se ofilise feciorul de împărat, că părea o umbră de om ; și glasul i se topise, și mintea i se întunecase, și astâmpăr nu mai avea. Umblă așa năuc prin grădinile curții, se întindea pe iarbă, se culcă, adormia și tresăria în vis ; pornia într'altă parte, și așa, veni întâmplarea că într'o seară să se așeze sub streșina casei, lă gă cei doi brazi tineri.

Brazii iștia crescuseră unul lângă altul, tocmai pe urmântul celor doi crăișori uciși. Și erau frumoși cu crângile împreunate și verzi ca buratecul. În amurg, feciorul de împărat adoarme, și în somn, vede cum cei doi brazi se prefac încet, încet, în doi copilași de aur, încep să se joace și să cânte, iar cântecul lor nu arată altceva decât frântura de poveste de până aici. A sărit feciorul de împărat ars și a plecat, dar de atunci nu eră seară lăsată de Dumnezeu, să nu se ducă să-și vadă brazii

Impărăteasa îl urmăria pas cu pas, și bănuind pricina, se gândește cât se gândește, și iată că într'o bună zi crapă și piere, dacă nu s'a culcă pe scândură de brăduț.

— Să-i fai, dragul mamei, pe cei de lângă fereastră, că numai așa mi s'a curmă boala, și astfel nu !

Feciorul nu-și dă cu părerea nimica, și îngăduie. Din trupurile brazilor durează lemnarul două paturi: unul pentru împărăteasă și unul pentru fecioru-său. Noaptea vine, și așa, pe la miezul nopții, s'aude glas pornit din patul feciorului de împărat :

- De mine-i mai bine,
Că-i tata cu mine !

Și îndată s'aude și altul, din patul împărătesii :

Și mie mi-i greu
Cu duhul cel rău !

Împărăteasa aude și ascultă și 'n alte nopți, și temându-se de-o deslegare urită, își pune alte 'n cap: se preface din nou bolnavă de moarte, și spune feciorului că ea cu zile nu mai rămâne, dacă nu i-a face legătură cu oțet și ceapă și spuză din scândurile patului.

Feciorul îngăduie și asta. Vine sluga cu barda și despică scândurile, și cum le despică, le pune pe foc. Para se ridică și le cuprinde, și două scânteii mari țâșnesc și se lipește de podul cerului: una la răsărit și alta la sfințit.

Iar minunea asta l-a trezit din nou pe feciorul de împărat ca din groapa țințirului: și-a ridicat ochii spre cer și urechile i-a auzit din nou povestea înșirată până aici. Pufință nu mai aveâ să isbutească, și nimic altceva nu-i mai rămâne de făcut, decât să scoboare în beciuri la nevasta lui cea horopsită. Dar împărăteasa îi luase înainte; pusesse diavolii să se bată în capete, pusesse frigările să stingă apa descântată și iaca, întunerecul se luminează și nevasta feciorului de împărat se ridică în văzduh ca un bulgăre de foc și se lipește de pânza cerului.

Chipul *lunii*, zic unii că-i chipul acelei neveste vrăjite, prefăcut de împărăteasa cea fărâncătoare.

După asta, feciorul de împărat n'a mai trăit mult; a murit de jale; și din îndurarea lui Dumnezeu, chipul lui a fost ridicat în nouri. El este *soarele* zilei, care luminează întunerecul, dar pentru slăbiciunea lui de fire, blăstămat a fost de stăpânul lumii să nu-și vadă nici o dată nevasta.

Din înțelesul povestii iese că cei doi *luciferi*, de *dimineață* și de *seară*, ar fi luat pornire dela cele două scânteii (1).

Nenumărate povești românești dau *soarelui* un caracter omenesc; dintr'însele, pe unele le vom vedea când va fi vorba despre dragostea lui cu *luna*. Aici pomenim pe scurt următoarele:

O poveste arată că o dată, soarele a furat femeia unui om sau fata unui om (2):

Alta, că soarele s'a iubit cu o văduvă (3);

Alta că soarele se însoară c'o fată de om văduv, isgonită de acesta. Ea a căutat să-l vadă la față, noaptea, după ce el s'a întors din lume, lucru care i-a pricinuit o dureroasă despărțire.

O variantă bucovineană este următoarea:

*A fost odată un pescar. Pescăria eră singura lui hrană; cu pescăritul se îmbracă el și pe copiii lui. O dată se duce la mare. Trage cu plasa, nu iese nimic. Mai trage și o a doua oară, iar așa. Trage și a treia oară. Și acum tot de geaba.

— Ce vor mânca ei în această zi? — se întrebă supărat.

De o dată i se arată un pește grozav de mare.

Dacă îmi vei da pe fata dumitale cea mare, vei avea pește cât vei pofti.

— Iți voi da-o!

Omul se duce acasă și-o aduce. Peștele a luat-o și s'a cufundat cu dânsa în valuri.

A dus-o într'un palat unde aveă de toate, dar îi eră foarte urit, căci el nu eră toată ziua acasă. Noaptea, când veniă, îi da cu apă dintr'un șipușor pe la nas, și ea îndală adormiă. Apoi, lepădă pielea cea de pește, de se făcea om și mergeă de se culcă lângă dânsa, iar în ziuă, când ea se treziă, se găsiă tot singură. De supărare și de urit, totdeauna plângeă, cerându-se la el, când veniă sara, ca să o ducă acasă, până ce i-a fost și lui lehamite și a dus-o.

(1) T. Pamfile, *Graiul vremurilor*, Vălenii de munte 1909, p. 21-7.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 175

(3) *Ibidem*, p. 589: „Soarele se iubiă cu o cucoană văduvă. Ea aveă o fată și tot și-o tot ascundea, și tot îl întrebă:

— Sfinte Soare, sfinte Soare, cine-i mai frumoasă?

Da soarele-i răspundeă:

— Șorica ta!

Iar merge pescarul la prins pește. Iar trage de trei ori plasa deșartă. Vine peștele cel mare și-i cere pe fata cea mijlocie. I-o dă. Se întâmplă tot așa: fata s'a întors la părinți înapoi.

Pescarul din ce în ce tot mai puțin pește prindea, pân' ce într'o zi n'a prins nici unul. Iar i se arătă peștele și-i cere pe fata cea mică. A dus-o și pe aceasta. Dar aceștia i-a spus cea mare că în șipul cutare se află niște apă cu care are s'o adoarmă; să verse apa și să puie alta 'n loc.

Fig. 1 (1).

Fig. 2 (2).

Fata a făcut așa, și seara, când a desbrăcat peștele pielea, l-a văzut, căci eră soarele îmbrăcat în piele de pește. Ea a început a-l cuprinde și a-l desmierdă. El de ciudă că i-a vărsat apa și i-a făcut împotriva, a alungat-o, să se ducă unde va vedea cu ochii. Știa că sora ei a învățat-o.

A pornit ea pe un drum, — eră pe cealume, — și mergând, a ajuns la *baba Cloanța*, mama lui. Aceasta cum a văzut-o, bucuria ei că are s'o mănânce!

I-a arătat un lan de grâu și i-a spus că pân' va veni ea, lanul să fie secerat, grâul treierat. în saci pus, ba și colaci să găsească. că de nu, o mănâncă.

Ea a început a plânge. Cum putea să facă toate acestea? *Soarele* însă vedea toate și-i părea rău. Veni la dânsa ca băiat și-i zise:

— Taci, nu mai plânge, că te voiu scăpa eu!

Plesni dintr'un biciu și se făcură toate după cum i s'a fost cerut.

Când veni *baba Cloanța* acasă, ciuda ei că nu o poate mănca. Acea aveă o căteia cu dinții de fier, și când strigă: «sai pe dânsa», o făcea mici fărâme.

(1) Soarele, din *Divanul* lui D. Cantemir (1698) după Bianu și Hodoș, *Bibliografia românească veche*, p. 358.

(2) Soarele, din stema Moldovii, după *Cartea de învățătură* din 1643, Bianu și Hodoș, *op. cit.*, I, p. 138.

O trimite să-i aducă fluierul dela ea. O vede băiatul mergând. I se umple ochii de lăcrămi căci știa că nu mai scapă de-acolo.

— Stai să te învăț eu ce să faci !

I-a dat un vas cu apă și i-a zis că pe unde va călca, să tot spele în urma ei : pe scări, pe prag, pe podea, și când va ajunge la căteă, s'o spele și pe dânsa.

Ea a făcut așa.

Când a văzut-o sora babei Cloanței, s'a pus la oglindă să-și ascută dinții. Fata, cum a intrat, a apucat fluierul din cuiu, și la fugă...

Când se pomenește baba, ea, de departe :

— Sai pe ea !

A strigat la căteă. Căteaua nu vrea, căci a spălat-o. Baba o amenință. Merge pe scări după ea. Scările sunt spălate. A pornit baba în urma ei, dar n'a putut-o ajunge.

O vede baba Cloanța intrând cu fluierul întreagă-întreguță, tocmai când aveă nădejdea cea mai mare că nu mai este pe lume. De ciudă a și crăpat

— Vezi ce mi-ai făcut ?—a zis *soarele* Mi-ai omorît mama. Dacă mi-ai făcut așa, să te faci și tu *lună*, de-acum înainte.

Și din acel minut a rămas ea, *luna*, pe cer» (1).

Câte o dată, chiar mama lui îi ajută în rosturile lui de dragoste, cum adeverește următoarea poveste :

«Eră un băiet al unui om, dar așa de frumos și gingaș, că nici fecior de boier nu eră ca dânsul. După ce i-au murit părinții, averea ce i-a rămas, a cheltuit-o,—el n'a știut cum se face averea, - ș'a trebuit să apuce în lume. Norocul îi jucă, *dacă* el n'a știut cum să-l capete !

Se duce el printr'un sat ; îl întâlnește un om :

— Ce cauți, băiete ?

— Slujbă.

— Nu-i veni la mine ?

— Ba oi veni.

— Ce să-ți dau pe an ?

Au făcut să-i dea o vițeă.

(1) *Ghilușul*, Craiova 1913. An. I, no. 2, p. 3--5.

Vițeaua din ceasul acela a început a se face așa de grasă și frumoasă!..

Când împlinește anul, îi mănâncă lupul vițeaua. Rămâne fără nimic. Plânge el. Îl tocmește stăpânul său pe alt an, pe 25 prăjini de grâu. La nime nu eră grăul așa de frumos ca la dânsul: dela rădăcină până sus eră numai spic. Vine un nour de piatră și îl face pământ.

Al treilea an se apucă să slujească pe un mânz re va face iapa pe care o pășteă el. Mânzul s'a născut și un an de zile, tot ce mănca el, mânzului îi da, așa că se făcuse căl un smeu; putea sburâ prin *torșile cerului*. Când a împlinit anul, și-a luat calul și a pornit prin nouri cu dânsul.

În țara aceea se află un împărat, și-avea o fată tare frumoasă pe care o ținea închisă într'un foișor.

Băietul știa! Trece pe de-asupra și zice:

Calule, calule, să te sui în foișor,

Că de fata împăratului mi-i dor!

Calul a sărit peste fereastră și a intrat la fată, a sărulat-o și s'a dus.

Venind la călavă vreme împăratul la dânsa, să-i spuie că i-au venit peșitori, ea a spus că cu nime nu se va mărită, decât cu acela ce s'a suit la dânsa din nouri, în foișor. Împăratul a trimis și l-a căutat în toate părțile, până l-a găsit și a făcut nuntă. O nuntă cum nu s'a mai pomenit! A jucat nunta trei zile și trei nopți; și mireasa eră așa de frumoasă, în cât *Sf. soare*, când a venit drept amiază și a văzut-o, nu s'a dus mai departe. A stat în loc, a lăsat razele singure să ardă cât au vrut. Tocmai într'un târziu și-a adus aminte și-a pornit.

Mama lui *Sf. soare* s'a separat tare c'a ars atâta lumea, la amiază, și l-a dojenit.

Doamne, mamă, dacă am văzut o mireasă așa de frumoasă!.. Că de-ai fi văzut-o dumneata singură ai fi sta! în loc și te-ai fi uitat la dânsa. Du-te dumneta, mân: cu razele pe cer; eu voi sta acasă și vei vede-a-o.

A doua zi mama lui *Sf. Soare* a pornit în locul lui *Sf. Soare*, și când a văzut-o, a și înlins razele și a luat-o. Mirele s'a uitat buimăcit de cap, apoi s'a gândit:

— Ei, las' c'o ajung eu!

A încălecat calul și-a pornit. A mers el prin nouri, de-a ajuns până unde doarme *vântul*. (Vântul e sbuciumat de coarnele bouului și de parii cei ciopliți. Acel care cioplește parii pe amândouă părțile, în pământ și de-asupra, nici n'are la ce mai muri pe ceea lume De obrazul omului. el (vântul) se îngrajă, că-i moale).

- Mai am eu mult până ce voiu ajunge la casa lui Sf. soare.

— Ba n'ai mult; fă pe aicea,—i-a zis vântul.

A dat pinteni calului, și la fugă, în sbor.

Ajunge la mama lui Sf. soare. Intră în casă. Ea l-a întrebat ce caută. El i-a spus că slujbă.

--- Eu știu ce slujbă să-ți dau? Dar așteaptă să vie feciorul meu acasă, că poate el îți va găsi.

(Sf. soare pleacă de acasă tânăr și vine seara bătrân, de cele ce vede, de femeile măritate ce umblă cu capul gol; unele au copii și tot cu capul gol umblă pe sfântul pământ. de le vede Sfântul soare; acesta e mare păcat).

Vine seara Sf. soare acasă și maică-sa îi spune de flecăul ce cere slujbă. Il cheamă la el:

— Ce slujbă să-ți dau? Doar să te trimit să mergi în locul meu mâne cu razele pe cer. Te-i duce?

M'oiu duce; de ce nu!

— Iacă drumul pe care ai să-l apuci...

A doua zi mirele pornește. Când a fost la prânz, vine *Sf. Petrea* cu o prescură și un pahar cu vin.—mâncarea lui. Unde și-l prinde pe Sf. Petru și-l începe a bate! De-abiă a scăpat din mâinile lui.

Ajunge până drept amiază. Vine *Sf. Ilie* și-i aduce mâncare. Il prinde și pe Sf. Ilie și-i trage un pui de bătaie.

Seara la *achindii*, vine singură mama soarelui. O bate și pe dânsa bine.

Vine el acasă.

— Ți-ai făcut slujba?

— Mi-am făcut. Mergi singur și-i vedeă dacă nu și-a plăceă.

Pornește a doua zi soarele cu razele. La *aprânz*, Sf Petru îl ocolește.—se teme să se apropie.

— Da hai mai tare, Petre, că mi-i foame!

-- Da, —zice Sf. Petru, —m'oiu duce, că iar să mă bați?

Aude și de Sf. Ilie acelaș lucru. Seara îi spune și mă-sa că a bătut-o.

Vine seara acasă și-l chiamă pe argat:

— Da știu că mi-ai făcut bună treabă. Halal!

Da ce-am făcut?

— Da pe Petrea, ce l-ai bătut?

-- Da Sf. Petrea, ce a fost așa de prost de a lăsat lupul să-mi iea vițeaua (că Sf. Petru e pe *lupi*). Eu am slujit un an pentru dânsa și el alte vite din cârd nu și-a găsit; tocmai pe a mea să i-o dea s'o mânânce?

- Ei bine, da pe Ilie de ce l-ai bătut?

- Da de ce am avut un grâu așa de frumos.— slujisem un an pe dânsul,—și el a dat o piatră tocmai pe grâul meu și mi l-a stricat!

— Da pe mama mea de ce o ai bătut-o?

— Da mă-ta de ce-i căteă bătrână,

Și mi-a luat mireasa din mână!

— Care mireasă?

— Aceea care șade închisă în camară!

-- Aceea e mireasa ta? N'am știut-o; du-te și ți-o iea!

A luat-o pe cal și s'a dus! (1).

Prin unele părți se zice că *Sf. Vârvara* este mireasa soarelui (2).

Înainte de a răsări, *soarele* umblă prin *raiu*, alături cu Dumnezeu și cu toate cetele cerești, și când este să răsară, poarta raiului se deschide în lături. Pentru cinstea raiului, a lui Dumnezeu și a *Sfântului soare*. —ochiul Ziditorului (3), se cuvine ca măcar în limbul răsăritului, omul să se ferească de a face vre-o faptă uricioasă; între altele, nu este bine să se măture casa și să se dea gunoiul spre răsărit (4); fă-

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 806—8.

(2) T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 154.

(3) C. R. -Codin, *Legende*, p. 1—2: „Pe cer a pus [Dumnezeu] soarele, care nu e decât un ochiu al lui Dumnezeu. D'aia când mergem d'a îndăratele, soarele plânge și diavolul râde”.

(4) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.—Gorovei, *Superstiții*, p. 144: „Gunoiul nu se svârle nici o dată în fața soarelui, că-ți pătezi fața, și el, pe urmă, vara, ni arde sămănăturile iar iarna lasă frâu slobod gerului, de ni gătește vitele și pe noi, cu frigul lui. „Fetele mari, după ce mătură, să nu asvârle gunoiul în spre soare, ci în altă parte, că numai așa se mărită degrabă”.

când astfel Duminica, se săvârşeşte un mare păcat, căci «se colbăieşte faţa Sfântului soare» (1).

De aceea, atât vrăjile, cât și descântecurile, prin ajutorul cărora femeile cearcă sprijinul și altor spirite, în afară de Dumnezeu, se fac înainte de răsăritul soarelui, «pân' a nu răsări soarele», pentru că după răsărire, Sf. soare, care toate le vede, nu le-ar mai ajuta. Atâta cinste i se cade, căci el cu razele sale taie balele vrăjmașului, -ale dracilor,—cari dela căderea lor au rămas în cer, - și le face să nu mai aibă nici o putere.

În pragul răsăritului, cu puțin înainte de a se lumina de ziuă, *de a se slomni* (2), *de a se sâmcelâ* (3), *de a sâncelâ* zorile, *de a zori* de ziuă, *de a se revărsâ* de ziuă (4), soarele mănâncă bine; și apoi se ivește.

Partea dincoțru sau încotru răsare soarele se cheamă *Răsărit*, *Răsăritul soarelui*, *Răsărire*, *Soare-răsare*, *Răsăriș* (5) sau *Răsărita soarelui*. Megleno-Românii îi zic *bătirea soarlui* (6).

Tot cu aceste numiri se botează și vremea pe când răsare soarele.

Locul de răsărire al soarelui, pentru aceeași localitate, se schimbă în curgerea anului, când mai spre miazăzi, când mai spre miazănoapte. După credința populară, aceasta se întâmplă fiindcă soarele se satură de privit răutățile și nelegiuirile ce le vede pe pământ, și caută să fugă într'o parte. Dumnezeu însă, în dragostea lui fără măsură pentru zidirea mânilor sale, nu se îndură să-l lase, și de aceea a pus strajă în cele două părți, doi Sfinți cari au poruncă să-i ațină calea. În partea de către miazănoapte se află păzitor *Sân-Toader* cu caii lui, care îl mână spre miazăzi, când soarele ajunge cu fuga până la dânsul, iar spre miază-zi se află străjer *Sf. Ni-*

(1) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 104.

(2) G. Ciufșanu, *op. cit.*, p. 34.

(3) I. Boceanu, *Glosar de cuvinte din jud. Muscel* București 1903, p. 20.

(4) Frâncu-Candrea, *op. cit.*, p. 20.

(5) Marian, *Sărbătorile* I, p. 107.—*Șezătourea*, V, p. 121 și 125.—[Epu, jud. Tecuciu.

(6) P. Papahagi, *Megleno-Românii*, 11, p. 35

culaie sau *Sân-Nicoară*, care-l oprește din fugă și-l întoarce din nou spre miazănoapte (1).

După o altă legendă, soarele fuge spre miazăzi cu 9 cai inhămași la telegă, călăriți fiecare de câte o *babă*, iar Sf. Toader îl alungă tot cu 9 cai, pe cari călăresc *nouă moși*, din cari, cel de-al nouălea este *Alexă*. Alexă este acela care găsește calea pe care soarele se furișează prin poarta cerului (2).

De căldură, ca și de frig, soarele suferă ca orișicare om. La *Vinerea-mare*, când vremea începe să se răcească simțitor, soarele își cumpără și el cojoc (3).

Soarele răsare întoldeauna posomorii, din pricina prea multelor răutăți pe cari le vede; vesel nu răsare decât de două ori pe an: la *goviștenie* și la *Paști*. Unii adaugă și *Sâmzienile* (4).

Prin Bucovina se crede că supărarea aceasta vine din pricina unei dragoste nenorocite... a soarelui.

•Soarele e un om, e flăcău el încă; nu-i însurat. Povestea lui e așa:

Zice că eră la un împărat o fată frumoasă, și soarelui așă i-a fost de dragă, c'a mers la tatăl său s'o ceară. Tatăl fetei n'a știut că acela-i *soare*; a zis că, cum a da-o după unul ce n'are nimic! Și n'a vrut s'o dea.

Acolo, la împărat în ogradă, eră un prooroc, un năzdrăvan, și aceluia îi eră dragă fafa. Și s'a băgat de argat, doar ar putea-o căpăta.

(1) Credință tutoveană, auzită în Bârlad.—*Albina* I, p. 641—2: «Soarele, sătul de priveliștea acestei lumi, vrea să fugă, să nu-i mai vadă fața: de aceea fuge dela răsăritul adevărat, când în spre miazăzi, și cu ploii și ninsori, caută să orbească pe *Sân-Toader*. ce-i păzește calea în această parte, fiind pus de Dumnezeu anume. Dar *Sân-Toader*, cu cei nouă cai ai săi, îl iewa la fugă 13 săptămâni și-l alungă înapoi spre răsărit. Văzând că nu-i chip de scăpare, soarele o iewa înapoi spre miazănoapte și fuge mereu până când se întâlnește cu alt străjer pus de Dumnezeu în această parte, cu *Sân-Nicoară* și-l întoarce înapoi spre răsărit. În această parte o dată și o dată tot va scăpa, căci pe când *Sân-Toader* e tânăr și are cai, *Sân-Nicoară* e bătrân».

(2) *Albina* I, p. 643. — Vezi și Voronca, *op. cit.*, p. 643.

(3) Cred. Roin. din jud. Tecuciu, cont. Țepu. — Cf. T. Pantile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 61.

(4) Voronca, *op. cit.*, p. 437.

Vine soarele la dânsul și-i spune :

— Nu mi-i puteă ajuta s'o fur?

— Nu ți-oiu ajuta, zire el, că și mie mi-i dragă; și eu vreau s'o ieau.

— Da, zice soarele, unde ți-a da-o tatăl ei, dacă mie nu mi-a dat-o, că-s soare! Fă bine,—ii zice soarele, —și-mi adă o leacă de apă dela fântână, să mă spăl.

Năzdrăvanul l-a ascultat și s'a dus să-i aducă. Până să vină el, soarele a furat fata și a sorbit-o cu el până la cer. Cum a venit năzdrăvanul, el a și știut; fuga a mers la împărat și i-a spus că soarele i-a furat fata.

— Ce mi-i da mie,—zise el,—să ți-o aduc ?

— Ce să-ți dau! Ți-oiu da fata și coroana, și te-oiu lăsa pe tine împărat.

El s'a apucat și a făcut scări până la cer și s'a suit Acolo, cum a ajuns, s'a rugat la soare să-l primească de argat.

— Bine, zice soarele, te-oiu primi la cai,—că *soarele are patru cai* (1) și cu căruța aceea umblă.

El n'a vrut; a zis că el nu știe la cai, dar va fi așa pe lângă gospodărie.

Soarele s'a dus de acasă și-a lăsat pe mireasa lui s'o păzească mă-sa. Ea sta închisă într'a douăsprezece odaie. Cum a plecat soarele, năzdrăvanul se duce și deschide toate ușile,—mă rog, ce nu poate un năzdrăvan!—și ajunge la dânsa. Ea s'a speriat când l-a văzut.

— Cum de ai venit aici?—îi zice ea.

— Am făcut scară până la cer, căci m'a trimis tatăl tău să te ieau.

-- Iea-mă,—a zis ea,—că nu mi-i drag, măcar că-i soare și-i așa de frumos.

Și-a luat-o, și s'a dus. Când a venit soarele acasă, a găsit ușile descuiate și pe mireasa lui nicăieri.

Ea s'a măritat cu acela, dar soarele de atunci nu și-a mai găsit de potrivea ei, ca să-i placă, și de aceea, lare e supărat că e neinsurat.

(1) *Caii* soarelui sunt pomeniți mai departe în cântecele despre trista dragoste a lui cu luna. Cf. Șăineanu, *Basmele române*, p. 978. Romanii îi numeau, prin Ovidiu, *equi flammiferi*.—Duruy, *Histoire des Grecs*, I, p. 27; și Grecii își inchipuiau pe soare, cu capul radiant, mânănd patru cai.

Să luați sama când merge soarele: el într-una e supărat. Numai de două ori pe ani e vesel: în ziua de *Paști* și în ziua de *Blagoviștenii*. Atunci, așa e de luminos și joacă, că parcă-s trei sori. Unii zic că-s trei zile în care e vesel,—parcă și de *Sânziene*..; de altfel, într-una soarele e supărat (1).

Prin jud. Tecuciu se crede că soarele răsare în toldeauna vesel, căci atunci stă în gura *raiului* (2).

Soarele răsare din apă; dovadă despre aceasta sunt stropii de apă cari picură de pe fața lui când se vede puțin ridicat pe zare, și pe cari noi, neștiutorii, îi numim raze (3).

Fiind ieșit din apă, soarele este curat; de aceea este păcat ca cineva să-l privească, înainte de a se spăla. Unul ca acesta va căpătă și boala de cap numită *soare în cap*, care în deobște se dobândește și de oricine ar privi răsăritul (4). Căci «cine i pune să se uite, tocmai ei, niște pământeni, la un soare, care în clipa răsăritului, e o împărăteasă strălucitoare» ? (5)

Când răsăritul soarelui e mândru, se crede că peste zi vremea va fi frumoasă (6). — «ziua bună, de dimineață se cunoaște!».

Dacă la *Bunavestire*, soarele răsare disdedimineață.—ade-că dacă se pare că răsare mai dimineață ca de obicei, lucru ce se întâmplă când cerul și văzduhul este curat,—se zice că primăvara va fi limpurie (7).

Dacă la *Ovidenie* soarele răsare în senin, se crede că peste an va fi bielșug în roade; dacă răsare în nouri, se zice că vremea va fi secetoasă și prin urmare, bucatele nu se vor face cu prisos (8).

Când soarele răsare în nouri, vremea se va sfîrși peste zi (9).

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 608 9.

(2) Culegere din com. Țepu.

(3) Idem.

(4) Voronca, *op. cit.*, p. 611.

(5) *Ibidem*, p. 612.

(6) *Șezătoarea*, IV, p. 120.

(7) D. Dan, *Straja*, p. 96.

(8) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(9) *Șezătoarea* IV, p. 120.—Zanne, *Proverbele* IX, p. 372.

Cel pe care îl apucă soarele într-o zi întâi în pat, nu mai face avere (1).

Cu privire la răsăritul soarelui în ziua de *Bunavestire* se crede următoarele :

Dacă soarele va ieși din nouri de dimineață, timpul va fi «de vreme», adică roadele câmpului vor crește mai curând ca de obicei ;

Dacă soarele va răsări în nouri și nu se va vedea decât la amiază, timpul va fi «la vreme», adică va fi ca de obicei ;

Dacă soarele va răsări în nouri și nu se va vedea decât cătră seară, e semn că timpul va fi «târziu», adică desvolta-rea verdeții va întârzi.

Pentru aceeași zi, ivirea soarelui se pune în legătură și cu felul de popușoi cari vor da roade mai din bielșug în anul acela. Astfel :

Dacă soarele va ieși din nouri dimineață, popușoii cari se vor sămăna mai de vreme, vor fi cei mai buni.

Dacă soarele se va ivi de-amiază, vor fi mai buni popușoii cari se vor sămăna ca de obicei. — «popușoii mijlocii».

Dacă soarele va răsări din nori către seară, «popușoii târ-zii» vor da roadele cele mai bune (2).

Fie socotit ca voinic cu fața luminoasă, fie închipuit sub o altă înfățișare, poporul român crede că nu soarele merge singur pe cer, mai ales în întâia jumătate a zilei, când urmează să urce greul său al cerului. Soarele, spun unii, merge veșnic călare pe un *leu* (3), — așa cum îl zugrăvesc *zodiacale* (cărțile de zodii) : călare pe o parte a leului (fig. 3), iar alții cred că aceasta se întâmplă numai până la amiază.

Pe alocuri se crede că până la prânz, soarele este ajutat la urcuș de un *bivol*, iar până la amiază de un *cal* (4), ori bivol și cal, ori bivol și leu (5), ori de un *iepure șchiop* (6),

(1) Cred. Rom. din com. Țăpu, jud. Tecuciu

(2) Marian, *Sărbătorile*, II, p. 223

(3) Otescu, *op. cit.*, p. 61.

(4) *Ibidem*, p. 60 : «Să nu fie cumva această credință în legătură cu faptul că vara soarele răsare imediat după constelația *taurul*, care ar fi bivolul pe care călărește soarele și când apune, se vede în urma lui constelația leului sau *calul*».

(5) *Ibidem*.

(6) Cred. Rom. din jud. Tecuciu

ori numai de un *leu*, care va merge slobod până la amiază (1).

Prin Bucovina se zice că soarele e tras «la deal» de doisprezece *boi*, până la amiază, când îl lasă și se întorc îndărăt. De aici încolo, va fi dus de șapte *iepur*.

Fig. 3 (4).

Pe-alocuri se spune că soarele merge n *lelega* lui trasă de 9 cai (2).

Unii cred că dela amiază și până seara, soarele merge pe un leu împiedecat, căci, venind calea «la vale», de-ar fi leul cu picioarele slobode, ar merge prea repede și astfel ziua s'ar încheia mai curând (3).

Calea soarelui pe cer, dela răsărit și până la amiază, se *prubulu-ește*, adică se prețuește, se socotește în *suliți*, *haragi*, *bețe*, *ciomege*, *copaci*, *slături* de om ș. a. De pildă: «e soarele [ridicat] de două

suliți, de-un *harag*, de trei *bețe*, de-un «ciumag», de un stat de om, d'un *copaciu*».

Vremea, după locul soarelui pe cer, se zice că este :

In faptul zilei, la ziuă, dimineață, disdimineață sau desniță (5), puțin după ce soarele a răsărit ;

Prânz mic, prânzuț (6), *prânzișor, prânșor* (7) sau *prânzul cel (ăl) mic*, când soarele este cam de trei *suliți*, sau la a treia parte din urcuș ;

Improor, impror, năproor, năprăor, prânz sau prânzul cel mare, când soarele a străbătut jumătate din urcușul cerului, ceea ce-ar fi pe la ora 9 sau 10 înainte de amiază ;

(1) *Idem.* — Cf. G. Ciușanu, *op. cit.*, p. 82-3. Cât de absurdă e legătura aceasta, tot acolo : «Nu-1 vorbă, carul și caii de foc ai acestuia cai soarelui, după închipuirea grecească și indiană, a lui Helios, 1-1 dat Românul Sfântului Ilie : chestie de asemănare de nume între Elios și Ilie, de care avem atâtea exemple în Mitologie».

(2) *Convorbiri literare*, XI, II, p. 488.

(3) Cred Rom. din com Țepu, jud. Tecuciu

(4) După un vechiu „calendar cu zodii”

(5) D. Dan, *Straja*, p. 93.

(6) Frâncu-Candrea, *op. cit.*, p. 20. La *prânzuț*, pela 8-9 ceasuri.

(7) *Ion Creangă* VI, p. 35

Prânzul mare sau *sub-amiază* (pron. pop.: *supt-agnează*), pe la ora unsprezece (1).

Când soarele își isprăvește urcușul, când prin urmare stă gata să scoboare, se zice că-i *de-amiază*, *la amiază*, *în amiază*, *amiazăzi*, *la* sau *dă nămiaz*, *nămiază*, *nemiaz*, *nămiez*, *prânz*, *prânz bun*, *la cruce*, *cruce-amiazi* (2), *în răs-cruce* sau *în răs-crucele cerului*.

Aici se crede că soarele se odihnește «cât ai clipi», mâncând un colț de prescură și bând un păhar cu vin. Cel ce muncește în acest răstimp, face un mare păcat (3). Credința că soarele la amiază se odihnește, o întâlnim la *Ucranieni* (4) și alte populațiuni rusești (5).

Acum, soarele, care dela răsărire nu și-a arătat decât o față a lui, și-o schimbă, arătându-și-o pe a doua, cu care apune chiar (6).

Cine s'ar putea uita la soare drept de-amiază, ar vedea într'insul chipul lui *Dumnezeu* (7).

În gâcitorile sau cimiliturile sale, poporul zugrăvește astfel soarele ce strălucește pe întinsul cerului :

Căciula iărtatului

În mijlocul satului (8).

Am un bulgăre de aur

Joacă pe-o piele de taur (9).

(1) Marian, *Sărbătorile* I, p. 107. — Dat. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuci. — *Ion Creangă*, VI, p. 35-6.

(2) Totuș, în Marian, *Sărbătorile* I, p. 12, cetim: *prânz mare*, *cruce amiazi*, înainte de ora 12.

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 338. — *Ibidem*, p. 589: „La amiazi se șede, nu se lucrează, că atunci soarele doarme o minută, un ceas. Sf. soare se mânie, zice: „Eu, că-s soare, și stau, da tu să nu stai?“ Atunci se pare că-i este dat și Necuratului să facă tot soul de răutăți.

(4) *Revue des traditions populaires*, IX, p. 422.

(5) *Ibidem*. XXII, p. 195.

(6) Voronca, *op. cit.*, p. 588.

(7) Cred. Rom. din Vicovul de sus, Bucovina, împărt. de d-l P. Cârstean.

(8) Gorovei, *Cimiliturile Românilor*, p. 350. variantă în N. Păsculescu, *Lit. pop. rom.*, p. 100. Iar când e gata să apună, se cimilește

Căciula sfârțarului

În marginea satului.

(9) Gorovei, *op. cit.*, p. 349 : sau la Păsculescu, *op. cit.*, p. 100:

Au un măr de aur,

Joacă pe piele de taur.

Am un măr aurit,
Umblă pe sus rătăcit.

Cercelușul doamnei
Șade'n fundul oalei,

adică :

[Soarele, strălucitor ca] cercelul doamnei, stă în fundul [cerului, asemănător clopotului sau] oalei. Se poate însă că aici, oala să fie cerul, ca un clopot cu gura pe pământ, în fundul căruia le vede soarele, ca și cum în fundul unui clopot s'ar vedea cercelul sau *toarta* de care se spânzură limba clopotului. În legătură cu acea toartă sau ureche, poporul spune: *toarta, toartele* sau *torțile cerului*, printre cari sboară caili năsdărăvani ai feți-frumosiilor și de cari, pe vremea *potopului*, s'a fost apucat cu mânele un *uriaș*, ca să nu-l încece apele.

Am un cocoloș de unt,
Toate văile le ung.

Cine arde și fum nu face? (1).

La amiază *necuratul* se întoarce cu spatele la soare și de aceea *Sf. Ilie* aruncă cu săgețile după dânsul, ca să-l ucidă (2).

Unii oameni, în sfârșit, zic că este bine ca nici din casă să nu iasă pe această vreme, iar alții se tem de *vântul cel vârtlicuș* (3).

Când soarele strălucește «în senin» se zice că «e soare», stare dorită de femei pe vremea ghilitului pânzei, și de muncitori, pe vremea treieratului. Acest «soare», adică această vreme senină, se poate cunoaște de mai înainte, de cei ce visează *foc*, cu o noapte mai înainte, sau de femeile cari visează o *mireasă* (4).

Căldura soarelui din timpul verei, se zice că e hotărâtă de Dumnezeu ca să se coacă holdele ; când această căldură

(1) Păsculescu, *op. cit.*, p. 99-100.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 589.

(3) *Ibidem*.

(4) Cred. Rom, din com. Țepu, jud. Tecuciu.

nu este de ajuns, i se trimete într'ajutor niște *balauri*, cari o măresc (1).

«In soare» nu se poate uita ori și cine, mai ales atunci când *arde*, adică dogorește tare; atunci, numai hoții și oamenii *iubăreji* îl pot privi. Această *arșiță* (2), *zăduh*, *zăduv*, *zăpușală*, *crăpăl*, *crăpel* (3) sau *cocăl*, care aproape nu se mai poate îndură, se crede a fi un semn de *ploaie* (4).

Totuș nici odată soarele n'ar putea supăra lumea cu nespusa lui *arșiță*, dacă ar bate vântul. In această privință pomenim numai aici, cunoscuta povestire de întrecere între vânt, pe de o parte, și soare și ger pe de alta, pe care o au aproape toate națiunile (5).

Când zilele dinaintea unei zile, n'a fost vreme frumoasă, ele se vor schimba, dacă soarele strălucește măcar cât de puțin în seninătate (6).

Une ori cerul este căptușit cu o ceață ușoară, ceea ce face ca soarele să pară încunjurat de un *cerc* (7), *cercuț* sau *cearcăn* (8), care se crede a fi un semn prevestitor de ploaie (9).

(1) Voronca. *op. cit.*, p. 29.

(2) In așezământul pentru școli al lui Constantin Vodă Moruz. din 24 Maiu 1803. se scrie (*Uricar*, III, p. 29 și originalul în românește și grecește păstrat în Muzeul „Saint-Georges” din Bârlad): „Știința ce deplină a fieștecăreia, învățături, se naște din neconținuta silință iar din silința ce se face rânduri-rânduri se naște uitare: pentru aceea nu este voc a învăța cu conținere, decât numai Duuinicile i alte praznice împărătești și în vremea arșiților cănește”.

(3) Boceanu, *op. cit.*, p. 7.

(4) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 118. — Șezătoarea, IV, p. 120. — Zanne, *Proverbile*, IX, p. 372.

(5) Cf. Șăineanu. *Basmele române*, p. 996-997.

(6) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 120.

(7) Un cântec de pe Târnavă (1000 de doine, strigături și chiuituri. Brașov 1891, p. 209):

Bată-te, mândruță, bată...
Cercul cel de lângă soare,
Dragostea noastră cea inare.

Și unul moldovenesc (T. Pamfile, *Cântece de țară*, p. 186):

<i>Cercănel de lângă lună,</i>	Scrisă de mâinile tale.
Spune-i badii voie bună;	Și mi-o trimete pe vânt.
<i>Cercănel de lângă soare,</i>	Ca să vie mai curând,
Trimete-mi, bade, scrisoare	Că nu mai pot de urât!

(8) T. Bud, *Poezii populare din Maramureș*, p. 76.

(9) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 119.

Alte ori, soarele pare frânt în două bucăți; poporul zice atunci că sunt *doi sori* pe cer, ceea ce ar prevesti un *răsboiu* (1); alte ori se pare că sunt pe cer *trei sori*, ceea ce se socotește tot ca un semn prevestitor de *răsboiu* sau ca unul de «sfadă întrempărați» (2).

Mergând către apus, soarele trece pe la *chindie*, care se mai chiamă și *cina-mică*, *de-amiază'n-de-seară*, *su-nimiez* (3), *ojină*, *ojiniță* sau *ujină* (4), când după credința unora, soarele se odihnește puțin; apoi, soarele merge pe la *loacă* și în sfârșit, *apune* sau *sfințește*.

Atât vremea apusului, cât și locul unde apune soarele se chiamă și *soare-apune* (5), *sfinjit*, *asfinjit*, *scapăl* (6), *soare-capăl* (7), *scăpălatul soarelui* (8), *scăpălat* sau *scăpăliș* (9). Macedo-Românii îi zic *scăpilarea soarului*.

Când soarele apune fiind cu totul acoperit de nouri, se crede că nu peste mult va plouă (10). Prin jud. Bacău se crede că aceasta este un semn de vreme bună (11).

Adesea, soarele întâmpină pe zarea apusului numai niște fășii de nouri pe cari îi împurpurează foarte frumos, arătându-se în acelaș timp printre dâșii. Atunci se pare că soarele se oprește puțin în pragul asfințitului și «*privește*, *se uită* sau *caută înapoi*». Aceasta se socotește ca un semn că vremea se va schimba, adică se va strică, dacă până în ziua aceea a fost bună (12), sau se va îndreplă.—dacă până atunci a fost rea (13).

(1) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 372.

(2) *Șezătoarea*, VJ, p. 55.

(3) C. R.-Codin, *Ingerul Românului*, p. 361.

(4) T. Bud, *op. cit.*, p. 31.

(5) *Șezătoarea*, V, p. 125.

(6) N. Păsculescu, *op. cit.*, p. 376.

(7) C. Rădulescu-Codin, *Ingerul Românului*, p. 360.

(8) Dela. Rom. din jud. Vâlcea, împărt. de d-l I. N. Popescu.

(9) Vicu, *Glosar*, p. 75.—Culegere din com. Domnița, jud. R.-Sarat.

(10) Cred. Rom. din com. Ciurești, jud. Tutova, comunic. de d-l G. V. Șuşnea.

(11) Cred. Rom. din com. Ardeoani, împărt. de d-l D. I. Procopie.

(12) *Șezătoarea*, IV, p. 120.—Zanne, *Proverbele*, IX, p. 373. Voronca, *op. cit.*, p. 926.

(13) *Șezătoarea*, X, p. 63.

Iată o povestire bucovineană în care se arată că într'adevăr soarele se poate opri în pragul asfințitului :

«Eră să se mărite odată o fată ; ș'amù eră Sâmbătă la toacă și ea încă nu gătise de cusut cămeșa de mire.

Sfinte soare,

Sfinte soare,

Fă zina mai mare !—

se roagă ea la Sf. soare cu lacrimile în ochi. Sf. soare a ascultat-o ș'a stat pe cer până ce a fost ea gata cu cămeșa. Da mama lui Sf. soare nu-și află loc, așteptându-l acasă cu scaldătoarea, căci ea știa când eră vremea să vie. (Că soarele când vine acasă, se spală de toate răutățile câte le vede pe lume. El e atât de pătat și plin de colb și de gunoaie, căci sunt oameni că aruncă cu gunoaiele înaintea soarelui, ori alți oameni nu se îndosesc când merg pentru dâșii afară, să se întoarcă cu spatele, să nu le vadă Sf. soare ori Sf. lună trupul, căci e foarte păcat. El, de toate ce le vede, până seara, vine așa de supărat și îmbăfrânit!).

În seara aceea, văzând mama lui Sf. soare că nu mai vine, a gândit că l-au *mâncat vârcolacii*. Spaima ei ! În sfârșit, într'un târziu, iată că vine și Sf. soare.

— Da bine, ce ai stat așa de mult ? Vai de mine, ce frică am tras !

— Am stat, mamă, că nu-și gătise o mireasă cămeșa de mire, de cusut ; și pentru că m'a rugat și eră curată, i-am făcut hafărul și am ținut ziua mai mare.

— Să dea Dumnezeu, ca cămeșile ce-a cusat de mire, până mâni dimineață, pentru amândoi, de moarte să le fie !

A doua zi, când s'au trezit nuntașii, i-au găsit pe amândoi morți. I-au îmbrăcat în cămeșile de miri și i-au îngropat, —pentru frica ce a tras-o mama lui Sf. soare și pentru că a cusut spre Sf. Duminică. Sâmbătă cum toacă, să lași lucrul, cusutul, impletitul, torsul și tocmai Luni, când răsare soarele, iar să te apuci» (1).

Când soarele sfințește, se zice că el se află în partea *ia-dului* și este trist (2); atunci, el ospătează bine, după u-

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 809.

(2) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

nele credințe (1), iar după altele mănâncă numai un corn de prescură și bea un pahar de vin (2). În acest timp nu-i este nimănui îngăduit să mănânce; cel ce va mânca, se crede că va fi pedepsit cu *hube* (3) sau *caș la gură* (4), sau va fi apucat de *dureri de cap* (5).

Tot pentru acest cuvânt, mulți se feresc ca să nu doarmă în vremea apusului (6). O astfel de credință o întâlnim și la *Ruși*: cel ce se culcă în sfințitul soarelui, se îmbolnăvește de friguri (7).

Ca o cinste pentru soarele ce apune, după ce a luminat și a încălzit pământul, gospodarii se feresc de a arunca afară în vremea apusului, zoile rufelor sau ale vaselor și gunoiul ce se mătură din casă.

Roșeața cerului, la apus, se socotește ca o prevestire că a doua zi va fi cald și frumos (8).

După ce apune, soarele merge pe jos prin *tănițele* de sub pământ, până când ajunge din nou la răsărit, — înțelegând poporul prin aceasta, că noaptea soarele luminează pe lumea cealaltă (9). Alții spun că soarele sfințește în *marea cea fără sfârșit*, care încunjură lumea de jur împrejur (10). Pe această mare, soarele plutește cu luntrea, mergând spre răsărit, de unde iar începe să urce bolta cerească (11) Alții cred că pe timpul nopții, atât soarele, cât și leul său dorm, și astfel adormiți cum sunt, îi ieau niște monștri cari-i duc la răsărit. Dacă noaptea, soarele s'a putut odihni cum se cade, el răsare dimineața frumos; dacă n'a putut să se o-

(1) Otescu, *op. cit.*, p. 61

(2) *Ibidem*, p. 60-1.—R.-Codin și Mihalache, *Sărbătorile*, p. 109.

(3) *Revista Tinerimea Română*, III.—I, p. 448.

(4) Cred. Rom. din j. Vâlcea, împărt. de d-l I. N. Popescu — A. Gorovei, *Superstiții*, p. 180.

(5) R.-Codin și Mihalache, *op. cit.*, p. 109.—Gorovei, *Superstiții*, p. 182.

(6) *Șezătoarea*, VI, p. 65.

(7) *Revue des traditions populaires*, XXII, 298.

(8) Cred. Rom. din com. Covasna, jud. Fălciu, împărt. de d-l G. Polcovnicu.

(9) Otescu, *op. cit.*, p. 61.

(10) Cred. Rom. din com. Țepu.

(11) Voronca *op. cit.*, p. 881.

dihnească bine, soarele răsare posomorît. ori. nu se arată de loc (1).

Despre o credință botoșeneană, care ne povestește de baia soarelui, spre a se curăți de câte-s pe lume, am pomenit mai sus.

Prin Bucovina se crede că soarele, când apune, este foarte înfierbântat, din pricina alergăturii pe cer. «El atâta [are], că seara, cum asfințește, intră în mare de pe sub pământ și se scaldă vreo câteva ceasuri. De acolo merge drept sub pământ, în mare, la casa lui, de stă două ceasuri pe loc și doarime. Pe urmă se scoală și se scaldă în mare și din scaldătoare îl ridică *dracii* în sus. În fiecare zi trebuiesc 77 de draci ca să-l ridice. Cât e în mare, ei pun mâna pe dânsul, nu-i frige; iar cum îl scot afară, toți cad arși și a doua zi vin alții în loc.

De aceea : peniru că se scaldă soarele, nu ne arde pe noi; dar dacă nu s'ar răcori, ne-ar omori. Și pentru că Sfântul soare se scaldă, nu e nimica așa de curat ca Sfântul soare. El e om. Acolo în mare are soție. Soarele e cu aripi de foc. Aripelile lui sunt așa rotunde, că vin la olaltă, de se pare rotund, dar în mijloc e un om cu crucea în spate. Cine se uită bine la soare, îl vede drept în mijloc, Eu,— spune povestitorul, — l-am văzut, tocmai așa cum e, dar după aceea, două zile n'am mai văzut cu ochii nimica» (2).

Scăldându-se în mare, o parte din apă *arde*,— se preface în nouri, și astfel se împușinează : «că altfel ne-am inecă; câte ape curg în mare, s'ar răvârsă peste pământ» (3).

Macedo-Românii socotesc că locuința soarelui e în *Dzeana-Aripidină*, deal-povârniș, unde trebuie să meargă cei ce vrea să afle ceva, căci soarele toate le vede și le știe (4).

Prin Bucovina, pe unde se crede că sub pământul nostru

(1) Otescu, *op cit.*, p. 31.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 27.

(3) *Ibidem*, p. 588: «Soarele umblă toată ziua și seara intră în mare de usucă apa de câțiva stânjimi : altfel s'ar izeri lumea, câte ploii și câte ape curg. Soarele, toate apele le usucă».

(4) P. Papahagi, *Basme aromâne*, p. 589

se află *Rohmanii*, firește, se spune că în curgerea roștii, soarele luminează cuprinsul acesta (1).

Tot pe acolo se spune că noaptea, mama soarelui îl spală cu lapte dulce, ca să-l facă, din bătrân, cu barba albă până la brâu, din pricina răutăților văzute pe pământ, iarăș copil de șapte ani, cum răsare dimineața. Alții spun că după ce apune, soarele merge cam jumătate din noapte până când ajunge la casa mamei sale Aceasta îi dă priminele și-l mână să se scalde în mare, ca să se curețe de tot răul văzul în lume. De aceea dimineața, soarele este roș, «că iese din scăldătoare» (2).

În visuri, soarele însemnează «soare» pentru a doua zi, adică senin și căldură (3) Prin Bucovina însemnează *noroc foc* sau *biruință*. «Soare, de visează fata mare, se va mărită; o va luă un flăcău. De visează soarele la răsărit, dimineața, se va mărită de grabă; de [va fi soare] la amiază, [se va mărită] mai târziu; despre asfințit, se va mărită hăl târziu».

Omul, de visează soarele răsărind, dimineața, va avea vieață lungă; pe la amiază, îi e vieața pe jumătate; dela asfințit, îi e *veacul* spre sfârșit (4)

Mă opun câtorvă păreri răslețe că poporul român mai păstrează, conștient, în religiunea sa superstițioasă, ceva din păgânescul cult al soarelui, dacă numește «Sfântul soare» de multe ori, cum am văzut și cum se mai aude:

Mult mă 'ntreabă *Sfântul soare*,

Ce m'am uscat pe picioare?

într'un cântec bănățean (4).

Dimineața, Românul se închină întorcându-se cu fața spre răsărit, poate tocmai când răsare și soarele. Aceasta nu însemnează că poporul vede în soare o ființă sfântă, imputernicită de Dumnezeu cu orânduirea darurilor și osândelor, cum sunt Sfinții. Soarele este un lucru de samă ieșit din mâ-

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 338.

(2) *Ibidem*, p. 588-9.

(3) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(4) Voronca, *op. cit.*, p. 75.

(5) *1000 de doine, strigături și chiuituri*, p. 75.

na Ziditorului, și pentru aceasta «e sfânt», adică e sfințit, cum e și cerul, și stelele, și alte lucruri. Inchinarea spre răsărit se face în mijocul firei, după cum se face și în biserică, și în casă, unde icoanele atârnă în pereții de răsărit, totdeauna.

Tot astfel, dacă prin Bucovina întâlnim credința că soarele este închipuit în troița lumânării cu care creștinii merg la biserică, la Iordan, la Înviere și alte ori (1), aceasta trebuie să o socotim ca o înrăurire a cârșilor bisericești, care poetizează pe Mântuitor cu numele de «Soarele dreptății».

Sf. soare se găsește și în unele vrăji, prin cari, fetele mai ales, socotesc că se vor face, nu frumoase, ci vor vrăji privirile altora, ca să le socotească frumoase, și deci, ca să le îndrăgească.

Iată o vrajă din T. Măgurele pe care cel ce vrea să fie îndrăgit o rostește către soare, de trei ori, la apusul ori la răsăritul lui:

Tu soare,	Să i se lipească părul de căciulă,
Frățioare,	Căciula de păr,
Toată lumea îți zice soare,	Cămașa de trup,
Numai eu îți zic mură:	Trupul de cămașă,
Toată lumea să-mi cate'n gură.	Piciorul de opincă,
Și mic, și mare	Opinca de picior,
Dar mai vartos N.	Să bată a crăpă,
Cine 'n spate m'o vedea,	Pân' la mine n'o plecă;
Pe mine nu mă va uită.	Să bată a plesni,
Cine 'n urmă mi-o călcă,	Pân' la mine n'o veni
Tot în gură mi-o cătă.	Și cu mine n'o vorbi.
Și mic, și mare,	Tu, soare,
Dar mai vartos N...	Frățioare,

Ascultă și-a mea chemare (4).

Înainte de răsăritul soarelui, fata care merge să se spele la izvor, să se spele înforcându-se cu fața dincolo răsare soarele și să zică:

— După cum așteaptă oamenii soarele, așă să mă aștepte și pe mine flăcăii! (3).

(1) Voronca, *Studii în folklor*, p. 7.

(2) A. M. Nour, *Descânțec și vrăji din popor*, Craiova 1912, p. 41-42.

(3) *Șezătoarca*. XIV, p. 76

Din vraja :

Sfinte soare,
Sfinte domn mare,
Eu nu rădic vânt
Dela pământ,
Ci *cercul* tău
In capul meu,
Razele tale
In genele mele.
Sfinte soare,
Sfinte domn mare,

Și patruzeci și patru de razi-
soare.

Patru mi le dă mie
Și patru ține-le ție.
Două să mi le pun
In sprincenele mele,
Și două in umerii obrazului.
La toți feciorii să le par
Cireș de munte înflorit,
Cu mărăgăritar îngrădit (1),

sau acest «descântec» pe care fata il rostește la răsăritul soarelui, cu mâinile ridicate in sus și cu fața spre răsărit :

Soare, soare,
Când răsai,
In fața mea răsai;
Comănacul tău
In capul meu;
Incălțuile tale
In călcăiele mele.
Așa să-ți fiu eu ție

Ca *Sfântul soare*
Când răsare.
In față cu soarele
In dos cu doamnele.
Către câți oiu råde,
Inima le-a plânge;
Către câți m'oiu uită,
Toți la min' i-oiu adună (2),

sau, din rugăciunea cu plan :

Răsai soare
Frățioare,
Nu peste cărduri de oi,
Nici peste cărduri de boi,
Ci peste ochisorii mei
Și peste statul meu

Și peste statul meu
Și peste mersul meu
Și peste viersul meu.
Cum îi soarele luminos
Și frumos,
Așa să fiu și eu! (2),

nu reiese că soarele este socolit intocmai ca o ființă sau ca un obiect de închinăciune.

(1) *Familia*, XI, p. 68.

(2) I. Pop-Reteganul, *Starosteale*, Gherla 19 0, p. 12—3.

(3) Culegere din jud. Botoșani, împărt. de d-l D. Gr. Furtună

În doina :

De când Ghițișor s'a dus,
Trei garoafe 'n poart' am pus;
Garoafele s'au uscat,
Ghițișor nu s'a 'nturnat.
Mi-a trimis Ghiță o carte,
De trei coți și jumătate,
Să-i trimit și eu o floare;
S'o trimit pe *Sfântul soare*,

Sfântul soare-i fierbântos,
Merge-o leacă, pică jos;
S'o trimit pe *Sfânta lună*,
Sfânta lună
Că-i mai bună,
Ș'apoi mai îngăduită,
Duce floarea neclintită,
Ca pentru Ghiță gătită (1),

vom găsi o aleasă poezie, însă nici o învederată urmă de cult păgânesc.

2. POVESTEA CIOCÂRLIEI.

După credința obștească, *ciocârlia* ar fi făcută dintr'o fecioară, prin voința lui Dumnezeu sau prin blăstămul mamei soarelui, ca să curme dragostea dintre fată și soare.

Pe lângă legendele cunoscute (2),—două de toate,— se dau aici următoarele variante:

Întâia se aude prin jud. Suceava:

«Amû, ci-că eră o dată un împărat și-o împărăteasă. Ei se bucurau de toate bunătățile de pe lume, numai copiii nu aveau. Și le eră tare rea inima.—că poate să fie omul cât de bogat: dacă n'are cine-i moșteni batâr numele, geaba mai trăește în lume; că averile-s trecătoare, dar numele cel bun rămâne.

A cercat ea, împărăteasa, fel și chip, să facă copii, dar nici c'a putut face.

Într'o zi a făcut împăratul și împărăteasa un praznic mare să aibă pe ceea lume, că dacă n'ai copii, șezi cu lărâna în gură și nu-ți dă nimenea de pomană măcar o lingură de apă. La petrecerea ceea s'a strâns lumea de pe lume, și-a venit mulțime de femei cu copii mici în brațe. Și toate se bucurau și se uitau cu drag la îngerașii lor, numai împărăteasa ședeă de-o parte și oftă, că ea nu știă dragostea de

(1) T. Pamfile, *Cantece de țară*, p. 189.

(2) Marian, *Ornitologia*, I, p. 354 și urm.

mamă și bucuria casei celui care are copii la masă. Și-a întrebat și ea pe toată lumea: ce să facă, să aibă și ea copii, că-i ardeă inima că nu-i și ea mamă. Și s'a pus și ea pe post și pe rugăciuni, și se rugă lui Dumnezeu, de udă pământul cu lacrimi.

Într'o noapte a visat împărăteasa că a venit la ea o babă și i-a zis:

— Bucură-te, mărită împărăteasă, că împăratul împăraților a poruncit să ai și măria la un copil!

În bucuria cea mare s'a trezit și a dus vestea asta și împăratului. Da să nu se bucure omul de tot, când dă norocul peste el, că tot suișul are și scoboriș, și după bucurie vine și scârbă, și jălanie.

Peste nouă luni dela visul acesta, împărăteasa naște o copilă, mândră și frumoasă, de nu mai eră alta ca dânsa, nici în lună, nici în soa.e. Și-a frântit împăratul o cumătrie de s'a bucurat toată împărăția. Și nu le mai eră acum casa pustie și lăcută, ci numai veselie și voie bună, de socotiai dumnefa că-i raiu în casa ceea, nu alta!

Și crește copilă văzând cu ochii, nu alta. Cât crește una de aste de-ale noastre într'un an, ea crește într'o zi. Și așa eră de mândră și de frumoasă, de și soarele stătea de se uită la ea, că [vedeți], cât umblase el prin lume, așa minune nu mai văzuse. Da și fetei îi eră drag *Sfântul soare*, că, cât stătea pe afară, numai, la el se uită.

Și azi așa, mâni așa, numai ce s'a îndrăgît copilă de soare. Și cum a crescut fata mare, numai ce-i trăsnește într'o zi în cap: spune împărătesii că-i este drag soarele și că vrea să se ducă la el acasă, laca ce poznă-i trecu fetei prin cap, de le veniă părinților să innebunească de scârbă și să apuce câmpii Zău, așa! Bine-i când dă Dumnezeu omului copii cuminți, nu de cei ce umblă cu gândurile după lună și soare!

S'au cercat ei, împărăteasa și împăratul, să-i scoată nebuneala asta din cap, da unde a fost de chip? A început fata a se uscă de pe picioare, de socotiai că se prăpădește. Numai într'un plâns o duceă și numai într'un văicărit, și ziua, și noaptea.

Și văzând inima de părinți că li se prăpădește odorul, o învoui să pornească la casa soarelui.

Ș'a mers fata, ș'a mers, drumul lung, prin păduri, prin codri, peste văi, prin munți și peste munți, și-a ajuns la o apă mare. *Din apă a eșit o fată frumoasă care s'a îndrăgii de ea.* Fata ceea i-a făcut un pod mare peste apa ceea, și-a trecut dincolo. Și iar a mers fata cale lungă, și pe un câmp a dat de-o babă, care păștea niște găște. Baba o întrebă unde se duce, și ea îi spuse gândul și dorul. Babei, fiindu-i milă de frumusețea ei care se irosia pe drumuri, a fermecat-o și-a suit-o în înaltul cerului, și cât ai coace un ou, a ajuns înaintea curților Sfântului soare.

Mama Sfântului soare a ieșit înaintea fetei, mârnoasă, și a întrebat-o, ce caută ?

--Caut pe drăguțul meu, pe *Sfântul soare*, că de multă vreme, de dorul și dragul lui am pornit de acasă, și mulțumesc lui Dumnezeu că l-am găsit.

Mama Sfântului soare s'a supărat și mai tare pe ea și a blăstămat-o înainte de a o vedeă fecioru-său să se prefacă într'o păsărică.

Fata se prefacă în *ciocârlie* și de atunci, hojma, iea drumul către soare, ca să-l găsească,—și nu mai ajunge la el.

Când ciocârliia pleacă de jos, să se ducă spre Sfântul soare, îi tare chefoasă, dar când o ajunge blăstămul mamei Sfântului soare, pornește supărată pe pământ, făcută, de se ascunde în niște tufe (1).

A doua variandă a acestei legende se aude și prin unele părți ale Dobrogei: ea se mai chiamă, și nu știu pentru ce: *marfă gala* :

Înșir o veste poveste, și-anume de pe când erau poveștile pe lume, adică nu de ieri, de-alaltaieri,

Ci de demult tare,

De când eră bunica fată mare,

că de azi, cine s'apucă să spuie, lesne-i prins cu minciuna pe limbă, —și mai mare rușinea! Ascultați-mă, dragii mei, și

(1) Scrisă de d-l M. Lupescu, com. Zorleni jud. Tutova.

luați-mi vorbele mele drepte și adevărate. Cine n'a crede, întrebe de alții, și aducă-mi dovadă, să mă închin și eu. Cum am cumpărat-o, așa v'o vând, dacă nu cumva mai ești de cum am plătit-o eu, că pentru povestea asta, șapte bătați am mâncat dela bunică-mea într'o sară, să-i dau pace și să-mi pun capul pe pernă!

Ce eră pe lumea asta înainte vreme? Noroade și împărați ca și astăzi. Dar de bielele noroade cine țineă socoteală? Nimeni. Nici pe atunci, cum nu ține samă nici astăzi. Numai zilele împăraților se scriau și rămăneau urmașilor ca să le știe: cine cunoștea slova, le cetia; cine nu, apoi le ascultă, și din om în om, umpleă lumea. Așa au ajuns și în zilele noastre; ca să nu se prăpădească, datorie aveți să le ascultați și dumnevoastră și să le spuneți și altora. Știți povestea cea:

Cine știe povestea asta și n'a spune-o,
 L-a luă Maica Domnului de mâna stângă
 Și l-a duce pe puntea strâmbă,
 La mese strânse,
 La făclii stânse.
 Da cine va ști-o, și-a spune-o,
 La anul,
 La luna,
 La săptămâna,
 L-a luă Maica Domnului de mâna dreaptă,
 Și l-a duce pe puntea lată,
 Unde judecă dreptii
 Și înțelepții,
 La mese întinse,
 La făclii aprinse,
 Cu pahare pline
 Și bucate bune!

A fost un împărat pe lume, *Ciocârlan-craiu*. Împărăția lui eră mare și bogată, iar el veslit în toate vânturile. De ce a-nume eră veslit, nu v'aș putea arăta, dar știu că despre fala lui, numai morții nu aflaseră. O chemă *Lia*, dar câte Lii nu sunt și azi! Fala asta aud că n'avea pereche sub soare de frumoasă: o mândrețe de copilă, s'o pui într'o lingură de a-

pă, să-ți faci cruce și s'o sorbi dintr'o dată. Asta! Și de ani eră cam așa. Știti, cum e bobocelul de floare gata-gata să se deschidă, cum e grâul când dă în pârgh. Tu stai cu sece-rea lângă el, și nu știi: să începi,—ți-i teamă să nu fie prea crud; să nu începi,—ți-i teamă să nu se treacă.

Așa sta Ciocârlan-craiu pe lângă Lia lui. Că veniau, vedeți dumnevoastră, pețitori câtă frunză și iarbă pe lumea asta, s'o ceară de nevastă. Cine n'a luat drumul spre castelul lui Ciocârlan-craiu? Feciori de crai și de împărați, sute și sute; feciori de boieri mari și mărunței, mii și mii: și de-al de noi, ce să mai zic! Pe bunicul, numai bunica, cu vrăjitoare mare l-a mutat dela un gând ca aista!

Și bietul craiu își pierduse cumpătul ca găina umbletul. Mă rog, ușor lucru îți pare să închizi și să deschizi ușa cui pleacă și vine? Da să-i cinstești pe toți, câtă cheltuială! Și mă-ți întrebă poate: da de ce nu alegea pe unul și să puie cruce chinului? Să vă spun: lesne-i s'alegi din doi, din trei pe unul, dar dintre atâția, când toți sunt de viață și sămânță, cum focul negru să te legi de unul! Nu-i așa? Unul are ochi frumoși, altul are mustăți frumoase, unu-i așa, altu i pe dincolo: ce-i de făcut? S'aleagă pe unul, răsboirea cu ceilalți îi stăleă în minte; s'aleagă doi-trei de-o dată, se mânia fata și-l râde lumea. Hai să amâne și el de azi pe mâni.

—Că vezi, dragul meu, chiar acuma nu putem intră în vorbă. Una, că-i fata prea crudă, și aș vrea s'o mai cresc, și pe urmă, la o nuntă, câte nu trebuesc! Zestrea în casă nu-i gata și împărăteasa zice că tocmai la iarnă pune răsboaie pentru covoare și lăvicere; al doilea, nici de cheltuială nu prea am, că uite, an ne-a cam dat înapoi seceta, și puțințele parale am strâns. Dumneata, mai așteaptă, să mai vedem; fata asta mi-i de măritat, și tot am s'o mărit, și tot a unuia dintre voi are să fie, că nici eu n'oiu țineă-o să îmbătrânească, și nici vlădica s'o ibovnicească!

Și eu, să fi auzit vorbele aistea din gura împăratului, ce puteam face altceva, decât să-mi ieau căciula din cap, să mă închin și să-mi ieau ziua bună, și, să ne vedem sănătoși!

Dar iaca alt rău mai mare, că feciorii toți, purtând nădej-

dea Liei, nu se mai gândiă nici unul la însurătoare cu alt-cinevă decât cu dânsa; de asta mocniau în ele fetele de pe la sate și târguri, și să nu spun minciuni, zău, s'o fi prins nebunele de fete pe Lia, așa mai la o strămoare, nu știu dacă nu se întâmplă moarte de om! La urma urmii, văd ele că alt chip nu-i decât să facă jalbă la împărat: să-și mărite în grabă odrasla, că ele îmbătrânesc cu zile. Fac jalbă, o duc sus, și împăratul, cu adevărat pus pe gânduri, se hotărî să taie pânza. Ochește azi, ocheste mâni, ocheste pe feciorul vântului și-i spune:

— Să vii peste o lună să facem foile de zestre, și pe urmă, într'un noroc!

Hm! Doamne, Maica Domnului! Vorba ceea: gata, gata, numai să vrea fata, dar vorba-i: vrea Lia ori ba? Nu vrea, nu vrea și pace să se mărite cu un om pământean. Păi atunci, cum făcē tată-său negustoria, așa, fără să o 'ntrebe? Cum fac și azi unii; dacă-s dela munte, umblă după gineri dela câmp; dacă-s plugari, cearcă să-și mărite fetele pe la târguri, apoi cei dela târguri se înalță mai sus, vor gineri de cei cu slujbe și cu straie nemțești.

li spune și Liei împăratul, și fata rămâne galbenă ca ceera cea curată.

— Că-i frumos feciorul vântului, drağa latei, și-i mintos, și are averi, și ce n'are?

— Și fata tăceă și se întunecă tot mai mult.

Și aicea nu pricep eu un lucru. Cum se făcuse că Lia se îndrăgise de chipul fără seamăn al soarelui? Să fi fost pe atunci soarele om ca toți oamenii, nu știu,—dar de bună samă că așa eră. Și-i eră drag Liei soarele, cum mi-i mie dragă vieața, și încă mai mult. Ieșiă dimineața în cerdacul curților și îl priviă cum suie încet-încet crestele munților frumoși, cum se înalță pe pânza cerului către prânzul cel mare și către crucea zilei, unde stă acolo sus, să-și vadă împărăția lui,—toate împărățiile lumii,—cum pleacă apoi, și scoară la vale tot frumos, și se ascunde după zările sfințitului.

Cine poate să fie mai mare pe lumea asta ca soarele? Nimeni ca el: el dă vieață și veselie tuturor. Și mai frumos

ca el? Nimeni, că el e podoaba lumii. Și după ce nu se se mai vedeă, sta Lia, fata de împărat, până noaptea, târziu, și se gândiă la ibovnicul ei.

Împăratul o vede pălind de-o jale, dar de priceput, nu se puteă pricepe; și nu s'a priceput până într'o seară, când a auzit-o cântând cântecul acela care de-abiă, de-abiă, mi-l a-duc aminte:

Frunză verde iarbă neagră,
Cântă 'n frunză de dumbravă,
Cânt' o păsărică 'n iarbă.
Trece dorul și mi-o 'ntreabă:
De ce-i tânără și slabă?
-- Taci, dorule, că ți-oiu spune.
Câte-am pătimit pe lume!

și mai încolo, nu-l mai știu.

Împăratul și-a închipuit că boala fetei îi pribeagă și nu i-a cercat rădăcinile. Feciorul vântului a venit din nou, și împăratul i-a adăogat:

-- Cam sbârâie fata, ginere, dar am s'o înduplec eu, că nu părintele face după voia feciorilor, ci feciorii se dau după voia părinților; și apoi, știu că ursul nu joacă de voie.

Dumneata du-te acasă, strânge-ți nuntașii și vino, că oi pune și eu cele de nevoie la cale.

Cu-adevărat, la curte au început de toate. Bucătărițele s'au pus la cuptoare, s'au trimis vornici după lăutari,—mă rog, cum îi datina și obiceiul. Și toți păreau bucuroși, numai Lia domnița stăteă amărită și nu scoliă un cuvânt cu nimeni. O cuprinse desnădejdea cea omoritoare, care apucă pe omul fără nici un sprijin pe lume. Și cei mai rămâne celui singur, decât să-și închidă inima, să se roage și să se plângă cu lacrimi icoanelor? Căzut-a fecioara în genunchi înaintea Maicii Domnului, fără pulință de a-i grăi cuvânt; și a stat îndelungată vreme, cât inima Prea-curatei Fecioare s'a îndurat și a mântuit-o, dragii mei!

Povestea mea se 'ncehie. Cine n'a uzit și nu cunoaște *ciocârlia*, paserea cea cu limbă meșteșugită, care se ridică primăvara cântând în văzduh, rugându-se par'că, la olaltă cu noi, lui Dumnezeu, care ne poartă tuturor de grijă? Zice lu-

mea, zic și eu și cred că Lia, fecioara lui Ciocârlan-Craiu, se intrupează în paserea asta, cu altă făptură, dar tot cu inima veche, inimă ruptă de durere.

Poate că chipul soarelui nu mai este cel de demult, dar dragostea fecioarii nu s'a schimbat. Asta să ne fie pildă de fire satornică în cuvinte și fapte.

Vrea ciocârliă să se înalțe către ibovnicul ei, dar nu poate, că-i lungă calea până la dânsul; cântă și se ridică până ce dă de plaiurile *vântului turbat* (1). Vântul o ametește și ciocârliă se lasă în jos, fără suflare. Așa se întâmplă de sute de ani, și s'a întâmplă încă multe sute de-acum înainte, până când Ziditorul lumii se va îndură și va schimbă unele din rosturile pământului nostru (2).

3. POVESTEA FLORII-SOARELUI.

Legenda florii galbene numită *floreă-soarelei*, *soarea-soarelei*, *sora-soarelei*, *lilicea-soarelei* (Maced.), *helianthus annuus* L., nu se deosebește, ca idee, de cea a ciocârliei. Una singură, care se aude prin Basarabia, urmează în aceste șire:

«Mari și minunate sunt faptele tale, Doamne, și noi pământeni ne închinăm ție cu frunțile plecate și cu umilința în suflet, neindrăsnind a-ți cârli împotrivă. Da totuș câte odată, gând de diavol ne intră în suflet și ne 'ndeamnă să te întrebăm: cu ce cale și socolință făcuși cutare lucru? De asta, slăpâne, ne iarlă, că tu făcuși trupul și inima omului slabe ispitelor!

O poveste de demult, de demult, de când altfel de oameni erau pe pământ, de pe vremea celui împărat vestit, dar din nume uitat pe vecii vecilor. Ist împărat de toate aveă: și împărăție, și noroade alese și bogate, și oaste voinică și multă,—dar un lucru tot îi lipsiă și-l ustură în suflet și pe el și pe împărăteasă: că nu aveau nici un prunc. Că-i

(1) Credență din com. Țepu, jud. Tecuciu: „Ciocârliă s'ar ridică până în înaltul văzduhului, dacă n'ar da de *vântul turbat*, care o omoară».

(2) Auzită de la bătrânul Ion Drugan, de loc din Ardeal, mocan în Alu-beiciair, în toamna anului 1906.

grea, știți dumnevoastră, grija asta care-l apasă pe om, că mâni-poimâni a închide ochii sub cei patru coți de pământ și pe urma lui nimenea nu i-a rămâne să-i facă grija comăndărilor... Iar pe femeea care n'a fost vrednică să nască, șerpui, balaurii și dracii or schingiui-o pe lumea cealaltă și i-or suga sângele din sfârceul țătelor.

Dar cât nu s'au trudit, cât n'au dat și n'au împrăștiat pe leacuri fel de fel și pe descânțece! Eu numai, de-aș aveă pe șfert din toată risipa ceea, încă aș zice că om mai bogat decât mine, pe lume nu se află.

Îmbătrâniseră creștinii noștri așa, da nădejdea din suflet tot n'o prăpădiseră, ci aflând că și alții au pățimit ca și ei, pururi se gândiau la Dumnezeu cel a toate răsplătilor. Se întâmplă așa că tocmai când erau pe calea bisericii, greșesc oamenii noștri în Duminea Floriilor și din clipa aceea, împărăteasa purcede îngreunată. Le mai rămâneă acum să aștepte. Și-au așteptat, și la soroc, împărăteasa cea bătrână naște o fetiță frumoasă ca o floare, ca o picătură de rouă, ca zorile dimineții, ca un bob de piatră scumpă, și încă mai frumoasă

Împărăteasa, stând veșnic în preajma ei, își uită de gospodărie; împăratul uitase toate treburile scaunului, iar supușilor, greu le veniă cu asta. Se minună toată lumea că ce picase pe capul stăpânilor!

Iar tocmai după câțiva ani, când fata crescuse mare, socotind oamenii că împăratul a mărită-o și le-a aduce cine știe ce șugă afurisită de stăpân pe cap, au făcut cislă în toată roata împărăției, și din toate a ieșit chipulcum să se mântuie împărăția de fată.

Vedeți, așa, ce hotărîre neroadă! Că dacă muriă împăratul, cine aveă să-l urmeze în scaun? Ori socotiau supușii că va trăi cât lumea și pământul? Ci mai bine eră să-l lese pe împăral în pace, să facă după cum a ști și a pricepe să-și mărite fata și apoi, ginere având, să-l îndemne sfetnicii și mai marii curții și-ai lărgurilor, ca să l deprindă cu încetul pentru toate cele de nevoie unei țări. Da ei «nu, că să te ferești, creșline, de cuiu strein în casă!»; nu zic ba, dar dacă n'ai aveă perete în care să bați un cuiu, mai bine-i?

Dar, să nu-mi lungesc vorba mai mult: aflați dragii mei, că toate vrăjitoarele împărăției s'au strâns cioalcă, au înfierbântat frigările și-au purces să descante de «Ducă-se pe pusu Domnița cea nouă!»

Și s'a întâmplat întocmai după vrajă. Ajunsesse fata împăratului cea mândră fără seamăn, fată mare, când părinții se gândiau să-i găsească bărbat de potriva ei. Dar fecioara, la una ca asta nu se gândiă. In lume nu ieșiă, de vorbă cu nimeni nu stă, ci 'ntotdeauna o vedeai cu chipul întunecat de griji. Și o întrebau toți:

-- Ce ai, Domniță, de stai așa ca o floare pălită de soare; ce, te gândești undevă?

Da, mă gândesc departe.

-- Și-anume unde, am putea oare află?

— Nu puteți.

Pe urmă lăceă. Năcaz mai mare pe capul împăratului, decât acesta nu se putea află în lumea asta. Muriă și se topiă și dânsul de supărare, și se frământă cu cugetul să afle pricinile. Iar într'o zi îi grăi fetei:

— Fata tatei cea dulce! Tu ai crescut mărișoară și noi, drept aceea, ne-am gândit să-ți aflăm soțior după inima ta. Uite, mâni, poimâni, vor sosi peșitori; tu uită-te la ei, cerce-tează-i din ochi și alege-ți unul, că noi, o vorbă nu ți-om spune împotrivă, ci toate cele găsite bune de tine, le-om împlini.

Fata a tăcut, împăratul și curtea a așteptai. peșitori și staroșli și au venit cu mulțimea, -- au venit și veniți au fost, s'au dus și duși au fost, căci zâna rămase cu inima tot pustie, și împăratul din gura ei, vorbă hotăritoare nu află. Iar după câtvă timp, văzând că șaga se 'ngroașă, și socotind că poate fata lui de asta nu-și alege drag, că-i neștiutoare și cu trupul prea crud, a alergat la alle vrăjitoare din împărăție, să-i facă fetei «pe ursilă», ca să-și afle și să-și aleagă odată un drăguț. Iar babele noastre o sorociră din nou, cum s'au priceput ele mai bine, că adică, din ce este, să se facă mai frumoasă, cum nimeni n'a fost și nimeni n'a mai fi, iar de îndrăgit, unul ca soarele numai să se 'ndrăgească de ea. Și vorbele, anume:

Să aibă puși pe umeri
 Doi luceferi,
 Numai soarele să se îndrăgească de ei,
 Iar fata, după soare,
 Să stea să se cmoare!

După asta n'a mai trecut mult.

Într'o dimineață, sta fata 'n cerdac și se uită pe zare. Împăratul și împărăteasa o văzură și-o întrebă:

— Ce are fata noastră cea cuminte și la ce se gândește?

— Mă gândesc la nunta unei fete de împărat cu soarele cerului, — răspunse fata.

— Și crezi tu că-i cu puțină una ca asta?

— De, știu eu! N'am auzit ce s'o fi întâmplat o dată, dar am să mă duc să văd!

— Cum ai să te duci?

— Am să mă duc, cum oi putea!

Și atât a fost. Că ea se duce la soare să-l întrebe de vreă ori ba, și nici o clipă nu mai șade acasă. Văitatu-s'au curtenii și curtea toată și mai mult decât toți cu rugămintele plină de lacrimi au îndemnat-o împăratul și împărăteasa să stea locului, dar toate au rămas de-a surda.

Of, ba! o pustia și amarul de dragoste, că rea-i când te apucă în fierturile ei. Grozavă-i boala asta, dragii mei. Toți câți ați pățimit-o, o cunoașteți, iar cei cari o așteptați, gătiți-vă!

Ci eu atâta vă spun, că nu-i stană de piatră pe lume pe care să n'o răstoarne cel aprins de dragoste. Așa s'a întâmplat și cu fecioara noastră. Că ea se duce și se duce, iar părinții, nădăjduind că tot or 'vedea-o vre o dată, i-au pus mânele pe frunte, au blagoslovit-o și i-au poțit cale ușoară.

Fata s'a pornit așa, către Răsăritul lui Dumnezeu, fără ajutorința nimănui. Și-a mers, și-a mers cale lungă fără capăt, ca și nădejdea ei fără sfârșit, că dacă nu azi, măcar mâni, că dacă nu mâni, măcar poimâni, răspoimâni, la anul, peste zece, peste o sulă de ani, și tot și-o găsi ibovniul, soarele lumii noastre.

Dar de geaba! Putea să ocolească ea de zece ori pământ-

tul și tot de geaba-i eră. Ajunge într'un fărziu în miez de codru, întunecos ca noaptea iadului. Și eră o tihnă într'insul, că s'auziă cățelul pământului grăind la nouă stânjâni adâncime. Și stând ea așa, uluită și moartă de osteneală, aude un țipăt ascuțit. Se dă 'n lături, achipăie primprejur și dă de-un copac; mai ascultă și se dumerește că țipătul veniă tocmai din vârful copacului. Incepe să se suie încet-încet, și de ce se suiă, de ce strigarea ceea asămuitoare cu a unei păsări, s'auziă mai tare. Tocmai când mersese cam o sută de stânjâni, începū să se lumineze cuprinsul, iar fata, uitându-se în sus, băgă de samă că în vârful copacului eră un cuibar. Porni înainte și ajunse sub streșina lui, când auzi glas cu înțeles:

— Voinice, voinice, vino și mă apără, că mult bine ți-oiu face.

Fata se sui 'n cuibar și văzū ce văzū: un puișor golaș, gafa să moară de frică.

-- Da ce cauți tu aicea, singurel? îl întrebă fata

Eu sunt puiu de bălaur și frați am mai avut, dar *impăralul vânturilor* mi i-a furat iar pe mama a dus-o departe. Stăi colea, lângă mine și mă păzește.

Fata nu mai zice nimic, ci stătū și așteptă.

Peste câtlavă vreme, iaca un șarpe grozav că se svârcolește în văzduh și se lasă către cele două suflete.

— Cine-i aista? -întrebă fata pe puiul de balaur.

- Aista-i împăratul vânturilor.

- Impăratul vânturilor? Dar cum se face că s'aseamănă cu neamul vostru?

-- Să-ți spun: și neamul lui, și neamul nostru, stăpânesc văzduhurile.

— Dar tu din ce soiu de lighioană te tragi?

Mama mea-i doamnă cețurilor și negurilor și păclelor toate; ea-i mai mare peste nouri și promoroace; când plânge ea, curg văile pe pământ iar când se piaptănă, s'aștern troenii pe câmpuri. Înțelegi acuma?

— Înțeleg. Și zici: de multă vreme vă dușmăniți cu vântul?

— De când lumea și pământul. Iar trânta noastră cu vânt-

turile se 'ntâmplă atunci când s'aude tunetul și se vede trăsnetul

— Toate bune până acum, incheie fata de 'mpărat. dar drept să-ți spun: nu știu la ce-aș putea folosi între paloșele voastre.

— Ai să vezi, frumoaso! Vântu-i un om tare ștregar și iubăreț; când vede o fată frumoasă, ori aude că s'ar fi aflând încotrovă, pleacă mort după dânsa și nu tinchește din mers până când n'o găsește. Cum o găsește, o apucă 'n brațe, o sărută și apoi se întoarce de unde plecase.

— Ei. dacă-i așa, lasă!

După asta nu trece multă vreme și iaca și vântul. Eu nu l-am văzut ca să vă spun că-i așa și pe dincolo, dar dacă cu adevărat a fi având chip de balaur, urit ca el nu cred că se află pe lume altceva. Cum vine mai aproape, vede fata; cum o vede, haiti, se sfârșește. Ii pică fecioara dragă și pace! Iar fata zice:

- Taci, că-i bună și asta!

Și stau așa cât stau, până când grăiește vântul:

— Dă-te, soro, la o parte, să mănânc pe puiul ceței și apoi să mergem amândoi pe pustiuri.

— Baiu, vântule, — îi răspunse zâna, — nu l-ai mănca pe el.

Și din vorbele acestea și din altele, mânia vântului, din grozavă cum eră, se potolî și vântul plecă la urma urmei cu făgăduiala, că dacă va veni peste un ceas, zâna are să-i deie la ospăț pe puiul ceței.

Și așa, dragii mei, cu amânarea asta, iaca vine și împărăteasa nourilor ca să-și vadă cuibul și să audă ce nici prin creștetul capului nu i-ar fi trecut. Dar vorba ceea: nici o faptă fără plată, că azi îți scrie unul o jalbă și tot îi dai de-o pereche de ciobote dacă nu știi mânuî condeiul, dar mi te când scapi dela moarte un suflet de lighioană ca feciorul ceților!

— Și cu ce-ai vrea să te mulțumesc, fetițo? — o întrebă mama nourilor.

— Cu nimica alta, decât să mă duci pe tărâmul soarelui, răspunse domnița.

U, că prea mult imi ceruși, și drept să-ți spun că nu pot să-ți îndeplinesc voia.

Și-i spuse doamna asta că împărăția ei ține cu pace numai de-asupra vântului bun, când face ce vrea. Mai jos, nu poate veni că intră în sfadă cu el, dar nici mai sus, către soare, nu se poate sui, din pricina vântului cel rău.

— Dacă-i așa, am să mai aștept, zise fata. Să vii peste un an.

— Am să vii,—răspunse împărăteasa; și se duse.

Ia jumătate de an, aproape, iaca vântul din nou s'o îndemne la mers. Ci-i răspunde fata așa:

Măi vântule, măi! Cum să merg eu după tine, când nici nu te știu, nici nu mă știi. Eu îți spun că-s fată de 'mpărat mare, și atâta. Mă crezi?

— Te cred.

— Bun. Dar eu nu te-oiu crede pe tine. Adă-ți neamurile toate să le văd și pe urmă îți-oiu da răspuns.

Și răspunse cel chip de balaur:

— Eu n'am alt neam pe lume decât pe vântul cel rău. Vrei să-l vezi?

— Vreu!

Ei, atunci să-l chem.

Și l-a chemat, și. Doamne, cât s'a fi înspăimântat domnița cea frumoasă, când a fi fost văzut slujenia ceea pe bălaur. Dar ce eră să facă:

Rabdă inimă și taci,
C'altceva n'ai ce să faci!

Iar vântul cel rău, când și-a văzut cumnata, îi veni leș la inimă. Și așa cum putu, se furișă pe lângă dânsa și-i spuse că i-i dragă. Iar zâna-i răspunse:

— Dragă îți-s și-oiu fi a ta, dacă-i lăsă pe 'mpărăteasa negurilor să mă plimbe până'n cer.

— O las!

Și lăsată a fost. Fata s'a simțit dela o vreme luată de un nour și dusă tot mai sus, până când, atingând scara cerului, se sui pe întinsoarea lui. Ce-i mai trebuia acum? O zi de drum până la castelul de cleștar al soarelui, unde s'ajungă și să-și vadă ibovnicul ei cel drag.

Dar nenorocirea fetei era pe semne scrisă. Că vânturile

văzându-se pătâlite, îndată trimeseră veste mamei soarelui că picior pământean se află în domnia ei.

Nu știți cine-i mama soarelui? Un cuvânt: soră bună și cinstită cu moarfa, cu mama pădurii, cu talpa iadului, cu ciurna și nu știu mai cine. Asta, cum aude, dă șfară în țară că cineva vrea să-i fure inima feciorului ei. Căutări peste căutări, răscoliri peste răscoliri, umblete, și la urmă, fata de împărat se vede prinsă, legată și dusă la scaunul de judecată al hârcii. Baba, nici una, nici două, o preface într'un bob de sămânță și-o svârle'n vânt iar vântul o lasă pe pământ, să crească și să 'nflorească. Floarea ei, la chip să samente cu chipul soarelui. Din răsăritul pe zare al mândrului fecior și până'n sfințit, floarea asta să-l urmărească fără curmare, să-i plângă de dor, dar de alins, nici o dată să nu-l atingă.

Ce-i floarea asta, v'aș întrebă? Ci eu socol că-i *floarea soarelui* cea galbenă și mândră. Și cine-i știe povestea, întrebe-și inima. ce zice? Eu unul, drept să văspun, mi-i jale de jalea ei:

De jalea zilelor mele.
Plâng pe apă vâlurile,
Păsări mici în cuiburile;
De greul traiului meu.
Plânge apa pe pârâu,
Paserea în cuibul său! (1)

4. POVESTEA CICOARII.

Din Transilvania avem aceasă veche și prea frumoasă legendă în versuri a florii de cicoare, prefecută astfel de soare dintr'o domniță, pentru chipul cum a răspuns la imberile sale de dragoste:

Pe pârâu de rouă,	Zâna florilor,
Plimbă-mi-se, plimbă	Floarea zorilor,
Tânără mlădiță,	Rouă adunându-și,
Prin rouă descuță,	Paharul umplându-și,

(1). Auzită dela N. Neculau, păzitor de vite în Biulbiulul mare. com. Biulbiulul-mic, jud. Constanța. în toamna anului 1906.

Și ea mi se crede
 Că nimeni n'o vede!
 Dar o a văzut
 Drăguț sfântul soare.
 Și cum o a văzut,
 Mult că i-a plăcut
 Și'n grab'a mănât
 Doi luceferei
 Pețitorii ei,
 În cas' d'au intrat.
 Ea i-a întâmpinat
 Și mi i-a întrebat:
 —Doi luceferei,
 Oștețorii mei,
 Treceți d'odihniți
 Și vă veseliți!
 Dar ei răspundeau,
 Din gură ziceau:
 N'am ven't s'odihnim,
 Să ne veselim,
 Ci-am ven't să peșim
 Și să logodim:
 Vrei pe sfântul soare
 Că el e mai mare?
 Ea de-i auzi,

Din graiu le grăi:
 —Ba eu n'oiu voi,
 Soare șoțior,
 Că-i tot călător,
 Ziua peste sate,
 Și noaptea pe ape!
 Doi luceferei,
 Pețitorii ei,
 Se 'ntorcând la soare,
 I-au spus de urmare
 Soarele s'aprinse
 De necaz și zise:
 —Lăsa-ți-mi-o'n pace
 Că mi-o voi'n preface,
 În fragedă floare,
 Floare
 De vicoare,
 Cu ochi după soare.
 Când oiu răsări
 Ea s'o 'nveseli;
 Când oiu asfinți.
 Ea s'o ofili;
 Când oiu scăpătă.
 Ea s'o adună! (1)

(1). G. Dem, Teodorcsu. *Porzii populare*, p. 459.

PARTEA III.

L U N A

I. LUNA.

Luna, numită prin multe părți și *lumină* (1). după credințele poporului, este un corp ceresc, ca soarele și stelele, făcută, după unii, o dată cu cerul, ca să lumineze pământul pe timpul nopții.

Prin unele părți, se zice că luna este nevasta lui Dumnezeu, adică a cerului (2);

Alții cred că este lumânarea lui *Isus Hristos* (3);

Alții zic că-i steaua *Maicii Domnului* (4);

Alții o socotesc ca o sfântă care are îndatorire să lumineze lumea pe vremea nopții, cât timp soarele se odihnește (5);

Alții socotesc luna ca fiind un barbat, împrejurul căruia stau de pază trei stele sfinte: *Sf. Magda'ina*, *Sf. Varvara* și *Sf. Maria*; acestea o și poartă pe cer.

Prin Bucovina, despre lună, se aud următoarele povestiri:

(1). C. R. -Codin, *O somă de cuvinte din Muscel*, p. 47:

Fost-am eu la părinți una
Cum e 'ntre stele *lumina*.

E. Sevastos, *Cântece moldovenești*, p. 53:

Lumină luminătoare,
Răsai mai strălucitoare,
Lângă drumul ce mă duce
La puicuța mea cea dulce!

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 1239.

(3) *Ibidem*, p. 1173.

(4). *Șezătoarea*, I, p. 233.

(5). Otescu, *op. cit.*, p. 63.

•După ce s'a făcut lumea, a fost Sf. soare șapte ani singur; luna încă nu eră. A făcut Dumnezeu o sesie.

Hai, Doamne,—zice dracul. —și-om face să vadă oamenii și noaptea.

-- Haide, zice Dumnezeu. Mergi înapoi în pământ și-mi adă de unde ai adus piatră de cea scumpă, adă-mi cremene și argint.

Îndată le-a venit și la oameni știre că are să le dea Dumnezeu lună.

Necuratul a adus ce-a trebuit, dară Dumnezeu nu a vrut să facă de față cu dânsul.

-- Acți, ce să mai fac? —întreabă necuratul.

Iea, și le du,—zice Dumnezeu,—și zidește iadul; zidește-l bine, împrejur, și-l acopere cu uși de fier pe de-asupra.

Diavolul s'a dus. Dumnezeu a scăpărat și-a făcut luna,—un om și a făcut Dumnezeu un drumușor de argint, pe amândouă părțile cu pomi, și i-a zis să se ducă:

-- Du-te,—zise Dumnezeu, pe drumușorul ista, până ce vei ajunge la casa soarelui, căci tu ești lui de ajutor. Dar să porțișli că cu atâta și atâta tot în urma lui să te ții; numai către sfârșit ai să te mai apropii și iar ai să te depărtezi. Iar mersul acesta îl vei ține până în vecii vecilor, după cum ți-l hotărâsc eu acum.

Soarele acuma știă. Dimineața, când s'a sculat, a spus femeii sale:

— Caută că în locul meu îndată are să-mi vie tovarășul: să găsească toate pregătirile ca și pentru mine.

Luna a venit la casa soarelui și după ce s'a hodinit, a pornit să-și facă lucrul și o dată cu seara, s'a arătat plină la răsărit. Oamenii s'au bucurat că au lumină iar dracul și mai tare s'a bucurat

— De acum,—zice el,—au să poată lucra oamenii și noaptea!

- Ba n'a fi așa, zice Dumnezeu, căci numai o jumătate de lună se va vedea noapte, iar jumătate nu.

Căci luna e om: la început, miștel ca și copilul, și apoi tot crește; aripele-i cresc împrejur, până ce vin una, și e rotund. Apoi începe iară a îmbătrâni și a se face tot mai

mic. Aripele i se taie până ce rămân ca degetul, și iar se naște din nou.

Pe lună o ridică numai șapte *draci*. La lună ei se duc cu bucurie, căci ea e rece. Aripele îi sunt numai din piatră scumpă; și luna are argint, nu aur ca soarele. Pentru aceea soarele e așa fierbinte, căci aripele îi sunt de foc. *Balaurii* sau *vârcolacii* o mănâncă pe lună, îi ciuntesc aripele, că se face în toată luna mică* (1).

O altă povestire despre *lună* și *soare*, se aude tot prin Bucovina, în următoarea cuprindere:

*Pe când umblă Maica Domnului cu Domnul Hristos mic, fugară de frica Jidanilor, s'a întâmplat c'a ajuns într'o pădure, la casa unor tâlhari, doisprezece de toți. Acești tâlhari aveau o femeie care și ea avea doi copii: unul îl născuse dimineața și se chemă *Vargălată* sau *Vargal*, și pe altul seara; acestuia îi pusese numele *Seara*.

Vargălată eră plin tot de bube și când aveau să vină tâlharii acasă, așa de tare țipă!

Maica Domnului, cum scâlda femeia copilul, îndată ce l-a scos, l-a pus pe al ei, pe Domnul Hristos în scâldătoare, în loc.

— Vai de mine, femeie bună, ce faci? Nu destul mă chinuesc eu zi și noapte cu copilul meu, vrei să se umple și-al tău?

— Lasă, nu te teme, că nu s'a umpleă,—a zis Maica Domnului.

Dar ce minune! Vargal, cum l-a înfășat mă-sa, când l-a scos din scâldătoare, a adormit. Mă-sa gândiă că poate-i mort, știă că îndată aveau să vie tâlharii și el nu țipă. Iea și-l desfașă, dar trupul lui era *tallă* de curat.

A lăsat copilul să doarmă și-a alergat să le iasă [tâlhari]-lor înainte, spuindu-le că este la dâșii o femeie cu copil mic, să nu-i facă nimică, că iață ce minune a făcul cu copilul lor.

Bine că ni l-a lecuit pe al nostru; n'ai grijă; nu-i vom zice nimică,—au răspuns ei.

Maica Domnului, a doua zi s'a sculat și a plecat.

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 27—8.

Domnul Hristos a crescut mare și Jidanii l-au prins și l-au pus pe cruce între doi tâlhari.

— Dacă ești tu Dumnezeu, poți să te scapi!— a zis unul din tâlhari Domnului Hristos.

-- Tu nu vorbi,— a zis cel din dreapta,— căci nu ești vrednic să judeci sângele acela curat!

După ce l-au pus în groapă, a trimis Dumnezeu pe îngerul Vargălată ca să ridice piatra de pe mormântul Domnului Hristos, cufundată de șapte mii de stânjini. Domnul Hristos a ieșit, și aducându-și aminte de cei doi tăvarăși ai lui, cei doi copii, Seara și Vargălată, a cerut lui Dumnezeu să i-i deie, ca să-i fie lui apostoli. Apoi s'a dus Domnul Hristos de a sfărmat lăcățile iadului, ca să deie drumul sufletelor cari se chinuiau. Umblând ei împreună, Seara l-a vândut pe Domnul Hristos Jidanilor, de l-au muncit. Domnul Hristos și a doua oară a înviat, dar pe neprietenul său Seara l-a legat și până la sfârșitul lumii va sta în lanțuri. Și el e *luna* ce umblă

Fig. 4 (1).

Fig. 5 (2).

noaptea pe cer, rămânându-i tovarăș numai îngerul Vargălată sau Vargat, ce s'a născut dimineața și care e *Sfântul soare* (3).

Înălțându-se pe cer, luna ajunge prin acele locuri pe care poporul le botează întocmai ca pe cele ale soarelui: prânz, de amiază, ș. a. m. d

Cu privire la creșterea și descreșterea lunii, în afară de cele arătate până aici, pomenim și următoarea povestire pe care o aflăm prin jud. Tecuciu :

Soarele și *luna* erau frați buni și-și erau dragi ca ochii din cap unul altuia, da numai până când soarele a trimis (4)

(1) Lună din stema Moldovei, după *Divanul* lui D. Cantemur din 1698 (Bianu și Hodos, *Bibliografia românească veche*, I, p. 358).

(2) Lună din stema Moldovei, după *Cartea de învățătură* din 1643 (Bianu și Hodos, *op. cit.*, p. 138).

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 524—5.

(4) „A trinite la o fată”, a trinite pețitori ca s'o ceară.

la fată-său s'o ceară pe lună. Lunii alăta i-a trebuit să afile, că îndată i-a picat soarele uril. N'a vrut să fie

Cumnăta: A fraților

Și norii părinților.

Iar când soarele a spus că el va trece peste oprirea părinților și voia lunii, luna i-a răspuns:

— Decât așa, mai bine să mă mânânce racii și peștii mărilor!

Și de atunci și până astăzi, soarele trimite în toată luna racii și peștii mărilor, de mânâncă pe soră-sa (1).

La acestea mai adăugăm și următoarea socolință naivă bucovineană: «Luna când e nouă, pe zi, crește ca un aluat, ca să putem noi număra [perioadele dintre creșteri] și apoi scade ca [și] cum ai tăia dintr'insul zi după zi până se trece luna cea cu toate zilele și-apoi altă lună iese în loc și iar se trece zidupă zi, cum trece vremea, că nu se mai poate înturna [luna ce-a fost]; că luna ce s'a trecut, mai poate fi?» (2).

Copilul născut, când luna de pe cer este în creștere, va avea spor la toate în viața lui. Născut în descreșterea lunii îi vor merge toate pe dos (3).

Când luna, mergând în drumul ei, calcă peste o stea, o arde, și atunci, omul a cărui stea a ars, moare (4).

Mărirea și micșorarea lunii, poporul o numește *creștere* și *descreștere* sau *scădere*. Când luna se înfățișează ca cel mai subțire fier de secere, se chiamă *lună nouă* sau *craiu nou*. Când se vede în întregime, poartă numele de *lună plină*, *lună veche* sau *craiu vechiu*. Când luna plină începe a scade, se zice că luna se *piacă* sau că a ajuns la *pișcătură* (5).

Nu știu prin ce părți, creșterea și descreșterea se numesc *preveslit* sau *trăveslit* (6).

(1) Culegere din com. Țepu. — S'ar putea ca această povestire să fie o expicare și a *întunecimilor de lună*.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 614.

(3) Ion Creangă, VI, p. 53.

(4) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(5) Com. Țedu, jud. Tecuciu.

(6) *Uricariul*, X, p. 405.

Când luna se pișcă, va *plouă*, dacă până atunci a fost secelă (1). Pe această vreme nu se pun *cloștele*, căci pui scoși nu se vor ține de cloște (2).

Tainica vrajă a unei nopți înstelate, în care văpaia lunii înecă cuprinsul, a răscolit sufletul poporului nostru într'o măsură mare. Dacă vara, când cerul de noapte este de mai multe ori curat, munca grea a zilei face pe oameni să-și pună capul pe căpătâiul odihnei, rămân însă destule prilejuri când țărani noștri pot privi bolta înstelată și luna cu nesaț: între aceste prilejuri intră călătoriile și alte îndeletniciri câmpenești, dar mai ales hoinăreala țineretului într'ale dragostii.

Ne spune o doină cunoscută pretutindeni :

Cine n'are dor pe vale,
Nu ști' luna când răsare
 Și noaptea câtu-i de mare ;
 Cine n'are dor pe luncă,
Nu ști' luna când se culcă
 Și noaptea câtu-i de lungă!--

Intr'adevăr întâlnirile ibovnicilor se fac cu îndestulă greutate, și prin urmare unul sau celălți, are toată vremea să privească cerul și luna dela răsărit și până la apus.

Luna, prin urmare, multe vede; o doină moldovenească îndeamnă :

Răsai lună și mai sus	Și du la badea răspuns,
Și du la mândra răspuns,	Să iubească 'ntr'altă parte,
Sau să iasă sau să știu,	Că pe-aici nu se mai poate,
Pe la ea să nu mai viu!	Că și-atât, cât s'a putut.
-- Răsai lună, și sui sus,	Am fost proastă, n'am știut,
	Tânără, n'am priceput (3).

O chiuitură ardelenească:

Răsărit-a luna'n șură,
 Nu-i aici cine-mi dă gură;
 Răsărit-a luna'n prag,

(1) Cred. Rom. din com. Țepu. jud. Tecuciu.

(2) Idem.

(3) El. Sevastos. *Cântece moldovenești*, p. 103.

Nu-i aici cine mi-i drag! (1).

Luna, prin urmare, se bucură de-o deosebită cinste printre lineret; cu luna de obicei, cum am mai văzut, își aseamănă și ibovnicii, pe iubitele lor:

—Dragul mamei, nu oftă,	—Of, of, of, maică, măicuță,
Că maica te-a insură.	Ceru-i mare, stele-s multe,
Satu-i mare, fete-s multe,	Și mai mari, și mai mărunte,
Și mai mari, și mai mărunte,	Dară luna-i numai una
Ti-i alege, c'ai de unde.	Și lumină toată lumea! (2).

icoană pe care ne-o dă și Eminescu în «Luceafărul»:

Și eră una la părinți,
Și mândră'n toate cele,
Cum e fecioara între sfinți
Și luna între stele.

E firesc, prin urmare, ca luna să fie câte o dată *sfânta lună* (3), iar fetele să rostească înaintea lunei pline, de trei ori această vrajă:

Lună,	N'a corbaciul dela mine
Lună,	Mână calul de sub tine,
Doamna bună,	Da-l mână, da-l asvârlește
Căluț ai,	Iuți la mine-l arăduște,
Corbaciul n'ai.	Iute ca vântul,
	Tare ca gândul,

(1) I. Pop-Reteganul, 125 *chuituri*, Gherla 1904, p. 31.

(2) Zanne, *Proverbele*. IX, p. 44.—N. I. Dumitrașcu, *Flori de câmp*, Bârlad 1914, p. 79-80:

...Măicuța mă mângâie	Ceru-i mare, stele-s multe,
Și din gur' așa ziceă:	Și mai mari și mai mărunte.
Satu-i mare fete-s multe	Dar ca luna
Și mai mari și mai mărunte,	Nu-i nici una,
Alege-ți una pe frunte...	De mare, de luminoasă,
— Maică, măicuțița mea,	Așa mândră și frumoasă!

(3) 1000 *doine, strigături și chuituri*, Brașov 1691 p. 75:

Nult mă 'ntreabî *sfânta lună*
Unde mi-i vieța bună.

și să arunce în apă curgătoare firul de busuioc sau floarea ce-o țineă în mână (1).

Dalini de-acestea au și *Francezii* (2).

Prin Bucovina se crede că dacă e cineva bolnav de măsele și vede luna pe cer, pune mâna pe falcă și zice :

—*Lună, lumânarea lui Hristos*,—că luna ni e nouă lumânare noaptea,—oare și pe cei morți îi dor dinții cum mă dor pe mine? (3).

Cu privire la lună, în popor găsim o sumă de gâcitori dintre cari, cele mai caracteristice, sunt următoarele :

Pe cea casă șindilită, Trece noaptea peste casă.

Joac'o măță potcovită.

*

La margenea satului,

Am un glob de aur,

Căciula fârtatului.

Joacă pe-o piele de taur.

*

Intr'un vârf de deal,

Măță grasă,

O urmă de cal.

(1) I. Pop — Reteganul, *Starostele*, Gherla, 1900 p. 12.—*Ion Creangă*, V, p. 373: Când o fată vrea să-și facă pe ursită, iese cu *brăul* deschis, pe vreme senină și pe *lună plină*, și face în sus cu el câtră luuă, și lovind în streșina casii zice:

Lună

Și să mi-l aduci.

Lună,

De l-ai găsi dormind pe pat,

Doamnă bună,

Să-l ieai și să-l vâri sub pat,

Bun cal ai,

Și de sub pat.

Și frâu n'ai.

Să-l dai pe ușa afară

Să te duci la ursita mea,

Și la mine să-l pornești,

Să te duci,

Prin pădure fără sine (*frică, sfială*),

Și prin sat fără rușine.

Apoi strângând brăul grămadă, îl impunge cu *acul* și zice:

Te împung prin inimă.

Apoi se duce la foc și-l invește cu măturța din 3 mlăzi de *alun*, 3 de *soc* și 3 de *plop* și iarăș zice:

Alunul să-l aducă bun,

Socul să-l alegă cu noroc,

Plopul să-l aducă pe loc.

(2) P. Sébillot, *Le ciel et la terre*, p. 58; d. p.:

Lune, ô ma tant belle lune,

Toi, qui connais ma fortune,

Oh! fais-moi voir eu rêvant,

Qui j'aurai pour mon amant!

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 615: Intre lună și omul mort se face următoare legătură: „Luna are de a face cu *morții*, căci fiecare om moare sau la lună plină sau la sfert, sau la stârșit, și ea știe de suflul lui că a ieșit”.

Din deal,
 În deal,
 Și din vie, în vie,
 Florică nărdngie (1).

Urumătoarele gâcitori zugrăvesc luna în mulțimea stelelor :

Pe valea lui Sgaidarac
 O chilă de mieiu vărsat:
 Numai unul boborat.

*

Am o cloșcă cu pui:

Seara s'adună,
 Și noaptea se risipește.

*

Am o strachină cu alune
 Și cu o nucă în mijloc (2).

Mai des decât soarele, luna are câte o dată împrejurul ei un cerc, cercuț sau jărcălan galben (3), care se socotește a fi un semn prevestitor pentru ploaie (4), semn că va vremui, adică se va schimba vremea în rău (5), că va fi altfel de cum a fost până atunci (6), sau că a doua zi se va scorni vânt (7).

Cu privire la acest cearcăn, iată ce ne spune o povestire oltenească :

«Popa a plecat la pădure cu preoteasa și cu zluga, și a ajuns la pădure, și a tăiat lemne, și a încărcat carul.

S'a suif preotul și preoteasa în car. S'a pus o ploaie și un frig, și-a înghețat.

Zluga a mers pe jos și a văzut un foc în pădure. A zlugă s'a dus la foc, că muriă de frig. S'a dus și popa. Când a ajuns la foc, o jumătate de om frigeă un om întreg. Popa i-a dat buna ziua.

(1) Ghiluşul, II, no 1-2, p. 27.

(2) Colecțiile de cimilituri ale d-ilor Gorovei, Pamfile și N. Pasculescu (Lit. pop. rom).

(3) Intr'o doină de pe Târnave (1000 doine, ș. a) p. 209 :

Bată-te, mândruță, bată,
 Cercul cel de lângă lună,
 Dragostea noastră cea bună...

(4) Șeșătoarea, VI, p. 38.—Marian, Sărbătorile, I, p. 119.

(5) Zanne, Proverbile, IX, p. 328.

(6) Cred Rom. din com. Hânțești. jud. Dorohoiu, împărt. de d-l N. V. Hânțescu: «Când luna are jărcălan,—un cerc colorat verde—gălbuiu,—se va schimba vremea.

(7) Cred. Rom. din com. Tuțcani, jud. Covurluiu, împărt. de d-l I. O. Zugravu.

I-a zis popa :

— Jumătate de om, de ce frigi un om întreg ?

Jumătatea de om a zis :

— Ce cași, popo, la mine ?

— Veniiu să-mi dai foc.

— Îți dau foc, dacă mi-ai spune *de ce are luna cearcăn*.

Popa a zis că are luna cearcăn de *vânt*.

A adăstat preoteasa ca să vie popa și n'a venit, Și s'a dus și ea.

Dă acolo buna ziua.

— Jumătatea de om, de ce frigi un om întreg ? Da popa n'a venit aici să ia foc ?

— Ala n'a venit!

N'a fost jumătate de om, și a fost Dumnezeu și Sf. Petre ; și au făcut pe popă *biol* și pe preteasă a făcut-o *bioliță*. Și i-au legat de-un lemn. Și s'a dus și zluga(1) după ei și a zis :

— Buna ziua, jumătate de om !

— Ce cauși aici, moșule ?

— Caut pe popa și pe preteasa ; n'au venit să ia foc ?

— Ba au venit, și-au mințit că are luna cearcăn de vânt.

Tu știi, moșule, de ce are luna cearcăn ?

— Numai Dumezeu știe de ce are luna cearcăn.

Atunci i-a dat biolile și biolița, și i-a înjugat.

La nouă ani, să te păzești, că intră cu carul într'o baltă și se umplu de noroiu și se fac ca niște diavoli ; și se face popa popă, și preteasa preteasă, c'așa i-a făcut Dumnezeu, ca să nu mai mintă de altă dată* (2).

Când luna e cu un *corn* în jos, se crede că va *plouă* ; când este cu amândouă coarnele în sus, nu plouă (3). Prin unele părți, când luna este cu amândouă coarnele în sus, — și deci, cu burduful în jos, — se zice că este semn de *secetă*, iar semn de ploaie e atunci când are coarnele în jos (4).

Când luna strălucește curată, e semn de vreme bună (5)

(1) Neînțeles. Pe p. 66 se arată că sluga a plecat întâi.

(2) *Ghilușul*, I, no. 2, p. 8-9.

(3) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 328.

(4) *Șezătoarea*. VI, p. 38. — Cred. Rom. din com. Vânători, jud. Neamț, im. part. de d-l A. Moisei : „Cându-i luna cu cornu'n jos, va fi *secetă* toată luna”.

(5) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 120.

Când luna este roșie înprejur, se zice că prevestește o vreme secetoasă.

Prin jud. Muscel. la Sâmedru se uită oamenii ca să vadă cum e luna. Dacă luna va fi plină și cerul senin, iarna va fi bună; dacă dimpotrivă, luna va fi plină și cerul acoprit cu nori, dacă ar plouă sau dacă ar ninge, se arată că iarna va fi aspră, că zăpezile vor fi grele și că gerul va fi strașnic (1).

Noaptea, când luna strălucește frumos, nu e bine să zică cineva că e lună «ca ziua», căci atunci cei răposași prin înec se dau la înfuneric (2).

Noaptea nu-i bine să te uiți la lună, căci te calcă *lâlharii* (3).

Când stai jos, să nu te uiți la lună, ca-i păcat (4).

Văzută de cineva în vis. luna însemnează tatăl sau mama celui ce visează. Dacă luna cade de pe cer, este semn că unul din părinți va muri. Dacă visează luna gospodarul sau gospodina, însemnează că va muri gospodina, respectiv gospodarul.

În sfârșit, unii, ca să uite pe cei răposași, cred că e bine să se uite prin sită la lună (5).

2. LUNA NOUA.

Luna nouă se mai numește și *craiu nou*, *lună lână* (6) sau *lună în două coarne*, cum ne spune un cântec ardean:

Susu-i luna'n două coarne,
S'a culcat mândra, nu doar me... (7).

Când Românii văd întâia dată lună nouă, unii o privesc printr'o pânzătură subțire ca să se încredințeze dacă într'adevăr e nouă, spunând, de pildă, că dacă ar fi «de două

(1) T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 71.

(2) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 328.

(3) Cred. Rom. din jud. Vaslui.

(4) Cred. Rom. din com. Catane, jud. Dolj, împărt. de d-l Șt. St. Tuțescu.

(5) Voronca, *op. cit.*, p. 615.

(6) S. Manguica, *Calendar pe 1882 și 1883*.

(7) 1000 *doine, strigături și chiuituri*, p. 49.

serii sau de mai multe, secera ei se va desface în două sau mai multe felii, după numărul zilelor,

În acea seară, ori și cine are prilej să ceară ceva dela luna nouă:

Sănătate. Copiii sar în sus când o văd și cântă :

Lună nouă,
Lună nouă,
Sănătos m'ai găsit,
Sănătos să mă lași! (1);

Sau:

Craiu nou,
Craiu nou,
Sănătos m'ai găsit,
Sănătos să mă lași!

aruncând cu aceste vorbe, o bucăfiică de *pâne* spre lună (2);

Sau:

Lună nouă,
Lună nouă,
Colac tie,
Sănătate mie (3);

Cei bolnavi strigă :

Craiu nou,
Craiu nou,
Na un fejeleş gol,
Și dă-mi unul plin:
Roș ca călina,
Și gras ca slămina! (4);

Sau:

Craiu uou,
Craiu nou,
Na-ți un feceleş deșert,
Să-mi dai unul plin (5).

(1) Culegere din com. Țepu, jud. Tecuciu,—Zanne, *Proverbele*, IX, p. 328.

(2) Voronca. *op. cit.*, p. 316

(3) Șt. St. Tușescu și P. Danilescu. *Monografia com. Catanele, jud. Dolj*, p. 129.

(4) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 328.—*Șezătoarea*, XV, p. 15.

(5) Voronca, *op. cit.*, p. 316.

Sănătate și pâne: Se strigă în mijlocul curții:

Lună nouă,
Lună nouă,
Taie pânea'n două:
Ție jumătate,
Mie sănătate! (1).

Pâne:

Lună nouă,
Lună nouă,
Taie pânea'n două:
Ție jumătate,
Mie-a treia parte (7).

Sănătate și bani:

Lună nouă,
Lună nouă,
Sănătos m'ai găsit,
Sănătos, să mă lași;
Cu parale m'ai găsit,
Cu parale să mă lași! (3);

Sau:

Lună nouă,	Tari ca argintul ne-ai găsit,
Lună nouă,	Tari ca argintul să ne lași.
Sănătos m'ai găsit,	Lună nouă,
Sănătos să mă lași.	Lună nouă,
Lună nouă,	Cu bani ne-ai găsit,
Lună nouă,	Cu bani să ne lași (4).

Bani: Aruncând o bucățică de pâne spre luna nouă, se zice:

Craiu nou,
Craju nou,
Cu bani m'ai găsit,
Cu bani să mă lași (5).

(1) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 328. – *Șezătoarea*, VI, p. 38-9. – G. Dem. Teodorescu, *Poezii populare*, p. 190.

(2) *Țara nouă*, 1887, p. 100.

(3) Culegere din jud. Tutova, împărt. de d-nii frați Cahu.

(4) G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 190.

(5) Voroca, *op. cit.*, p. 316.

Cu privire la bani, se crede că este bine ca fiecare să se îngrijească să aibă în buzunar la vreme de lună nouă ceva bani, ca să nu ducă lipsă în curgerea lunii ce urmează (1).

Banii se arată la lună nouă «și vei avea bani peste toată luna» (2).

Prin Oltenia, cu acești bani, cari trebuie să fie de argint, își freacă oamenii barba (3); alții, prin alte părți, îi sună iar cu unul din ei își face cruce privind spre lună, ca să aibă bani mulți.

Prin jud. Tecuciu se crede că acești bani trebuiesc arătați la toată lumea ca să nu se mai isprăvească peste lună (4).

Astfel de credințe le întâlnim și la *Ruși*: «Când vezi întâiaș dată lună nouă, să ai bani în buzunar și să-i șuni, ca să ai toată luna» (5).

Bani și prăpăd în dușmani:

Lună nouă,
Lună nouă,
Dă-ne nouă,
Pungi cu bani,
Moarte'n dușmani (6).

Prin Bucovina, când văd Românii lună nouă, zic de trei ori «Tatăl nostru», după care adaugă:

—Pe nime să mă lași cu sănătate, da dușmanilor, știe Dumnezeu ce să le dea! (7).

Pâne și ouă:

Lună nouă,
Lună nouă,

(1) Cred. Rom. din Podu-Turcului jud. Tecuciu, împărt. de d-l V. D. Gheorghiu.

(2) A. Gorovei, *Superstițiile*, p. 16.

(3) Cred. Rom. din com. Boureni, jud. Dolj, împărt. de d-l N. I. Dumitrașcu. Frecatul banilor, prin părul barbei și al capului se face și la *alișveris*.—Întâii bani dobândiți la o afacere.—cu înțeles ca să se înmulțească banii ca părul barbei sau al capului.

(4) Cred. Rom. din com. Țepu.

(5) *Revue des traditions populaires*, XXII, p. 301.

(6) Culegere din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(7) Voronca, *op. cit.*, p. 316.

Rupe coca'n două,
 Și ne dá și nouă,
 Și-un castron de ouă! (1).

Sănătate și soț:

Craiu nou,
 Craiu nou,
 Sănătos m'ai găsit,
 Sănătos să mă lași,
 Fără nevestă m'ai găsit,
 Cu nevestă să mă lași! (2).

Prin Bucovina, luna nouă, ca și stelele, este trimisă, în vrăji, ca să aducă ursita celui ce nu mai poate așteptă ;

Lună, lună,	Să mergi după ursitorul meu ;
<i>Iargolună,</i>	De-a fi de aici din sat,
Tu ești mândră și frumoasă,	De-a fi din celalt sat,
Tu ești a nopții crăiasă,	De-a fi dintr'al treilea sat,
Tu cal ai,	Nu-i da stare
Dar frân n'ai;	Și-alinare;
Na-ți brăul meu,	El să nu poată dormi,
Și fă frâu calului tău,	Să nu poată odihni,
Pân'la mine n'a veni! (3).	

Astfel de cântece le întâlnim și la Macedo-români :

*Se obișnuște, ca în seara când apare luna nouă, *luna noauă, când s-apreasi luna sau to-apreasă*, cum se mai zice, mama să ia pe unul din copiii săi, care încă n'a văzut *luna noauă*, și după ce îi pune pe cap *nă cărvealii*,—o pâne sau un colac preparat într'adins iar pe colac atâtea linguri câți membri sunt în familie, îi spune să iasă la lună, unde, după ce se întoarce de trei ori în jurul său, să adreseze următoarele versuri :

Lună, lună noauă,	Lună, lună nouă,
Ghiine câtă aroauă,	Binele (fericirea) [să fie] ca rouă;
Câtă arină n-vale,	Cât nisip [e] în vale,

(1) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 328.

(2) Culegere din jud. Iași.—Vezi și Alexandri. *Poezii pop. ale Rom.*, 1908. p. 3-4.

(3) Marian, *Vrăji, farmece, și desfaceri*, p. 41.

Tine ca mine,
 Ş-io ca tine.
 Punga ali tate;
 Câtă sprună n-casă,
 Ahâți oameni pri measă;

[Aşă plină să fie] punga ta-
 tălui;
 Câtă spuză în casă,
 Atația oameni să fie la masă;
 Tu ca mine,
 Eu ca tine.

Variantă :

Lună, lună noauă,
 Câtă arină n-vale,
 Punga ali tati;
 Tini ca mini,
 Ş-io ca tini.

Lună, lună nouă,
 Cât nisip în vale,
 [Aşă să fie plină cu parale]
 Tu ca mine, [punga tatălui,
 Iar eu ca tire!]

Variantă :

Lună, lună noauă,
 Io ca tine,
 Tine ca mine,
 Barba ta până di chieptu,
 Barba mea până di pade!

Lună, lună nouă,
 Eu ca tine,
 Tu ca mine,
 Barba ta până la piept,
 Barba mea până în jos.

Fiind fată, cea care se adresează lunii, în loc de barbă.
 zice:

Perlu a tău până di chieptu,
 Cusița mea până di padi.

Variantă :

Ghiini viniși, lună,
 Luna a Paștilui,
 Ndredzi n'afliși
 Ndredzi s-n-alăși
 Di vără oară,
 Ma ndredzi s-n-affli.

Bine ai sosit, lună!
 Luna Paștilor!
 Întregi (sănătoși) ne-ai aflat,
 Întregi să ne lași;
 La anul
 Mai întregi să ne găsești.

Variantă :

Lună, lună noauă,
 Dă-ni pâne cu ouă,
 Să-ni-u bag tu mânică,
 Să-ni-u mâc Duminică!

Lună, lună nouă,
 Dă-mi pâne cu ouă,
 Să mi-o bag în mânică,
 Să mi-o mânânc Duminică!

Varianta :

Lună, lună noauă,
 Dă-ni cămeași noauă,
 Să-ți dau patru oaoă,
 Să-ți li badzi tu mănică,
 Să li mâți Duminică,
 Să-ți li badzi tu frași,
 Tra s-li mâți tră Paști;
 S-li badzi tu tăpsie,
 S-le-ai (sau : s-li mâți) tră Stă-
 mărie!

Lună, lună nouă.
 Dă-mi cămașe nouă,
 Să-ți dau patru ouă.
 Să le bagi în mănică,
 Să le mânânci Duminică,
 Să le bagi în fâraș,
 Să le mânânci la Paști;
 Să le bagi în tipsie,
 Să le ai (sau : să le mânânci) la
 Sf. Marie.

Une ori, acela care spune versurile de mai sus, ține în mână două vase pline cu apă *mută*, --neîncepută, --cu cari, mergând să le umple, nu privește la *luna al Paști* (1).

În vase se mai pun bani de argint (*faspril*). La Vlaho-Cli-sura banii de argint se pun în buzunar, înainte de a se umplea vasele cu apă; aceasta, ca luna nouă să nu-l nimerească cumvâ gol. Colacul sau pânea (*cârvealîa*) nu lipsește nici o dată, căci după credința Aromânilor, pânea e simbolul cel mai bun pentru îmbielșugare.

După ce copilul adresează de trei ori una din form[ul]ele de mai sus, merge în casă, unde toți membrii familiei gustă din colac.

Credința populară pretinde că cine păstrează acest obicei, are să fii norocos în tot cursul anului; «binele nu-i va lipsi din casă și luna, la anul, îl va găsi tot așa de bogat, după cum a lăsat pe copil».

În celalt timp al anului, când nu vrei să practici obiceiul acesta, la fiecare lună nouă, să te păzești de a vorbi, căci îți va merge foarte rău, de oare toate *lângorli*, --toate bolile, --se aruncă de femeile cari descântă, în luna nouă, sau cum se mai zice: când *nișcă luna*, --când mișcă luna sau când se *aprinde luna*, --când prinde luna, --și dacă vorbești, te apucă boala ce în momentul acela se aruncă în luna nouă» (2).

(1) La Gropești, Macedonia, se zice *luna al Paști*, fiind că obiceiul se practică în prima lună nouă dinaintea Paștilor.

(2) P. Papahagi, *Din literatura poporană a Aromânilor*, p. 753-4.

Prin alte părți, asemenea macedonene. «când iese luna nouă, înaintea Paștelui, fetele se strâng în curte cu un *ghium* (cană de metal; pe turcește *ibric*) plin cu apă, cu o pâne întregă, — *crăvealie*, — și cu un inel sau cu un *minghiuș* (cercel) de argint, și zice :

Lună, lună, nao
Dă-mi camășe nao,
S-ți dau patru Mao,
S-ți li bagi tu frașe (*făraș*),
S-ți li mâci tu Pașce (1).

Prin unele părți din Bucovina, la lună nouă se păzesc următoarele obiceiuri :

În întâia Duminică după lună nouă se dă liturghii la trei biserici cu nădejde că ori ce va gândi, i se va izbândi. Astfel urmează trei luni de-a rândul, ferindu-se ca să mănânce ceva în acele zile până la amiază, după care are voie să mănânce, însă numai mâncări de post. Prin alte părți, «în Duminica cea dintâi, când e lună nouă, să plătești liturghii la biserică, sau să năimești anume slujbă, pentru ziua ce urmează îndată [după cea în care] s'a priminit lumina, și orice dorință are omul, orice cerere, pentru sănătate, noroc, traiu bun în casă sau orice, — și se împlinește». Prin alte părți se crede că liturghiile plătite la lună nouă, ajută numai împotriva dușmanilor (2).

Cel mai bun prilej pentru isgonirea *ploșnișilor*, *stelnișilor* sau *pădușilor de lemn* din casă, se crede că este în seara când se vede lună nouă.

Prin unele părți, când cineva vede lună nouă zice :

— Sănătate în casă și ploșnițele afară ! (3).

Prin Bucovina, în această seară, unul din căsăni iese afară și de lângă fereastră, strigă :

Craiu nou în țară,
Ploșnițele să piară

(1) I. Nenitescu, *Dela Rom. din Turcia europ.* p. 525—6. — Cosmulei, *op. cit.*, p. 47 : Când începe luna nouă, să ne lovim cu fer, ca să fim sănătoși.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 316—7.

(3) *Șezătoarea*, XV, p. 14.

Tot una câte una,
Să nu mai rămâie nici una.

Sau:

Craiu nou în țară,
Ploșnițele afară,
Tot una câte una,
Să nu mai rămâie nici una:
Cele verzi, pe ferești,
Cele roși, pe uși.

Sau:

Craiu nou în țară,
Să iasă
Din casă
Toate ploșnițele afară,
Tot una câte una,
Până ce n'o rămâneă nici una.

Sau:

Unul din casa cu ploșniți iese afară, merge o dată de ocolește casa și apoi strigă unuia din casă:

— Crai nou afară!

Cel din casă răspunde:

— Ce-om mânca deseară ?

Cel de afară :

-- Pâne și sare.

Și urmează :

-- Dar ploșnițele ce-or mânca ?

— Una pe alta s'or mânca

Până la luna,

Să nu rămâie nici una!

Cel de-afară, iar mai ocolește o dată casa, și iar se urmează întrebările și răspunsurile de mai sus. Iar după aceasta, se mai face și-a treia oară acest lucru (1).

Sau :

Unul iese afară cu o bucată de pâne ori de mămăligă și

(1) Culegere din com. Vicovul de sus, Bucovina, de d-l P. Cârștean.

cu puțină sare, încunjură casa de trei ori, așează pânea pe fereastră și strigă :

— Craiu nou în țară !

Altul din casă îi răspunde :

— Ploșnițele din casă afară !

— Eu mânânc pâne cu sare !

— Dar ploșnițele ce-or mânca ?

— Ele s'or mânca

Una pe alta,

Pân' ce-or rămânea

Numai cozile

Dintr'insele !

Sau :

— Crai nou în țară,

— Ploșnițele să iasă afară.

— Eu mânânc pâne și sare.

— Ploșnițele să se care

Pân' la mare

La 'necare !

Sau :

— Craiu nou în țară !

— Ploșnițele piară !

— Ce vom mânca în *iasară* ?

— Vom mânca pâne cu sare.

— Dar ploșnițele ce-or mânca ?

— Ele s'or mânca

Una pe alta !

Sau :

— Craiu nou în astă seară !

— Ploșnițele să iasă afară !

Noi ce-om cina în astă seară ?

— Ce-o da Dumnezeu ;

Dar ploșnițele ce-or cina ?

— Ele s'or mânca

Tot una câte una

Pân' n'or rămânea nici una !

sau :

— Craiu nou afară !

— Ce ai mâncat aseară ?

— Pâne și cu sare !

— Dar ploșnițele ce-au mâncat ?

— Ele s'au mâncat

Una pe alta

În cât n'a mai rămas

Nici cât un fir de mac

În patru despîcat,

În fundul mării aruncat !

Unul, desbrăcat cu totul, încalecă pe-o cociorvă, încunjură casa de trei ori, se oprește la ușă, și zice :

— Craiu nou în țară:

Când, altul din casă răspunde:

— Să iasă ploșnițele pe ușă afară
Tot una după una,
Pân' n'or rămâneă nici una!

Sau:

— Craiu nou în țară!
— Ploșnițele afară!
Dar ce-or mânca ele?
— Ia, s'or duce pe pâraie
Și s'or mîncă una pe alta.

Unul, văzând lună nouă, strigă la cel din casă și acela-i răspunde:

— Craiu nou în țară! Tot una
— Ploșnițele toate afară, Câte una,
Să iasă din casă, Pân' n'a mai rămâneă nici una!

Apoi, după ce repetă de trei ori aceasta, încalecă pe corciovă, mătură sau lopată și alergând, zice:

leșiți ploșnițe afară, Cine-a bea și-a jucă.
Că craiu nou se 'nsoară leșiți voi și veți mîncă
Și vă poștește la masă, Și veți bea și veți jucă
Că n'are cine mîncă | Până ce veți sătură.

Acestea se repetă în întâile trei seri de lună nouă (1).

Prin alte părți gospodina merge primprejurul casei de trei ori, cu cociorva în mână și zice:

— Craiu nou în casă,
Ploșnițele afară să iasă!

«Și se duc, te curățești de ele!» (2).

Sau:

Sănătate în casă,
Și ploșnițele afară! (3).

Despre aceste ploșnițe se crede că se iscă din pricină că

(1) Marian, *Insectele*, p. 438—42.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 316.

(3) Zanne, *Proverbele*, IX. p. 328.

unele femei văruiesc casele, când e lună nouă, Lunea, Marția sau Miercuria (1). De aceea, pe-alocuri se feresc de a văruî în aceste zile, când e lună nouă într'o zi de sec, iar altele gospodine nu văruiesc nici chiar dacă ar fi în zi de dulce (2).

Tot cam astfel se urmează și cu isgonirea din casă a *greierilor*.

— Craiu nou în astă seară,	Dar greierii ce-or cinà ?
— Să iasă greierii afară.	la, s'or mîncă,
Noi ce-om cinà în astă seară?	Tot unul, câte unul,
— Ce-a da Dumnezeu !	Pân' n'o rămâneà nici unul !

Sau :

—Craiu nou în țară,
 —Greierii din cas' afară !
 —Dac' or ieși, ce-or mîncă?
 S'or mîncà tot unul câte unul,
 Pân n'or rămâneà nici unul.

Sau :

Craiu nou în țară,	Voiu da demîncare
leșiți, greieruși, afară ;	Dacă 'n casa mea
Că pâne și sare	Mai mult nu ți călcă
Și 'ntr'insa nu veți cântà! (3).	

Sau :

Crai nou în țară,
 Să iasă greierii afară! (4).

Prin unele părți din Bucovina, tot cu acest prilej, se crede că se pot isgoni din casă și *șfăbii* sau *rușii*, insectele numite *periplaneta orientalis*, L., cari trăiesc prin bucătării, ziua ascunși, iar noaptea forfolind pretulindeni.

O femeie iese afară și prin fereașta deschisă, spune altea din casă :

— Craiu nou în țară!

(1) Marian, *Insectele*, p. 432.

(2) Zanne, *Proverbele*, IX p. 308.—Voronca, *op. cit.*, p. 316: „In casă, la lună nouă, să nu grijești. Dacă lipești, se fac ploșniți; cu lutul acela se aduc”.

(3) Marian, *Insectele*, p. 541-2.

(4) Dat. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

Cea din casă îi răspunde :

— Să iasă șfabiilor afară !

Și apoi :

— Dar ce-or mânca ei deseară ?

— S'or mânca unul pe altul,

Pân' s'a curățî tot satul !

În loc de întrebările, și răspunsurile acestea, se aude, de câte trei ori, și următorul dialog :

— Craiu nou în țară !

— Ce om mânca de seară ?

— Pâne și cu sare !

— Dar șfabiilor ce-or mânca ?

— Ei vor alergă,

Și se vor mânca

Unul câte unul,

Pân' n'a rămâneă nici unul !

Sau :

deschizând în lături ușile locuințelor și poarta dela drum, și tot de trei ori :

— Craiu nou în țară !

— Să iasă toți șfabiilor pe poartă afară

Și 'ndată să meargă la ieșit la moară !

Alte ori, cel de-afară strigă :

— Craiu nou în țară !

iar cel dinlăuntru îi răspunde :

— Să iasă afară

Toți șfabiilor din țară,

urmând :

— Dar dac'or ieși,

Cu ce s'or hrăni ?

— De asta nu-mi pasă :

Din țară să iasă !

Rostindu-se de trei ori, la fiecare dată, cel din casă aruncă afară câte trei șfabi din cei nouă pe care-i aveă prinși mai înainte (1).

(1) Marian, *Insectele*, p. 493-5.

Prin unele părți din Ardeal, când e lună nouă, copii zic :

Lună, lună,	Cu o măță,
<i>Vărgălundă,</i>	Cu o tătă,
Ieși afară, fă lumină,	Cu o scroafă de sământă,
Că se 'nsoară păducel;	Cu căruța bradului
Și ia fața lui surcel,	'Naintea 'mpăratului (1).

Ca să alungi *guzanii*, să mergi la lună nouă desbrăcată, cu cociorva în mână, să ocolești casa de trei ori și să zici când ajungi în prag :

Craiu nou în casă,
Guzanii afară să iasă! (2).

Prin jud. Tecuciu, fetele cari au *părul* scurt, pun o femeie darnică să li-l rețeze puțin dela vârf, cu credință că astfel, le va crește părul mare (3).

Prin jud. Covurluiu, la lună nouă se culeg *legumele* și tot atunci se taie *hlujanii*, ca să aibă gust bun la mâncare, să nu li se usuce beldia așa de tare în cât vitele să nu le mai poată roade cu ușurință (4).

Prin Bucovina, *grajdurile* se curăță numai la lună nouă, ca să se înnoiască pământul și să nu facă viermi (5).

Dacă la *Sf. Vasile* va fi lună nouă, este semn că anul ce va începe, va fi secetos (6).

Prin foarte multe părți, poporul are o mare teamă în seara sau spre seara când va fi lună nouă.

Prin unele locuri ardelenene se crede că în acea noapte, pe la miez, umblă *vâlvele*; copiii aprind *tamarice*,—un fel de plantă aspră, cu crenguțe ca ale bradului (7).

Prin Bucovina se crede că atunci umblă *strigoii* cu un o-paiș în mână,—fiecare soi de strigoiu,—pe la lucrurile ca-

(1) Impărt. de d-l P. Ugliș.

(2) Voronca. *op. cit.*, p. 978.

(3) Dat. și cred. Rom. din com. Podu-Turcului. împărt. de d-l V. D. Gheorghiu.

(4) Dat. și cred. Rom. din com. Jorăști, împărt. de d-l I. C. Beldie.

(5) D. Dan, *Straja*, p. 0.

(6) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 91—2.

(7) Viciu, *Glosar*, p. 82.

T. Pamfile, *Cerul și podoabele lui*.

rile suut rânduite : cel pe vaci, pe la vaci, ca să le ia ma-na, ș a (1).

Prin jud. Tecuciu, lumea crede că cel ce umbă pe lună nouă, poate fi primejduit din partea lupilor (2).

În această noapte ies din morminte cei ce-au murit prin înec (3) sau ștreang, și caută să facă tot soiul de răutăți oamenilor streini și neamurilor lor. căci nimic nu-i poate opri în afară de sunetul clopotului la biserică și sfânta slujbă.

«Inceputul luni e începutul tuturor relelor; toate răutățile, la începutul luni se ivesc, și țin până se face slujbă la biserică, chiar dacă luna s'a priminit Sâmbată și dacă acum s'a slujit, acum luna ceea este curată [și lumea] nu mai are de ce se teme. Slujba potolește toate relele».

«Dacă-i cineva bolnav, boala se înnoește și se întărește. Copilul la lună nouă mai tare țipă. Chiar visurile, atunci sunt mai rele.

Iarna, când e lună nouă, strânge în ger iar vara e vânt, plouă.

La lună nouă fac fărâncătoarele *farmecele* cele mai rele, căci atunci au putere, pentru că ele, cu necurătenia umblă» (4).

«Când e lună nouă, nu se cade să pomenești de nimic rău, căci atunci umblă *ducă-se-pe-pusliu*, toate relele. Zice că atunci umblă *ciuma* și *holera*; vorbesc între dânsule și se îndeamnă :

— Hai să mergem, să vedem ce mai fac copiii noștri!

Ș'apoi numai ce auzi că cela a murit...» (5).

Prin urmare, la lună nouă vor fi o samă de lucruri, cari nu trebuiesc făcute :

Mai întâi, în casă nici nu trebuie să se pomenească vorbele «lună nouă», ca să nu se spargă «din te miri ce», străchinile, oalele și celelalte *hârhuri* (6).

(1) Cred. împărt. de d na E. Voronca.

(2) Cred. Rom. din com. Țepu.

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 884 : La lună nonă, noaptea, ies înecații și trag și pe alții în apă ca să-i înecă.

(4) *Ibidem*. p. 314-5.

(6) Culegere din com Țepu, jud. Tecuciu.—Zanne. *Proverbele*, IX, p. 328.—*Șezătoarea*, VI, p. 38.

Prin Bucovina se crede că numai bărbatul poate aduce în casă vestea craiului nou zicând: «Craiu nou în țară!», căci dacă ar face-o și femeia, s'ar strică oalele și străchinile (1).

Prin jud. Băcău se crede că se va dărâma *horna*, dacă se pomenește de lună nouă (2).

Când se vede, e bine să i se spună:

Ptiu! ptiu! craiu vechiu!
La dușmani, nou,
Dar la noi, vechiu!

căci dacă i se zice *craiu nou*, blastămă *morții* și zic:

— Dă, Doamne, craiu așa de nou, cât ai trăi!

«Nici să zici că se vede, că plâng *morții*», și e păcat. Tot mortul blastamă și zice:

— Dă Doamne, așa să vezi cât vei trăi!

Dacă i s'ar zice *lună nouă*, s'ar îmbolnăvi! E bine să i să zică:

— Luna a fost veche și e veche! (3).

La lună nouă nu e bine să se facă *sămănaluri*, căci nu leagă (4).

«De pui pepeni, toată vara tot înfloresc și nu mai leagă. Dacă sameni grâu, tot se coace și se coace: pe la amiază zi mergi și îți se pare că e copt, [iar] când te uiți seara, e tot verde; și dimineața iar, și nu-l poți nimeri cu seceratul» (5).

(1) A. Gorovei, *Superstiții*, p. 81.

(2) Culegere din com. Larga, jud. Băcău, împărt. de d-l C. G. Vartolomeiu: «Când îi craiu nou, să nu spui în casă, că se dărâmă. de ne spune cineva, apoi să ținem temeinic de prichicui, — policioară, — ca să nu cadă *horna*». — A. Gorovei, *Superstiții*, p. 81.

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 614-5.

(4) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 328. — *Șezătoarea*, VI, p. 38

(5) Dat. și cred. Rom. din jud. Covurlui, împărt. de Păr. I. C. Beldie:

«Luna de pe cer are un rost asupra sămânții ce se aruncă în pământ cum și asupra creșterii și rodirii. De aceea, sămânța tare (secara, porumbul, grâul) s'o sameni la pământ uscat, când luna este *în creștere*: altfel, dai mâna cu sărăcia. Pe cea moale (în, cânepă, ovăsc și toate oleioasele), în pământ moale, când luna e *în descreștere*. Cânepa și inul, sămânate acum, cresc dese și scurte; altă dată, cresc lungi, dar rari. Sămânța de toamnă se sămână după Sf. Ioan de

Ucrainenii cred de asemeni că sămânța pusă la lună nouă nu produce și că «în deobște, nimic să nu faci la lună nouă» (1).

Numai *florile* se pot sămăna acum, căci ele înfloresc toată vara (2).

Macedo-Românii, din poțrivă cred că bucatele sămănate la lună nouă, vor crește din sloată (3).

De asemeni nu trebuie să se răsădească nici *pomi*, căci dacă înfloresc, florile lor nu leagă (4) sau fac *viermi* la rădăcină plantele răsădite (5).

Prin unele părți bucovinene, dimpotrivă, se spune că la lună nouă e bine să se răsădească *alluanii*, căci, câte zile se va întârziă peste începutul lunii, atâția ani vor zăbovi și pomii cu rodirea (6).

Ast-fel de credințe le întâlnii și la *Francezi, Germani, Ruși, Sârbi și Bulgari* (7).

La lună nouă nu se pun *cloște* la clocit pe ouă, căci cea mai mare parte din ouă vor ieși *limpezi*, adică nu vor fecundă și deci nu vor scoate pui (8); dacă întâmplător vor scoate, puii aceștia vor chisculi toată ziua și vor muri (9).

toamnă, dacă plouă, iar dacă nu, să o sameni după pătrarul al doilea din *lumina* lui Septembrie sau Octombrie.

Ceapa, usturoiul, ridichia, cartoful și toate zarzavaturile, să le sameni înainte de *secerea* primului pătrar, iar sămânțele ce fac ructul în vârful paiului, să le dai în pământ după primul pătrar.

Cred. Rom. din jud. Dorohoiu, împărt. de d-l D. Furtună: „Când îi lună nouă și începe să crească, să sameni acele plante cari au să crească în sus: iar când e luna plină, și începe să descrească, să sameni acele plante, cari au să crească în jos, în pământ“.

(1) *Revue des traditions populaires*, IX, p. 422.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 316.—P. Papahagi, *Din lit pop a Arom.*, p. 339.

(3) Cosmulei, *op. cit.*, p. 46.

(4) Zanne, *Proverbele*, IX, p. 332 — *Șezătoarea*, VI, p. 18 — P. Papahagi, *op. cit.*, p. 339.

(5) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(6) D. Dan, *Straja*, p. 52.—Cf. G. Ciaușanu, *op. cit.*, p. 92.—Gorovei, *Superstiții*, p. 73.—*Ibidem*, p. 87: despre cartofi.

(7) *Revue des traditions populaires*, XXII, p. 302.

(8) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(9) Voronca, *op. cit.*, p. 315.—A Gorovei, *Superstiții*, p. 66.

sau nu se vor (ine după cloșcă (1). Ca să nu chiscuie puii scoși din ouăle puse sub cloșcă la lună nouă, să pui și *surcele* sub ouă, zicând:

Nu chiscuie ouăle;
Chiscuie surcelele (2).

Lemnele pentru casă sau alte întocmiri gospodărești, să nu se taie pe vreme de lună nouă, căci este primejdie să le mânânce *carii* (3).

Gunoii se cară pe câmp numai la lună nouă, ca să se înnoiască pământul și să nu mai facă viermi (4).

Oamenii se feresc să-și spele capul cu apă caldă, ca să nu le cadă părul (5).

Nuntă pe această vreme nu se face. În casă nouă nu trebuie să se mule nimeni și nici un lucru de samă să nu se înceapă, căci nu va fi isprăvit cu bine.

Dacă la Sf. Dumitru va fi lună nouă, va fi ger mare iarna (6).

3. LUNĂ PLINĂ.

Lună plină sau *lună veche* se cheamă atunci când întreaga ei «față» se vede îndată după apusul soarelui.

Prin unele părți «la trei sferturi de lună veche» se alungă *ploșnișile* din casă, frecând cu castraveți pe la crăpăturile podelelor (7).

Dacă la Anul nou este lună plină, se crede că aceasta este semn că anul ce se începe, va fi mănos (8).

Dacă e lună plină la Sf. Dumitru, va fi *zăpadă* mare peste iarnă (9).

(1) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(2) Idem.

(3) Idem.

(4) A. Gorovei, *Superstiții*, p. 143.

(5) Papahagi, *op. cit.*, p. 339.

(6) Cred. Rom. din com. Voicești, jud. Vâlcea, împărt. de d-l I. N. Popescu.

(7) *Șezătoarea*, XV, p. 19.

(8) Marian, *Sărbătorile*, I, p. 91-2.

(9) Cred. Rom. din com. Voicești, jud. Vâlcea, împărt. de d-l I. N. Popescu.

La lună plină, toate cele bune se încep, ca să meargă în plin: atunci se pornește *plugul* și se fac sămănăturile; atunci se ridică în furci casele noi (1). *Boitul*, la lună plină să se facă (2).

Copilul născut în lună plină va trăi în *jărlfă* de toate, nu va duce, adică, lipsă de nimic (3).

Copilul se țarcă la lună plină, ca să fie bucuros, norocos și să i meargă bine, «în plin». I se pune un *ou* răscopt la gunoiu,—într'un colț al casei, unde de obicei se stânge gunoiul.—într'un *chiort*, și dacă copilul se duce și-l iea, e semn că se va înțarcă lesne, (4).

La lună veche unii postesc, ca să aibă parte de *avere* și *sănătate*.

Anumite practice medicale se fac numai «pe la sfârșitul lunei;» astfel se urmează spălatul și oblojitul pentru jupuieli cu burueni de jupituri (5).

«La lună plină, să mergi cu toți copiii la biserică, să ce-tească preotul pe cap; la femei, acaflistul Maicei Domnului, și la bărbați al Sfântului Nicolae, că e mare ajutor și li se luminează mintea» (6).

Românii bucovineni din Putna «îndătimează a sfinți sare, țărâțe și apă pe timp de lună veche, în contrast cu vecinii lor, cari fac aceasta la lună nouă. Aceste obiecte le amestecă apoi la o laltă și le dau vitelor să le mănânce, ca nimeni să nu fie în stare a le strică *vacile* și a le lua mana, adică laptele» (7).

Când e lună plină, nu se intră în casă cu *bărdija* pe umăr, căci se vor strică *blidele* din casă (8).

(1) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(2) T. Pamfil, M. Lupescu, *Cromatică poporului român*, p. 19

(3) *Ion Creangă*, VI, p. 53.

(4) Dat. și cred. Rom. din com. Larga, jud. Bacău, împărt. de d-l C. Gh. Vartolomeiu.—Datina aceasta o au și *Sârbii*, cf. G. Ciușanu, *op. cit.*, p. 97.

(5) *Șezătoarea*, XV, p. 11.

(6) Voronca, *op. cit.*, p. 317.

(7) D. Dan, *Mănăstirea și comuna Putna*, București, 1905 p. 151.

(8) Cred. Rom. din Bucovina împărt. de d-l D. Dan.—Gorovei, *Superstiții*, p. 248.

Lemnele nu trebuie să se taie la lună veche, căci le strică *cariul* (1).

Casele să văruesc în zilele de post, când e lună veche; gospodina face aceasta cu mânilor din dărăt, molfăind coajă de pâne, mălaiu ori altceva, ca să scape de *ploșni-le* (2).

Ca să scape de *guzani*, prin unele părți din Bucovina se face următoarea vrajă: Seara, în asfințitul soarelui, gospodina pune pe *truncher* fundul de mămăligă, ceaunul, melesteul și zice:

— Oaspeții mei sunt flămânzi; eu le aduc mâncare!

A doua zi iea aceste lucruri, bate afară la fereastă și zice:

Luna-i la sfințit,
Și oaspeții mei la despărțit!

Aceasta se urmează la trei sfârșituri de *lumină* (3).

Copilul născut la lună plină, «va duce *jărlfă* de toate,—nu va duce lipsă de nimic», ca și cel născut când luna este în creștere, ceea ce nu se va întâmpla cu cel născut când luna va fi în descreștere (4).

4. „CÂTE'N LUNĂ, TOATE“.

Despre petele cari se văd în lună, mai ales atunci când aceasta este plină, poporul nostru are o sumă de povestiri,—«câte'n lună»!, «câte'n lună și'n soare!»

Cea mai răspândită credință este aceea că în lună se află chipurile a doi frați, unul fiind ucigașul celuilalt,—puse acolo de Dumnezeu, pentru ca lumea, văzându-le, să se fe-rească de acel neiertat păcat al fratricidului.

Pe alocuri se crede că acești doi frați sunt *Cain* și *Abel*, fiii lui Adam și ai Evei. Povestirile cari le-am aflat despre

(1) Marian *Insectele*, p. 60.

(2) *Șezătoarea*, I, p. 191-2.

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 948.

(4) Cred Rom. din com. Principele Ferdinand, împărt. de Păr. Fl. A. Drăghici.

dânșii. le-am arătat în *Povestea lumii de demult*, astfel că aici nu se mai pot înșiră (1).

Prin jud. Tecuciu se crede că în lună se află doi frați mocan și-o mieoară, 'a căror povestire este următoarea :

«Acei doi mocani, ca frați, s'au înțeles împreună o samă de vreme. dar chiar mult de tot. nu. căci cel mai mare, prinzând năcaz pe frățiorul mai mic, își puse în gând ca să-l omoare, căci acesta, fiind mai harnic și mai cumpănit, își făcuse mai multe și mai frumoase turme de oi.

O mieoară află de gândul fratelui său si-i spuse stăpânului cele ce știă, dar spusa ei, părù fratelui mic peste puțină. căci sărmanul fecior nu-și pufeă da crezare, cum pe lumea asta se poate ca un frate să ridice cuțitul asupra unui alt frate?!

Dar păcatul s'a făptuit: fratele cel mai mic, cu mieoara lui, au fost uciși. Dumnezeu, ca să arate lumii icoană de spaimă, le-a pus chipurile în lună, ca lumea să le vadă, mai ales pe acea vreme când duhurile rele au mai multă stăpânire asupra oamenilor, noaptea, ca văzându le, să se întoarne la calea cea dreaptă.

Unii iusă. adaugă că între cei doi frați nu-i mieoara, ci un vas de lemn, pe care ucigașul îl ține la capul fratelui său, ca să se umple de sânge și apoi să-l bea până în fund.

Și sângele curge, curge, și va curge fără sfârșit» (2).

«Când căldarea va fi plină, atunci vor pică din ea trei picure pe pământ, pământul se va aprinde și va arde cu tot de pe el,—vremea de apoi» (3)

Prin alte părți se spune că fratele cel mic, ucigașul, poartă pe cel mare în spinare, lînându-i o căldărușă la nas, ca să-i adune sângele (4).

Prin jud. Botoșani se povestește că odată s'au luat întâi

(1). Despre funța lui Cain și Abel în lună cred și Francezii (*Revue des traditions populaires*, XVIII. p. 375 — P. Sébillot, *Le ciel et la terre*, Paris, 1904. p. 2), Ucrainenii (*Revue cit.*, IX, p. 422), și Rușii (*Ibidem* XXII, p. 299).—A. Gorovei, *Superstiții*, p. 168.

(2). Spusă de fratele meu Vasile, comuna Țepu.

(3). A. Gorovei, *Superstiții*, p. 168.

(4). *Ibidem*.

la ceartă și apoi la bătaie cei doi frați, după cari s'au înjunghiat cu cuțitele. Dumnezeu, ca să pedepsească această răutate, a făcut din sângele lor *luna*, pe chipul căreia se vede, mai ales când este plină, capetele celor doi frați, cari stau aplecați unul spre altul.

Cine s'ar uită printr'un *inel de cununie* sau o basma de mătasă, i-ar vedea mai bine (1).

Tot prin aceste părți se crede că cei doi *frați gemeni*, cari se dușmăniau de mult, s'au străpuns cu țepoalele împreajma unui car cu boi. Așă, laolaltă cum sunt, cu car cu tot. Dumnezeu i-a pus în *lună* (2).

Prin Bucovina se povestește că «erau de demult doi frați; și s'au apucat să cosească; da mâncare n'aveau nimică, decât un pădureț sălbatec, acolo pe câmp. Cosesc ei ce cosesc, mai mănâncă vreo două pădurețe, nu mai pot: au slăbit de tot.

Lângă dânșii eră un stejar; ieau și pun coasele în stejar, se pun jos la umbră și se culcă.

— Mai cosește și tu, coasă, dacă poți,—zic ei,—că nouă ne trebuie de mâncat și de băut, și coasa de băut!

Coasa le zice și ea:

— Eu aș cosi, dar și mie îmi trebuie de mâncat și de băut și coasa de băut. Și nici eu nu pot!

S'au sculat ei iară și s'au apucat de cosiț,—ce-au cosiț. Apoi au lăsat și-au mers să puie'n stog. Dar erau flămânzi, că nu vedeau cu ochii.

De o dată, ce i-a venit celui de jos în gând, de foame: apucă pe frate-său cel de pe stog în furcă, ca să-l mănânce.

Atunci Dumnezeu, văzând păcatul acesta, s'a încrâncinat și i-a luat cu stog cu totul, cum erau, și i-a pus în *lună*; ș'amù cine se uită prin basmă de mătasă, vede bine toate» (3).

Tot prin Bucovina se aude și următoarea povestire:

«În *lună* sunt doi frați: unul eră bogat și celalt sărac. Cel sărac a furat dela fratele său o leacă de fân sau paie, să

(1) Voronca. *op. cit.*, p. 619.

(2) *Ibidem.*

(3) *Ibidem.*, p. 620.

dea la vite, căci n'avea cu ce le hrăni. Și fratele său, de ciudă, l-a apucat în țepoiu.

Dumnezeu i-a pus în lună ca semn: ce grozăvie s'a făcut! Căci a fură, să dai la o vită, nici nu e păcat. Doar e dobito-cul lui Dumnezeu. Are s'o lase să piară? Sau omul, de nevoie, de foame, dacă fură, încă nu e păcat: poate are copii și dacă n'are de unde le da, îi va lăsa să piară? Numai acela ce fură și vinde, are păcat, sau, dacă fură fără să aibă nevoie» (1).

Prin jud. Tutova se aude următoarea povestire:

•Erau o dată doi frați. Unul era drept și cu frică de Dumnezeu și făcea numai fapte bune,—și de asta, toate îi mergeau în plin,—iar celalt era om rău și ură de moarte pe frațele cel bun.

Intr'o seară frumoasă, cu *lună plină*, au plecat ei să se plimbe. Și mergând ei așa, fratele cel rău tot căută pricină de sfadă cu celalt. Ceasul cel rău, se vede, că-i păștea din urmă pe amândoi, că, din vorbă în vorbă, odată se infuria, și luând o cioată din marginea drumului, îl pocni drept în cap. Când văzù pârăul de sânge ce curgea din capul tatălui său, se îngrozì singur de fapla ce a făcut și luă o căldare, ca să strângă sângele de pe jos.

Dumnezeu, când văzù întâmplarea aceasta, *deschise cerul* și strigă:

—Blăstămatele, ce-ai făcut? Am să vă pun în lună, ca în vecii vecilor să se știe de toți oamenii, păcatul ce ați făcut.

Și îi ridică pe amândoi și îi puse în lună.

Și de atunci și până astăzi stau cei doi frați așa cum i-a pus Dumnezeu, pentru a luă pildă oamenii ce mare păcat este, să ridici mâna asupra fratelui» (2).

Prin unele părți se povestește că odată au pornit doi frați în ziua de *Ciuda lui Arhanghel*, ca să-și facă stogurile cu ân. Alți oameni, văzându-i, le-a zis:

—Nu mergeți astăzi că azi e zi mare de primejdie; azi e *Ciuda lui Arhanghel!*

Dar frații le răspunseră cu nepăsare:

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 620.

(2) Culegere din com. Florești, împart. de d-ra Virginia Stan.

— Ce ne pasă nouă! Puteți să vă *ciudiți* voi cât veți voi, că noi tot nu ne ducem!

Și s'au dus.

Acolo la câmp, unul s'a ridicat pe stog ca să așeze palele de fân iar celalalt a început să-i dea de jos fânul cu furca. Și tot lucrând astfel, a greșit cel de jos și a luat pe cel de sus în furcă, ucigându-l în chipul acesta.

Iar Dumnezeu, ca să dea lumii o pildă, luă chipurile acestor doi frați și le puse în lună (1).

Prin jud. Dolj se zice că dintre doi frați, cel mare a omorât pe cel mic. În lună se vede cum ucigașul ține în spatele lui pe cel ucis. Din nasul acestuia curge în fiecare an câte o picătură de sânge într'o căldare pe care o ține ucigașul. Când căldărușa se va umplea de sânge și se va scurge pe pământ. *pământul se va aprinde și lume astfel va pieri* (2)

Prin jud. Botoșani se spune că în lună sunt doi frați, din care unul este sorocil să bea veșnic păcură dintr'un ciubăr pentru că a ucis pe fratele său (3).

Credința că în lună sunt *trei frați*, o întâlnim prin partea de miazănoapte a Moldovei: doi din frați sunt ucigașii celui de al treilea :

Odată au mers trei frați și au mas într'o noapte la o femeie vădană. Peste noapte, femeia aceia având purtări urite, a păcătuil cu tustrei frații, fără însă ca să știe unul de ceilalți doi frați.

A doua zi, văduva care făcuse mălaiu, dă o bucată celui mai mare dintre frați, iar acesta rupe o parte și-o întinde celui mijlociu. Acesta zice :

— Mulțămesc, că am: mi-a dat și mie!

(1) T. Pamfile, *Sărăătorile de toamnă*, p. 47.

(2) Șt. St. Tușescu, *Taina ăluia*. P.-Neamț, 1906. p. 33.—Zanne, *Proverbele*, IX. p. 45. În lună sunt doi frați: cel mic a omorât pe cel mare și acum îl poartă în spinare, ținându-i o căldărușă la nas, în care se scurge sânge.—Otescu, *op. cit.*, p. 66: Credință din jud. Ialomița: „petele de pe lună închipuiesc doi frați: cel mai mare, ucigând pe cel mai mic, îi poartă, ca pedeapsă, corpul în spinare, și în mână ține o căldare, în care curge sânge din capul celui mort”.

(3) Otescu. *op. cit.*, p. 66.

Intinde apei o bucată de mălaiu fretelui mai mic, dar și acesta îi răspunde ca și mijlociul.

Văzând fratele mai mare, că și frații lui fuseseră văduvii pe plac, s'au luat la sfadă și sfada lor s'a sfârșit prin moartea lui din mâna celorlalți doi.

În lună, se află chipurile acestor doi ucigași cari (în un ciubăr plin cu sângele ce picură din trupul celui ucis (1).

Prin unile părți se crede că în lună se află *doi copii*, cari nu-s altcevă decât niște *strigoi* prefăcuți în *zvârcolaci*.

Prin unele locuri din Bucovina, în lună se zice că se află doi frați ce se bat cu *coromâsla* (3).

«În lună,—după alte credințe, — sunt frații ce se bat pe astă lume. Dacă bate fratele cel mic pe cel mare, pe cea lume stau în lună și acel mare îl ține pe cel mic în spate, iar pe cel mic îl bat cu *bicile de păcură* acei ce pedepesc pe cea lume» (4).

Prin unele părți din Bucovina, se crede că «în lună sunt doi frați: unul stă pe pământ, [—jos] și dă fân în car celui-lalt și vorbesc:

—Eu,—zice unul care-i mai iute,—să am puterea care o ai tu, aș îngheță vițelul în vacă și coarnele din rădăcină la bou.

Dar acela îi răspunde:

— Ce folos, dacă nu poți să-ți arăți puterea, căci atunci când e timp rău, noaptea e mică și vine soarele de dimineață și încălzește pământul».

Alții spun că cei doi frați din lună se numesc *Ștefan și Pavel*. Ei țin un ciubăr cu sânge, în care se toarnă *sângele* de la toți cei ce mor atunci când li se iea sufletul.

Prin jud. Botoșani se crede că în lună sunt *doi ciobani* cari țin un ciubăr de păcură (5).

Prin iud. Prahova se zice că în lună se vede *un cioban*

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 619.

(2) Candrea, Densușeanu, Speranță, *Graiul nostru*, I, p. 297.

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 619.

(4) *Ibidem*.

(5) *Ibidem*.

răzemat în băta, care vorbește cu o femeie venită să iea apă dela fântâna care se află alături de cioban (1).

Prin jud. Muscel petele din lună se crede că arată pe un cioban, cu târlele și oile lui, care, după cum am văzut, pe când cerul eră aproape de pământ s'a apucat și-a svârilit cu o baligă în ochii lunii de-a chiorit-o (2).

În sfârșit, după unele spuse, în lună s'ar află *Sf. Petru* de-a dreapta și *Sf. Pavel* de-a stânga (3).

Se găesc și o sumă de credințe cari spun că în lună nu se află decât un singur om. O frumoasă legendă ardelenescă urmează în aceste șire:

•A fost o dată, în vremurile de demult, un boier bogat. Le mersese vestea bogățiilor sale peste nouă țări și nouă mări, căci parcă adunase pe moșiile sale toate avuțiile pământului.

Avea un palat cu ziduri numai și numai de aur și cu trepte de nestimate, de făceau noaptea zi, cale de trei poști. Dară-mi-te alte bogății? Avea fânațe întinse și moșii de nu le cuprindea gândul omului, și pe ele pășteau turme nenumărate.

Și era bun la suflet boierul, bun ca pânea albă, căci miluia pe tot săracul, sătura pe tot flămândul și pe tot lipsitul îl făcea cu casă și masă.

La acest boier, ci-că, veni într'o zi un românaș ca să-i ceară vreun loc de slujit. Boierul, cum l-a văzut, i-a plăcut de el și l-a dăruit cu prisosință, căci eră chipeș flăcăul și-l avea pe vino'n-coace l-a dat un petec de pământ pe un deal și o turmă de mieoare, ca să aibă cu ce-și îndulci traiul.

Flăcăul i-a mulțămit, și-a luat turma și doi câni și plecă spre moșioara sa. Aici își clădi o colibă, ca să aibă unde să se adăpostească de vânt și de ploi, închise un ocol de pământ cu gard pentru nopțatul mieoarelor.

Peste zi el era tot trist și nu vorbiă cu nimeni, și numai seara își vărsa focul inimii, doinind din fluierașul lui de os.

(1) Otescu. *op. cit.*, p. 67.

(2) C. Rănulescu-Codin, *Legende*. p. 2: „Din vremea aceea și până azi, luna vede numai cu un ochiu”.

(3) Zanne, *Proverbile*, I, p. 45.

Când începea să cânte, mieoarele toate se adunau și ascultau duse, cu ochii holbați la ciobănaș. Ci-că așa duios zicea el din cobuzul său, în cât și vânturile își opriau mersul și răulețul din apropiere își ținea apele'n loc, ca să ascuite.

Dar cântecul lui eră atât de ademenitor, încât chiar și oile din vecini se adunau la stâna lui și nu mai voiau să plece acasă. De aceea, începură ceilalți ciobani să se cam uite chiorîș la el și să-l dușmănească, ba unii dintre ei îl amenințară că-l pârăsc la boier, dacă le mai ademenește oile.

Bietul cioban vedea că-i vinovat, dar nu se putea ține ca să nu doinească, căci fluierul eră singura-i mângâiere.

Atunci, ciobanii din vecini, pismași cum erau pe român, merseră la boier și dădură jalbă, că le fură oile.

Boierul, se amări în suflet, când auzi că ciobanul îi răsplătește astfel fapta lui miloasă, și îl agrăi astfel :

— Ei bine, omule, nu ți-e păcat de Dumnezeu să lăco-mești la averea altora, când ai oile tale și pământ pe care pot să pască iarbă bună ?

Ciobanul căzû atunci la picioarele lui, și plângând, îi zise-

— Așa e, măria ta, am greșit, dar nu cu voie, căci nu eu fur oile, ci ele vin la mine. E un blăstâm pe capul meu, de care nu mă pot deslegă !

Auzind boierul aste cuvinte, i se făcû milă, și cu toată su părarea sa, îi zise în dreptatea lui nemărginită :

— Eu văd bine, că aicea e ceva la mijloc ; povestește-mi tot din fir în păr !

Atunci ciobanul, svântându-și lacrimile, zise :

— Când am venit în țara asta, n'am venit de flori de măr. Avea doară și țărișoara noastră pământ destul de mănos, și cu finerețele mele, aș fi putut să mi câștig și acolo pânișoara de azi de mâne. Dar nu m'au mai răbdat locurile acelea nici o clipă și atunci am fugit departe-departede de ele, până la curtea măriei tale. Așa mi-a fost scris, ca să cunosc eu năcazul cel mai mare din lume, și de aceea trebuie să sufăr și azi. Ascultă-mi, măria ta, căci vorbele mele nu sunt numai niște vorbe goale, ci sunt povestea amarului. Am avut și eu o dată parte, ca să cunosc fericirea pe pământ, îndrăgostindu-mă într'o față cum n'a mai fost pe lume. Un an

de zile am trăit amândoi zile de miere, când deodată mi s'a întunecat norocul. În orbirea noastră, uitasem să slăvim pe Dumnezeu, dela care ne-a venit binele, și atunci, el, mâniindu-se pe noi, a trimis din senin o boală pe iubita mea, care în trei zile a atins-o. Când eră pe patul de moarte, ea-mi zise: „Ține, Stane, fluierul acesta, ca să te mângâi în chinul tău, și roagă-te la Dumnezeu ca să ne ierte păcatele!” Și atunci a murit lăsându-și numai ist fluieraș măiestru. Atunci am simțit că mă usuc de a'n— picioarele pe zi ce merge, căci fiecare locșor îmi aduceă aminte de ea. Și am plecat de pe pământul unde mama mă născuse, și am ajuns aci, unde singura mea mângâiere e acest cobuz, din care cântă glasul ei. Și acum, mâniafă, iată-mă pârît, că ademenesc oile vecinilor cari vin cărduri-cărduri, când doinesc cu el. Dacă mă crezi vinovat, gonește-mă, lipsește-mă de ori-ce ajutor,--lasă-mi însă acest fluier!

Boierul simți că îl podidesc lacrămile, și muiat, zise :

— Lasă, Stane, că oiu face eu dreptate!

Și porunci ca să îngrădească moșia ciobanului cu zid înalt, pentru ca să nu mai poată intra oile vecinilor pe moșia lui. Apoi chemând pe ciobanii ceilalți, îi dojeni cu vorbe aspre pentru clevetirile lor.

Aceștia mâniați atunci, se hotărîră ca să pună cap vieții românului, pentru care suferiseră ocară și să-i iea fluierul maiestru.

Pe la miezul nopții, când ciobanul încetase se cânte și ațipise binișor, se strecurară vre'o câțiva dintre vecinii pizmăoreși pe moșia lui, voind să-i răpuie vieața.

Când însă eră pe-aci, pe-aci să-l lovească, un câne începû să latre și ciobanul se trezi din somn. În mânia și amărăciunea sa, smulse un par dela colibă și învârtindu-l de-asupra capului, eră să-i facă una cu pământul, pe nevrednicii tâlhari. Dar aducându-și aminte de Dumnezeu, el le lăsă vieața, și scârbit de locul acela, își luă parul pe umere și porni la drum

Trei zile și trei nopți a umblat *răuleț* (1) prin codri, când pe la amurgitul zilei a patra, căzû islovit de osteneală. Atunci

(1) *Rășteț* ?

se puse pe un plâns amar și îl rugă pe Dumnezeu să se îndure de el și să-l iea de pe acest pământ urgisit.

Domnului i se făcî milă, văzându-l pocăit în suflet, și îl ridică prin văzduh, așezându-l în lună

Pe drum, ciobanul începî să mai zică o doină din glăsuitorul său fluier, și,—minune,—turmele de oi începură să se ridică prin văzduh, luându-se după cânt.

Când însă ajunse la lună și puse mîna să se suie în ea, fluierul îi scăpă din mână și îi căzî în mare. Oile atunci rămaseră atârnafe în aier, și tot cearcă de atunci și până în ziua de azi să ajungă la lună, care le dă mereu tărcoale, însă în zădar, căci nu se pot înălța așa sus, și atunci încep să plîngă amar,—și oamenii zic atunci că *plouă*.

Și de vești uită în lună, vești zări un om, uscându-și obielele de pe un par ce îl ține pe umere.

Pizmaticii vecini însă, n'au avut stare și se luară cu băte și topoare după cioban ca să-l omoare, însă luna n'au putu-ț-o ajunge nici o dată. Dar Dumnezeu i-a bătut pentru neastîmpărata lor ură și i-a blăstămat din neam în neam, ca de câte ori va luci *lună plină* pe cer, ei să se iea ca niște smintliți după ea, cu topoare și cu băte în mîni, și alergând peste dealuri și văi, să fie *lunatici*» (1).

Prin jud. Neamț, *ciobanul* din lună se socotește a fi *Avel*. El cântă din fluier înaintea oilor (2).

Prin jud. Muscel se crede că în lună este capul lui *Iuda* spînzurat (3) cum de altfel cred și *Francezii* (4).

Pe alocurise spune că'n lună ar fi un cioban care-și usucă obielele (5),—cum am mai văzut.

Prin unele părți din Botoșani, poporul crede că în lună se vede *Sf. Petru* cu *un cal* și un ciubăr de sânge alături. *Sf. Petru* a tot alungat calul și acesta a fugit mereu, până s'a oprit în lună, și unde Dumnezeu i-a blagoslovit să rămână.

(1) Sex. Til, *Snoare*, Brașov 1897, p. 25-31. Voronca, *op. cit.*, p. 614 : În lună e un cioban cu oile.

(2) Otescu, *op. cit.*, p. 66.

(3) C. R.-Codin, *Legende*, p. 107.

(4) *Revue des traditions populaires*. XVIII, p. 375. —P. Sébillat, *Le ciel et la terre*, p. 19.

(5) G. Ceașanu, *op. cit.*, p. 90.

Sf. Petru a sângerat de mânie calul, iar din rana calului curge sânge în ciubăr.

Prin jud. Vâlcea, pe unde, după cum vom vedeă, se crede că luna a fost mânjită de soare cu baligă de vacă, spre a nu fi așa de luminoasă ca dânsul, se crede că în lună se vede chipul unui cioban, care a curățit luna de baligă, «că cerul eră pe atunci de dai cu mâna de el», adică foarte aproape de pământ (1).

Prin Bucovina se crede că în lună este chipul unui țigan care ar fi furat niște paie pentru o vacă a lui; «el a gândit că nu-l vor vedeă [oamenii], dar Dumnezeu l-a pus în cer, ca să-l vadă fiecare».

Drumul ce e pe cer, — *calea robilor*, — este dâra de paie care a curs din sarcina de paie furată de țigan (2).

Amintesc încă și o mărturie a mea, care până la un loc ne poate da o îndestulă lumină asupra chipului cum se pornesc povestirile și legendele:

Eram mic, de șapte-opt ani. Eră într'o prea frumoasă noapte de vară, între prășit și secerat. Stăteam pe prispă afară, cu părinții, și nu știu cum, apuc pe un frate al meu mai mic și-l răstogolesc în bătătură. Mama, după obișnuita-i pedeapsă, ca să mă mai îmbuneze, mi-a arătat mândra față a lunii pline și mi-a zis, cam astfel:

— Uite, a fost o dată un împărat care aveă doi copii tare neascultători. Intr'o zi, Dumnezeu a trimis trăsnetul din cer, care i-a trăsнит, iar apoi, le-a pus chipul, colo, în lună, să-i vadă toți copiii și să fie cuminți! (3).

În sfârșit, prin jud. Muscel se povestesc și următoarele:

«Luna a fost foarte frumoasă și strălucia așa de minunat, în cât Dumnezeu, dorind să păzească de păcat pe *soare*, fratele lunii, a mânjit-o pe unele locuri, întunecând-o și făcând-o mai urită, ca să nu-i mai fie dragă soarelui» (4).

(1) G. Cîrșan, *op. cit.*, p. 84.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 620.

(3) Cf. P. Sébillot, *Le ciel et la terre*, p. 24: „Presque toutes les personnes qui à diverses époques, m'ont raconté des légendes de l'homme dans la lune, m'ont dit en effet qu'elles les tenaient de leur mère qui, à la suite de petits vols de fruits commis par eux dans le voisinage, leur montraient le larron et leur disaient son histoire“.

(4) C. R. Codin, *Legende*, p. 107. — Cf. G. Cîrșan, *op. cit.*, p. 90.

PARTEA III.

INTUNECIMILE DE SOARE ȘI LUNA.

După credințele poporului român de pretutindeni, întunecimile sau întunecimile de soare,—cari se văd mai rar, — și cele de lună, se întâmplă din pricină că cineva mănâncă din aceste podoabe ale cerului. Dacă soarele și luna nu-s mâncate cu totul, aceasta se datorește numai lui Dumnezeu mai în totdeauna, care sare la vreme și le scapă de-o mistuire deplină, care ar aduce lumii un nou și veșnic întuneric.

Antihârț,—Antecrist,—cel ce va stăpâni o dată la sfârșitul lumii, caută din vreme în vreme să mănânce soarele și luna, ca să rămână singur mai curând. Când însă se apucă de ros, sar stelele ce fac de pază.—*Sf. Avram* și alte două, pentru soare,—*Sf. Magdalena*, *Sf. Varvara* și *Sf. Maria* pentru lună, și le scapă din gura Antihârțului (1).

După unele credințe bucovinene, întunecimile de soare și de lună se datoresc *diavolului*. «El, pe soare și pe lună are mare ciudă, că ar vrea să le mănânce, și de aceea sunt câte o dată întunecimile. Mai ales de lună, căci luna e rece și se poate apropiă». Îndată însă ce soarele sloboade razele sale, diavolul fuge. Fiindcă de soarele cel fierbinte el se apropie mai rar, și întunecimile de soare sunt mai rari. Dacă astfel de întunecimi nu s'ar ivi o sută de ani, diavolul ar perî din lume» (2).

Dar cei mai mulți Români cred că aceste întunecimi se datoresc *vârcolacilor*, numiți și *svârcolaci* sau *vârcolagi* (3).

(1) Voronca, *op cit.*, p. 1142.

(2) *Ibidem*, p. 147—8.

(3) Marian, *Nașterea la Români*, p. 355.

Macedo-Românii îi numesc la sing. *vurcòlac* sau *vurcu-làc* (1).

Ucranienii, ca și noi, cred că vârcolacul,—pe care-i numesc *vilcolac*,—mânâncă luna și soarele (2).

După spusele unora, vârcolacii ar fi *câinii lui Dumnezeu* (3), niște câni ca toți câinii,—doi la număr,—sau niște animale mai mici decât câinii, niște *balauri* sau *smei*, niște ființe pocite, cu guri mulle, niște *slăfii* sau *pricolici* (4).

După credințele oltene, ar fi niște *păsări* (5).

După alle credințe, vârcolacii s'ar fi făcând din *strigoii*, copiii născuți din doi frați sau doi veri primari, cari au murit nebotezați. Aceștia au coadă.

După altele, s'ar fi făcând din copiii nebotezați (6) cari sunt sorociți să meargă în iad. De milă însă, Dumnezeu îi preface în vârcolaci cari merg pe cer, până ce dau de lună și o mânâncă (7).

După unele credințe, vârcolacii ar fi dintre sufletele oamenilor cari dorm noaptea (8).

După ale altora, ar fi *balauri* făcuți din copiii morți fără botez (9). Apoi:

Ar fi niște *oameni-lupi* «cari înghit luna și soarele» (10);

Ar fi făcuți din copiii morți, născuți din părinți necununați (11);

Vârcolacii se mai fac și din tărâțele de făină, pe care oamenii o cern Duminica (12);

Ei răsar «din văzduh», când cel ce mestecă mămăliga, dă cu făcălețul prin foc;

(1) Papahagi. *Basme aromâne*, p. 593.

(2) *Revue des traditions populaires*, IX, p. 422.

(3) Zanne, *Proverbele*, I, p. 45.

(4) Otescu, *op. cit.*, p. 67.

(5) Cred. Rom. din com. Catanele, juđ Dolj, împărt. de d-l Șt. St. Tuțescu.

(6) *Șezătoarea*, III, p. 45.

(7) Marian, *Nașterea*, p. 77.

(8) Candrea, Densușeanu, Speranță, *Graiul nostru*, I, p. 165.

(9) *Șezătoarea*, V, p. 171.

(10) N. Păsculescu, *Lit. pop. rom.*, p. 385.

(11) Otescu, *op. cit.*, p. 67.

(12) *Șezătoarea*, I, p. 187.

Când se află cinevã, care, măturând la sfințitul soarelui, svârle gunoiul spre soare;

Când dă cinevã cu *făcălejul* sau *culișerul* în foc (1);

Când «torc femeile noaptea, fără lumânare, mai ales la miezul nopții și mai ales cu scopul de a face niște vrăji cu firul tors astfel. Pe acele fire stau vârcolacii, și acele fire se fac dela sine în calea unui vârcolac. Cât aceste fire nu se rup, vârcolacii rezemați pe ele sunt puternici și merg încotro vor; atunci ei atacă corpurile cerești și rup cu dinții din ele, și așa rup și din lună pe care uneori o prefac toată în sânge; alte ori par'că nici nu mai rămâne. Dacă însă se rupe firul pe care stau vârcolacii, atunci ei își pierd puterea mai de tot și se duc într'altă parte prin văzduh» (2).

Prin jud. Prahova se crede că înfunecimile de soare și de lună se datoresc unor lighioane cari, trăind în apropierea celor două podoabe cerești, le văd zilnic și de aceea se încumetă și caută să le sărute. În dorul lor, le... înghite, dar îndată îi scot mai frumoase de cum erau (3).

«În Vâlcea, oamenii cred și spun că sunt anume inși între ei cari se numesc vârcolaci, fiindcă sufletul lor e vârcolac. Pe aceștia îi bănuiesc ei după figura lor palidă și uscată și după adâncul lor somn în care, cred ei, sufletul le iese și merge la lună de începe s'o mânânce. Se crede că, nu numai în timp de eclipse mânâncă vârcolacul luna, ci și când discul lunii este roșietec, arămiu. *Sângele lunii*, cred ei, scapă atunci pe la chiotorile gurii vârcolacului, și se revarsă peste tot discul ei.

Când sufletului de vârcolac îi vine chef să mânânce puțin din lună, omului, care are un astfel de suflet, îi vine întâiu o *picoteală* (4), și apoi o nesăbuită poftă de a dormi,

(1) Cred. Rom. din Boroaea-Suceava, împărt. de d-l V. Popescu.

(2) Otescu, *op. cit.*, p. 67-8.—Voronca *op. cit.*, p. 1070 Noaptea la lună, să nu torci, căci strigoii se urcă pe fir la lună și o mânâncă.—Cred Rom din com. Țepu, jud. Tecuciu. Femeile nu trebuie să toarcă la lună, din pricină că pe lumea asta sunt frați cari greșesc și fac copii. Acestia sunt *vârcolacii* cari se suie pe firele toarse și ajung la lună de-o mânâncă.—*Ion Creangă*, VI, p. 109, cred. din Bucovina: Noaptea nu e bine să torci la lună, fără lumânare, căci pe așa ceea ce suie *strigoii* și *vârcolacii* la cer. de mânâncă soarele și luna.

(3) Otescu. *op. cit.*, p. 69.

(4) Poate că *piroteală*, în Moldova, *picoteală* însemnează *chicoteală*, răs pe-înfundat; verbul, a *picoti*, în pronunție curentă: a *chicoti*.

de parcă n'ar fi dormit o săptămână de-a rândul. Sufletul îi sboară atunci la lună și el rămâne ca și mort. Dacă scoli sau mișli pe vârcolacul adormit, el rămâne adormit pe veci, căci sufletul, revenind din lungul său drum, nu mai găsește în acelaș loc gura prin care a ieșit, ca să poată reintră»(1).

Unele femei, ca să nu se întâmple toate acestea, se feresc de a toarce Marți seara (2).

Vârcolacii nu pot dovedi luna, fie din pricină că aceasta fuge repede, fie din pricină că ei se satură și cad, cum cade lipitoarea de pe om, după ce s'a umflat sugând sânge.

Vârcolacii,—câinii lui Dumnezeu,—după credințele muscelene, vor să mănânce numai o parte din lună, și anume aceea pe care stă *Cain*. ucigașul lui *Abel* (3).

Când se întâmplă întunecimea, prin unele părți, oameni trag *clopotele* de la biserici, «fac sgomot cu cleștele, frigări pirostii și fiare, în de obște (4), bat în tingiri sau în făvi, trag cu puștele; țiganiii lăutari cântă cu vioarele și instrumentele lor lăutărești (5),—întocmai cum fac și *Tatarii* din Rusia cari «încep să facă un sgomot grozav, bătând în farfurii de aramă, trăgând cu pușca și strigând cât pot, ca să gonească duhurile rele și să scape luna care le este așa de scumpă» (6).

Pe lună, o pot scăpa repede de vârcolaci, dacă ar chiui unul care se află afară din Sâmbăta trecută adică acel care n'a intrat în casă de cel puțin din Sâmbăta de dinaintea

(1) G. Ciușanu, *op. cit.*, p. 100-101.

(2) *Șezătoarea*, VI, p. 59.

(3) C. R. — Codin, *Legende*, p. 107.

(4) Dat. și cred. Rom. din Hălângești-Zăicoiu, jud. Dolj, împart. de d-l N. I. Dumitrașcu: „În timpul eclipselor de lună sau soare, oamenii zic că vârcolacii îi mănâncă, și ca să-i scape, fac sgomote cu *ferotine*».

(5) Otescu, *op. cit.*, p. 68. Cred. Rom. din com. Catanele, jud. Dolj, împart. de d-l Șt. St. Tuțescu. Oamenii dau chiot, ca să se sperie vârcolacul.—*Graiul nostru*, I, p. 267: E bine să tragi *clopotele*, s'aprinzi *smirnă* și *tămâie* și să te'nchini, și să tocii prin casă și să trâncănești tilincile, ca să nu piară luna de tot — *Ibidem*, p. 293: se trag clopotele și se bat două fiare. Pentru comparați, cf. Ciușanu, *op. cit.*, p. 102 și urm.

(6) *Revue des traditions populaires*. XXII, p. 301.

zilei în care s'a întâmplat întunecimea (1).

Prin unele părți se aprind prin case lumânările dela Paști, și se fac rugăciuni (2).

Macedo-Românii cred că atunci când piere luna, vestește pieirea păgânilor ; aceasta se arată și atunci când luna își schimbă culoarea (3); atunci fac femeile început la lucrurile lor de samă, cu socolință că le va merge bine (4).

Pe soare se crede că îl scapă din gura vârcolacilor, *leul* pe care soarele umblă pe cer (5).

Cel se naște într'o zi, în care a fost o astfel de întunecime, i se pune numele *Vâlcu*, sau de e fată, *Vâlca* (6).

În privința întunecimilor de soare, se crede mai pretutindeni că acestea sunt arătări prevestitoare ale lui Dumnezeu, despre cumpenele ce se vor întâmpla pe lume, pentru a osândi necredința și ticăloșia omenească.

Prin jud. Prahova se zice, atunci când Soarele ajunge luna, că Dumnezeu, ca să nu-l lase s'o vadă, îi întunecă fața, -- o socoțință care mai curând stă în legătură cu următorul capitol, -- «Dragostea soarelui pentru lună», -- decât cu fenomenul eclipsii, cum cred alții (7).

Pe alocuri se crede că întunecimea de soare se întâmplă din pricina că acest *ochiu al lui Dumnezeu*. înpăimântat de câte le vede pe pământ, își întoarce cu groază fața dela noi (8).

Cumpenile, pe cari întunecimile de soare le vestesc, sunt *răsboaiele*, *răsmerișele* (9), *secelele* și *boliștile* (10). De ele se înfricoșează mai mult poporul, și de aceea, când se întâmplă, zic :

(1) Dat. și cred. Rom. din com. Cătanele, jud. Dolj, împărt. de d-l Șt. St. Tuțescu.

(2) Otescu, *op. cit.*, p. 69.

(3) Cosmulei, *op. cit.*, p. 46.

(4) *Ibidem*.

(5) Otescu, *op. cit.*, p. 68

(6) Dat. și cred Rom. din com. Cătanele, jud. Dolj, împărt. de d-l Șt. St. Tuțescu.

(7) Otescu, *op. cit.*, p. 68.

(8) *Ibidem*, p. 69.

(9) *Șezătoarea*, VI, p. 38 și 53

(10) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

— Soarele să fie, unde-o fi; pe lună s'o mânânce vârcolacii! (1).

Macedo-Românii, potrivit împrejurărilor locale, cred că întunecimea de soare prevestește că creștinii sunt în mare primejdie (2).

Vor fi toate aceste superstiții rămase din culturi păgânești; ele se înlăresc însă și prin scrierile creștine cari pun întunecimile de soare mai ales, întoldeauna în legătură cu sfârșitul lumii sau cu patemile Mântuitorului.

La sfârșitul lumii, «soarele va fi întunecat și luna nu va da lumina ei, și stelele vor cădea din cer, și puterile cerurilor vor fi sguduite» (3).

Iar când Domnul nostru Isus Hristos și-a dat Duhul pe cruce, «dela al șaselea ceas se făcu întuneric peste tot pământul până la al nouălea ceas» (4).

Tot astfel incheie și următorul colind ardelean :

La cea piatră răzimată,	Pe cruce de brad l-or pus,
Maica sfântă-i supărată.	Cu sulița l-or străpuns,
Vin trei ingeri și-o întreabă :	Apă și sânge a curs.
— Ce ești, Maică, supărată?	Și-l luară și-l sburară,
— Cum să nu fiu supărat,	Sus ca cer il ridicară.
Că cu ochii m'am uitat,	Plânge maica și se frânge.
Pe Hristos mi l-or luat,	Și inima-i noată'n sânge.
Mi l-or luat și mi l-or dus,	Luna fața și-a schimbat,
La curțile lui Pilat,	Soarele s'a'ntunecat (3).

Că întunecimile de soare și de lună au adus în totdeauna spaimă în noroade, este în deobște cunoscut :

*Să se știe de cândă au perit luna, Viniri în luna lui Făuraru în trii zile, în ziao de sămiaz (6) sar pe la mezul nopții. Atunce au fost mare frică pe la tot omul care să teme de Dumnezeu. Fericit care au gândit la Dumnezeu atunce, că Dumnezeu

(1) N Păsculescu, *op. cit.*, p 111.

(2) Cosmulei, *op. cit.*, p. 47.

(3) *Matei*, 24₂₉.—*T. Pamfile*, *Sfârșitul lumii*, p. 55: Sfârșitul lumii se va începe cu o întunecime de soare, căci îl vor mânca vârcolacii.

(4) *Mateiu*, 27₄₅.—*Marcu*, 15₃₃.—*Luca*, 23₄₄.

(5) Impărt de d-l P. Ugliș.

(6) ?

cel sfântu, văzându atâte multe căte spurcăciuni sântu pre pământu, Dumnezeu sfântul arată multe sâmnii pre pământu, și ominii nu să mai pocăi și nu vādū că Dumnezeu tot și arată sâmnii. Nu multă vreme de cândū au peritū soarile și s'au cutremuratū pământul, să fiī cutremuratū ca jumătate de ciasu. Și atuncea cândū au perit luna, au tras clopotul pi la mezul nopți, și cine l-au auzitū s'au miratū ce este, că oa-mini sântū proști. Și eu amū scris că atuncea învățamū la podobie. Eu a scris, Vasăle Marcociu, cândū șidemū la Pră-jășli» (1).

(1) I. Bianu, *Catalogul manuscriptelor românești*. I. p. 353.

PARTEA IV.

DRAGOSTEA SOARELUI PENTRU LUNA.

Pe lângă credința că soarele e bărbat iar luna este nevasta lui, dintr'a căror împerechere s'au născut *stelele*, întâlnim și o altă credință cunoscută de întreg poporul românesc, care ne arată pe *soare* și pe *lună* ca frați, că soarelui i-a fost dragă luna, că a vrut s'o iea de nevastă, cu voie fără voie, și că anumite împrejurări l-au împiedecat.

Împrejurul acestei credințe, poporul român are și o sumă de povestiri, foarte interesante, pe cari le înșirăm în cele de mai jos.

Întâia povestire se aude prin jud. Prahova în următoarea cuprindere (1):

«*Soarele*, când a fost să se însoare, n'a găsit altă soție mai potrivită pentru el, decât pe soră-sa *lună*, pentru că eră cea mai frumoasă făptură, fiindcă eră între fecioare, cum eră el între flăcăi, și prin urmare a logodit cu dânsa.

Iar când a fost la nuntă, *ariciul* o strâns mormane de pulbere la curtea soarelui. Și întrebat fiind ariciul de logofeții acestuia, că de ce face aceasta, el a răspuns:

— Pentru ca să mânânce caili nuntașilor!

Logofeții atunci i-au zis:

— Apoi, pulbere să mânânce caili?

— Da, —răspunse ariciul,— pentru că dacă a ajuns timpul ca să iea frate pe soră, Dumnezeu nu o să mai plouă ca să crească iarbă pentru vite și prin urmare, caili trebuie să se

(1) Am pomenit la locul cuvenit credința musceleană care spune că Dumnezeu și-a dat samă despre o viitoare dragoste dintre soare și lună și că pentru a o preîntâmpină, a mârjit pe-alcouri luna, ca să nu fie așa de frumoasă, și prin urmare așa de dragă soarelui.

invețe de pe acum, să mănânce praf, ca să nu le vină greu mai pe urmă!

Auzind logofeții acestea, au spus soarelui, și acesta, de frică, n'a mai luat pe lună. Și de atunci, ei nu s'au mai întâlnit, fiindcă i-a despărțit Dumnezeu.

Iar ariciul, pentru că a făcut acest bine, se zice că e păcat să-l omorim» (1).

Această povestire, mult mai bogată în amănunte și mult frumos scrisă, o aflăm și în jud. Mehedinți, în următoarea cuprindere:

«Ci-că, fârlate, în vremea de demult, când de abia urzise Dumnezeu pe oameni, pe soare începuse să-l bată vânt de înșurătoare. Își uitase, drăguțul de el, datoriile cu cari fusese hărăzit de Cel-de-sus. Pe unde trecea cu carul lui de foc, eră chiu și vai de cele ce se întâmplau pe urma lui. Când se lăsă din goana cailor mai aproape de pământ, și atunci eră prăpăd de *friploare*; când se ridica sus, în slava cerului, și atunci îngheță paserea în sborul ei.

Dumnezeu, uitându-se atunci într'o zi prin fereasta cerului, rămase uimit de cele ce făcea soarele în calea sa. Tot ce făcuse el pe pământ cu atâta sudoare, eră acum în flăcări. Repede chemă doi paznici dela ușa raiului, le dele doi cai înaripați și-i trimise să cheme pe soare la el; ci-că în ziua aceea se înnoptase mai de vreme ca ori când...

— Dar bine, fătul meu, cu te-am pus să luminezi pământul, dar să nu strici ce am făcut eu!--zice mâniat Dumnezeu.

— Doamne, iartă-mă de cele ce am făcut! Nu mai știu pe ce pământ mă aflu de focul ce mă arde pe suflet. Iaca, iubesc și eu o mândră crăiasă! — răspunse smerit soarele.

— Și mie nu mi-ai spus nimic? Faci așa de capul tău? Apoi, vezi, eu sunt și bun, dar și când mă necăjesc, nu mai

(1) Otescu, *op. cit.*, p. 63—4, unde se adaugă și această reflexie: „Pe cât se vede, în închipuirea poporului, ariciul e un fel de filosof, cum crede poporul pe filosof. adică a toate știutor și modest, care își vede de filosofia lui retras de restul lumii, sau tăcut cât e în lume, așa că nu intervine decât când crede el că trebuie, plin de o morală desăvârșită, și pe care o exprimă mai bucuros prin pilde, ca să nu jignească pe nimeni, să nu spuie cât ar trebui, ci să lase a se înțelege mult mai mult decât are el aierul că vrea să spuie“.

poți avea potrivă înainte-mi! Și cine e acea fată pe care tu o iubești?

— *Luna*, Doamne!

— Cum, pe soră-ta s'o iubești tu? Sânge din sângele tău? O, nelegiuitule ce ești! Nu te gândești la păcatul ce faci?

— M'am gândit, Doamne, dar n'am ce face. Nouă ani de-a rândul am colindat pământul în lung și curmeziș și de potrivă-mi tot n'am găsit. Eu o vreau pe ea, măcar orice mi-ai face luminăția ta!

— Bine, așa să fie, văd eu cât ești de nesocotit, dar înainte de-a te duce să pregătești nunta, aide cu mine prin *iad*, să-l colindăm dintr'un capăt în altul, prin toate vâgăunile lui, să vezi și tu cât sufăr ăia cari s'au ținut cu surori-sa, c'apoi pe urmă, să nu-mi bagi vină de nimic!

— Fac, Doamne, așa cum îmi zici, însă orice ar fi, eu tot nu-mi calc cuvântul.

Și purceseră spre *iad*. Ci-că de ziua aceea, noaptea a fost lungă de tot! Se zicea că n'are să mai fie lumină! Oamenii dormiau zi, dormiau noapte, apoi se deșteptau, mâncau și iar se culcau; apoi iar se sculau și ziuă tot nu se mai făcea. Chiar dobitoacele se săturaseră de atâta somn și odihnă.

Cum intrară în *iad*, Dumnezeu și soarele pe dată fură isbiți de o duhneală; și cum întorceau capul, din toate părțile se auziau gemete și țipete de durere. Prin mijlocul *iadului* curgea o apă nămolosă și puturoasă. În această apă o mulțime de oameni se luptau să scape de droaia de șerpi ce, incolăciți de grumazul lor, abia îi lăsa să răsuflă. Aceștia erau cei ce se bucuraseră de lacrimile văduvii și banul săracului! Strigătul lor te înfiorau. Și cu toate acestea, nimeni nu le da nici un ajutor.

Mai departe, în niște piulițe înroșite în foc, erau pisate cu un pisălog femeile ce'n vieța lor necinstiseră sfințenia (1) casei. Ele sbierau în gura mare: «ierțați-ne, ierțați-ne, că nu mai facem!», și cu toate acestea, nici la ele nu se uitau nimeni.

Soarele privia mirat către ele, și frica ce-l cuprinsese, îl făcu să tremure. Dumnezeu, văzându-l, zâmbi puțin și cofi

(1) În text: necinstiseră rușinea casei....

pe un drum, unde eră mai întunec, de nu se zăria nimic, și se îndreptă spre locul unde erau chinuți cei ce se ieau cu surorile lor. Pe deasupra lor se auzia într'una, un fâlfâit de aripi, și din când în când, țipete prelungite ce spintecau aierul. Soarele nu mai putea de frică să nu răfăcească, și apucă pe Dumnezeu de mână.

Vru să vorbească, însă nu putu.

Și cum drumul începuse a fi pietros, și puțin ocolit, de-o dată văzû la capul lui un cuptor mare, din care ieșiau limbi de foc. Înăuntru lui se zăria niște trupuri, ce erau aruncate fără milă cu niște cângi lungi și încârligate, unde *bâlbăra* și dogoarea eră mai mare. Soarele se înfioră și mai tare, și nu se putu opri fără a zice:

— Ce e aici, Doamne, de căsnește așa rău pe nenorociții ăștia?

— Ce să fie! Iaca niște nelegiuți ce s'au luat cu surorile lor!

Și nu isprăvise bine vorba Dumnezeu, când dracii începură să scoată cu cângile lor încârligate pe unii afară din cuptor, îi puse fără a luă samă la scrâșnitul lor pe niște mese de fier înroșite în foc, și-i înțepeniră ca să nu se mai miște, cu cârlige muiate în otravă. Iar când de durere da să zică ceva, de-o dată, dracul, din un ceaun de fier, le turnă pe gură plumb topit și astfel le amorția vorba neisprăvită!

— Doamne, Doamne,—zise soarele plângând de milă, mare ți-e puterea ta, de ce nu-i ierți pe sârmanii ăștia de chinurile ce le mai au? Cu ce ți-au greșit ei?

— Cum să-i ierț? Atunci de ce te-am adus aici? Așa de florile mărunții? Iaca, una ca asta! Eu mă ostentiu până acum să-ți arăt ce te așteaptă, și tu ce-mi vorbești!

— Fie, Doamne! Dacă tu ești nestrămutat în poruncile tale, eu nu pot părăsi pe sora mea. O s'o ieau de soție, și ce-o fi să fie! O să îndur și eu necazurile nenorociților ăștora, și apoi, câte zile oi avea, n'oiu fi nebun să stau neînsurat, dacă nu-mi gădesc alta potrivă mie. Vreau și eu să fiu în rândul lumii!

— Bine,—zise Dumnezeu,—să nu zici că nu te-am sfătuit! Iată, copilul meu, de povățuit te-am povățuit, de probat ți-am

arătat probă, văzuși pe nenorociții ăștia, — și când li-o veni rândul și fie la chinurile astea, atunci să nu zici „iartă-mă, Doamne“ și multe alte minciuni! Pentru tine, află, am pregătit alte suferințe și mai grele; și dacă tot cutezi, am să le fac și mai rele!

— Și mai rele, să fie, Doamne, am să le rabd. Ce-o să fac? Mi-a venit rândul însurătoarii. Toți flăcăii născuți cu mine odată, s'au însurat de atâția ani, numai eu am rămas. Am ajuns de răs în fața lor. Imi zic că nu sunt om, și multe altele. Chiar sfinții au început să-și bată joc de mine. Zic că sunt vrăjit!

Și tot rugând soarele pe Dumnezeu, purceseră îndărăt și ieșiră din iad. Ci-că, atunci când a ieșit din iad soarele lui Dumnezeu, se zice că a fost așa de tare lumina, că cei ce au fost pe afară prin băfătură, au căzut jos ca orbiți. Lumea începuse a uită cum e lumina.

Veni și ziua nunții! Din toate colțurile pământului, împărații mici și mari o porniră din crăiile lor, cu tot ce aveau mai bun în țara lor. Pe caii cei mai vestiți din hergheliile lor, aduceau saci mulțime, plini de nenumărate prezenturi pentru nuntă. Inele de aur, pietre nestimate, smaragde, rubinuri, — toate erau cărate cu prisosință, zi și noapte, la vestitul palat al soarelui! Din zori până în seară nu mai conteniau curțile domnești ce sosiau rând pe rând. De-abiă mai încăpeau oaspeții în palatul de cristal al soarelui. Incepuse să-i găsduiască și pe câmp, sub corturi de verdeață.

Sosiră împărați de unde nici cu gândul nu gândiai. Eră o mândrețe, Doamne, de ce vedeai! Fel de fel de îmbrăcămînți, fel de fel de podobi pe ei; străluciau de sus până jos în nestimate. D'apoi domnițele lor, apoi crăiesele lor, ce mai mândrețe pe ele; nici nu le puteai vedea, fără a rămâne pe loc înmărmurit!

Toate își aveau părul resfirat pe spate și prins în nenumărate ace de aur, cu nestimate în capul lor. Cele cu părul bălaiu ca spicul grâului copt, Doamne, Doamne, zâne erau, nu altcevă! Ce să vă mai spui ce a fost! Eu știu că ce-am văzut, să trăesc încă de zece ori atât, și tot n'am să mai văd!

Eră un bielșug apoi de voinici, îmbrăcați în haine de o-

fel de sus până jos, ce purtau la brâu sabie și cuțit, ce aveau mânerile săpale în oase rare și umplute cu bielșug cu aur și pietre scumpe. Călcau mândri prin poienile înverzite și se uitau cu drag la domnițele ce culegeau flori cu mireasmă neîntrecută de prin tufișurile grădinii soarelui. Peste toți oaspeții veselia domniă și curțile vozilor tot sosiau, care de care mai mândră, mai frumoasă.

Se începuse nunta, când iată prin mulțime veniă călare tăfălogul de moș Nicola (1).

— Faceți-mi loc, strigă el, faceți-mi mai repede loc, să văd ce n'am mai văzut, să aud ce nu e de crezut: cum se iea fratele cu sora!

Toți se întoarseră spre el și începură să rătă, unde îl vedeau așa de durduliu.

— Râdeți de mine, dar nu știți ce vă așteaptă! Peste vreo câțevă vreme, o să vă blăstămați și *stea*, și *ursoaică* (2), și tot!

Și descălecând, scoase din o traistă de fier jăratec, îl răs-firă pe o tavă, pe care apoi o puse lângă botul calului ca să mânânce.

Calul se aplecă spre tavă, și când atinse cu botul cărbunii, se fripse, necheză o dată și zmâncindu-se din mâna ariciu-lui, o luă rasna pe câmp.

— Vedeți ce mi-a făcut calul meu? De ați ști, n'ați mai râde și ați începe a plânge!

— De ce, de ce, moș Nicola!--intrebară mai mulți prinți de o dată.

— De ce, de nu ce, iată ce e: văzurăți, am dat calului să mânânce jăratec, și el, frigându-se, a luat-o razna pe câmp, neștiind sârmanul că peste câțevă vreme în loc de grăunțe, va găsi numai jăratec pe pământ!

— Ei, și ce e cu asta! Parcă ca el n'ar face ori și care! Cum se frige omul, de durere, caută să nu mai puie mâna pe foc.

(1) Ariciul. Este socotit la țară ca mai vechiu ca Dumnezeu pe pământ. A lucrat împreună la facerea pământului, sfătuiind la multe încurcături pe Dumnezeu.— Cf. T. Pamfile, *Povestea lumii de demult*, p. 22—24, 31—39 și 40—42.

(2) Destinul.

— Da, așa e, toți fugim de foc, și când colo, nu știm ce ne așteaptă!

— Of, spune odată ce ne așteaptă, că până când să isprăvești, iaca se sfârși nunta și acum trebuie să mergem la ospăț. Incepe cheful și dumneata tot nu ne povestești ce ai de zis!

— Iată, copiii mei, ce este. Până acum aveam un soare care ne luminează și ne încălzește, și cu toții știm că vara, de focul lui, nici în gaură de șarpe nu ne putem lipsi de vâpaea lui. Dar când el s'o însură și-o are copii, n'o să mai fie și alți sori, și atunci, ce are să fie pe pământ? O să mai fie atunci burueană, o să mai fie atunci pasere pe cer și orătânii în curte, vită în curte și jivini în pădure? N'are să mai fie nimic. Și în loc de ele, de căldură, totul are să se prefacă în jăratec, și noi toți, de vâpaea lui fierbinte, o să pierim de sete și foame, pentru că apele secând odată cu izvoarele lor, o să se ducă și buruenile și dobitoacele de pe pământ. Vedeți, mă copii, ce ne așteaptă? Și când eu am dat calului jăratec, voi v'ați mirat. Să nu vă mirați, băieți; v'am arătat ce are să fie!

— Așa e moșule, ai dreptate!

Însă ospățul care începuse și vinul ce se vedeă turnându-se prin polire, le făcù să le piară din gând vorbele moșului și începură să mânânce și să bea ca la nuntă.

Eră o veselie și un chef, ce să zici, ca la zile de astea. Beau și mâncau și împărații și împărătesele, de nu se încurcau. Însă când eră la pahare, mai lăsau fudulia la o parte și chemând pe paharnic, își umpleau din nou paharul zicând:

— Mi s'a răsturnat pe masă!

De mult ce se răsturnaseră paharele, veselia ajunsese la marginea ei, și masa spărgându-se, începuse danțul, după cântecul unor lăutari aduși din niște locuri foarte îndepărtate, ce numai de dragostea lunei își părăsiseră cuibul și venise să desmerde pe nuntași cu cântecele ce nu mai fuseseră auzite. Toți vorbeau și ședeau ca la ei acasă, neștiind cum să învelească pe miri, ce, de mult [ce] se iubiau, se uitau abia zâmbind pe la scaunele în cari se întronaseră, la oaspeții ce se bucurau atât de mult în niște locuri atât de frumoase, cum nu se dovediau altele pe pământ.

Dumnezeu, de cu zorile, luase sub cărna sa carul soarelui, că de, o dată se însoară omul și are și el dreptul la o zi de sațiu, și-l ținea așa de sus de data asta, că pe pământ eră cum e mai bine: nici prea cald, nici prea frig. Eră, mă rog, ca o zi de primăvară, când vine rânduneaua și cocorii. Ci-că, fărțate, se zice din bătrâni că ziua aia a fost cea mai lungă, pentru că Dumnezeu a ținut carul cu foc al soarelui tot mereu în acelaș loc, până când s'o isprăvi cu nunta. Auzind Dumnezeu vorbele lui moș Nicola, deodată se gândi el la cele spuse de ariciu și zise:

-- De, de, vezi, tot mai deștept ariciul ca mine. Bine, zice el; eu om bătrân, să mă ieau după vorbele unui înfumurat ca soarele și să-i dau voie să se însoare, fără să mă duc, barem să întreb la *higiul* (1) lui pe ariciu, să văd ce zice el! El, numai cât eră cu gândul la Innă și cât p'aci, p'aci să aprindă pământul, dar să aibă și copiii! Ce bine a vorbit el! Auzi, auzi! Să fac eu, om bătrân, ce zice el, un biet flăcăiandru! Chiar acum am să-i deșpart, că de unde nu, el cu copiii lui, are să-mi dogorească și pârjolească tot de pe pământ.

Și de-o dată începe să miște carul în spre apus, și seara purcese a se face mai repede ca oricând. Spun bătrâni că în ziua aceea s'a înserat mai repede ca oricând.

Oaspeții benchetuiră într'una și într'un timp, chiar luna cu soarele danșaseră. Se zice că a fost atunci atâta strălucire și foc de dragoste în ochii lor, că mesenii rămaseră uimiți de văpaea asta îngerească ce-i uniă. Lacrămi [curgeau], fără să vrei, de nevinovăția acestei mirese, cum n'a mai fost alta pe lume, și de mândreața mirelui, cum nu s'a mai dovedit altul de atunci. Așa se zice din moși-strămoși.

Cu sosirea nopții, împărații, împărătesele, prinții, crăiesele începură a plecă, și înainte de a se duce, veniau de-și luau ziua bună dela miri, urându-le tot ce șliau ei mai bun pe pământ și în cer. Se mai povestește încă, că la plecarea mirilor în spre palatul de cristal a fost atâta dulceață în privirile lor, în cât toți dușmanii din lume s'au împăcat atunci și au trăit multă vreme în dragoste și bine!

(1) Locuință.

Dumnezeu nu lăsase nici o clipă ca timpul să treacă, și trimise numai decât doi telegari neîntreцуți ca să fure pe soare și pe lună înainte de a intra în palatul de cristal. Ii trimisese cam de mult și nu se mai întorceau. Dumnezeu începuse a se îngrijora și tot de o dată a se mâniа, când, fără veste, văzù cum telegarii aduceau pe aripile lor de oțel pe cei doi miri. Cât ai zice «Doamne-ajută», nici Dumnezeu nu se putù oprì gândului de a nu sta puțin uimit de frumuseța și blândeța de pe chipul lor. Dar aducându-și aminte de spusesele lui Moș Nicola, se sculă de pe tronul cerului, și cam răstit, le zise cele de față :

— Voi vreți să faceți ceea ce nu s'a mai făcut și auzit până astăzi? Am căutat cu blândețe să vă opresc dela păcat, și tot n'ați ascultat. Eu nu voesc ca cele orânduite de mine în tinerețele mele, să iasă din zăgazul lor, și deci eu, prin puterea mea, vă despart. Vă blestem că de aici înainte, tu, soare, să luminezi ziua, iar tu lună, să luminezi noaptea, și în totdeauna să vă alergați din zori până în seară și nici o dată nu să vă ajungeți. Inșă fiind că durerea ce cade peste capul vostru are să fie atât de mare, iată vă dau dreptul ca de două ori pe zi să vă zăriți, să vă priviți o clipă, ș'apoi să dispăreți unul din fața altuia pentru puțin timp. Așă are să fie de-apururea, după cum v'am blestemat eu!

Iar Dumnezeu, ce nu mai putea de dragul lor, pentru a nu fi văzut cum lăcrămează, s'a dat jos de pe tronul ceresc, și deschizând o porțiță, a intrat în grădinele raiului.

Toate acestea le-a făcut Dumnezeu pentru binele oamenilor. Și noi, câte rele îi facem! Se spune, fârtate, că atunci soarele s'a înroșit așă de tare, cum se înroșește el de dragoste dimineața când răsare pe sprinceană dealului, de cauză să zărească, printre picăturile de rouă, pe tovarășa lui, luna, iar luna s'a îngălbenit așă de mult, cum o vedem fugind noaptea printre nourii trențuiți, când cerul e înourat!

Ei n'au mai zis nimic! S'au mai uitat unul la altul pentru ultima oară, și despărțindu se cu lacrămile în ochi, au plecat în lume să se caute de veci, și să nu se găsească iarăș de veci! (1).

(1) C. Dițescu în *Viața literară*, I, no 28.
T. Pamfile, *Cerul și podoabele lui*.

Urmează a doua povestire, o frumoasă versificație, care ne aduce aminte povestea fetei împodobite ca soarele, luna și luceferii, și care, ca să scape de tatăl său, care voia să o ia de nevastă, după moartea mamei sale, îi ceru să-i facă felurite lucruri, doar n' o putea, și doar o scăpă de marele păcat ce-o așteptă :

Foaie de cicoare,
In prunduț de mare,
Iată că-mi răsare
Puternicul *soare*,
Dar e! nu-mi răsare,
Ci va să se 'nsoare,
Că mi-a tot umblat
Lumea 'n lung și 'n lat,
Țara românească
Și moldovenească,

Lungiș,
Curmeziș,

Măre, nouă ai
Tot pe nouă cai:
Patru-a ciumpăvit,
Cinci a omorît,
Și tot n'a găsit
Potrivă să-i fie
Vre-o dalbă soție,
Făr' de mi-a găsit
Și mi-a nimerit
La nouă argele,
Nouă feciorële,
In prunduț de mare,
Pe unde răsare.
A mai mititică,
Ca o florică,
In mijloc ședeă,
La lucru lucră,
Pe toate 'ntreceă.
Că ea tot țeseă,
Țeseă 'nchindisiă

Și ea se numiă
Ileana
Simzeana,
Doamna florilor
Și-a garoafelor,
Sora soarelui,
Spuma laptelui.
Soare răsăriă
Și soare-mi veniă,
L'a gură d'argeă.
Cu dânsa vorbiă,
Frumos c'o 'ntrebă
Din gură-i ziceă:
— Ileană, Ileană,
Ileană Sămzeană,
Doamna florilor
Și-a garoafelor,
Sora soarelui,
Spuma laptelui,
Țeși și 'nchindisești,
Fir verde 'mpletești
Și mi te zorești
Cămeși să-mi gătești
Și mi te gătești
Să te logodești,
Că eu mi-am umblat,
Lumea'n lung și'n lat,
Țara românească,
Și moldovenească,
Lungiș,
Curmeziș,
Măre, nouă ai,

Tot pe nouă cai;
 Patru-am ciumpăvit,
 Cinci am omorît
 Şi nu mi-am găsit
 Potrivă prin lume,
 Afară de tine!

Ileana

Sămzeana,

Doamna florilor
 Şi-a garoafelor,
 Sora soarelui,
 Spuma laptelui,
 Ea dac'auziă,
 Din gură-i grăii :
 —Puternice soare,
 Eşti puternic mare,
 Dar ia spune-mi: oare,
 Und's'a mai văzut
 Şi s'a cunoscut,
 Und's'a auzit
 Şi s'a pomenit,
 Să iea sor pe frate,
 Şi frate pe sor.
 De mi-ăi arată,
 Atunci te-oiu luă,
 Atunci, nici atunci!

Unde-o auziă,
 Soarele-mi oftă
 Şi iar o'ntrebă,
 Şi iar o rugă,
 Şi iar o'mbiă,
 Pân'ce Ileana
 Din gură-i grăii:
 —Eu că te-oiu luă,
 Cum zici dumneata,
 Viteaz dac'ăi fi

Şi te'i bizui
 De mi-ei isprăvi
 Pod pe Marea-neagră,
 De fier, de oţel,
 Iar la cap de pod,
 Cam de-o mânăstire,
 Chip de pomenire,
 Chip de cununie,
 Să-mi placă şi mie,
 C'o scară de fier,
 Pân'la 'naltul cer!

Puternicul soare,
 Ca puternic mare,
 Unde-o auziă,
 Bine că-i păreă,
 În palme-mi băteă
 Şi pod se făceă,
 La pod, mânăstire,
 Chip de pomenire;
 Şi iar mai băteă,
 Scara se'ntindeă,

O scară,
 Uşoară,
 De fier, de oţel
 Pân'la'naltul cer,
 Dar el ce-mi făceă?
 Pe pod că-mi treceă.
 Pe scară suiă,
 Pe scară
 Uşoară,
 Pe scară de fier,
 În cuie d'oţel,
 Pân'la'naltul cer.
 Şi de-mi ajungeă,
 Unde se duceă?
 Tot la moş Adam (1)

(1) Moş e aci o aferesare din strămoş.

Și la maica Iova (1).
 Ei de mi-l vedeau,
 Nainte-i ieșiau,
 Din gură-i grăiau :
 —O, prea sfinte soare,
 Puternice mare,
 Ce-mi călătorești,
 De ne ispitești ?
 La ce te gândești
 Și la ce poțtești ?
 Și el răspundeă,
 Din gură ziceă :
 —Iaca Moș Adam,
 Și cu maică Iova,
 Mie mi-a venit
 Vremea de'nsoțit ;
 Și eu c'am umblat,
 Lumea'n lung și'n lat,
 Țara românească,
 Și moldovenească
 Lungiș,
 Curmeziș,
 Și tot n'am găsit
 Potrivă să-mi fie,
 Vr'o dalbă soție,
 Făr'de mi-am găsit
 La gură d'argen
 Numai pe sor'mea,
 Sor'mea Ileana,
 Ileana
 Sâmzeana,
 Doamna florilor
 Ș'a garoafelor.
 Atunci moș Adam
 Și cu moașă Iova,
 Unde-l auziă,

Rău că le păreă,
 Soarelui ziceă :
 —Prea sfințite soare,
 Puternice mare,
 Unde-ai auzit
 Ș'ai mai pomenit,
 Unde-ai cunoscut,
 Unde-ai mai văzut
 Să iea sor pe frate,
 Și frate pe sor,
 Că cin'n'o luă,
 Raiul c'o d'aveă ;
 Iar cine-o luă
 In iad c'o intră.
 Soar'le se uită,
 Din ocni căută,
 Nimic nu grăiă.
 Iar moșul Adam,
 Și cu baba Iova
 De mână-l luau.
 In raiu mi-l duceau,
 Raiu că-i arătau
 Și de ce vedeă,
 Bine că-i păreă :
 Numai mese'tinse
 Și făclii aprinse,
 Cu pahare pline,
 In cântece line.
 Jur prejur de mese,
 Stau în cete dese,
 Sfinți și mucenici
 Mai mari și mai mici,
 O sută și cinci.
 Iar mai jos de ei,
 Sfinți mai mărunței,
 O sută și trei.

(1) Pronunție populară, în loc de *Eva*.

Și tot mai eră
 Și tot mai vedeă
 Femei cuvioase,
 Măicuțe duioase,
 Fecioare curate,
 Uciși în dreptate,
 Oști de biruință,
 Și soți de credință.
 Și doar tot eră
 Și tot mai vedeă,
 Puțin de mergeă.
 Printre rămurele,
 Dalbe păsărele,
 Cântă'n viersurele,
 Și nu prea cântă,
 Ci se *gongăniă*,
 Din gură-mi ziceă:
 — Ferice, ferice,
 Ferice de noi,
 De părinții noștri
 Cari ne-au făcut,
 Cari ne-au născut,
 Și ne-au botezat,
 Și ne-au creștinat,
 Că dacă'or trăi,
 Săraci n'or mai fi!
 De tot ce vedeă,
 Bine că-i păreă,
 Și se mulțumiă.
 Afar' de-mi ieșiă,
 Iarăș moș Adam
 Și cu moașa Iova
 Cheile luă,
 În iad îl duceă,
 Iadul descuiă,
 În iad îl băgă
 Și de ce-mi vedeă,
 Păru-i se sbârliă,

Că'n focuri ardeă,
 Greu se vâită,
 Hoți și călători,
 Răi cărmuitori
 Și surori pismașe,
 Și soacre truiașe,
 Fii necuvioși,
 Preoți mincinoși.
 Afar 'când ieșiă,
 Soar'le ce-mi vedeă?
 Un pom ofilit,
 Un pom cătrănit,
 Printre rămurele,
 Niște păsărele
 Cânta 'n viersurele,
 Dar nu prea cântă,
 Ci se vâită,
 Din gură grăiă :
 — Vai și vai de noi,
 De părinții noștri,
 Cari ne-au făcut,
 Cari ne-au născut,
 Că ei ne-au lăsat,
 Nu ne-au botezat,
 Nu ne-au creștinat,
 Și d'or mai trăi.
 Tot săraci c'or fi,
 Greu s'or pedepsi!
 De tot ce vedeă,
 Mult rău că-i păreă,
 Nu se mulțumiă!
 Foaie, foiceă,
 Soar'le ce-mi făceă?
 De câte vedeă,
 Nu se'nduplecă
 Ci măre-mi plecă,
 Ci măre-mi sbură,
 L'a gură d'argeă,

Tot la soră-sa
 Și iar o'ntrebă,
 Și iar o rugă,
 Și iar o iubiă
 Pe dânsa s'o iea.
 Ileana
 Sânzeana,
 Doamna florilor,
 Și-a garoafelor,
 Sora soarelui,
 Spuma laptelui,
 Dacă-l auziă
 Și dacă-mi vedeă
 Că tot nu scăpă,
 Ea tot mai cercă,
 Din gură-i ziceă:
 —Frate, frățieare,
 Puternice soare,
 Spune-mi mie: oare
 Cine-a cunoscut,
 Cine-a mai văzut,
 Cine-a auzit,
 Cine-a pomenit
 Să iea sor pe frate
 Și frate pe sor?
 Dar eu te-oiu luă,
 Viteaz dac 'ai fi
 Si te-i bizui,
 P'ână 'n zori de zi,
 Mie să-mi croiești
 Și să-mi isprăvești
 Peste Marea-neagră
 Un pod de aramă,
 Să nu-l bagi de samă,
 Iar la cap de pod
 Cam de-o mânăstire,
 Chip de pomenire,
 Chip de cununie,

Să-mi placă și mie.
 Puternicul soare,
 Ca puternic mare,
 Unde-o auziă,
 Bine că-i păreă,
 'N palme că-mi bateă,
 Podul se'ntindeă,
 Un pod de aramă,
 De nu-l bagi în samă,
 Și d'o mânăstire,
 Chip de pomenire.
 Când le isprăviă,
 La ea se duceă,
 De mâni o luă.
 La pod c'o duceă,
 La pod c'ajungeă,
 La pod de aramă,
 De nu-l bagi în samă,
 Și pod când treceă,
 Pod că zornăiă,
 Pod se clătină,
 Că n'a mai văzut,
 Nici n'a cunoscut,
 Că n'a auzit,
 Nici n'a pomenit,
 Să iea sor pe frate
 Și frate pe sor.
 Floare și-o laleă
 Podul când treceă,
 Pe pod când mergeă
 Către mânăstire,
 Pentru pomenire,
 Și la cununie
 Să-i fie soție.
 Ileana
 Simzeana,
 Doamna florilor
 Și-a garoafelor,

Sora soarelui,
 Spuma laptelui,
 Din gură-i ziceă,
 Și-astfel îi grăiă:
 —Frate, frățioare,
 Puternice soare,
 Ia mai spune-mi; oare
 Und 's'a mai văzut
 Și s'a cunoscut,
 Und 's'a auzit
 Și s'a pomenit,
 Mirele de-a dreapta,
 Mireasa 'nainte?
 Ci mi-a fost și-o fi
 Și s'o pomeni:
 Mirele 'nainte,
 Mireasa în stânga.

Puternicul soare,
 Puternic și mare,
 De mân'o lăsă,
 'Nainte-i treceă,
 Iar ea, vai de ea,
 Așă de-mi vedeă,
 Cruce că-și făceă,
 În mare săriă
 Și mi se'neacă.
 Domnul se'ndură
 Mreană c'o făceă
 Soarele-mi vedeă
 Și înmărmuriă
 Și se vâietă.
 Năvodari chemă,
 Năvod aduceă
 Și 'n mare-l băgă,
 Mulți galbeni că da
 Să-i scoață dalbă.
 Luptă ce-mi luptă,
 În deșert eră

Că ei n'o găsiă
 Și n'o mai prindeă
 Făr 'de... ce-mi scoteă
 Și'n năvod trăgeă?
 O mreană de mare,
 Cu solzii de zare.
 Pe mal de-o scoteă,
 Pe mal de-o svârliă,
 Sfinți din cer vedeă,
 Jos se scoboră
 'N palme că luă
 Și mi-o curăță
 Și mi-o tot frecă,
 Solzii de-i cădeă.
 Și'n cer mi-o svârleă.
 Colo, moș Adam
 Și cu maica Iova,
 Unde mi-o vedeă,
 Ei, măre, că-mi sta
 De mi-o sclivisiă,
 Nume că-i dădeă
 Lună mi-o chemă.
 Iar ea, vai de ea,
 Măre 'ngenunchiă,
 Lacrămi că vârsă,
 Pe Domnul rugă,
 Domn c'o auziă,
 Domn c'o ascultă,
 Din gură-mi grăiă,
 Și mi-i osândiă:
 —Lumea, cât o fi
 Și s'o pomeni,
 Nu veți întâlni,
 Nici noapte, nici zi.
 Soare când o sta
 Către răsărit,
 Luna s'o vedeă
 Tot către sfințit,

Luna d'o luci
 Către răsărit.
 Soarele mi-o fi
 Tot către sfințit.
 Și d'atunci se trase
 Și d'atunci rămase,
 Lumea cât o fi

Și s'o pomeni,
 Că ei se gonesc
 Și [nu] se 'ntălesc,
Luna când lucește,
Soarele sfințește;
Soare când răsare,
Luna intră 'n mare (1).

Dintre variantele acestui frumos cântec pomenim următoarele:

Întâia se aude prin jud. Covurlui :

Pe raze de soare,
 Pe scursuri de mare,
 Tese lana, țese
 lana
Simziana
 Răsboiaș de fier,
 Suluri de oțel,
 Cu spata de sârmă,
 Face pânza bună.
 Soare că veniă
 D'aș-te ziua-i da:
 -- Aș-te ziua Iano,
 Iano Simziano!
 Tese Iana, dichisește,
 Și de nuntă se gătește.
 Tese Iana, țese,
 In și cu mătasă
 Lui soare cămașe;
 Fir și ibrișin,
 Lui soare, zăbun!
 — Iano, Simziano,
 Eu, Iano, am umblat, -

Cruciș
 Curmeziș,
 Cerul și pământul
 Ca săgeata și ca vântul,
 Nouă ani pe nouă cai;
 Patru i-am spetit,
 Cinci i-am obosit,
 Iano, n'am găsit,
 Potrivnică 'n lume,
 Făr'decât pe tine.
 Mă căsătoresc
 Mă căpătuesc.
 Iana ce zicea?
 -- Soare, luminate,
 Soare
 Frățioare,
 Trup făr' de păcate!
 Und' s'a mai văzut
 Și s'a pomenit
 Să iea sor pe frate,
 Să facă păcate,
 N'aibă 'n lume parte,

(1) G. Dem. Teodorescu, *op. cit.*, p. 410 și urm. Dintre variantele pe cari nu le-am putut vedea, citează cântecul *Ion Bradu și soră-sa* din colecția lui Miron Pompiliu din Iași, 1870 p. 32—4; *Craiul și soră-sa* din colecția lui Marian, p. 152—6) și cartea d-lui T. Burada, p. 165—73. «Descrierea raiului și a iadului, conform legendelor creștine să se compare cu cea din cântarea de stea, care începe cu versul „Acum ceasul mi-a sosit“.

Și frate pe sor,
 N'aibă 'n lume dor!
 Înainte-i mână
 Pân' la Moș Adam
 Și la Baba Iova.
 Adam îi vedeă,
 Spatele 'ntorceă,
 Lacrimi podidă
 Și mi-i judecă
 Și mi-i fățișă:
 — Soare, luminate,
 Trup făr' de păcate,
 Nu s'a mai văzut
 Și s'a pomenit,
 Să iea sor pe frate,
 Să facă păcate,
 N'aibă 'n lume parte,
 Și frate pe sor,
 N'aibă 'n lume dor.
 Cheile luă,
 Cheia raiului
 Și pe-a iadului.
 La iad că porniau,
 Iadul descuiau
 Și 'n iad că-i băgau.
 Da' ei ce vedeau?
 Niște păsărele
 Cântă 'n viersurèle.
 Ele cântau
 Și se văitau:
 — Doamne, vai de noi
 Și de părinții noștri!
 N'au la co trăi,
 N'au la ce muri;
 Ei frați buni au fost
 Și mi s'au luat,
 Pe noi ne-au făcut,
 Nu ne-au botezat,

Nu ne-au creștinat,
 Pomeni n'au făcut.
 N'au la ce trăi,
 N'au la ce muri.
 — D'aleo, Moș Adame,
 Ce-o mai fi și astea?
 — Astea-s copilașii mei,
 Făcuți din iubit
 Ce s'au prăpădit
 Tot nepremeniți,
 Și nepărtășiți
 Și nebotezați
 Și necreștinați,
 La părinții lor,
 Mâna nu le-au dat,
 Pomeni n'au făcut,
 Nu i-au botezat,
 Nu i-au creștinat;
 N'au la ce trăi,
 Și la ce muri.
 Înainte mergeau,
 Da ei ce vedeau?
 Două cățele rele
 Ș'un gard între ele.
 Ele se mâncau,
 Ele se rupeau,
 Ele se lătrau.
 Soare că 'ntreba:
 — D'aleo, moș Adame,
 Ce-a mai fi și astea?
 — Astea nu-s cățele rele:
 Și sunt două cumnățele,
 Gardul dintre ele,
 E soacra între ele;
 Mi le 'mpăciuește,
 Mi le *șuşuește*,
 Toate bune face
 Că mămulitei

I-arde inima
 Ca prigoria.
 Inainte mergeau
 Da ei ce vedeau?
 Tot bușteni pârliți
 Ședeau jos lungiți,
 In iad rânduți.
 Soare întreba:
 — D'aleo, Moș Adame,
 Aști bușteni pârliți,
 In iad rânduți?
 Adam îi spunea:
 — Soare luminate,
 Trup făr' de păcate,
 Astea nu-s bușteni pârliți,
 Ci sunt oameni d'ei greșiți!
 Ei cât au trăit
 Tot rău au făcut
 Și nu s'au gândit
 La răul făcut.
 Inainte mergeau
 Da ei ce vedeau?
 Tot prin livezi verzi,
 Prin izvoare reci,
 Vedeau vacă slabă
 Slabă și uscată.
 Soare întreba:
 — D'aleo, Moș Adame,
 Tot prin livezi verzi,
 Prin izvoare reci,
 Asta vacă slabă,
 Slabă și uscată?
 Adam îi spunea:
 — Soare luminate,
 Trup făr' de păcate!
 Asta vacă slabă,

Slabă și uscată,
 Este dâruiala nașilor,
 Și a părinților
 Când n'o dăruesc
 Cu inima toată,
 Și parte că n'are
 Trăgători să facă,
 Trăgători de jug,
 Să se pomenească,
 Zică: bodaproste!
 Inapoi îi întorceau
 Și la raiu că se duceau,
 Raiul deveniau (1)
 Da 'n raiu ce vedeau?
 Niște păsărele,
 Cântă 'n viersurele.
 Ele că cântau
 Și se fericeau:
 — Doamne, ferice de noi
 Și de părinții noștri,
 Au la ce trăi,
 Și la ce muri:
 Că ne-au botezat,
 Că ne-au creștinat,
 Pomeni ne-au făcut
 Și ne-au părășit,
 Și ne-au spovedit,
 Lumânări ne-au pus
 Când ne am prăpădit!
 Inainte mergeau,
 Da ce vedeau?
 Tot pomi înfloriți,
 La raiu, rânduți,
 Soare întreba:
 — Daleo, Moș Adame,
 Aști pomi înfloriți,

(1) De vedeau?

Și împodobiți,
 În raiu rânduți?
 Adam îi spuneă:
 — Soare luminate,
 Trup făr' de păcate,
 Astea sunt oameni cinstiți,
 Ei cât au trăit,
 Tot bine-au făcut,
 Ei s'au spovedit
 Și s'au pârtașit,
 Pomeni au făcut!
 Înainte mergeau
 Da ei ce vedeau?
 Tot p'âl nisipiș,
 Fără fir de iarbă,
 Fără pic de apă,
 Vedeau vaca grasă,
 Grasă și frumoasă,
 Făr' de fir de iarbă,
 Făr' de pic de apă.
 Adam îi spuneă:
 — Soare luminate,
 Trup făr' de păcate,
 Astă vacă grasă,
 Grasă și frumoasă,
 E dar dela nași
 Și dela părinți,
 Când o dâruesc
 Cu inima toată,
 Și parte că-mi are,
 Parte de pomană
 Trăgători să facă,
 Trăgători de jug.
 Zice bodaproste
 Și se pomeneste.
 Înainte mergeau
 Da ei ce vedeau?
 Patul soarelui:

Vițe de cosițe
 Leagăne făcute.
 Adam îi ziceă:
 — Soare luminate,
 Trup făr' de păcate,
 Te lipsești de pat
 Și de sfântul raiu,
 Vrei să intri 'n iad?
 — D'aleo, Moș Adame,
 Vreau să intru 'n iad,
 Să ieau ce mi-e drag!
 Înapoi mergeă
 Și voie le da
 De s'or cunună
 Și de s'or luă.
 Atunci,
 Nici atunci!
 Soare ce ziceă?
 — Iana, Simziano,
 Hai să ne luăm,
 Să ne cununăm.
 Iana ce-i spuneă?
 — Soare luminate,
 Trup făr' de păcate,
 Tu, ca să te-apuci
 Să-mi faci un pod pe mare
 Cu nouă răzoare,
 Sâlcii *presădite*
 Și meri înfloriți:
 Unele să coacă
 Ș' altele să treacă,
 Soare luminate,
 Și la cap de pod,
 Tu ca să-mi ardici
 Naltă mânăstire,
 Pentru pomenire,
 Douăzeci de popi,
 Nouă arhierii.

Patruzeci și opt
 Oameni cărturari,
 Logofeți d'ăi mari,
 Să cânte'n altar;
 Atunci ne-om lua
 De ne-om cununa,
 Atunci, nici atunci.
 Soarele ce făcea ?
 Puternic eră,
 Cu gândul gândiă,
 Cu biciul plesniă
 Pod că făuriă
 Și mi-l săvârșiă.
 Și mai ridică,
 Altă mânăstire
 Pentru pomenire,
 Douăzeci de popi,
 Nouă *arfiri*,
 Patru zeci și opt
 Oameni cărturari,
 Logofeți d'ăi mari,
 De cântă'n altar.
 La lana plecă,
 De mân' o lua
 Și pe pod plecau.
 Când s'apropiau,
 Dumnezeu nu vrea.
 Și mânăstireă
 Măre, se'nciuă
 Popii c'amutiau,
 Ei că se'ntorceau.

lana ce-i zicea ?
 —Soare luminate,
 Trup făr'de păcate,
 Nu să mai văzut
 Și s'a pomenit,
 Să meargă mireasa
 'Nainte la mire,
 Soare c'ascultă,
 Nainte mergeă,
 Iară, măre, lana,
 In mare săriă
 Și că se'necă.
 Soare de plângeă,
 Dumnezeu nu vrea,
 Spumă mi-o făcea,
 Spumă *impietrată*,
 Ca țândări de piatră.
 Marea n'o răbdă,
 La margine-o da,
 Da un ciobănaș,
 Cu-oile veniă
 Așă să le dea,
 Foc îi trebuia,
 Creme n'aveă
 O spumă-mi găsiă,
 Cu-amănarul da
 Scânteii că săriă,
Lună se făcea,
 Cu *ciobanu'n cea*,
 La oi fluieră! (1).

Prin jud. Brăila se cunoaște următoarea variantă :
 Umblă *soare* să se'nsoare,
 Nouă ai pe nouă cai.
 Nouă pe drumuri a stat,
 Nouă cai mi a cumpărat
 Alți'n grajdii că i-a spetit,

următoarea variantă :
 Potrivnică (2) n'a găsit.
 Ca soru-sa Ileana,
 Ileana Cosânzeana,
 Din ortovările mării,
 La cele nouă argele.

(1) G. Popescu-Ciocănel, G. Patriciu, și G. Salvin, *Brașoave*, București 1915, p. 113 și urm.

(2) Pentru textul greșit : „potrivnică”.

Tese-mi *cheldesește* (1)
 Și mi se gătește
 Cu suveica d'aurel,
 Cu sulul de argințel.
 Și pânza i de mătasă,
 Să facă lui soare cămașă.
 În gură d'argea
 Soare că sosită
 Și el că-mi zicea:
 —Hai, soru-mea, Ileano,
 Ileano Simzeano,
 Întinde-ți, neică, piciorul,
 Și-ți iea condurul,
 Seacă-mi sufletul,
 Că eu am umbiat,
 Mult mi'am trepădat
 Nouă ai pe nouă cai,
 Nouă pe drumuri mi-au stat,
 Nouă cai mi-am cumpărat,
 Alți'n grajd că i-am spetit,
 Potrivnică n'am găsit,
 Făr' decât, soro, pe tine
 Arde inimioara 'n mine!
 Luna răspundeă,
 Lui soare-i zicea:
 —Frate, luminate,
 Trup făr' de păcate,
 Unde s'a aflat
 Și s'a 'devărat
 Să iea sor pe frate?
 Asta nu se poate!
 Și frate pe sor,
 N'are'n lume dor!
 D'o fi să te ieau,
 Tu mie să-mi faci,
 D'o scară de fier

Cu piroane de oțel,
 Sus la'naltul cer,
 Pân'la Maica *Eva*
 Și la Moș *Adam*.
 Dacă ei or vrea
 Atunci ne om luă,
 Soare c'auziă,
 Puternic ce eră,
 Din palme băteă,
 Scara mi-o clădiă
 Sus că să suiă,
 Pe scară de fer
 Chiar la'naltul cer.
 Eva că-l vedeă
 La Adam strigă:
 —Adame, Adame,
 Iea tu cheile
 Deschide porțile,
 Pe soare să-l plimbi
 Pe puntea iadului,
 Muchia cuțitului.
 Adam auziă,
 La soare se ducea,
 Și-așa cuvântă:
 —Soare luminate,
 Trup făr'de păcate,
 Dar tu ce-mi poțestei,
 Spune-mi, ce voești?
 Dar soare strigă,
 Fiindcă nu știă,
 Iadul că-l doriă,
 Iadul că l poftiă
 Adam se sculă,
 De mână-l luă,
 La iad mi-l ducea,
 Pe punte îl da.

(1) Corupție, pentru *chindisește*.

Puntea iadului,
 Muchia cușitului !
 Adam se sculă,
 La mijlocul punții sta.
 Puntea se mișcă
 Soare scăpătă,
 În iad că-mi cădeă,
 Viermii-l încarcă.
 Viermi neadormiți,
 Cu cap și cu dinți,
 Cu capul de os,
 Și el că vedeă
 Niște butuci părliți
 La pământ trântiți.
 Și el se miră
 Și el întrebă :
 --Adame, Adame,
 Ce sunt ăi bușteni părliți
 De zac la pământ trântiți ?
 Adam răspundeă,
 Lui soare ziceă :
 --Nu-s butuci părliți,
 Ci-s oameni negriți
 Negriți, nespovediți,
 Cari nu și-au dat,
 Cari nu și-au fapt.
 Și sunt negri și părliți
 Și de veci ei oropsiți.
 Adam se sculă,
 Acolo-i lăsă
 Și el că-mi plecă.
 Soare când vedeă,
 Greu se'nspăimântă,
 La Adam strigă :
 --Adame, Adame,
 D'ai făcut vreodată bine,
 Fă ș'acuma pentru mine :
 Te rog ca pe Dumnezeu,

Vezi de sufletul meu !
 Adam l-auziă,
 Milă i se făceă,
 De mână-l luă,
 Pe soare-l scoteă,
 Soare că uită,
 La soru-sa gândiă,
 Adam ce-mi făceă ?
 De mână-l luă,
 La raiu mi-l duceă,
 În raiu ce-mi vedeă ?
 Tot pomi înverziti,
 Tot pomi înfloriți,
 Alții parguiți,
 În ei păsărcle
 Mici și mititole,
 Măndre, frumușele,
 Sboară, ciripește
 Și din plisc grăește :
 -- Ferice de noi
 Și de părinții noștri,
 De ne-au botezat,
 Și ne-au comădat,
 La dreapta ne-au dat !
 Au la ce trăi,
 Au la ce muri.
 Aici d'or veni,
 Ferici de ei o fi !
 Adam se sculă,
 Drumul acas' îi da.
 Soare acas' veniă,
 Pe loc că uită.
 La lana gândiă
 În ostrovurile mării
 La cele nouă argele.
 Aici c'ajungeă
 La gură d'argeă,
 Soare că strigă :

— Hai, soru-mea Ileana,
 Ileana Cosânzeana,
 Tinde-ți piciorul
 Și-ți iea condurul,
 Seacă-mi sufletul.
 Ea că răspundeă,
 Lui soare ziceă :
 — Frate luminate,
 Trup făr' de păcat,
 D'o fi să te ieau,
 Tu mie să-mi faci
 Ia, d'un pod pe mare,
 La capul podului
 D'albă mânăstire,
 Chip de pomenire
 Pentru cununie.
 Soare se sculă,
 Puternic ce eră
 Din palme băteă,
 Podul mi-l făceă,
 La capul podului,
 Chip de mânăstire,
 Falnică zidire
 Pentru cununie.
 La gură de-argeă,
 Soare că-mi veniă
 Din gură-mi ziceă :
 -- Iai soru-mea Ileano,
 Ileano Cosânzeano,
 Să ne cununăm,
 La dreapta să dăm.
 Și ei că porniă,
 La pod ajungeă,
 Și pe pod mergeă,
 Mireasa 'nainte,
 Mirele pe urmă.
 La mijloc sosiă,
 Aci se opriă,

Luna că ziceă:
 — Soare luminate,
 Trup făr' de păcate,
 Und' s'a văzut,
 Und' s'a pomenit
 Mireasa 'nainte,
 Mirele pe urmă?
 Înainte mi-l da,
 În urmă ea că sta,
 Din gură ziceă:
 --Decât nevasta fraților
 Și muma nepoților,
 Mai bine așternut broaștelor,
 Bună masă crapilor !
 Mânele sapă făceă,
 În mare ea se aruncă,
 Și'n apă se scufundă
 Domnul însă, n'o răbdă,
 Mrenaă mi-o făceă
 De unde se sbăteă
 Și se svârcoliă
 Un solz că săriă,
 În cer se prindeă,
 Lună se făceă.
 Soare se sculă,
 Din palme băteă,
 În cer s'anină.
 Luna că-i ziceă:
 — Soare luminate,
 Trup fără păcate,
 De văzut să ne vedem,
 De 'ntâlnit să nu ne 'ntâlnim!
 Când eu oiu fi la asfințit,
 Tu să fii la răsărit ;
 Când eu oiu fi la răsărit,
 Tu să fii la asfințit !
 Că d'atunci s'a fapt
 Lună luminaț'.

Să trăești cu drag,

Așa o-a fost dat! (1).

Prin jud. Romanați se aud aceste două variante:

Intâia:

Verde de cicoare,
Intr'un ostrov de mare,
Țasa *lana*, tasă
Sculuri de matasă
Să facă lui Soare cămașă.
Ea că nu-și țeseși
Până le isprăviă,
Soare că sosiă,
Din gură ziceă:
— Iano, soru-mea,
Scoal' de te gătește
Și te primenește,
Verde de lămâie,
Să te fac soție,
Iana răspundeă,
Lui soare, ziceă:
-- Verde tămăioară,
Soare
Frățioare,
Unde s'a auzit
Și s'a pomenit
Să iea sor pe frate
In lume nu se poate!
Umblă și aleargă
Că e lumea larg'.
Țoar de vei găsi
De-ți vei potrivi (2).
Soare a umblat
Și a căutat
Toate văile,
Toate luncile,
Toate dealurile,

Și dosurile,
Și el căută
Om ca ea nu găsiă,
La lana veniă
Și iar îi zicea :
— Iana, Sânziană,
Scoală de te gătește
Și te primeneșt',
Că eu am umblat
Si am trepădat,
Și ca tine n'am aflat.
Iana d' auziă.
Lui Soare ziceă :
-- Fiindcă e pricina așa.
Verde iarbă mare,
Să-mi faci pod pe mare.
Eu să mă gătesc
Nuntă să săvârșesc.
Verde bob năut,
Căruțe a făcut,
Podul l-a 'ntărit.
Când nunta sosiă,
Iana se sculă,
Și mi se 'nchină
Și mi se rugă :
— Doamne milostive,
Primește-mă și pe mine !
Domnul ca un sfânt
Ianii i-a crezut
Ea ce mi-ș făcea ?
In căruță se suiă,
Pe mare se da.

(1) N. Păsculescu, *op. cit.*, p. 184-7.

(2) In text:

Doar de-oi găsi
De te-oi potrivi...

Când pe pod porniă,
Podul se muiă,
Din căruță cădeă,
In mare se sprijiniă,
Razele-i pieriă.
Domnul ca un sfânt
Puternic pe pământ,
In cer o slăviă,
Și'n lună o făceă.

A doua variantă :

La soare răsare,
In mijloc de mare,
Verde trei smicele,
Sunt nouă argële,
Tese lana în ele.
La mijlocul lor,
O mică argeă,
Tese lana'n ea.
Soarele-mi veniă
In gură de-argeă,
La lana strigă:
—lano, dumneata,
lano, soră-mea,
Țesă, *tindechește*,
Și mi se gătește.
lana, Sinziana,
Sora Soarelui
Fata Sfântului,
Soarele-mi strigă:
—lano, sora mea
lea-mă tu pe mine,
lea-mă de soție,
Că eu am umblat
Și mi-am trepădat,
Oleo, nouă ani,
Tot pe nouă cai!
Nouă am omorit,

Soarele alergă,
Ziua și noaptea
Ca să se întâlnească,
Să se logodească.
Verde de năut,
Pe cer i-a sădit,
Verde avrămeasă,
Să ne luminează,
Să se pomenească!

Nouă am *șchiopit*,
Nouă 'n drum a stat,
Potrivelnic n'am aflat.
Verde *d'asomie*,
Să-mi semene mie.
Verde trei căline
Tu semeni prea bine,
Sora mea, cu mine.
Ochișorii tăi
Par'că sunt ai miei;
Trupușorul tău
Par'că este-al meu.
lana că strigă:
—Soare,
Frățioare,
Unde-ai mai văzut
Și-ai mai pomenit.
Să iea sor pe frate;
Asta nu se poate.
Dar tu ca să-mi faci,
De-o scară de fier,
Cu piroane de oțel
Și noi să mergem,
Tot la Moș *Crăciun*
Că e mai bătrân,
Și la Moș *Adam*
Și la Mama *Eva*,

Noi ca să mergem
 Și să-i întrebăm
 Ș'atunci ne luăm.
 El că mi-s făceà
 D'o scară de fier
 Pân'la 'naltul cer
 Și la ea venià
 Ș'apoi mi-i spuneà :
 —Iano, sora mea,
 Haid'la Moș Crăciun
 Și la Moș Adam,
 Și la Mama Eva.
 Haid' să-i întrebăm
 Și să ne luăm.
 La scară mergeà
 Ș'apoi mi-o plecà,
 Tot pe scară'n sus,
 Amândoi s'au dus,
 Tot la Moș Crăciun
 Și la Moș Adam
 Și la Mama Eva
 Acolo ajungeà
 Și Iana întrebà :
 —D'aba Moș Crăciune
 Și tu Moș Adame,
 Și tu Mamă Eva,
 Voi ați mai văzut,
 Voi ați auzit,
 Să iea sor pe frate
 Să facă păcate :
 În lume, se poate ?
 Moș Crăciun auzià,
 Pietre că-mi luà
 La un măgar da,
 Din gură-mi ziceà :
 —Când măgarul ăsta

Pietre mi-o mănca (1).
 Atunci, dragii tatei,
 Voi vă veți lua !
 Înapoi plecà
 Dar soare ziceà :
 —Iano, sora mea,
 Iea-mă tu pe mine
 Să trăim pe lume
 Amândoi cu bine.
 Iana d'auzià
 Lui soare-i ziceà :
 — Soare,
 Frățioare,
 Să-mi mai faci tu una :
 Să faci pod de ceară
 Pe mijloc de mare,
 Biserică de ceară
 Și popii tot de ceară
 Și noi să pornim
 Să ne spovedim,
 Ș'atunci ne luăm
 Și soți că suntem.
 Soare mi-s făceà
 Tot ce-i poruncià :
 Vezi un pod de ceară
 Pe mijloc de mare,
 Biserică de ceară,
 Popii tot de ceară
 Și la ea-mi venià,
 Din gură-mi grăià :
 —Iano, sora mea,
 Podul l-am făcut
 Și l-am isprăvit,
 Biserică de ceară
 Și popii tot de ceară,
 Haidi, ne spovedim,

(1) În povestirea întâia, ariciul le sorocește cailor să mănânce colb.

S'atunci ne luăm.
 Ei că mi-și plecă
 Tot pe pod de ceară,
 La mijloc de mare.
 Iana sta, ziceă,
 Lui soare așa:
 —Soare, frățioare,
 Noi ne-am pomenit
 Și noi am crescut.
 Razele nu ne-am văzut.
 Lasă-ți, frate, razele,
 Ca să-ți văd puterile!
 Soarele ce-mi făceă?
 Raze că-și lăsă,

Podul se topiă,
 În mare cădeă
 Și se afundă
Dumnezeu nu vrea :
În mâini îi prindeă,
În cer îi asvârliă
Și mi-i blestemă,
 S'apoi le ziceă:
 —Să nu vă 'ntâlniți,
 Nici să vă găsiți,
 Nici să mai vorbiți,
 La un loc să nu fiți.
 Când unul o fi la răsărit,
 Alălant să fie la apus (1).

Din jud. Teleorman, avem următoarele trei variante:

Întăia:

Foaie verde salbă moale,
 P'âl buhaz de mare,
 Spre soare răsare
 Pân ceale resmicelē,
 Pân ceale argele
 Mi-este o argeluță,
 Mică
 De nimica,
 Cu uși de șipcă,
 Cu răsboiu de fier,
 Cu spate de oțel,
 Țese lana 'n el
 Pânză de mătasă
 Lui soare cămașă;
 Fir și ibrișin,
 Lui soare zăbun,
 Postav de cel bun.
 Iana că țesă

Soare că umblă;
 Tot ca să se 'nsoare.
 Umblă mândrul soare,
 Să vezi, nouă ai,
 Tot pe nouă cai;
 Cinci a ciumpăvit,
 Patru a spetit
 Și el n'a găsit
 Potrinnică 'n lume,
 Samene cu el.
 La lana mergeă,
 Aște-zeu (2) că-i da.
 Iana-i mulțumiă,
 Soare că-i strigă:
 --Țese, lana, țese,
 Te cam chindisește,
 Și te cam gătește,
 Să ne logodim,

(1) N. Păsculescu, *op. cit.*, p. 182 și urm. Se vede că avem de aface cu o culegere rea, de oare ce unele versuri sunt mai lungi de cât metrul obișnuit. Prin urmare și melodiile acestor cântece nu pot fi cele adevărate (*op. cit.*, anexe p. 1, cântecul 1 și 2).

2) Cred că *Ajut e-Dumnezeu*.

Că ne potrivim,
 Că eu mi-am umblat,
 Lumea 'n lung și 'n lat,
 Să vezi, nouă ai
 Tot pe nouă cai.
 Cinci i-am ciumpăvit,
 Patru i-am spetit,
 Și eu n'am găsit.
 Potrimnică 'n lume,
 Samene cu tine.
 — Soare, luminate,
 Trup fără de păcate,
 Unde s'a văzut
 Și s'a auzit
 Să iea sor pe frate,
 In lume n'aibă parte ;
 Și frate pe sor
 In lume n'aibă dor.
 Alei, soare, luminate,
 Trupșorel făr' de păcate,
 Dacă ești vreun viteaz
 Și nu ți-i, zău, năcaz,
 Să-mi faci scară de fier
 Cu tulpici de oțel
 Pân' la 'naltul cer,
 La bun Dumnezeu.
 Noi să ne 'ntrebăm
 Și să ne 'ndrumăm
 Și la Moș Crăciun
 Că e mai bătrân,
 Și la Moș Adam.
 Pravila o ceti
 De s'o nemerii
 Și de s'o cădeă,
 Noi că ne-om luă.
 Soarele cum auziă,
 Voia lanei că 'mpliniă
 Biciul că-l luă

Odată-mi plesniă,
 Scară că-mi făceă,
 Scară, vezi, de fier,
 Tâlpici de oțel
 Pân' la 'naltul cer.
 Iana c'o vedeă
 De mână-l luă
 Pe scară-mi suiă,
 La cer ajungeă.
 Dumnezeu cum ii vedeă,
 Spatele lor întorceă
 Și din ochi lacrimi vărsă,
 Iana atuncea strigă :
 — Doamne milostive,
 Unde s'a văzut
 Și s'a pomenit
 Să iea sor pe frate,
 Să facă păcate
 In lume n'aibă parte ;
 Și frate pe sor,
 N'aibă 'n lume dor !
 Dumnezeu ziceă :
 — Iano
 Sânziano,
 Nainte plecați,
 Acolo să dați
 De Moșul Crăciun
 Că e mai bătrân,
 Știe de demult :
 Unde s'a văzut
 Și s'a pomenit.
 De mână-l luă,
 Inainte mergeă.
 Moș Crăciun cum ii vedeă,
 Spatele lor întorceă
 Și din ochi lacrimi vărsă.
 La el când ajungeă,
 Iana că-i strigă :

— A, bre, moș Crăciun
 Că ești mai bătrân ;
 Unde s'a văzut
 Și s'a pomenit
 Să iea sor pe frate,
 Să facă păcate,
 În lume n'aibă parte !
 Moș Crăciun că le grăiă :

— Iano

Sânziano,
 'Nainte plecați
 Pe drum întrebați,
 De Moșul Adam
 Că e mai bătrân,
 Știe de demult,
 Și la el că sunt
 Cheile *Raiului*
 Și ale *Iadului*.
 Pe el înainte-l da,
 Acolo frate ajungeă,
 Adam mi-i vedeă,
 De mână-i luă,
 Și 'n iad că-i băgă
 În iad ei ce vedeă ?
 Niște pomi părliți,
 Și 'n cei pomi părliți,
 Niște păsărele
 Stau la cuiburile.
 Unde-mi ciripesc,
 Par'că te jelesc.
 — Vai de noi, de noi,
 De părinții noștri,
 N'au la ce muri,
 N'au la ce trăi ;
 Când ei or muri,
 N'au unde veni.
 Soarele 'ntrebă
 Și se minună,

! Adam tălmăciă :
 -- Copiii i-au murit
 Toți negrijiți
 Și nespovediți.
 Asta o să-mi fie !
 Soarele ce-mi făceă ?
 El nu se pocăiă ?
 Tot ziceă s'o iea,
 El, pe soru-sa.
 Adam ce făcea ?
 Înainte-i ducea
 Și ce mai vedeă ?
 Niște mese strânse
 Și făclii tot stinse
 Și pahare seci,
 Si oamenii negri.
 Moș Adam ziceă :
 — Soare luminate,
 'Trup făr' de păcate,
 Poman' ai făcut
 Și rău ți-a părut.
 Înainte-i ducea
 Dar ce mai vedeă ?
 O văcuță slabă,
 Uscată și slabă,
 Păștea livezi verzi
 Și bea ape reci
 Și cădea de slabă.
 Soare că 'ntrebă,
 Adam răspundeă :
 — Soare luminate,
 Trup făr' de păcate,
 O vacă ai avut
 Și-o ai dăruiț,
 Și rău ți-a părut.
 Din iad că-i scoteă
 Și 'n Raiu că-i băgă,
 Da 'n raiu ce vedeă ?

Niște pomi infloriți
 Și 'n cei pomi infloriți
 Niște păsărele
 Ingână 'n versurêle.
 Din gură-mi strigă:
 — Ferice de noi,
 De părinții noștri;
 Au la ce trăi,
 Au la ce muri,
 Ei când or muri,
 Au unde veni.
 Soare că 'ntrebă
 Adam răspundeă:
 — Soare, luminate,
 Trup făr' de păcate,
 Copiii au murit
 Grijiți, spovediți
 Și toți prohodți.
 Dar soare ce făcea?
 Frate, nu se pocăia
 Tot ziceă să iea,
 El, pe soru-sa.
 Adam ce făcea?
 Din Raiu că-i scoteă
 Drumul că le da
 P'un pod că mergeă
 Iana că strigă:
 — Soare luminate,
 Trup făr' de păcate,

A doua variantă:

Șoimanul de soare
 E puternic de mare,
 Umblă să se 'nsoare;
 Vremea i-a venit
 De căsătorit.
 Și el că mi-ș umblă
 Cred, de nouă ani,

Unde s'a văzut
 Și s'a pomenit
 Mireasa 'nainte,
 Mirele pe urmă?
 Soarele-i auziă,
 Înainte-i mergeă.
 Iana ce-mi făcea?
 În urmă rămâneă
 Și 'n gărlă săriă
 Da și se 'necă
 Soarele după ea.
 Dumnezeu îi vedeă,
 Pe ei nu-i răbdă,
 Pe ei că-i făcea
Doi luceferi,
 De te uiți la ei.
 Dar Iana ce-mi făcea?
 Ea 'n sus că sbură,
 Pe soare blăstămă:
 — Dar'ar Dumnezeu, frate soare,
 Frate soare,
 Măndre soare,
Când tu oi fi la răsărit,
Eu să fiu în spre apus;
Când oi fi la răsărit,
Tu să fii în spre sfințit.
 Noi când ne-om întâlni,
 Atunci ne-om pupă
 Și ne om sărută!

Cred, pe nouă cai.
 Patru-a obosit,
 Cinci a ciumpăvit
 Și el n'a găsit
 Protivnică 'n lume
 Să se potrivească,
 Să se 'nemerească,

Papuc din picior
 Inelul din deșt.
 Și el s'a lăsat
 La nouă argel.
 Este o argelușă,
 Argeă de marmură,
 Cu ușa la vale,
 Cu ferestre 'n soare,
 Cu suluri d'argint
 Scripeți de argint,
 Pânza-i de mătase,
 Lui soare cămașe.
 Tese 'nchindisește
 Ileana *Zimzeana*
 Doamna florilor
 Și a garoafelor,
 Tese 'nchindisește
 Și *găitânește*.
 Iacă, că-mi veniă
 Șoimanul de soare.
 Pe ea mi-o 'ntrebă:
 — Ileano *Zâmzeano*,
 la școal', te gătește,
 Te *'nsulemenește*,
 Că eu să te ieau,
 Că vreme mi-a venit
 De căsătorit!
 — Ai, șoiman de soare,
 Mult drag, frățioare,
 Ești puternic mare.
 Unde s'a văzut
 Și s'a pomenit
 Să iea sor pe frate
 Și frate pe sor,
 Că e 'n lume dor?
 De trei ori cuvânt ziceă,
 El, frate, nu 'nțelegeă
 Din gură-mi grăiă:

— Ai, șoiman de soare,
 Mult drag, frățioare,
 De ești vre un viteaz,
 Tu mie să-mi faci,
 D'o scară de fier,
 Cuie de oțel
 Pân' la 'naltul cer,
 Pân' la *Maica Iova*
 Și la *Moș Adam*
 Tu ca să-i întrebă,
Tamje să le spui
 Și ți-o arată
 Dacă s'o cădeă
 Și eu te-oi lua.
 Ea ce-i porunciă
 Aia și făceă;
 D'o scară de fier,
 Cuie de oțel
 Pân' la 'naltul cer.
 Acolo mergeă,
 Tamja că spuneă
 Moș Adam auziă,
 Barba 'n gură-și lua
 Și-alt cuvânt nu ziceă.
 Cheile 'n mână lua
 Și la raiu cu ei mergeă,
 Raiul il descuiă
 In el că intră
 Dar ei ce-mi vedeă?
 Făclioare aprinse,
 Mesioare 'ntinse
 Păhărele pline.
 In jur prejur de masă,
 Niște pomișori
 Sunt verzi înfloriți
 Dar pân crângurèle
 Niște păsărele,
 Da nu-s păsărele

Ci sunt copilași,
 Mândri ingerași ;
 Cântă, fericește,
 Părinții ș'odihnește.
 — Ferice de noi,
 De părinții noștri ;
 Când ei ne-au făcut,
 Bine ne-au grijit ;
 Dacă or muri
 Au cu ce trăi,
 Cu ce ne pomeni.
 Iară Moș Adam
 Din Raiu că ieșii
 La Iad că mergea,
 Iadul descuia,
 Cu ochii că vedeă
 Făcioare stinse,
 Mesioare strânse,
 Păhărele seci.
 Imprejur de masă
 Niște pomișori,
 Nu sunt infloriți,
 Negri și pârliti,
 Iar prin crângurele
 Niște pasărele ;
 Da nu-s pasărele
 Ci sunt copilași
 Sunt necreștinați,
 Cântă-mi, ciripește,
 Părinții pedepsește.
 — Vai de noi, de noi,
 De părinții noștri,
 Când ei ne-au făcut,
 Numai ne-au grijit ;
 Dacă or muri,
 N'au la ce veni ;
 Dacă or trăi,
 N'au cu ce trăi.

Din Iad că ieșii
 Șoimanul de soare,
 Mult drag, frățioare.
 Moș Adam că-l întrebă :
 — Șoimane de soare,
 Mult drag, frățioare,
 Ce ție că-ți place ?
 Raiul sau Iadul ?
 Șoimanul de soare,
 Mult drag frățioare,
 Nimic nu ziceă
 Căci și el știă
 Că nu se cădeă.
 Alt cuvânt el nu ziceă,
 Îndărăt că se 'ntorceă,
 La soru-sa Ileana,
 Ileana Zânziana,
 Pe ea că mi-o 'nșelă
 Da să mi-o iea.
 Ileana Zânziana,
 Doamna Florilor
 Și-a garoafelor,
 Ea, frate, cum auziă,
 Lui soare că-i răspundeă :
 — Șoiman de soare,
 Mult drag, frățioare,
 Tu mie să-mi faci,
 Dacă ești viteaz,
 D'un pod peste mare
 lute și mai tare.
 La capu' de pod,
 O d'albă mânăstire,
 Fie pomenire.
 Acolo să ne cunune
 Amândoi de mână.
 Ea ce porunciă,
 El, frate, făceă,
 La argeă veniă,

Dar ea ce-mi făcea?
 Din argea ieșă
 Dar nu se gătia.
 Mai rău se cernia.
 De mân' o luă,
 Pe pod că mergea.
 Lui dragă de ce-i eră,
 Înainte-i mi-o luă,
 El în urmă-i rămânea,
 Ea se socotia:
 — Decât soție fratelui,
 Mai bine cina racului
 Și potmolul peștelui!
 -- Ai, șoiman de soare,
 Unde s'a văzut,
 Mireasa 'nainte
 Mirele pe urmă?
 C'un cuvânt îl înșelă,
 Ea în urmă rămânea
 Și în mare s'aruncă;
 Dar ea nu se înecă,
 Dumnezeu nu o răbdă.
 Mreană pe ea mi-o făcea
 Și pân mare că 'notă.
 Șoimanul de soare,

A treia variantă mai scurtă și mai corect culeasă:

Foaie trei smicele,
 Vâlcèle, vâlcèle,
 Sunt nouă argele
 Țese *lana* 'n ele,
 Cu răsboiu de fier,
 Tâlpigi de oțel,
 Foaie micșuneă,
 Soare că-mi venia
 La *lana* trăgeă,
 Bună ziua-i da.

Mult drag, frățioare,
 Îndărăt când se uită,
 El pe ea nu mi-o vedeă,
 Iute la sat alergă,
 Năvoadele le-aduceă
 Și 'n mare că le băgă,
 Pe ea, frate, mi-o prindeă
 Și pe pod că mi-o scoteă.
 Șoimanul de soare,
 Mult drag frățioare,
 El, frate, n'o cunoșteă,
 Năvoadele descărcă.
 Ea pe pod că rămânea.
 Dumnezeu aripi îi făcea
 Și 'n cer că sbură,
 Din gură-mi grăia.
 Atunci el c'o cunoșteă.
 — Ai, șoiman de soare,
 Mult drag, frățioare,
 Că noi ne-om întâlni
 Când lumea o pieri:
 Tu la răsărit
 Și eu la apus;
 Tu la apus,
 Și eu la răsărit (1).

Iana-i mulțumia.
 Soare că-i ziceă:
 — Țese, *lano*, țese,
 Sculuri de matasă,
 Lui soare cămașă;
 Fir și ibrișin,
 Lui soare peșchir,
 Că eu mi te ieau
 Soțioară mie,
 Din veac, din vecie.

(1) *Materialuri folcloristice* p. 13 și urm.

Foaie vioreà
 Iana-i răspundeà :
 — Soare luminate,
 Trup fără păcate,
 Unde s'a văzut
 Și s'a pomenit,
 Să iea sor pe frate,
 Să facă păcate.
 N'aibă 'n lume parte,
 Și frate pe sor,
 N'aibă 'n lume dor !
 Foaie micșuneà,
 Soare-i răspundeà,
 Din gură ziceà :
 — Iano, dumneta,
 Eu Iano-am umblat
 Tot pe nouă cai.
 Trei i-am ologit,
 Șase-am ostenit
 Și eu n'am găsit
 În cea lume mare,
 Samene cu tine,
 Cu tine cu mine,
 Cu noi amândoi,
 Doi luceferi !
 Iana mi-auzià
 Și mi-i răspundeà :
 — Dacă este așa
 Repeje-ăi făcei
 O scară de fier,
 Pân'la'naltul cer.
 Soare mi-auzià,
 Din biciu că-mi trosnià
 Scara că-mi făceà,
 De mân'o luà
 Pe scar'o suià
 La cer îmi mergeà
 Măre că mergeà

Și nu s'odihnià,
 Peste Moș Adam dădeà,
 Buna ziua-i da.
 Moș Adam le mulțumià,
 Soare se oprià,
 Iana-l întrebà :
 — Moș Adame, dumneta,
 De când ai trăit,
 Ai trăit, ai pomenit
 Să iea sor pe frate,
 Să facă păcate,
 Și frate pe sor,
 N'aibă'n lume dor !
 Moș Adam când auzià,
 Spatele'ntorceà,
 Din gură ziceà :
 -- Nainte, nainte,
 Veți vedea mai multe !
 Nainte plecà,
 Pe Moș Crăciun întâlnià
 Buna ziua-i da ;
 El le mulțumià
 Iana-l întrebà :
 -- Moș Crăciune, dumneta,
 Spune d'ai văzut
 Sau ai pomenit,
 Să iea sor pe frate
 Să facă păcate,
 N'aibă'n lume parte,
 Și frate pe sor,
 N'aibă'n lume dor !
 Moș Crăciun dac'auzià,
 Spatele'ntorceà,
 Din gură ziceà :
 -- Nainte, nainte,
 Veți vedea mai multe ;
 El iarăș plecà
 Și mult nu mergeà

Pe *Dumnezeu* întâlnești,

Buna ziua-i da

Și i se'nchină,

Dumnezeu le mulțumie

Și la *Iana* ascultă,

Căci *Iana* așa-i zicea :

— Doamne, Domn prea sfânt,

Spune-ai auzit

Sau ai pomenit,

Să iea sor pe frate ;

Să facă păcate

N'aibă'n lume parte,

Și frate pe sor,

N'aibă'n lume dor !

Domnul se mânia

Astfel d'auzia,

De mână-i luă,

Pe punte-i vâri

Brânci mi le făcea

Și mi-i blăstămă

Din gură zicea :

— In veci despărțiți

Să nu vă'ntâlniți

Când tu'n răsărit,

Ea la asfințit ;

Când tu'n asfințit,

Ea la răsărit (1).

În sfârșit, cea mai lungă variantă o aflăm la Români din Serbia ; o transcriem, literar, cu observațiunile de nevoie ale culegătorilor :

Printr'ale smincele (2)

La nouă argele,

La argeaua mică,

Cu ferești de sticlă,

Înima-mi despică.

Țasă *Iana*, țasă

Fir și ibrișin,

Lui soare peșchir,

Peschiraș cu flori,

Pân'la subsiori,

Pânză și mătasă,

Lui *soare* cămașă.

Soare răsăria

În gură de-argea,

Din gură mi zicea :

— Țasă, lană, țasă,

Țasă, *schindosăște*,

Ca eu să te ieau.

Iana de-auzia,

Din gură-mi zicea :

— Soare luminat,

Trup făr 'de păcat,

Un' s'a pomenit

Și s'a mai văzut

Să iea sor pe frate.

Să-și facă păcate ;

Și frate pe soră,

Pân'la'naltul cer ?

Da tu ai să te duci,

Până la Nalbantu (3)

Ție ca să-ți facă,

Scară de-argințel.

Toiag de oțel,

Opince de fier.

(1) Cules din com. Antonești, jud. Teleorman, comunic. de d-l M. Apostolescu.

(2) „Necunoscut ca înțeles, de cel ce dictează”.

(3) „Faur (corespunde lui Vulcan, ca idee)”.—E și numele unui sat dobrogean.

Și tot să [te] duci,
 Nouă zeci de ani,
 Pe opt zeci de cai.
 Și tu ca să umbli,
 Tot țara'n cruciș,
 Frate'n curmeziș.
 Și tu ca să-mi cați
Potilică (1) ție,
 Să-mi samene mie.

Și el se ducea
 Nouăzeci de ani
 Pe optzeci de cai;
 Și el că umblă
 Tot țara'n cruciș,
 Frate'n curmeziș,
 Și el nu-mi găsiă
 Potilica lui,
 Să-i semene ei.
 Soare răsăria
 In gură de-argea,
 Din gură zicea :
 — Țasă, Leană, țăasă,
 Țasă, schindosește,
 De nurlă'n gătește (*sic*),

Că eu să te ieau,
 Că eu n'am găsit,
 Potilică mie,
 Să samene ție!

Lina de-auziă,
 Din gură zicea :
 — Soare luminate,
 Trup făr' de păcate,
 Datu să te duci
 Până la Nalbantu,
 Ție ca să-ți facă
 Opince de fier,
 Toiag de oțel,

Scară de-argințel.
 Și tot să te duci
 In cer să te sui
 Pân la Moș *Adam*
 Și la Mama *Eva*.
 Ei cum vor da,
 Noi așa vom făcea,
 Soare se ducea
 Până la Nalbantu.
 Și lui că făcea
 Opince de fier,
 Scară de-argințel,
 Toiag de oțel.
 Și el se ducea,
 In cer se suiă
 Pân'n la Moș *Adam*
 Și la Mama *Eva*.
 Pe Moș *Adam* găsiă
 Tot arând la plug.
 De coarne ținând,
 Boabe sămănând
 Și la boi sbierând.
 Soarele că mergea,
 «Bun lucru» că-i da.
 Moș *Adam* îi zicea :
 — Soare luminate,
 Trup făr' de păcat,
 Tu ce-ai cugetat
 Eu tot am aflat.
 Da noi să mergem.
 Prin văi ne plimbăm,
 Să ne știm cuvântul,
 Ne-o răbdă pământul.
 Verde viorea,
 Boii dejugă,
 La iarbă că-i da
 Și ei că mergea

(1) „De potriva lui”, — potrivnică.

Prin văi se plimbă,
 Dară ce-mi vedeà ?
 În gură raiului
 'Ntr'ale livezi mai verzi,
 'Ntr'ale pârlituri,
 'Ntr'ale ape reci,
 Tot o vacă,
 Slabă și mârșavă,
 De se rasmă'n coadă.
 Soare căntreba :
 — Doamne, Moș Adame,
 Ce-o să fie asta :
 Tot o vacă slabă,
 Slabă și mârșavă, -
 De se rasmă'n coadă ?

Moș Adam ziceà :
 — Soare luminate,
 Trup făr' de păcate,
 Astă vacă slabă,
 Slabă și mârșavă,
 Omul cu muierea !
 Sărindar și-a făcut,
 Lume c'a venit
 Și ei mi-au bufnit,
 De-ai-a vaca paște,
 Nu se mai îngrașă !

Verde viorea,
 Prin văi se plimbă,
 De-aveà ce-mi vedeà,
 'Ntr'alte pârlituri,
 Tot o vacă grasă,
 Grasă și frumoasă,
 Tot carne vârtoasă,
 Nici nu dai de oase :
 Mă mir ce-a mâncat,
 Vezi cum s'a 'ngrașat.

Soare întrebà :
 Doamne, Moș Adame,

Ce-o să fie asta,
 Astă vacă grasă,
 Grasă și frumoasă,
 Tot carne vârtoasă,
 Nici nu dai de oase.
 Mă mir ce-a mâncat,
 Vezi cum s'a 'ngrașat !

Moș Adam ziceà :
 — Soare luminate,
 Trup făr' de păcate !
 Astă vacă grasă,
 Grasă și frumoasă,
 Omul cu muierea !
 Sărindar și-a făcut,
 Lume c'a venit,

Bine le-a părut,
 Și cu voia bună :
 De-ai-a vacă paște,
 Și mi se îngrașă !
 Prin raiu se plimbă,
 D'aveà ce-mi vedeà :
 O masă frumoasă,
 De-un corn viermănoasă.
 Soarele'ntrebà :

— Doamne Moș Adame,
 Astă masă frumoasă,
 De-un corn viermănoasă ?
 Moș Adam ziceà :

— Astă masă frumoasă,
 Bogatu-a prânzit,
 Săracu-a sosit,
 Omul s'a'ndurat,
 Bucătur'a dat,
 Muierea-a bufnit (1)
 Partea s'a'mpuțit.
 Prin raiu se plimbă,
 De-aveà ce-mi vedeà,
 Niște *parceluși* ;

(1) „A murmurat împotriva bunătății bărbatului”.

Pe unde că rămă,
 Tot apșoară-mi cură.
 Soare întrebă:
 — Doamne, moș Adame,
 Ce să fie asta?
 Niște purceluși,
 Pe unde că rămă
 Tot apșoară-mi cură.

Sare s'aplecă,
 Tot apșoară-mi bea.
 Moș Adam mergeă
 De brăceri (1) că-l luă,
 Din gură ziceă:
 — Stăi, apă nu bea,
 C'apa nu-i a ta.
 Torcătoarea'n sat
 Cu furca a tors
 Și ea a cumpărat
 Și de pomană-a dat
 Și cu voie bună,
 De-aia ei că rămă
 Și apșoară-mi cură.

Prin raiu se plimbă,
 De-aveă ce-mi vedeă,
 'N'tr'ale rāmburele (2)
 Niște pāsărele
 Cântă viersurēle,
 De-i drăguț de ele.
 Soarele întrebă:
 — Doamne, Moș Adame,
 Ce-o să fie asta:
 Niște pāsări albe
 Șed pe rāmurele,
 Cântă versurēle!
 Moș Adam ziceă:
 — Soare luminate,

Trup fār' de păcate,
 Aste pāsări albe,
 Copilași de-ăi mici;
 Ei când au murit
 Cu lumini în mână
 Și pomeni la vreme,
 Ferice de ei
 De pārinctorii lor,
 Că dacă-o muri,
 Au la ce veni!
 Prin raiu se plimbă
 De-aveă ce-mi vedeă.
 'N niște rāmburēle
 Niște pāsări negre.
 Șed pe rāmurele,
 Cântă negru-a jale.
 Soare întrebă:
 — Doamne, Moș Adame,
 Ce-o să fie asta?
 Niște pāsări negre,
 Șed pe rāmurele
 Cântă negru-a jale?
 Moș Adam ziceă:
 Copilași d-ăi mici,
 Ei când au murit,
 Nici lumini în mână,
 Nici pomeni la vreme,
 Ferice de ei,
 De pārinctorii lor,
 Raiul isprăviă,
 [In lad că porni],
 De-aveă ce-mi vedeă:
 In gura iadului
 Doi bușteni pārlți,
 La pāmânt trāntți
 De smoală smolți,

(1) „Bete, incingătoare la brău“.

(2) „Rāmurele“

Soare întrebă :

— Doamne, Moș Adame,

Ce-o să-mi fie asta ?

Doi bușteni pârlți,

De smoală smoliți,

La pământ trântiți ?

Moș Adam zicea :

— Aști bușteni pârlți

Sunt doi frați iubiți;

Ei cât au trăit,

Ei tot s'au iubit,

Dar dac' a murit,

Raiul nu-i primește,

Iadul că-i primește.

Iadu-l isprăvia,

Moș Adam mergea,

La plug se ducea,

Și boi 'njugă,

[Și] la boi sbiera,

De coarne ținea

Și boabe risipiă

Și soare-mi răsăria,

În gură de-argă,

Din gură-mi zicea :

— Țasă, Iano, țasă,

Țasă. schindosaște,

De nuntă gătește,

Că mie mi-a dat

Tot Moș Adam

Și cu Mama Eva

Pe tin' să te ieau.

Iana de-auziă,

Incepea de-a plângea,

Din gură-mi zicea :

— Soare luminate,

Trup făr' de păcate,

! Dacă-mi este așa,

Tu ca să te duci,

La marea să mergi,

Și tu ca să-mi faci

Un pod peste mare ;

În capul podului,

O mândră mânăstire,

Tot de cununie.

În ușa mânăstirii

Tu să prisădești

Gutai și lămâi

Alte *merenzăi* (1),

Se coc poame 'ntâi,

În zi de Săn-Văsii,

! Mpărțim la copii.

Soare de-auziă,

! La marea mergea,

Câți *ghipiți* (2) eră,

Pe toți i-adună,

Și pod îmi făcea

Pod *pistă* marea,

În capul podului,

O mândră mânăstire,

Tot de cununie.

În ușa mânăstirii,

El că *prisădiă*

Gutai și lămâi

Alte *merenzăi*,

Se coc poame 'ntâi,

În zi de Săn-Văsii

! Mpărțim la copii.

Soare isprăvia,

Soare răsăria,

În gură de-argă,

Din gură-mi zicea :

! — Țasă, Leano, țasă,

(1) „Poame sudice“.

(2) „*Bidigăni*, draci, *ale*“.

Țasă, schindosăște
 De nuntă-mi gătește ;
 Tu ce-ai poruncit,
 Eu c'am isprăvit.
 Iana de-auziă,
 'Ncepeă de-a plângeă,
 Din gură-mi ziceă :
 —Un' s'a pomenit
 Și s'a mai văzut
 Să iea sor pe frate,
 Să-și făcă păcate,
 Și frate pe soră,
 Pân' la 'naltul cer ?
 Soare de-zuziă,
 De mână c'o luă,
 La marea mergeă.
 Când pe pod intră,
 Iana că-mi ziceă :
 — Soare luminate,
 Trup făr' de păcate,
 Un's'a pomenit
 Și s'a mai văzut
 Femeia ca *clenciul* (1)
 Să meargă'nainte ?
 Voinicul ca steagul
 Să meargă pe urmă ?
 Și eu c'am văzut,
 Voinicul ca steagul
 Să meargă'nainte ;
 Femeia ca *clenciul*

Să meargă pe urmă.
 Soarele de-auziă,
 Mâna i-o schimbă
 Și pe urmă i-o da ;
 Iana îmi *sbiciă* (2)
 Și câtvă fugiă
 Și cruce că-și făcea,
 Din gură ziceă :
 — Doamne, sfinte Doamne,
 Decât cumnată,
 Mai bine 'necată !
 Soarele ce-mi făcea ?
 El că se ducea
 Câți *alovași* (3) eră,
 Cu aloave mi da,
 Pe Iana-o cătă,
 La margine-mi da,
 Nimic nu-mi scoteă,
 Decât ei scoteă
 Un pușor de *somn*.
 Pe mal că-l scoteă,
 Pe burtă-l bătea,
 Spinarea-i negriă,
 Puiul nu răspundeă
 Că n'are de unde,
 Și nu *vede-aude*.
 Pe Iana-o făcea,
 Dumnezeu-o făcea
 Supt o *rădioară* (4)
 O mândră *mireand*

(1) „*Băt, smicea* (nuia). Înțelesul este: femeia care e slabă ca o nuia“, — cred că-i o greșală. *Clenciul* însemnează *cârlig*, deci ceva strâmb; steagul e drept, frumos; prin urmare Iana se miră: cum, ceva mic, strâmb, să aibă trecere înaintea steagului ?

(2) „*Smuciă* din mâna soarelui“.

(3) *Dicționarul limbii române*: *alovă* „un fel de mreajă de prins pește“; deci *alovaș*, pescar, — cel ce umblă cu aloavele.

(4) „Rădăcini unde șade peștele. Rădăcină mică“.

Cu mustăți pe apă,
 Dumnezeu mergea
 Și el că mi-o luă,
 Pe cer mi-o asvârliă,
 Lună c'o făcea.

Soarele-mi răsăriă,
 Luna-mi scâpătă (1),
 De cât se vedeă,
 Nu se mai ajungeă,
 De se pomeniă (2).

V. Alexandri a cules acest cântec și l-a publicat întâi la 1848. Nu arată locul de unde l-a cules dar bănuim că este din Moldova după o notiță care însoțește tipăritura și care-l arată ca făcând «parte din colecția cântecelor poporului român, adunate în Moldova».

După variantele de mai sus, n'ar face să mai reproducem și varianta lui Alexandri, «îndreptată», și prin urmare, schimbată. O reproducem totuși spre a vedeă că acea «îndreptare» a poetului, nu privește întru nimic fondul, iar din formă nu se înlocuiesc numai versurile neritmice, cari din pricina unei culegeri nestifematice, se găesc în abundență în variantele de mai sus chiar, și pe cari, gustul lui Alexandri nu le putea îngădui.

Iată această varianță :

Umblă, frate, mândrul soare,	C'amândoi ne potrivim
Umblă, frate, să se'nsoare,	Și la plete și la fețe
Nouă ai	Și la dalbe frumusețe.
Pe nouă cai,	Eu am plete strălucite,
Cari noaptea pasc în raiu ;	Tu ai plete aurite,
Umblă cerul și pământul,	Eu am față arzătoare,
Ca săgeata și ca vântul,	Tu fața mângâietoare.
Dar toți cail-și obosiă	— Alei frate, luminate,
Și potrivă nu-și găsiă	Trupușor făr' de păcate,
Ca sora sa, Ileana,	Nu se afl'adevărat,
Ileana Cosânzeana	Frați să se fi cununat.
Ce-i frumoasă ca o floare,	Cată-ți tu de cerul tău
Intr'o iarnă fără soare,	Și eu de pământul meu,
—Sorioară Ileano,	C'asă vrut-a Dumnezeu.
Ileano, Cosânzeano,	Soarele se'ntunecă,
Haideți să ne logodim	Sus la Domnul se urcă,

(1) „Apunea”.—Prin jud. Tecuciu, „în scâpătutul soarelui sau lunii” înseamnă vremea când soarele mai are puțin până să ajungă la zare. Deci e mai devreme ca apusul.

(2) Giuglea și Vâlsan, *Dela României din Serbia* p. 216 și urm.

! Pamfile, *Cerul și podoabele lui*.

Și din gură cuvântă:
 — Doamne sfinte
 Și părinte,
 Mie timpul mi-a sosit,
 Timpul de căsătorit
 Și potrivă n'am găsit
 Ca sora mea Ileana,
 Ileana Cosânzeana,
 Domnul sfânt îl ascultă
 Și de mână mi-l luă
 Și prin iaduri mi-l purtă
 Doar că l-ar înspăimântă;
 Și prin raiu încă-l purtă
 Doară că l-ar încântă.
 Apoi Domnul Dumnezeu
 Cuvântă cu graiul său,
 Iar când Domnul cuvântă,
 Lumile se deșteptă
 Și cu drag îl ascultă:
 Cerurile strălucia,
 Norii din senin pieriă.
 — Soare, soare luminate,
 Trupușor făr' de păcate,
 Raiul tu l-ai petrecut
 Și prin iad înc'ai trecut
 Ce mai zice gândul tău?
 — Zice că sufletul meu,
 Aleg iadul chiar de viu,
 Numai singur să nu fiu,
 Ci să fiu cu Ileană,
 Ileana, Cosânzeană.
 Soarele se coborâ
 La sora lui se opriă,
 Mândră nuntă pregătiă,
 Pe Ileana și-o gătiă,
 Cu peteală de mireasă,
 Cunună de'mpărăteasă,
 Și rochița neșesută

| Din pietre scumpe bătută,
 Apoi mândri, el și ea,
 La biserică mergeă
 Dar când nunta se făcea,
 Vai de el, amar de ea!
 Candelile se stingea,
 Clopotele se dogia,
 Sfinții fața și-ascundeă,
 Preoți în genunchi cădea,
 Iar mireasa, vai de ea,
 Frig de moarte-o cuprindea
 Căci o mână se'ntindea
 Și pe sus o ridică
 Și'n mare mi-o aruncă!
 Valurile *bulbucă*
 Iar ea'n valuri cum trecea,
 Mreană de-aur se făcea.
 Soarele se'nălță sus,
 Se lăsă tot spre apus
 Și 'n mare se scufundă
 La soră-sa Ileana,
 Ileana Cosinzeana.
 Iară Dumnezeu cel sfânt,
 Sfânt în cer și pe pământ,
 Mână'n valuri că băgă,
 Mreana'n mână-o apucă,
 Și'n ceruri o aruncă
 Și'n lună plin' o schimbă.
 Apoi Domnul Dumnezeu
 Cuvântă cu graiul său;
 Iar când Domnul cuvântă,
 Lumile se spăimântă,
 Mările se tupilă,
 Munții se cutremură,
 Cerul se întunecă:
 — Tu Ileană Cosinzeană,
 Suflețel fără prihană,
 Și tu soare luminate,

Trupușor fără păcate,	Arși de foc nestingător,
Cu ochii să vă zăriți	Veșnic să vă alungați
Dar să fiți tot despărțiți,	Cerul să cutreierați,
Zi și noapte, plini de dor,	Lumile să luminați (1).

Cuprinsul acestor cântece îl aflăm în următoarea povestire bucovineană:

«Luna și soarele, zice că au fost o dată fată și fecior, și tare se iubiau împreună, până la urmă au hotărît să meargă la judecata lui Dumnezeu: cum va rândui el, așa să facă.

Și s'a suit soarele înfăi sus pe cer și după dânsul, *luna*. Dar Dumnezeu, fiindcă erau așa de frumoși, nu i-a înșurat, dar i-a lăsat ca să rămâie *soare* și *lună* pe cer și să lumineze oamenii. Și numai când e luna la sfârșit, o ajunge soarele și-i zice:

— Buna dimineața, *lună veche!*

Dar ea, pe loc, se întoarce primenită, și-i zice:

— Mulțumesc, dumitale, că-s tot *nouă!*»(2)

De asemeni se găsește și în următoarea povestire moldovenească:

«*Sf. Soare* și cu *Sf. Lună*» erau frați. Și Sf. Soare a vrut s'o iea.

Sf. Lună s'a dus la Dumnezeu și i-a spus:

Zi-i să-ți facă o rochie ca cerul cu stelele,—i-a zis Dumnezeu,—și atunci te-i duce!

Sf. Soare atât a umblat ș'a căutat, până a găsit o materie ca aceea, și-așă un croitor, de i-a făcut rochie întocmai. A mers iar la Dumnezeu să-l întrebe. Dumnezeu iar i-a zis:

— Zi-i să-ți facă o rochie cum e cerul cu soarele și cu luna; atunci te-i duce.

Sf. Soare iar a umblat, până i-a făcut. Când i-a adus rochia, ațeasta, ea a luat și s'a *pișcat* și îndată a început a se depărtă, că Sf. Soare n'a mai putut-o ajunge. Și el și azi

(1) *Poezii populare ale Românilor*, ediția 1908, p. 21-2.—O variantă scurtă în *Șezătoarea*, XIII, p. 197. Alexici, *Texte din lit. pop. rom.* p. 51, alta, cu acelaș cuprins.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 590.

umblă după dânsa; și ar ajunge-o când e plină, că vin aproape, dar ea, cum vede că se apropie, se *pișcă* (1).

Această credință, cuprinsă în cântecele și povestirile de până aici, a dat naștere la o sumă de cântece populare cari arată nenorocirea ce s'a 'ntâmplat atunci când un frate a vrut să se însoare cu sora lui. Asemenea cântece se aud și prin Maramureș (2).

În cele ce urmează, transcriem, pentru paralelă, următoarea variantă:

Inghiață apa Nistrului,
 Și nu înghiața de ger mare,
 Da 'ngheață de-o supărare,
 Că mândru crai vra să se'nsoare,
 Să ieie pe soră-sa.
 — Soră, soră Magdalină,
 Garofiță din grădină
 lea-ți papucii și rochioară
 Și te du în chilioară,
 lea-ți colaci de nouă grăie,
 Și haidem la cununie.
 — Atunci din cas' oi ieși,
 Când calea mi-i auri,
 Drum de-aramă
 Peste vamă,
 Drum de-argint
 Peste pământ,
 Pe marginea drumului,
 Pomișorii raiului;
 Prin tot pomul rămurèle
 Și cuiburi de păsărele,
 Cu penele aurite,
 Când vom trece, să ne cânte.
 Ele, de jale ce cântă,
 Frunza'n pom se așeză.
 Când la biserică mergea,

Frunza de pe pom pică.
 Când în biseric' au intrat,
 Afară s'a 'nourat
 Ș'a 'nceput a fulgeră;
 Toți popii la dânsii cătă,
 Da icoana Preceastă
 A'nceput a lăcrămă,
 Și din gur'a cuvântă:
 -- Stăi, părinte, nu ceti,
 Unde ai văzut și se poate,
 Să cununi soră cu frate?
 Sângele n'amestecă,
 Că păcat îi câștigă.
 Da popa s'a supărat.
 Și de mână i-a luat,
 Ș'afară 'napoi i-a dat.
 Crăișor s'a supărat,
 Și din gur'a cuvântat:
 — Soro, soră Magdalină,
 lea-ți papuci și rochioară.
 Sai la Dumnezeu de sboară.
 — N'am rochie de'mbrăcat,
 Nici papuci de încălțat,
 Să-mi fac cu Dumnezeu sfat.
 Crăișor s'a supărat,
 La Dumnezeu a sburat.

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 59).

(2) A. Țiplea, *Poezii populare din Maramureș*, p. 4-5.

— Doamne, Doamne și părinte,
De s'aude, și se poate,
Să cununi soră cu frate?
— Și s'aude, și se poate,
Să cununi soră cu frate!
Crăișor s'a bucurat,
Și-acasă mi-a alergat,
Și cu glas mare-a strigat,
— Săriți frați și voi hargăți,
Caii la căruță dați,
Și pe dânsa mi-o strigați,
De-auzi soro dela țeară,
Ne-așteaptă nănașu-afară,
Sfântul soare, nănaș mare,
Sfânta lună, mare nună,
Stelele droșcuțele,
Luceferii vătăjei,
C'aceia-s mai frumoșe:
Ea din casă mi-a ieșit,
Și frumos a mulțumit:

— Rămâi, maică, sănătoasă,
Dacă n'ai fost bucuroasă,
Să mă vezi plimbând prin casă,
Cu lacrimi fierbinți pe față;
Dacă n'ai fost sănătos,
Rămâi nene, bucuros,
Să ai de mine folos.
Și'n căruță s'a suit,
Și'nc'o dat'a chiuit:
— Că eu am, mă mărit!
Și la mare-a poposit.
— Frate, frate, frățieare,
la uită-te în spre soare,
Că mă roade-un papuc tare,
Spre sfântul soare-a căutat,
Ea'n mare s'a aruncat,
El a'notat ce-a'notat,
Și de dânsa n'a mai dat,
De inele ruginite,
De ciolane putrezite (1).

Prin unele părți se spune că și astăzi soarele cearcă să
iea pe sora lui de nevestă, dar că aceasta nu se înduplecă
cu nici un chip. Când soarele răsare, luna apune.

Ca frați gemeni ce-au fost, soarele și luna erau de o po-
trivă de frumoși, însă Dumnezeu, ca s'o ferească de soare,
a ascuns luna în felurite părți.—până chiar și'n apa mării,
care i-a mai întunecat din strălucirea ei de-odinioară (2).

Și firește, nu-s numai acestea povestirile, despre dragos-
tea soarelui cu luna (3).

Subiectul acestor povestiri, deci nu rămâne legat numai de
dragostea soarelui de lună; ea privește mai ales dragostea fra-
telui de soră, despre care ne vorbesc multe cântece și po-
vestiri, cum de pildă este acel cântec maramureșau pe care
l-au dat mai sus, sau altul care arată cum frații fug în

(1) Voronca, *op. cit.*, p. 591-2; alte variante tot acolo: și una la p. 593.

(2) Otescu, *op. cit.*, p. 61.

(3) Vezi N. Denșușeanu, *Dacia preistorică*, București, 1913 p. 113, și urm.

toată lumea, până acolo unde

Este-un popă din doi Jizi, (1)

Cunună pe cei fugiți,

dar care nu izbutește să-i împreune, așa că

Nici el nu s'a însurat,

Nici ea nu s'a măritat (2).

Tot acest cuprins îl aflăm și într'o legendă a unui pod peste Dunăre, făcut de *Traian*, după spusa surorii sale. fără de care nu voiă să-l ieă de bărbat Podul a fost făcut, dar când fata s'a dus cu Traian ca să-l vadă, ea s'a aruncat în Dunăre și s'a înecat (3).

Macedo-Românii cred într'o vrăjmășie dintre soare și lună.

Întâia povestire e o frumoasă versificație după o culegere; ea se datorește d-lui G. Murnu, și care în limba literară sună astfel:

Vă voi spune basm nespus:

Ian ascultați-mi vorbele (povestea).

Foarte frumos, cu părul blond,

Eră un voinic (flăcău), *soarele*.

Ales (distins) și cunoscut eră;

În toate adunările,

De frumuseța lui toți se mirau,

Fiindcă aveă el toate grațiile,

Dar *luna*, iubita soră a lui,

Eră mult mai frumoasă,

Cât frumuseța soarelui,

E azi mai luminoasă.

Unul cu altul se iubiau mult ca frați,

Și ambii umblau ca gemeni,

Și-atât (de mult) erau ei lăudați,

Și admirați de oameni!

(1) *Jid*, Jidov.

(2) T. Bud, *Poezii populare din Maramureș*, p. 10-1: Mirii frați dulci.-Vezi și G. Dem. Teodorescu, *Pozii populare*, p. 415-421.

(3) C. R.-Codin, *Legende, tradiții și amintiri istorice*, București 1910. p. 14.

Dar când împreună cântând,
 Intr'o zi se preumblară,
 Se osteniră ambii umblând
 Și la izvor se odihniră.
 Dar când se plecară, apă să bea,
 Privirea lor le scapă,
 Ce strălucire tremură,
 O, Doamne, înăuntru în apă?
 Dar de gelozie, soarele, de acolo,
 Inapoi cu rușine se trage,
 Noroiu, un pumn luă,
 Și pe a surorii sale față o asvârle,
 Și fugi... De-atuncea amândoi
 Pentru totdeauna se depărtă,
 Cu toate că aleargă inapoi (se urmăresc),
 Și acum se iubesc, și se iartă.
 Pentru aceea, când iese noaptea în sus,
 Stă luna întristată,
 Privirea ei de dor nespus,
 E foarte turburată (1).

Credința aceasta o întâlnim și prin jud. Vâlcea: «Luna și soarele aveau la început o lumină egală. Luna însă, se tot laudă că ea este mai frumoasă decât fratele ei. Atunci soarele, supărat foc, a luat o baligă de vacă și a svârlit-o lunii în față, ca să nu mai aibă cu ce se laudă. De atunci a rămas luna cu o lumină mai slabă ca a soarelui» (2).

Mai scurtă, și nu îndestul de limpede, urmează acea povestire:

«Soarele și luna erau altădată frate cu sor. Ambii luminau cu rândul: soarele luminează ziua, și luna noaptea, și cum? Când obosiă soarele, luminează luna, și când obosiă luna, luminează soarele.

Cine știe din ce, într'o zi, soarele se înhăță cu sora sa de

(1) P. Papahagi, *Din lit. pop. a Arom.* p. 793-5.

(2) G. Ciaușanu. *op. cit.*, p. 84.—Tot astfel povestesc și Bulgarii, pentru cari luna se laudă că ea luminează întunecul nopții, nu ziua. (L. Schischmanoff, *Legendes religieuses bulgares*, Paris 1896. p. 4).

păr. El se necăji așa de mult, că o apucă de cosiță și o trânti jos, să-i plesnească fierea

De atunci se sperie frumoasa lună așa de mult, că se îngălbenește la față, în cât și până în ziua de azi îi rămase gălbenarea.

De atunci încă sunt supărați și neadunați ambii împreună* (1).

Prin jud. Tecuciu se crede de asemenea într'o neînțelegere dintre soare și lună. Pevestirea am găsit-o mai înainte, când a fost vorba despre creșterea și descreșterea lunii.

În gâcitori, poporul zugrăvește veșnica fugăreală dintre soare și lună în chipul următor :

Două surioare,
luți și sprinteioare :
Toată vieța fug,
Și nu se ajung (2),

părăndu-i-se cu adevărat poporului că soarele,—la răsărirea căruia, luna, oricât de mare ar fi, își pierde cu totul lumina, —nu poate să ajungă, de pildă, nici o dată luna (3).

(1) P. Papahagi. *Din lit. pop. a Arom.*, p. 793.

(2) N. Păsculescu, *op. cit.*, p. 101.

(3) Soarele și luna, zugrăviți între stele, tot după gâcitori (N. Păsculescu, *op. cit.*, p. 100):

Dintr'un ciurël de alune,
Numai două găsiu bune.

P A R T E A V I .

STELELE.

1. --INSTELEAREA.

Credințele poporului român cu privire la stele, se pot orându-i în chipul următor :

Cerul fiind locașul lui Dumnezeu, al Domnului Hristos, al Maicii Domnului, al Sfinților și al cetelor îngerești, *stelele* sunt făcliile ce se aprind noaptea, spre a lumina sfânta lume a celor fără de sfârșit : «Cum s'aprend lumânările pe la târguri.--îmi spuneă un țaran bătrân, amintindu-și de vechea vreme a luminării Tecuciului cu lumânări de său.--așă s'aprend și pe cer într'amurg. stelele, una câte una. Câte-o dată, când noaptea e mai luminoasă, se văd puține stele. și încă mai puține, când luminează luna; dar cum cade noaptea mai grea, îndată-mare vezi puzderia cea nenumărată de stele» (1).

Alții cred că stelele nu-s lumânări, ci *candele*, «că scli-pesc cum sclipește lumina în candelă», că sunt *felinare* aflârnate de torțile cerului, ca să ne arate și noaptea. locașul infricoșatului județ al lui Dumnezeu (2).

Credință aceasta o întâlnim și la unele populațiuni creștine din nordul *Caucazului* (3).

(1) Comuna Țepu, jud. Tecuciu.

(2) Idem. Și alte părți.—G. Ciușanu. *op. cit.*, p. 59: „Bolta cerească e luminată noaptea. afară de lună.—care nu e totdeauna pe cer,—de niște lumânări cerești, numite *steli*, pe cari *îngerii* le aprind în fiecare seară. ca să lumineze pământul noaptea, și le țin aprinse până la ziuă”.

(3) *Revue des traditions populaires*, XXII, p. 293 și 337.

Prin Bucovina, cu privire la înstelarea cerului (1) se povestesc următoarele:

*Când s'a început lumea, oamenii lucrau la lună, noaptea, cum ar lucra ziua la lumina soarelui, că erau mai credințioși [și] nu erau legile împărțite.

Maica Domnului s'a simțit grea de Ovidenie.

Pe atunci eră unul, *Crăciun*. Acela pornise 12 cară cu povară la moară. El eră așa de rău, că nu lăsă pe nimeni să doarmă noaptea: pe fete, pe femeie, le bătea, că toate erau belege și stâlcite.

Când a pornit el de acasă, mă-sa le-a zis la fete:

— De-amu, culcați-vă câte o leacă pe rând, până ce el va veni și apoi voi dormi eu.

Când venia el trăsând, huind,—mă rog: 12 cară cu povară, toate trebuiau să fie cu furcile în mână.

Vine Maica Domnului în ziua de Ajun, la femeia lui Crăciun:

— Mă rog, lasă-mă să fac la dumne!'

— Bucuroasă te-aș lăsa, dară am bărbat tare rău! Uită-te, fetele mele: Una-i șchioapă, alta-i oarbă, a treia-i oloagă. Dar eu, uită-te, ce am pe trup și pe mâni!

Era toată *ucisă*.

Maica Domnului știă.

— Lasă-mă, te rog, măcar în ocol să mă culc!

Ea a lăsat-o.

Atunci încă nu eră *soarele* pe cer; numai *luna* umblă, și oamenii la lună lucrau. Cum l-a născut pe Domnul Hristos, boii l-au aburit și femeia lui *Creciun* l-a ajutat. Atunci s'a arătat și *luceafărul de seară* pe casa lor, și apoi, *stelele*.

Crăciun vede de departe și zice:

Oare ce au făcut nebunele cele, de mi-au aprins casa?

Trimite Creciunea pe fata cea ciuntă cu rodini la Maica Domnului. Maica Domnului i-a pus mânele de aur la loc.

(1) Un cântec cules din com. Vaideeni, jud. Vâlcea, împărt. de d-l I. N. Popescu:

*Bine-i stă la cer cu lună,
Ca și mândrei cu cunună;
Bine-i stă la cer cu stele,
Ca mândruții cu măgele!*

Trimitte pe cea șchioapă,—i-a pus piciorul.

Trimitte pe cea oarbă, i-a pus ochii.

Vine Creciun spre casă și se miră. Vede *stele* pe cer, *luceafărul de miezul-noptii, luceafărul de dimineață* (1) apoi *zorile* de ziuă, *ziua* și pe urmă *soarele* răsărind. Creciun-când a văzut aceste toate, auzind și cine se află la dânsul-a cunoscut puterea lui Dumnezeu. A mers de a adus pe *Mai-ca Domnului* în casă și a cinstit-o, căci, mă rog, a văzut că-i sfântă, fără de păcat» (2).

Prin alte părți, asemenea bucovinene, se spune că la început nu erau *stele* pe cer; de îndată însă ce oamenii au început să se nască, au început să răsară și stelele (3).

Credința că stelele sunt lumânările vieților omenești o au și *Ucrainenii* (4).

Prin unele părți din Transilvania se crede că stelele sunt făcute din *ingeri* și povestirea acestei prefaceri este următoarea :

«Zice că scoborindu-se o dată bunul Dumnezeu din cer jos pe pământ, a luat cu sine și vreo câțiva *ingeri*, ca să le arate și lor lumea în care trăiesc oamenii pământeni.

Ingerii, umblând încolo și 'ncoace prin lumea largă, cât timp vor fi umblat, le plăcură tare mult de lumea oamenilor pământeni. și mai cu samă unuia, așa în cât la despărțenie, începù a plânge cu hohot, de-i curgeau lacrimile vale.

După ce se depărtară de pământ, înălțându-se în sus către cer, Dumnezeu a întrebat ce au văzut ei mai frumos și ce le-a plăcut mai mult pe pământ ?

Ingerii răspunseră că biserici frumoase, ori călugări îmbrăcați în haine potrivite, ori codru cu frunza verde, ori florile mirositoare, numai unul nu-i răspunse nimic, fără sta trist și îngândurat.

Mai în urmă îl întrebă Dumnezeu și pe acesta, că pentru ce e atât de trist și de ce nu răspunde nimic ?

(1) T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă și Postul Crăciunului*, p. 30: „*Mai-ca Domnului este luceafărul de dimineață*“.

(2) Voronca, *op cit.*, p. 42 - 3

(3) *Ibidem*, p. 29.

(4) *Revue des traditions populaires*, IX, p. 428.

— Mi-e frică, că mă vei certă rău,—îi răspunde îngerul.

— Nu-ți fie teamă de nimic,—îi zice Dumnezeu,—căci de una și aceeaș soartă vă veți bucură.

Îngerul, căzând în genunchi înaintea lui Dumnezeu, cu ochii scăldați în lacrimi, îi zise :

— Doamne, is trist și amărit de aceea, că ochii unei pământene mi-au picat așa de dragi, cât nu-i modru ca să-i mai uit vreodată. fiind așa de frumoși, cum nu mai văzusem nici o dată !

— Și ai cui erau?—întrebă Dumnezeu.

— Ai unei păstorite ce pășteă oi albe pe un câmp verde!

— Și ai grăit ceva cu ea?—întrebă iarăș Dumnezeu?

— Da, căci îmi căzuse dragă și i-am spus că mi-aș da viața mea îngerească pentru ochii ei cei albaștri ca cerul înșeninat.

Auzind Dumnezeu cele spuse, începù a se face îngândurat, și din om cu fața senină și fruntea curată, se prefăcù într'un moșneag cu fruntea toată crețe. Și apoi cum mergeau așa, înălțându-se cu toții încetinel către scaunul cel dumnezeiesc, ajungând la marginea cerului, Dumnezeu îi opri în loc și le zise :

— Știu că dacă veți merge cu toții în cer, și vă veți întâlni cu ceilalți îngeri, acolo veți povesti despre lucrurile cele pământene, și fiindcă lucrurile acestea nu-i iertat ca să le știe și cei din cer, acum vă opresc pe toți aici !

Și cum roșii cuvintele acestea, Dumnezeu i-a prefăcut pe toți în *stele luminoase*, lucind de fericire că ele în toată vremea pot vedeà lumea pământeană.

Îngerul cel îndrăgostit, prefăcut fiind și el în stea, nu luchia de bucurie, ci mereu scâpărâ, aruncând scânteii de foc supra celorlalte stele.

Dumnezeu, văzând că din asta au să se întâmple neînțelegeri între stele, a luat pe steaua cea plângătoare, și deslipind-o de pe cer, i-a dat drumul spre pământ, aruncând-o așa de tare, că tot în picături de scânteii a picat pe pământ, umplând întreg câmpul unde fata cea cu ochi albaștri eră cu oile.

Scânteile acelea nu s'au stins, ci s'au făcut *licurici*, pen-

tru ca să nu-i piară urma ingerului îndrăgostit în fata cea pământeană.

De atunci a trecut multă vreme, dar și acuma se povestește că licuricii nu sunt altă ceva decât scânteii din steaua cea aruncată pe cer* (1).

Aceste credințe le aflăm alipite în următoarea, care se înfălnește prin jud. Suceava: Stelele cari împodobesc noaptea cerul, nu sunt altă decât lumânări aprinse ale sufletelor ce se nasc. Fiecare om are în cer o stea care lucește foarte frumos, când omul se silește a lucra fapte bune, și care nu mai licărește, când omul face rău* (2).

Prin Oltenia se crede că stelele luminoase sunt ale *bo-gașilor*, iar acele întunecate sunt ale celor *săraci* (3). adăogându-se, prin unele părți ale Moldovei, că *luceferii* sunt stelele *împărașilor* de pe lume.

Rulenii cred de asemenea că fiecare om are o stea de care îi este legată soarta lui; văzând el că o stea cade, zice că a murit un om (3).

Macedo-Românii se feresc să numere stelele, ca să nu li crească *arice*, — negi (4).

Prin jud. Covurluiu, «poporul nu știe dacă stelele-s mai mari ca pământul, — unele, — ci crede doar că-s ca niște gologani. căci altele-s gologanii sau arginții ce i-a asvârlit *Iuda*, când a văzut că a săvârșit vânzarea Învățătorului său. Acești gologani au fost strânși de *Jidani* și dați cu dobândă. S'au înmulțit așa de tare, că azi nu-i mai poți număra. Dumnezeu are o greblă cu care le adună și le dă drumul pe cer numai câte într'o seară, ca să vadă și creștinii cât e de mare numărul lor, dela moartea Iudei și până astăzi (6).

Prin jud. Tecuciu se spune că până la Răstignirea lui Hristos, stelele nu erau pe cer. După ce însă Jidovii l-au ținuit

(1) Marian *Insectele*, p. 45—7.

(2) *Șezătoarea*, II, p. 191.—*Ghilușul*. I. no. 11—12, p. 23: „Fiecare om are steaua lui, căci câte stele sunt pe cer, atâți oameni sunt pe pământ“. Dacă, numărând cineva stelele, și-ar număra-o și pe-a lui ar muri.

(3) Cred. Rom. din com. Jorăști, jud. Covurluiu, împărt. de păr. I. C. Beldie.

(4) D. Dan, *Rulenii din Bucovina*, p. 16.

(5) *Cosmulei, op. cit.*, p. 47.

(6) Cred. Rom. din com. Trușești, jud. Botoșani, împărt. de d-l C. Atanasiu.

pe cruce, după ce Domnul Hristos a fost îngropat, Sfinții Apostoli stăteau cu toții la masă, cum ar sta azi oamenii la pomana pusă unui mort, «pentru a treia zi». Atunci, când s'au împlinit trei zile dela îngropare, de odată cocoșul din masa Apostolilor a înviat, a bătut din aripi și a stropit cerul cu zeamă din blid. Așa s'au făcut stelele. Ele sunt numai dela Înviere încoace (1).

Când sunt multe stele pe cer, se socotește a fi un semn de *răsboiu* (2).

Aparenta împărțire a stelelor în constelațiuni, a dat naștere următoarei legende care se aude prin jud. Olt și Buzău. Ea este în legătură cu o altă povestire pe care am pomenit-o când a fost vorba de îndepărtarea cerului de pământ, din pricina femeii necurate. Legenda aceasta are următorul cuprins:

«Depărtându-se cerul, căzând această nouă pacoste pe capul bietului om, și tot din cauza femeii, că de-aia-i femeia «poale lungi și minte scurtă», omul, pentru că nu putea pune mare preț pe sfatul femeii, mai ales că femeia nu prea-i pricepută decât poate doar la rele, și gândindu-se că i-ar fi fost foarte de folos poveștele lui Dumnezeu, de cari simțea mare lipsă, a plecat să se ducă la Dumnezeu, urcându-se până la El, sus, în cer.

Știind că o să-i fie drumul lung, că dela pământ până la cer e mult, mult de tot, și că va avea zăbavă, nu glumă, până s'o întoarce acasă, plecând, omul și-a luat cu dânsul carul mare cu patru boi, carul mic, candela din perete, crucea de pe biserică, fântâna din răscruci, barda, sfredelul, spițelnicul, secerea, coasa, plugul și rarița, dulăul dela târlă, cățelul din curte, cloșca cu pui, porcarul dela porci și hora din saf, căci vra să se arăte înaintea lui Dumnezeu ca bun creștin ce eră și a căutat să-și ia și cele trebuincioase la drum, să aibă de toate, și nici să fie singur la drum, să mai aibă omul cu cine schimbă o vorbă pe atât amar de cale, și să aibă și pe cine să-i fie în ajutor la vreo nevoie. Apoi luă și grâu și porumb de sămănat, ca intrând în câmpiile

(1) Culegere din com. Țepu.

(2) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu. — A. Gorovei, *Superstiții*, p. 89

întinse ale cerului, să are și să samene, când o fi să i se isprăvească merindele și să aștepte până s'or coace roadele, ca secerând grâul și culegând porumbu!, să-și facă merinde, să aibă cu ce-și urmă calea mai departe.

Așă și făcù omul și a mers și a tot mers astfel mult timp, până către mijlocul drumului sub cer. Aici însă îi ieși înainte *Ucigă-I-crucea*.

— Unde te duci?

— Nu-i treaba ta.

— Pe cine cauți?

— Cată-ți de drum și cară te mai iute.

— Ești un arțăgos.

— Ba tu ești un viclean și un rău.

Și cu «tu ești», «ba tu ești», se luară sdravăn la ceartă.

Diavolul scoase atunci din traista lui balaurul și șarpele năprasnic, ursul, scorpia blăstămată, calul furios, căpățina de om și pe toate le asvârli împrejurul omului, ca să-l înspăimânte.

Omul însă, nu se înspăimântă, și fără să-și piardă cum-pătul, că doar Românul nu se sperie cu una, cu două, se încaeră la luptă vitejește cu dracul, — atât de vitejește, că dintr'un fleac de trântea, se făcù sub cer o vijelie mare că și azi durează acolo sus și va dură în veci acea vijelie pe care noi o numim *vântul turbal*, pentru că orice sburătoare ajunge până la acest vânt, turbează pe loc și cade jos moartă; și orice lighioană mânâncă din ea, turbează și ea.

În toiul luptei omului cu dracul (1), cățelul, deși mic, dar vânjos novoie mare și rău de mama focului, se repezi la cal ca să-l muște iar calul încolțit de cățel, când mai văzù și pe dulăul dela fârlă că vine în urma cățelului, îi trecù furiile pe loc și o croi la fugă.

Ciobanul dela oi, sdrobì capul balaurului cu cobiliță.

(1) „De aici înainte, cât durează lupta, legenda capătă un deosebit farmec, dacă sunt urmărite pe harta constelațiunilor țărănești... situațiunile relative ale constelațiunilor despre cari se vorbește în legendă, căci așă se vede că povestirea luptei urinărește aceste situațiuni ale constelațiunilor, nu ica lucrurile la întâmplare, fără nici un rost“.

Văcarul puse pe goană pe șarpe cu ajutorul horii, și svârcolele fugii șarpelui se văd și azi pe cer. Iar vizitiul sdrolă căpățina cu barda.

Scorpia, care-și întindea ghiarele spre om, vrând să vie în ajutorul dracului, când văzută că omul răpune pe drac, înfuriindu-se, îi țigși sânge din ochi, și de blăstămată și rea ce e, înțeleni cu ghiarele întinse, plesnind fierea din ea de atâta necaz.

Numai boii dela carul cel mare nu s'au purtat bine, căci s'au speriat de urs și au cărmît proțapul, boul de la hăis cărmînd spre cea. Dar și ursul îngheță de frică, când îl văzută pe om cum stălcise pe dracul, și doar dracul eră lângă urs, și vedeă bine ursul că și lui are să-i vină rîndul acuş-acuş; de aia nici nu mai crăcni ursul.

Toate acestea se văd și azi pe cer. În mijlocul acestor chipuri omul biruitor se vede falnic și măreț, iar dracul s'a stălcit sgribulindu-se atît de mult, că abia se mai zărește. Și de acolo, sus, omul, tot regele firii e, cum l-a hărăzit Dumnezeu să fie pe pămînt, căci chiar și dracul îi știe de frică și-l ține de stăpîn.

Omul mai are mult pînă să ajungă la Dumnezeu; însă pentru că i-a ajutat Dumnezeu să învingă și pe diavol, căci omul nu poate face nici o ispită fără ajutorul lui Dumnezeu, omul e încredințat că Dumnezeu tot nu l-a uitat, deși și-a depărtat cerul de el, și că Dumnezeu îl va ajuta pe om, ori când omul se va rugă lui Dumnezeu, cu credință și cu suflet curat.

În sfârșit, drumul pe care a mers omul, îl cunoaștem bine, căci se vede bine în nopție senine și fără lună. El se numește *calea laptelui*, pentru că a fost albit cu laptele vărsat din gălețile ciobanului [căci] ciobanul, când a avut nevoie de cobilița lui, ca să lovească pe balaur, din pripă a răsturnat gălețile, trăgând cobilița repede, și laptele s'a vărsat pe drum, și a curs și a tot curs, împrășliindu-se pe tot drumul» (1).

Mai sus, când am arătat credința poporului că stelele sunt

(1) I. Otescu, *op. cit.*, p. 45-7. Se adaugă: „Nici nu îndrănesc să comentez această legendă, - așa mi se pare de sublimă”.

făcliile ce luminează cerul, am spus că ele sunt cu atât mai multe, cu cât noaptea este mai întunecoasă. Prin unele părți se zice că atunci când se văd prea multe stele, aceasta este o prevestire de *răsboiu* (1).

N'am aflat nici o povestire privitoare la o dușmănie între celelalte podoabe ale cerului și stele, decât credința aceasta: *licuriciul* este scânteia din steaua care s'a ținut mai luminoasă ca luna (2)

În gâcitori, cerul înstelat este asemuit cu :

....un pom mare-mare: noaptea înflorește și ziua pălește;

....o prostire plină de posdire;

....un ciur de alune: șade cu gura în par și nici una nu pică.

După cum e înstelat sau nourat, poporul, gândindu-se la cer, se întreabă :

Ce-i mai lung decât drumurile
 Și mai lat decât mările,
 Mai frumos decât florile
 Și mai uricios decât babele,
 Mai drag decât icoanele
 Și mai rău decât tunurile,
 Mai luminos decât lumânările
 Și mai întunecos decât pivnițele? (3).

Cerul este floarea unui pom,—stelele,—care are mijlocul uscat,—văsduhul,—și rădăcina verde,—pământul (4).

Stele se cimilesc :

Dela noi
 Până la voi,
 Totu-s zale
 Și parale (5).

(1) *Șezătoarea*, VI, p. 53

(2) Marian, *Insectele*, p. 51.

(3) Gorovei, *Cimiliturile Românilor*, p. 65.

(4) N. Păsculescu, *op. cit.*, p. 77.

(5) Gorovei, *op. cit.*, p. 856. — Păsculescu, *op. cit.*, p. 100. Dela noi, până la voi, numai bani și lăscăi.

De aici, până la munte,
Numai zale de aur mărunte (1).

Peste munți și peste mări,
Numai ochi licăritori.

Pe câmpul lui Basarab,
Numai mieiu vărsat (2).

Poporul român își închipuie steaua, la fel, pretutindeni, luminoasă. și deci, împrăștiind raze, cari se pot asemăna cu niște coarne. atunci când steaua se zugrăvește sau se face din ceva. Astfel cu mai multe coarne sau cornuri este steaua pe cari și-o fac copiii la sărbătorile Crăciunului, despre care pe larg am vorbit într'altă parte (3) și tot astfel este închipuită steaua și ca încondeietură pe ouăle roșii dela Paști, cum arată fig. a, — o stea pe un ou încondeiat în jud. Vâlcea, — fig. b. — un ou încondeiat în jud. Dâmbovița, — și fig. c, — unul din jud. Muscel (4).

2. STELELE

Din marea număr al stelelor, poporul român, ca și cei vechi, și-a alcătuit câteva grupuri de stele, — constelațiunile, — pe cari le-a botezat cu un nume de care se leagă câte o ziceră, adesea în legătură cu constelațiunile și zicerile celor vechi. Dintre stelele de căpetenie, prea puține au rămas în afară de constelațiunile populare, cu numiri singuratece sau fără numiri.

În deosebi, pentru acest capitol, folosind lucrarea d-lui

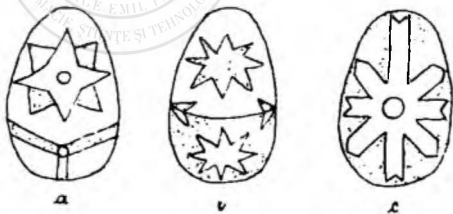

Fig. 6-8.

(1) Gorovei, *op. cit.*, p. 356. — Păsculescu, *op. cit.*, p. 100: De aci. până la munte. numai parale mărunte.

(2) Păsculescu, *op. cit.*, p. 77.

(3) T. Pamfile, *Crăciunul*, p. 126 și urm.

(4) Maria I. Panaintescu, *Colecție de ouă încondeiate*. Ed. Casei Scoalelor, — Vezi și T. Pamfile și M. Lupescu, *Cromatică poporului român*, p. 189. fig. 33.

Otescu, vom luà la rând constelațiunile astronomice, arã-
lând numirile, povestirile și credințele populare, cu privire
la întreaga constelațiune sau numai la o parte dintr'nsa.

Ursa mare și ursa mică se numesc *carul mare și carul mic* cari au câte *patru roale*,—cele patru stele mari cari formează trapezele, și câte un *proșap*, *oiște* sau *lânjală*.

Prin unele părți se numesc și *ursul mare și ursul mic*, fiecare cu *trupul și coada* sa. Carul mic se mai chiamă încă și *plugușorul* sau *grapa*.

Pe-alocuri carul mare se zice că inchipuie *șapte boi*, pe cari îi păzește *văcarul*, o mică stea lângă steaua a doua a oiștei, numărată dela capul oiștei, spre roale.

Steaua polară,—steaua din capul oiștei carului mic,—se chiamă *împăral*, *candela cerului*, *slâlp*, *steajâr*,—numele parului din mijlocul ariei de treierat, *lângâră*, *lagâră* sau *steaua ciobanului*. Acest din urmă nume îl poartă de obicei *lucea-fărul de seară*,—Venus,—numit și *lucea-fărul ciobanilor* (1).

La carul mare, lângă a doua stea a proșapului, țărani văd o stea pe cari o numesc, după cum s'a spus, *văcar*, dar și *cărăuș*, cel ce mână carul, sau *cățelușă*, al cărui nume este *Poloschița*. Unii însă spun că aici e *cărăușul*, iar *cățelușa* este steaua mică de lângă steaua de unire a carului mare cu proșapul. Prin unele părți, *cărăușul* se mai chiamă și *ucigă-l-loaca* sau *ucigă-l-crucea* care mână carul. Povestirea o cunoaștem de la Instelare.

Prin unele locuri, cele două stele de lângă roale sunt cunoscute ca *boii carului*. Steaua dinaintea boilor carului mare se numește *lup* sau *urs*, de cari respectivii boi s'au speriat și au luat-o unul *cea* și altul *hăis*, cum s'a văzut la povestirea Instelării.

(1) Voronca. *op. cit.*, p. 281: „Ciobanii n'ar mânca fruct în zi de sec, Doamne ferește! Țin pentru oi. Tocmai seara, după ce a răsărit *steaua ciobanului* (*lucea-fărul*, steaua care mai întâi răsare), atunci se înfruptă. De acelaș obicei se țin și ceilalți oameni în zilele de post ale săptămânei, cari nu voesc să ție până a doua zi. De aceea se zice că steaua ciobanului e pentru *post*. Unii mănâncă mai târziu, după ce au răsărit toate stelele.” T. Pamfile, *Sărbătorile de toamnă*, p. 33: „...se postiau de-a valma toate zilele, mănâcând numai o singură dată pe zi, seara, după ce răsăria *steaua ciobanului*.”

Prin alte părți însă, se crede că un oarecare *Pepelea* s'ar fi pus rămășag cu *Dumnezeu* că va împinge carul spre *calea laptelui*. Însă *Dumnezeu*, cu cât *Pepelea* împinge de car, cu atât duceă calea laptelui mai departe.

Pe-alocuri, cele trei stele ale proșapului carului mare, sunt inchipuite a fi *trei perechi de boi* pe cari-i mână cărăușul la deal.

Acest cărăuș s'a fost întâlnit cu *Dumnezeu*, care i-a urât:

— La deal, la deal, cu ajutorul lui *Dumnezeu*!

Iar cărăușul i-a răspuns răstit:

— De acum, ori va vrea *Dumnezeu*, ori nu va vrea, eu tot am ajuns în vârful dealului.

«Atunci *Dumnezeu*, ca să-l smerească, a făcut ca boii din frunte să dea înapoi, așa că înainte n'au mai voit să tragă; o roată s'a smintit din loc și toată greutatea carului lăsându-se pe acea roată, de atunci carul mare se învârtește tot îndărăt».

Din jud. Fălciu avem această povestire:

«Acù, dac'a văzut dracul că *Dumnezeu* a făcut tot ce este pe pământ cu atâta chibzuială și meșteșug, ca să nu fie nici el mai pe jos, s'a apucat într'o bună zi de lucru. Și a lucrat azi, mâni, poimâne, până ce a gălit lucrul. Da el, vezi că n'avea ca *Dumnezeu* scaun la cap și de aceea nici n'a ieșit la un sfârșit bun. Făcuse două cară: unul mai mic și altul mai mare, și le lucruse într'o casă, ca să nu-l vadă nimeni. După ce le-a încheiat frumos, a vrut să le scoată afară; ușa eră însă mai strâmtă și a început atunci încornoratul a întinde de proșap, de i se făcuse ochii în cap cât bicele. Eră să dărâme casa și să rupă osiile carălor, când iaca și *Dumnezeu* lângă el:

— Ei, măi dracule, da ce te muncești aici degeaba?

— Dacă nu le pot scoate, ce-am să fac?

— Dacă mi le dai mie, eu ți le scot afară!

— Ți le dau!

Dar în gândul lui:

— Numai să le văd afară, c'apoi știu eu ce-oiu face!

Și a prins *Dumnezeu* a desface și a scoate afară carâmbii, osiile, inimile, roatele. După ce le-a scos afară, apoi le-a încheiat la loc.

Da dracul plesnià de ciudă, și nici una, nici două. haț! de coșurile carălor și țuși! în fundul pământului. Dumnezeu a apucat atunci de roate și cu ele a rămas. Acù, ca să-i taie pofța dracului de a le luà și pe acestea, le puse pe cer în chip de stele.

Când e cerul limpede, le vedem. Se zice că pe *Sf. Ilie* l-a pus păzitor: Când va îndrăzni cumvâ dracul, să-l pocnească cu săgeata *Irășnetului* în cap» (1).

Alte povestiri despre carul mare, se vor vedeà când va fi vorba de calea laptelui.

Despre carul mare se zice că e un car ca toate carăle cu care *Traian* a cărat la *Roma* din robii *Daci*,—cu carul mic cărând pe căpeteniile *Dacilor*. *Poloschița* este cățelușa lui *Traian*.

Alții spun că *Iov* și-a dus de și-a îngropat comorile cu carul mare, iar cu carul mic s'a urcat la cer (2).

Dragonul este numit *balaur* sau *smeu*, având *incolăcitura* sau *colacul* și *capul* balaurului. «Acest balaur în timp de ploi și furtuni mari invie, și se joacă prin nori. Când norii ar fi subțiri, s'ar scăpă pe pământ. Se spune că în timpurile din vechime, s'a scăpat un balaur la locul numit Dealul Bălanului din jud. Neamț și a stat acolo mult timp, până a putrezit. Lungimea și grosimea îi erau foarte mari, scheletul colosal; o coastă îi eră de două palme domnești de lată».

Credința în astfel de balauri există de altfel în toată *Moldova* și *Transilvania* (3).

Hercule este omul, despre care am vorbit la *Instelare*.

Lira se numește *ciobanul cu oile*, steaua *Vega* fiind ciobanul, iar cele patru stele, oile. Ciobanul se mai chiamă și *luceafărul cel mare de miezul nopții*, *luceafărul cel frumos* sau *regina stelelor*. După răsăritul lui în zi de sec, se poate mânca de dulce, întocmai cum s'a pomenit despre *Venus*.

(1) *Ion Creangă*. VII. p. 50-1.

(2) Pentru credințele franceze, paralele. cf. Sébillot. *Le ciel et la terre*, p. 3° urm

(3) Am cetit o frumoasă schiță de d-l I. Agârbițeanu, unde se spuneà de o femeie ce cereà unui preot, pe o vreme de ploi, să-i cetească carte pentru balaur, după cum cetia preotul cel bătrân!

Crucea se chiamă *cruce*, *crucea mare* sau *crucea miezului nopții*, «*crucea* pe care a fost răstignit *Hristos*. De aceea, când țărani o văd noaptea, se închină la ea, zicând că li s'a arătat *Isus Hristos*».

Prin unele părți se chiamă și *cobilița ciobanului*, ciobanul având două găleți în cobiliță și una în mână. Stelii din mijlocul crucii i se zice și *fântână* sau *fântâna din răscruci*, de care este răzemată *cobilița ciobanului*.

Delfinul se numește *crucea* (1) sau *crucea mică*, «*crucea* de mână, cu care merg preoții la zi întâi» sau *crucea fârtatului*. Prin jud. Botoșani se spune că după cum această cruce nu este îndestul de dreaptă «câci steaua de jos cade strâmb,— tot astfel și *fratele de cruce*,—fârtatul,—nu e ca cel adevărat» (2).

Vulturului «i se zice tot *vulturul* sau *vulturul Domnului*. Însă în general, cu steaua *Altair* și cele două stele mai luminoase, vecine, ce vin de o parte și de alta a stelei *Altair*, țărani formează constelațiunea *fetei de împărat cu cobilița*, *Altair*, fiind fata, iar cele două stele, cârligele cobiliței, de cari sunt atârinate donițele, coafele sau gălețile, în cari fata de împărat duce apă, spre a răcori sufletele celor morți păcătoși, duși în iad».

Prin Bucovina se chiamă *fata cu coromâsla*. Această fată a fost luată în ziua de *Jordan* desdemineată apă, dar ea eră așa de bună la Dumnezeu, încât, când a gustat, eră *vin*; și chiar a luat-o [Dumnezeu] cu apă cu tot și a pus-o în cer» (3).

Tot prin Bucovina, cu privire la fata cu coromâsla, se aude următoarea povestire :

«Zice că atunci, când a fost omul cel ce mănca mult (4), el eră morar, și-a mers la Dumnezeu să întrebe de ce face

(1) Frâncu și Candrea, *Românii din Munții apuseni*, p. 121: *Crucea* sfințește seara pe la 14 Octombrie.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 1142.

(3) *Ibidem*, p. 901.

(4) Povestirea omului fără saț precedă. Printr'un nevoiaș care a mers la Dumnezeu, omul fără saț a aflat că dacă va împărți din mâncarea sa și altora, va avea saț,— ceea ce nesățiosul a și făcut.

mămăliga cât roata carului, de o mânâncă, și tot nu se satură.

Pe drum, mergând el așa la Dumnezeu, a ajuns la o casă unde erau două fete bătrâne, nemăritate.

— Dacă mergi la Dumnezeu, — zic ele, — mă rog să întrebi și de noi, bădișorule, de ce am îmbătrânit și nu ne putem mărită?

— Voiu întrebă, — zice omul.

Mai merge, mai merge, dă de-un ogor. Și-un om ară de trei zile cu plugul cu șase boi. și cât ară, nimica nu se cunoșteă: eră pământul ca dintăi.

— Dacă mergi la Dumnezeu, bădișorule, mă rog să întrebi și de mine, că iaca, eu de câte zile ar, și tot de geaba!

Mai merge, — dă de un câne, ce tot se tologiă. Și nici nu muriă, nici nu trăiă.

— Mă rog, să întrebi și de mine, bade, de ce nu-mi dă Dumnezen o dată, ori să mor, ori să mă scol.

— Voiu întrebă!

Mai merge, ajunge la o baltă mare și frumoasă și dă s'o treacă, da balta îi zice:

— Mă rog, să întrebi și de mine, de ce n'am pește, că uite ce apă curată și frumoasă am, și pește n'am de când sunt.

— Voiu întrebă, — zice el.

Ajunge la Dumnezeu. Da Dumnezeu nu eră acasă; [eră] numai *mama lui Dumnezeu*. li spuse el toate, la ce a venit.

Mama lui Dumnezeu iea fuga și strică vatra cuptorului și-l bagă înăuntru și pe deasupra lipește, să nu-l găsească fecioru-său când va veni, că de-i miroșiă a carne de om, îndată aveă să-l mânânce.

Vine Dumnezeu acasă. Mă-sa i-a dat să mânânce; pe urmă l-a chemat să-l leie.

— la vin, dragul mamei, și te-oiu la!

Și cum îl la, tot îl întrebă. Da omul din vatră auziă:

— A fost un om aice și-a întrebat că el așa de mult mânâncă și nu se mai satură?

— Il știu eu; da el, de ce, câți oameni sunt în moară, nu le dă și la aceia câte o bucățică? Da-și întoarce spatele de la dâșii, că [alifel], s'ar sătură!

— Da a zis că sunt două fete bătrâne. De ce nu s'au putut mărită ?

— Da ele de ce dau *gunoiul* din casă în ochii *soarelui* când răsare; îmi umple toată fața de colb; de aceea nu s'au măritat și nu se vor mărită nici ele și nici cele ce fac ca dânsese.

— Da este un om că tot ară și seamănă și tot stă cu lucrul pe loc.

— Da el de ce îi fudul și nu se închină lui Dumnezeu ? De, când începe lucrul nu zice măcar «Doamne ajută »? Dacă ar face cruce și ar zice așa, pe loc, tot câmpul cât l-a arat, s'ar face gata arat înaintea lui.

— Da un câne ce este în drmm, de ce tot se tologește și nu mai moare ?

— Acela nu-i câne, da-i *norocul* unui om : să știe, să-l lovească îndărăpt cu mâna : s'ar risipi și banii ar fi ai lui.

— Da este o baltă mare și frumoasă, cu apă limpede, și n'are *pește*.

— Acea baltă nici n'a aveâ, până n'a mâncă cap de om. A doua zi, după ce s'a dus Dumnezeu,—el, adică. tot e o față cu soarele, că și soarele e al lui Dumnezeu,—a pornit și omul la drum. Mai întâiu a ajuns la balla aceea, da, balla a prins a-l întrebă :

— Stăi, mai întâiu să trec, și apoi ți-oiu spune.

După ce a trecut, ș'amù eră departe, a strigat :

— A zis Dumnezeu, că nici nu-i aveâ. pân' nu-i mâncă cap de om !

— Ară', și cum n'am știut eu mai înainte, că te mâncam pe fine !

— Doară eu n'am fost prost să-ți spun.

— Se mai duce el, ajunge la câne și dă îndărăt cu mâna, și banii fac : zuurr ! A luat cât a putul și ceilaiți i-a lăsat.

Mai merge, ajunge la omul care ară și-i spune. Atunci omul a ridicat cușma, și-a făcut cruce, și-a zis :

— Doamne, ajulă !

Și îndată, tot câmpul a fost gata arat !

Ajuns și la fetele celea :

— Da de noi ai întrebat ?

— Am întrebat, — a zis omul.

Și le-a spus.

El s'a dus acasă și-a făcut mămăliga, și-a făcut cum a zis Dumnezeu, a dat și pe la alți oameni, da el, cu ce a rămas pe căldare, s'a săturat.

Da pe fetele celea le-a pus Dumnezeu pe cer,—și sunt *stele ce se văd trei, rând*, și la care le zice *fala cu coromâsla* (1), ca să știe și altele, că de aceea nu s'au măritat, pentru că au dat *soarelui* cu colb în ochi.

Cât vei trăi, dimineața, când răsare soarele, să nu arunci gunoiul înspre soare, nici peste zi. Pentru gunoiu să cafi să ai un loc ia încolo, după casă, spre miezul nopții, nu pe unde umblă soarele în calea lui» (2).

Cefeu se numește *coasă*. Cele trei stele în linie dreaptă alcătuiesc *coporâia* sau *coporâșca*. Steaua din stânga este *mânerul* sau *cornul coporâei*. De cele două stele din stânga, nu se ține socoteală.

Perseu se numește *căpăjina*, *carul dracului*,—cu care se vor căra păcătoșii la iad, la sfârșitul lumii,—*toporul* sau *barda*, cu *gura*, *coada*, *muchia* sau *gura*.

Cassiope se chiamă *scaunul lui Dumnezeu* sau *mânșlirea*.

Andromeda este *îgheabul pufului*,—*puful* fiind *Pegasul*.

Pegasul se numește *loacă* (3) sau *gavădul mic*. La olaltă cu *Andromeda* alcătuiește *puful* cu *îgheab*.

Vizitiul poartă numele de *vizitiu*, *trăsură*, *surugiu*, *ocol*, *îarc*, *carul lui Dumnezeu*, «căci se crede că la sfârșitul lumii, când Hristos va judeca lumea, pe cei drepti în acel car îi va duce la raiu». Se mai chiamă și *capră*. Capra este steaua *capella* iar *iezii* caprii sunt cele trei stele mai mici.

(1) «*Fala cu coromâsla* ... se crede a fi cele trei stele rând, de-a curmezișul din constelația lui *Orion*, nu constelația *Vultanului*, după cum e cunoscută în Moldova, și de unii, și în Bucovina.

(2) Voronca, *op. cit.*, p. 214—6.

(3) Frâncu, *Candrea, op. cit.*, p. 121 : Loaca sfințește seara la 14 Octombrie.

Prin unele părți, cei trei iezi se mai numesc și *sfredelul mic, burghiul sau sfredelul pământului*.

Văcarul poartă acelaș nume.

Coroana boreală se cheamă *hora*, —steaua Gemma numindu-se *fata mare din horă* iar alte două stele din horă sunt *lăutarii* (1), —*casa cu ogradă sau curtea ei, coliba sau cociorva ei*.

Ophicus și *șarpele* se numesc *calea rătăciților*, pe care «vor umblă oamenii păcătoși rătăcind zăpăciți la a doua venire a Mântuitorului, când vor auzi de judecata lui», sau *șarpele care a ademenit pe Eva*.

Peștii se numesc tot *pești* sau *crați*. — cei doi pești cu cari Domnul *Hristos* a hrănit cele cinci mii de oameni.

Berbecul, «numit tot *berbecul*, dar țaranii nu-i văd de cât coarnele».

Taurul «e numit tot *taur* sau *gonitorul*, însă poporul țarmurește această constelațiune numai la triumghiul ce se aseamănă cu triumghiul caracteristic al feței unui cap de taur». Prin Ardeal se numește *capul de bou* (2).

Steaua Aldebaran este numit *lucefărul porcesc* sau *porcar*, care are alături *vierii, porcii sau scroafa cu porcei*. Pe vremea când răsare el, porcii încep să grohăiască, sculându-se. Prin unele părți i se zice *deșteptătorul*, la a cărui răsărire, cocoșii încep să cânte, iar *strigoi, joimărițele* și alte *duhuri rele*, pier ascunzindu-se în gropile lor.

Pleiadele din această constelațiune poartă numele de *găină, găinușă, — gălinușe*, la Macedo-Români (3). — *cloșcă, clojă, cloajă* (4) sau *cloșcă cu pui*. Are șapte stele (5). Slușește foarte mult țaranilor în orientare (6).

(1) D-l Otescu însă scrie: „Eu însă nu văd decât un singur lăutar și nici pe acela” întotdeauna”.

(2) Frâncu, Candrea, *op. cit.*, p. 121: apune la 14 Oct. seara.

(3) P. Papahagi, *Basme aromâne*, p. 601.

(4) Impărt. de d-l Șt. St. Tuțescu, com. Balota, jud. Dolj.

(5) *Găinușa* se chiamă și insecta Coccinelle septempunctata L. (Marian, *Isectele*, p. 108)

(6) Frâncu, Candrea, *op. cit.*, p. 121: răsare cu zorile odată la 11 Cireșar; la Sf. Neculai apune o dată cu seara. — V. și Marian, *Sărbătorile*, I, p. 110.

Cine va vedeà, și mai ales răsărind, întâiu, cloșca, la *Duminica mare*, va aveà mare noroc.

Cine se va sculà în fiecare dimineață din *Postul Sâmpietrului*, la răsăritul ei, nu va duce lipsă de nimic și treburile îi vor merge foarte bine.

Prin jud. Botoșani se crede că în care zi vede mai întâiu cinevã găinușă, vara, în acea zi a săptămânei să samene toamna *grâul* (1).

Când se ivește cloșca la *Drăgaică*, are putere să crească *popușoiul*, «să-l vezi cu ochii».

În noaptea de *Drăgaica* (24 Iunie), dacă păzești cloașa și iasă pe cer, găsești de trei ori bani. Așă cum stai noaptea de pândești, vezi ieșind câte un puiu, câte un puiu, și tot mereu, până iasă toți doisprezece, și joacă, joacă împrejurul mă-sii. Așă o prinzi» (2).

Cloșca se mai chiamă și *stelele ciobanului*. «Când înnoptează și găinușă e la foacă, [țărani] știu hotărît că *oia* se satură de iarbă».

Unii, în sfârșit, numesc cloșca și *scroafă cu porci*.

Gemenii, reduși numai la *Castor* și *Polux*, se numesc tot *gemeni* sau *frați*, fiind bolezați pe-alocuri *Romul* și *Remul* sau *Romil*. *Polux* se chiamă și *comoara* sau *comoara lui Iov*.

Racul se numește tot astfel.

«Când *Hristos* a fost răstignit pe cruce, schingiuitorii lui voră să-i bată patru piroane în corp, adică două în cele două palme, unul în labele picioarelor puse una peste alta și al patrulea, mai lung, în buric. *Racul* însă, a furat pironul cel mai lung și s'a strecurat cu el prin fugă, mergând îndărăt. De atunci, Mântuitorul, drept recunoștință a binecuvântat racul ca să se mânânce de toată lumea, și în zilele de post, ca și în cele de dulce, iar, spre a se păstră amintirea faptului său, Mântuitorul a hotărît ca racul să umble mereu îndărăt, și l-a pus pe cer».

Leul se numește *cal*, și *leu* mai rar.

(1) Cred. Rom. din com. Trușești, împărt. de d-l C. Atanasiu.

(2) A. Gorovei, *Superstiții*, p. 69. Cred. din jud. Vâlcea.

Virgina poartă numele de *fecioară*, crezându-se a fi *Fecioara Maria*, din care, steaua *Spicul*, arată inima curată a *Fecioarii*

Balanța se numește *balanță* sau *cântar*, cu care *Hristos* va cântări la judecata de apoi, faptele oamenilor.

Scorpionul se numește *scorpia* cu ochiul ei de sânge și giarele ei întinse.

Săgeătorul e numit *arcaș*, socotit a fi *răsboinic roman*.

Capricornul se chiamă *țap*, *cornul caprii* sau *coarnele caprii* (1). Când fulgeră pe cer în această parte se zice că va plouă negreșit.

Vărsătorul poartă acelaș nume.

Orion, are trei stele în mijloc: ele se numesc *Trisfetitele*, — *Sf. Vasile, Grigore și Ioan*, — *Trisfetițiile*, *cei trei crai*, *craii dela răsărit*, *loiegele* sau *cingăloarea regelui*.

Trisfetitele, împreună cu steaua *Rigel* și cealaltă stea. de aceeaș parte cu steaua *Betelgeuse*, se numește *rarița* sau *rarițele*. Prin unele părți, *rarița* se alcătuește din *Trisfetite*, steaua ce vine de aceeaș parte cu *Rigel*, fără ea, însă și cele trei stele din *iepure* ce vin în dreapta acestuia, formând un arc perpendicular pe *Trisfetite*.

În loc de *rariță*, unii zic *raliță* (2), *plug* sau *greblă*.

Prin Bucovina se spune că-i *Sf. Ioan*, băiat, căruia *Dumnezeu* îi strigă :

— *Scoală, Ioane*, că sunt patru ceasuri, și te apucă de arat (3).

Arcul de șapte stele dintre *Treisfetite* se chiamă *secere*.

Trisfetitele cu *Betelgeuse* alcătuesc *sfredelul mare*, *sfredelul* (4), *spițelnicul* sau *spițelnicul mare*.

*Către sfârșitul lumii, *spițelnicul* se va apropia de *comoara* și în sfârșit, va găuri *comoara*. Atunci toți banii din co-

(1) Culegere din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(2) Șt. Tuțescu, *Taina ăluia*, p. 108 : „Trei stele în rând pe cer”. — Frâncu, *Candrea. op. cit.*, p. 1.1 : *Rarițele* slujesc la orientarea timpului ; răsar o dată cu zorile la prinderea postului *Sf. Mariei* ; la *Sf. Neculai*, apun seara*

(3) Voronca, *op. cit.*, p. 943.

(4) Frâncu, *Candrea. op. cit.*, p. 121.

moară se vor vărsa pe pământ, dar în schimb va pieri apa de pe fața pământului. Și oamenii, ne mai având apă, setea îi va înțeți, și vor alerga în uibul locului, căutând apă, iar văzând de departe lucirea aurului și a argintului căzut din comoară, vor alerga într'acolo, căci vor crede că e apă, ca să bea. Să li se potolească jarul setei, însă ajungând aproape, vor vedea să s'au înșelat amar, și vor plânge cu foc. Atunci le va ieși înainte *Antihrist* sau *Antihârs* sau *Antihâr*, cum îi zic mai toți țărani. Și Antihrist va da celor ce vor voi să se închine lui câte un butoiu de apă și un car de pâine. Cei lipsiți de credință și cei slabi de inger și lacomi, se vor înșelă și-l vor crede și se vor închină lui, însă vor vedea că bând apa lui Antihrist și mâncând pâinea lui, vor ajunge și mai cu sete, și mai cu foame. Și va fi vai și amar de ei. Dar oamenii cei pioși, tari de inger și buni la Dumnezeu, nu se vor închină lui Antihrist, ci vor voi mai bine să moară. Atunci le va ieși înainte Hristos, care le va da câte un colț de prescură și un păhărel de vin, cu cari le va astâmpără setea și foamea. Aceasta va fi *vremea de apoi*. Și Hristos va începe judecata din urmă sau judecata de apoi».

Cu privire la *sfredel* și la *carul mare*, prin jud. Neamț se aude următoarea poveste:

«În vremea de demult, un om căută *comoara lui Iov* în cer, și găsind-o, a înfipt *sfredelul*, care se vede și astăzi în apropierea *Drumului robilor*. Pe urmă s'a întors acasă de a luat carul cu boii spre a merge să-și iea comoara găsită. Și pe unde mergea el cu acel car, fiind drumul cotit, de aceea se vede proțapul cârmuit în partea dreaptă. Spun că dacă acel om va ajunge să-și încarce comoara atunci lumea se va schimbă. Dumnezeu va secă toate apele de pe fața pământului și va fi ploaie într'o parte a lumii numai cu bani de argint, iar oamenii, crezând că plouă cu apă, vor alerga acolo ca să-și potoale setea. Și gășind bani în in loc de apă, au să se încarce cu bani și să plece înapoi. Apoi pe drum în calea lor au să găsească pe *Sfântul Petrea* cu un coș (paner) de prescuri și un pahar de apă ținându-l în mână. Din coș și din pahar va da la fiecare om care nu va fi fost prea lacom la luat bani, și la acei cari

au fost prea lacomi, nu le va da nimică; și acei ce vor mânca și bea din mâna Sfântului Petrea, nu vor mai însetă și flămânzi niciodată, iar cei ce nu vor mânca și bea, vor fi însetați și flămânzi totdeauna».

Cânele mare și cânele mic, sunt numite *cânele* sau *du-lăul* și *căfelul*. Sirius, din cânele mare, se cheamă *zorilă*, *lu-ceafărul din zori*, *luceafărul de dimineață* sau numai *lu-ceafărul*, «câci răsare tocmai în zori și pe când lumina zorilor șterge treptat, treptat lumina celorlalte stele, zorilă singur se lupta până în cele din urmă cu zorile și se vede falnic până începe de se luminează bine de ziuă» (1).

Macedo-Românii au despre luceafăr,— *lujiafăr*, — de dimineață și de seară, următoarea povestire :

Un rege se rugă mult lui Dumnezeu să-i dea un copil, măcar de ar fi în chip de *capră*. Dumnezeu îi dădu o capră —ziua capră iar noaptea fată,—fără pereche de frumoasă.

Pe capră și-o luă mai târziu de nevastă un fecior de împărat.

Intr'un rând, pe fecior îl pofteste alt împărat la o nuntă. Plecând, el își lasă nevasta capră acasă. Nu peste mult însă, pleacă și nevasta lui, după dânsul, fără însă să-și fi luat pielea de capră, ci cu înfățișarea ei de femeie.

Cum o văzù împărăteasa, mama feciorului, îi zise acestuia :

— Uite, fiule, așa nevastă să-ți fi luat tu,—nu o capră!

Feciorul îi spuse că tânăra aceea este chiar nevasta lui, — și astfel desvăluî chipul cum capra își leapădă pielea.

Împărăteasa, auzind aceasta, aleargă numai decât acasă, și-i aruncă pielea nurorei sale pe foc. Nora, simțind mirosul, pleacă îndată acasă, dar neaflându-și pielea, începù să plângă de mâhnire, și prefăcându-se, se urcă în sus.

Ea i *luceafărul de seară*.

Feciorul de împărat, de dragostea ei, se ridică și el la cer și se schimbă în *luceafărul de dimineață* (2).

În jud. Tecuciu, se crede că *luceferii* ar fi făcuți din feciori cu purtări bune, sau că ar fi feciorii *soarelui*, făcuți

(1) O stea numită *cânele*, o cunosc și Rom. din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(2) P. Papahagi, *Basmе aromâne*, p. 205-7. O variantă la p. 277-9.

cu *stelele*. — una dintre pricinile pentru care *luna* n'a putut să aibă pentru soare o dragoste mai mare.

Prin Bucovina se crede că uneori *strigoaicele* fură *lucea-lărul*; atunci nu mai plouă, însă bat *grindinele* (1).

Cânele mic se mai chiamă și *sfredel* sau *spifelnicul mic*:

Balena se chiamă *chil*.

Porumbița poartă acelaș nume și se zice că este porumbița pe care *Noie* a trimis-o să vadă dacă au apărut uscaturile, și care s'a întors cu ramura de maslin în gură.

Corbul se pare a se numi tot astfel.

Leul mic se pare a se numi *lupărie* sau *haita de lupi*.

În sfârșit mai sunt unele numiri populare de stele, despre cari nu se știe ca siguranță în ce constelațiune sunt; astfel sunt stelele numite *luceferii mici* și *raza*, *slurzul* și *mierla* (2) *fuşteii* (3).

3 STELELE CĂZĂTOARE.

Am pomenit mai sus obșteasca credință a Românilor, care spune că stelele cerului au apărut câte una și apoi s'au înmulțit pe măsură ce s'au înmulțit și oamenii, *fiecare om având steaua lui*. De soarta omului, steaua lui nu se desparte nici o dată. Când îi este scris cuivâ să i se întâmple vre-o nenorocire, steaua lui se întunecă, se întristează oarecum.

O doină bucovineană zice:

Câte stele sunt pe cer,
Toate pân la ziuă pier,
Numai luna și c'o *stea*,
Știe de durerea mea;

sau:

Câte stele'n jurul meu,
Toate mă vorbesc de rău,
Numai luna și c'o *stea*,

(1) Marian, *Inmormântarea*, p. 44.

(2) Aceste două din urmă, sunt cunoscute în com. Țepu, jud. Tecuciu.

(4) Al Viciu, *Colinde din Ardeal*, p. 145

Imi indulcesc inimă (1).

Când omul moare, steaua i se stinge de pe cer, căzând, prelingându-se ca o fâșie luminoasă, mai mare sau mai mărunță, după cum steaua a fost mai mare sau mai mică, după cum omul ce moare a fost mai mare sau mai neînsemnat, mai plăcut lui Dumnezeu sau mai păcătos (2).

Macedo-Românii cred că atunci când cade o stea, a murit un om de samă (3).

De aici zicala: *i-a picat, i-a căzut, i-a apus, sau i s'a stins steaua*; de aici ciobanul din frumoasa Mioriță își in-deamnă mieoara ca să-i vestească moartea lui,

Că la moartea mea

A căzut o stea,

Astfele cred și *Ucrainenii* (4), de altfel ca mai toate popoarele. Cine nu știe că Napoleon credea orbește în steaua lui? (5).

Prin unele părți se crede că stelele ce cad sunt roșii; ele prevestesc *răsboiu* (6). Prin altele, stelele căzătoare se socotesc a fi *draci* (7), *smei*, *balauri* sau *sburători*, «cari umblă noaptea ca să pocească sau să omoare pe oamenii ce i-ar întâlni în calea lor»; de aceea, se mai numesc și *stele rătăcitoare* sau *stele călătoare*.

Prin unele părți, stelele căzătoare se pun în legătură cu căderea dracilor, adică cu isgonirea lor din cer, când unii dintr'înșii au rămas spânzurați prin văzduh

«Cei cari sunt spânzurați prin văzduhuri, au făcut *vămi*,

(1) *Familia*. XX, p. 323.

(2) *Șezătoarea*, II, p. 192-3: „Când Dumnezeu poruncește moartea unui om, lumânarea [de pe cer, steaua] i se stinge și una din stele dispare din numărul celorlalte de pe cer, lăsând în urmă-i o brasă lungă și argintie, care e foarte pronunțată când pe om îl ia Dumnezeu cu bucurie, și care abia se zărește când cel ce moare e un păcătos.

Ori de câte ori poporul vede picând o stea, zice oftând:

— S'a mai dus un suflet!

(3) *Cosmulei*, *op. cit.*, p. 47.

(4) *Revue des traditions populaires*, IX, p. 423 — *Ibidem*, XXII, p. 339.

(5) Cf. P. Sébillot, *Le ciel et la terre*, p. 49.

(6) *Cosmulei*, *op. cit.*, p. 46.

(7) *Voronca*. *op. cit.*, p. 302. — *Ucrainenii* cred că, bătut de înger, moare un drac, când cade o stea, (*Revue de traditions populaires* IX, p. 423).

și țin calea la oamenii cari mor, și vămuesc, și nu-i lasă să treacă în cer la raiu, până nu le plătesc și lor ceva, ori în bani, ori în țolețuri. Cei ce sunt cu gurile spânzurate în jos, slobod noaptea, dela scăpătatul soarelui până'n răsărit, bale din gură. Acestea sunt *balele vrăjmașului*; unele cad prin fântâni, altele în ape curgătoare, altele prin ierburi. Ele au putere de omoril pe om, il bolnăvesc greu, dacă se întâmplă ca vreun om să le bea în apă, ori să se culce unde sunt ele căzute.

Stelele sunt ostașii cerului Dumnezeu le-a pus să adune toate balele ce cad din gurile dracilor, ca să nu cază pe pământ, să se îmbolnăvească lumea. Și ele când văd că vreun diavol a slobozit vreo bală din gură, se reped după ea de o prind și n'o lasă să cază pe pământ. Și de aceea le vedem noi umblând noaptea pe cer. Dar unele bale, ori nu le văd stelele, ori nu le pot prinde, și acele cad pe pământ și aduc multe boale. Dar de n'ar fi stelele să le prindă, și de ar cădeă toate, apoi mai toată lumea ar fi schi-loadă și bolnavă din pricina balelor drăcești. De aceea nu e bine să bea cineva apă din *fântână*, după sfințitul soarelui până'n răsărit, că se poate să se brodească vre-o bală drăcească» (1).

Aceste credințe le întâlnim și la *Ucrainenii*: «când vezi căzând câte o astfel de stea, să-ți faci cruce și să zici «amin», căci cu cât vei zice astfel de mai multe ori, cu atât Satan se va infundă mai bine în pământ» (2).

«Când intră prin casele oamenilor *smei*, se lasă la flăcării și fetele îndrăgostite, ca să le chinuiască,--credința așa de sublim descrisă în «Sburătorul» lui Heliade.

Acești *smei* se bat adesea între dânșii iar sângele înche-gat al lor curge pe pământ. Cu acest sânge își afumă părinții copiii bolnavi de sperietură» (3).

Prin jud. Dolj, se crede că dacă acești *smei* cad peste o

(1) T. Pamfile, *Sărbătorile de vară*, p. 178.

(2) *Revue des traditions populaires*, XXII, p. 339

(3) Otescu, *op. cit.*, p. 57-8

viță care fată sau un om care-și face *casă*, nu-i merge bine. Locul acela unde cade smcul, este blăstămat (1).

Megleno-Românii văd în căderea stelelor un semn cum că *hoji* sunt urmăriți de poteră (2), sau că a scăpat cineva dela hoji (3)

Cine vede căzând o stea, să nu spună și altora că-i păcat. «Și steaua, ea săraca, multe mai vede și nu mai spune nimănui!» (4).

S'au pus în legătură *bolizii* cu credința pe care am pomenit-o într'alt loc,—cu deschiderea cerului (5).

«Poporul nostru crede că în noaptea de Bobotează și în noaptea Sfântului Andrei se deschide cerul. Nu se putea ca această credință să nu-și aibă izvorul în vreun fenomen astronomic, și singurul fenomen care ar putea tâlmăci această credință în deschiderea cerurilor este numai aparițiunea *bolizilor*».

Aceste corpuri cerești, pe cari pământul îi întâlnește în cale, devin incandescenți prin frecarea lor cu atmosfera pământescă iar lumina care o radiază, mai ales pentr'o pânză subțire de nori, dă norodului icoana deschiderii cerului (6).

Și se citează :

«1818, Oct. 20, la 6 ceasuri din noapte s'au arătat o lumină despre apus, și în urma luminii, tunet».

Explicarea mi se pare fără temei pentru mai multe pricini.

Întâiu, fiind că deschiderea cerului se pune în legături cu unele sărbători mai mari, când, trecându-se repede asupra luminării cerului, gândul poporului se îndreaptă spre Dumnezeu și cetele sale cele sfinte, cari, din când în când, trebuie să se uite pe pământ.

Al doilea, deschiderea cerului se face drept de-asupra pă-

(1) *Ghilușul*, I, no. 2, p. 12.

(2) P. Papahagi, *Megleno-Românii*, I, p. 98.

(3) *Cosmulei*, *op. cit.*, p. 46.

(4) Cred. Rom. din com. Țepu, jud. Iecuciu.

(5) V. p. 7 12.

(6) V. Anestin, *op. cit.*, p. 20-1.

mântului, și nici decum, într'o parte, «despre apus».

Fenomenul pomenit mai sus, «lumină despre apus, și pe urmă tunet», este *scăpărare și un lunet târziu*, despre cari voiu vorbi într'altă lucrare.

E adevărat că unii au crezut, cu prilejul bolidului din 20 Noembrie 1914 că «au văzut cerul deschizându-se și o lumină vie și frumoasă ca ziua de se putea vedeà curat, deslușit, orice lucru din prejur» (1); avem însă de a face aici cu o confuzie învederată.

În sfârșit tot ca steie căzătoare se socotesc și stelele cări se *ridică* pe cer. Prin jud. Tecuciu, aceasta se socotesc ca semne prevestitoare de *nuntă* (2).

4. STELELE CU COADĂ.

Stelele cu coadă (3), *stelele cu coame*, *stelele comale* sau *cărlurărește*: *stelele luminoase*, și la sing. *comet* sau *comit* (4),—cometele, sunt, după credințele peporului nostru, niște semne dumnezeiești, cari, din vreme în vreme, sunt trimise ca să vestească lumii nenorocirile cari se vor întâmplă, ca osândă pentru atâtea răutăți omenești.

Aceste mari nenorociri cari pot bate lumea, sunt: *răsboaiele* (5), *bôliștele*, *ciuma* sau *holera*, mai ales,—și *foamelea* sau *secela*.

Miron Costin Cronicarul, scrie despre cometa din 1653: «Nu s'au pomenit pentru semnele ceriului carele s' au tâmplat mai nainte de aceste toate răutăți și crăiei leșești și țarei noastre și slingerea casei și Domniei lui Vasile Vodă pentru cometa adecă stea cu coadă, cari s'au prilejit cu câțivă ani mai nainte de aceasta... care toate semnele, bătrânii și astronomii în țara leșească, a mari răutăți că sunt acestor țări, me-niau (6)».

(1) V. Anestin, *Cometele, eclipsele și bolizii ce s'au observat în România, între 1386 și 1853*, București, 1912, p. 22.

(2) Cred. Rom. din com. Țepu.

(3) Tot astfel le numesc și Ucrainenii.

(4) V. Anestin. *op. cit.*, p. 5.

(5) *Șezătoarea*, VI, p. 53—A. Gorovei, *Superstiții*, 289.

(6) V. Anestin *op. cit.*, p. 7.

Neculaie Costin Cronicarul, scrie despre cometa din iarna lui 1679:

«La cursul anilor 7188, iară dela Hristos 1679 (1) în luna lui Decembrie 10 zile, ivitu-s'au pre cer o *stea cu coadă*, căreia îi zic Latinii *cometa*, adecă *mătură*. Și lungă eră de coprindeă cu lungimea sa giuământate de cer, începându-se întâiu de jos dintr'o stea, despre partea Țării ungurești, între amiazăzi și apus Apoi, de zi ce treceă lot se urcă pre cer către miazănoapte în sus, și dindărăt se scurtă, mergând înspre miază noapte, precum este umbletul cerului cu stelele învârtindu-se către apus. Și așa au trăit șapte săptămâni și patru zile, până la zi întâia a lui Fevruarie; de acia s'au stânsu și au perit. De care mulți astronomi strângându-se prin alte țări au fost *prognilic* ce se va lucră în lume după aceea în urmă; care lucru apoi după acea cometă s'au scornit *vrajbă mare* de oști mai la toate împărățiile și țările căți sunt megieși împrejur de se hotărăesc cu Turcii, iară mai vârtos între împărăția Turcului și între împărăția Neamțului, precum scrie mai jos (2)

Despre cometa din 1853:

«La prima dată, când s'a văzut pe cer steaua cu coadă, toți oamenii s'au îngrozit, au ieșit din casă pe uliță, se închinau, făceau mătânii și au pus să tragă clopotele la biserici; parte din oamenii bătrâni de pe atunci spuneau că are să se scufunde pământul și toată lumea are să se prăpădească. Femeile, când au auzit că se prăpădește pământul, au început să plângă, să se închine și să facă mereu la mătâni. Alți oameni mai spuneau că are să fie răsmiriță, sau bătălii mari, că are să vie Nemții cu coadă, Turcii și Muscalii... chiar și la Episcopie [din R-Vâlcea] se făceau rugăciuni» (3).

Prin jud. Dolj se povestește despre o astfel de stea cu coadă, următoarele:

«Când cu resbelul,— dela 1877,— a mers steaua cu coadă până'n Dii (Vidin): bubuitul a pornit dela Dii, a mers pe

(1) In text: „1689“:

(2) Cf. despre spaima produsă de această cometă, în alte părți ale Europei, V. Anestin. *op. cit.*, p. 8-12.

(3) V. Anestin. *op. cit.*, p. 15.

malul Dunării, pe dincolo, pe după Dunăre. pân'a ajuns și s'a făcut resbelul, ba [până] și a răsbît pe Turci» (1).

Aceste credințe le întâlnim și prin *Rusia* unde, de pildă, se spune că năvălirea lui Napoleon I și luarea Moscoivi a fost prezisă de o cometă (2).

«Și sfârșitul lumii va fi vestit de o stea cu coadă: de aceea, mulți văzând o astfel de stea, o ieau și ca semn că poate s'a apropiat sfârșitul lumii, și să se pregătească de moarte, trecându-și timpul, cât se vede steaua pe cer, în post și rugăciuni» (3).

Din jud. Dolj, avem următoarea compozițiune a bătrânului Radu Florea din Giubega, despre cometa din 1910. în care aflăm și unele amintiri din vremea anului 1877:

S'a spovedit mama Veta	Cu <i>Nemția</i> să se bată,
Că prea rău spune gazeta,	Și-a văzut că n'o să poată
A văzut pe cer cometa:	Și s'a retras iute'n dată.
Nu știi ce-o face planeta!	Dar <i>Bulgaria</i> -i sculată,
Nu lîi, țară, infricoșată,	<i>Macedonia</i> înfocată,
Și așa tare înspăimântată.	<i>Turcia</i> umblă turbată,
Ați văzut steaua cu coadă?	Să vie <i>Rusia</i> toată,
Nici aia nu e curată.	<i>România</i> preparată,
<i>Pentru resbel ni s'arată.</i>	Să mai sărim peste <i>baltă</i> (4).
Dar lumea este năroadă,	Să-l mai luăm pe Turc o dată,
Și e tare infricoșată,	Dându-l ca'n Plevna grămadă.
Că pământul o să cadă,	Câte patru să se bată,
Să murim cu toți o dată.	Pe Macedonean să-l scoată,
Dar având un mândru gând,	De sub Turc, lege spurcată.
O să murim tot pe rând,	Macedoneanul de mult plânge,
Căci Dumnezeu ca un sfânt,	Și cu lacrimi în ochi zice:
Are grijă de pământ,	—Săriți frați, săriți voinice.
Să nu fie <i>sudomit</i> .	<i>Turcia</i> pe foc ne frige,
Că această stea cu coadă,	Vrea de vii să ne mănânce,
Ni s'a arătat o dată.	Din picioare ne distruge,
În sus eră scăpătată,	Ne iea banii și se duce,
<i>Serbia</i> eră sculată,	Copilașii noștri plânge!

(1) Culegere din com. Catanele, împărt de d-l Șt. St. Tuțescu.

(2) *Revue des traditions populaires*, XXII, p. 340-1.

(3) Otescu. *op. cit.*, p. 71.

(4) Dunărea.

5. VRĂJILE LA STELE

Am pomenit mai sus cum poporul nostru crede că unele stele căzătoare,—cari înainte de a cădea sunt stele obișnuite, ar fi *smei* cari intră noaptea prin casele oamenilor, chinuind pe câte unul din casă.

Către acest soi de stele, sau către steaua fiecărui om, se îndreaptă unele rostiri de vrajă ale celor ce doresc feluritele lucruri ale acestei lumi (1).

Fetele cari doresc să se mărite mai de grabă, prin Bucovina, ies afară, spre *Sf. Vasile*, și privind o stea mai strălucitoare, zic :

Săriți săteni,	Cu neveste grase
Săriți poporâni,	Și copile frumoase,
Că arde înaltul cerului,	Fă-l să-i pară cățele viermănoase,
Da nu arde	Numai eu să-i fiu mai frumoasă.
Înaltul cerului	Și mi-l adă
Ci arde	Prin pădure, prin desime,
Cușma ursitorului meu,	Și prin sat fără rusine
Cel ales de Dumnezeu :	Și prin câmp fără de drum
Cușma'n capul său	Și peste ape fără de pod
Și cămeșa pe dânsul	Și peste gard fără de pârlez . .
Și inima'ntr'insul.	M'am uitat la răsărit,
<i>Stea frumoasă,</i>	Și n'am văzut nimic ;
<i>Și luminoasă,</i>	M'am uitat la asfințit
Eu voiu dormi,	Și-am văzut :
Dar tu nu dormi,	Pajură pajurată
Ci te du'n lume,	Și cu foc infocată.
Peste lume,	Un'te duci așa 'nfocată ?
La ursitorul meu anume,	— Mă duc, codrii să-i pălesc,
Și de l-ai afla	De verdeață să-i gătesc
C'a sta	Și văile să le sec
La mese'tinse,	Și pietrile să le crepl!
La făclii aprinse.	Lasă codrii să'nfrunzească

(1) Otescu, *op. cit.*, p. 58 : „Stelele călătoare pot fi și vrăjite, și cu această vrajă își află fetele încotro e ursitorul lor, căci sunt unii cari știu să zică niște vorbe din gură și opresc steaua călătoare în loc. După aceea, iar prin niște vorbe pe cari le tot zic mereu, rânduește acea stea să plece din nou. Și încotro o pornește atunci steaua, întra'colo e ursitul fetei.”

Și văile să'nverzească
 Și pietrele ca să crească,
 Da te du mai bine.
 În lume,
 Peste lume,
 La ursitorul meu anume;
 Cu foc îl încinge
 Cu foc îl aprinde.

Foc în gura cămeșii îi bagă,
 La inimă îi așează,
 Să ardă cămeșa pe dânsul
 Și inima într'însul,
 Să nu poată dormi
 Să nu poată hodenii
 Pân' la noi n'a veni
 La părinți a mă peți.

Privește apoi steaua, se bucură dacă o vede mai luminoasă și se întristează, dacă dimpotrivă, steaua i se pare mai înfunecoasă.

Prin Suceava, fetele vrăjesc *stelele* ce le aduc ursitul¹ astfel:

Sfântă stea	Ursitorul meu,
Te mulțămesc cu sf. metanii	În vis să-l văz,
Să-mi trimiți pe ursitorul	Aieva să-l visez (1).

În Turnu-Măgurele, fetele, punându-se în genunchi. Duminică seara, când ceru-i senin și luna *lpină* și privind, către cea mai strălucitoare stea, zic de trei ori, cu nădejde:

O tu stea,	Nici stare a sta,
Steluța mea,	Nici mâncare a mânca,
Toate stelele să stea,	Nici bere a bea,
Steaua mea	Nici somn a dormi
Să nu mai stea,	Până va veni să mă iea;
Să umble în lung și în lat,	Să treacă prin apă fără vad,
Să se ducă și la scrisul meu	Prin câini fără ciomag,
in sat.	Prin văduve grase,
Dela Dumnezeu și Maica Dom-	Să i se pară broaște țestoase;
nului îndreptat,	Prin fete frumoase,
Să nu-i dea odihnă a odihni,	Să i se pară cățele răioase,
Numai eu stea luminoasă.	

Tot din aceste părți avem și următoarea vrajă pentru ursilă, care de data aceasta este fata dorită:

O tu stea	Toate stelele să stea,
Steluța mea	Și tu să te faci năpărcă viforită

(1) Marian *Sărbătorile*, I, p. 128-30.

lista o pune pe perină și se calcă pe acea perină, pe partea dreaptă. Peste noapte visezi pe acela sau aceea care va fi partea celui pentru care se descântă (1).

Alte ori se vrăjesc stelele pentru ca ele să adune frumusețile allora, pentru ceea ce vrăjește, ca să fie ea cea mai plăcută :

<i>O stea, gosteă,</i>	Voi veți porni
Două stele, gostele	La împărat cu împărăteasă,
Trei stele, gostele,	La primar cu primărită,
Patru stele, gostele,	La vâtav cu vătăviță
Cinci stele, gostele,	La sătean,
Șase stele, gostele,	La poporan,
Șapte stele, gostele,	La mire cu mireasă,
Opt stele, gostele,	Dragostele, ogostele
Nouă stele, gostele,	In apa asta îți las (<i>sic</i>),
Eu mă culc, mă odihnesc,	Care s'a spală,

S'a curăți, s'a lumină (2).

Prin jud. Tutova, într'o vrajă de dragoste mai mare, rugăciunea către trei din cele mai strălucitoare stele pe cari fata le privește, este următoarea:

Trei stele	Trei stele,
<i>Gogostele,</i>	Gogostele,
<i>Duce-vă-ți</i> (3) la 'mpărat, la 'mpărăteasă,	Duce-vă-ți la rege și la regină:
Dragostea i-o furați	Dragostea le-o furați,
Și-o aduceți la mine în cană	Mândria i-o apucați,
Și-o lăsați.	Și-o aduceți la mine'n cană
Trei stele	Și-o lăsați.
Gogostele	Cele trei stele,
<i>Duce-vă-ți</i> la zâna cerului ;	Gogostele.
Frumuseța i-o luați,	Duce-vă-ți la împărații și împărătesele,
Și-o aduceți la mine 'n cană,	Regii și reginele,
Și-o lăsați,	Principii și prințesele

(1) *Șezătoarea*, IV, p. 20.

(2) Culegere din Valea-seacă, Neamț, împărt. de d-l I. Prutescu.

(3) Metateză din *duceți-vă*

La toate zânele lumii, La mine cu brațul aduceți,
Și tot ce-i bun culegeți, În cană puneți,

Peste cap mi-aruncați! (1)

Alte ori se vrăjesc stelele pentru ca *vacele* cu lapte să-și
capete mana pierdută.

Iată o astfel de vrajă din Bucovina:

<i>O steă</i>	Șapte stele
<i>Obisteă</i>	Obistele,
Două stele,	Opt stele
Obistele	Obistele,
Trei stele,	Nouă stele
Obistele	Obistele,
Patru stele,	Cari sunteți ale Floricii (2) inele
Obistele,	De pe toate hotarele
Cinci stele	De pe toate ogoarele,
Obistele,	Mana ei să aduceți
Șase stele	Și'n pulpă să i-o puneți;
Obistele,	Din pulpe în țată

Din țate în donită! (3).

Vor mai fi și alte soiuri de vrăji.

În toate vremuri, prin abaterea dela unele forme mai mult
ori mai puțin obișnuite, se vor fi abătutul credincioșii și vor fi
făcut, după nevoie, asemenea vrăji, cum de pildă este acest
«descântec» publicat de curând de d-l N. Iorga, în care lo-
cul «craifului nou» mi se pare a fi tocmai a unei stele-logo-
stele, din vrăjile de mai sus:

**Craiū nou, craiū nou, craiū nou, cunună de diiamantu
petre scumpi; lună luminată, lu ești înu ceriū și vezi și pre
pământu. Eū, Enachi, Saita, Ștefanū Miciescu (?), împreună cu
casa noastră, nu putemū să ne odihnimū înu casa noastră,
nici putemū să ne stăvimū cu *dobitoacea* înu umbra casăi
noastrea, nici noi nu putemū să trăimū cu oamenii, ca lu-
pulū ziua înu safū, ca măța cu căinile, ca *voghiulū* zioa, ca
pasărele ceriului, ca calul cu albinele, ca șoricile cu mița, ca*

(1) *Șezătoarea*, XI, p. 104

(2) Numele vacii.

(3) Marian, *Sărbătorile*, III p. 218

gărgăunile cu omulū. ca șarpile cu drumulū, ca moara neferecată, ca fălhariulū vestitū, ca curva la pustiiū, ca doaa sabii într'o liacā, ca rața la uscatū, ca oile cu lupulū, ca lupulū cu fārgulū, așe noi nu putemū sā ne odihnimū înū casa noastră de pizmașulū, dușmanulū, de răulū faptului. Lunā luminatā, tu ești înū ceriū și vezi și pe pāmāntū; noi ne vomū culca și ne vomū hodini, iarū tu sā nu te culci, nici sā te odihnești; sā vii la casa noastră și sā rădicī totū faptulū din *olaturile* casāi noastre și di suptu pragulū casāi noastre și dinū capulū nostru și dinū ocolulū vililorū noastre și dinū toate cāte sântū ale noastre. Lunā luminatā, faptū cu găllanū de lupo faptū cu icre de broascā, faptū cu urmā de cerbū faptū cu urmā de mǎfā și de cāine, faptū cu rumāgături de sfredelū, faptū de mǎncăturā de cāine, faptū de mǎncăturā de cariū, faptū cu argintū viū, faptū cu sudoare de calū, faptū cu șarpe, faptū cu pǎrū de ursū, faptū cu icre de broascā, faptū cu sagnā de calū, faptū de noaā neamuri, faptū de noaā feluri. Lunā luminatā, vino cu ucenicīi tǎi și ne curāțește pre noi de totū faptulū dinū casa noastră, și cautā pre celu ce ne-au făcutū noaā faptului, și, de va fi viū, sā-lu duci totū faptulu de la casa noastră și sā-lu lepezi înū *olaturile* casāi lui, înū *plomădeji* cu pāine și în putena cu borșulū, în solneța cu sari și înū capul lui, și înū casa lui și înū masa lui și înū așonisāta lui. Iarāșu, de va fi mortū, sā te duci și sā-lū puī pe mormāntu lui. Iarū noi robii lui Dumnezeu, Enachi, Sanda, Ștefanu Miclescu (?), și împreună cu toatā casa noastră și cu dobitocile noastre, sā rămānemū curași și lāmuriși, ca argintulu celū strecuratū, cu maica ce ni-au făcutū, iarū faptulu sā piei cum pere roa de soarea, sā sā ducā de pe capulu nostru și sā se ducā pe capul celū ce ni-au făcutū noaā faptulu. Aminū, aminu, aminū. 1828. Ghen. 14.

Și, cāndū vei vedē luna noaā, intāi sā stai pe locu și sā rāpezi sā aducā o pāne începulā și sā cetești carte acasta de 9 ori, și sā bei toși, și sā stropești vitele, și pe totū loculu, și sā o cetești în trei luni noaā, și sā fiți curași; și așe vā viți izbāvi de faptu (1).

(1) *Revista Istorică*, I, p. 17-8.

PARTEA VII.

DRUMUL ROBILOR.

Sub numele de *drumul* sau *calea robilor*, *calea rălăcită*, *drumul* sau *calea lui Troian* sau *Traian*, *calea laptelui*, *drumul orbilor*, *calea Țiganului*, *calea șchiopilor*, *paiele Țiganului* (1), *crângul cerului*, *brâul* sau *brâul luminos al cerului* (2), Românii înțeleg pânza fumurie care se vede brăsdând cerul aproape pe la mijloc, în nopțile senine și fără lună.

Credințele și povestirile poporului nostru, care se leagă de această cale, în afară de cele pomenite, sunt următoarele:

«Odată un om a furat paie de grâu dela altul și fiind tras la judecată, a jurat că nu a furat, cu toate că păgubașul mersese pe urma paielor până la casa hoțului. Dumnezeu, ca să arate lumii pe jurătorul strâmb, înfierându-l pe veci, și ca să se știe în veci ce mare păcat e să juri strâmb, a așezat pe Țer chipul *carului* și al *căruței* cu care furas jurătorul strâmb paiele, precum și paiele vărsate, dela locul lor și până la casa hoțului» (3).

O variantă ne spune că hoțul eră chiar fiul păgubașului, și că paiele furate erau duse într'un coș (4).

A doua variantă se aude prin jud. Dolj și are următoarea cuprindere:

«Un Sârb a șterpelit un car de paie dela nașu-său și a luat-o la drum.

A mers el cât a fost nopticica de mare. Pierit de frică ca să nu-l ajungă de pe urmă nașu-său, plesniă boii cu sfârcul biciului, aceștia fugiau de le sfârâiau copitele și lăsau numai

(1) *Dicționarul limbii române*, tom. I, part II, p. 45.

(2) *Ibidem*, tom. I, p. 645.

(3) Otescu, *op. cit.*, p. 50.

(4) *Ibidem*.

scânteii în urmă. De ce mână boii mai tare, de aceea carul se sguduia și paietele cădeau jos cu loptanul.

Mergând el așa, se pomenește hodoronc-tronc cu *lupul* înaintea lui. Un șarpe rece îi trecu prin sân; și cum el din fire e tare'n vârlute și slab de minte, se repede de o dată la boul din cea, și apucându-l cu mâna de urechi, zice:

— *Stoa, doae bozenată!*, —și cu securea în mână, să plesnească lupul drept în cap.

Boii au cârmit carul cu proțapul spre miază-zi. *Lupul* a rămas încremenit și nu s'a mai mișcat nici până astăzi de acolo.

Carul de pe cer, e cunoscut de toți. Cele dintâi patru stele îi sunt roatele. Din celelalte trei, cea dintâi e proțapul, cea de-a doua sunt boii, și cea de-a treia lupul.

Lângă boul de din cea, e altă stea mică (Alcor); aia-i *Sârbul* cu boul de ureche. De cu seară, carul merge de-a'ndăratele spre miazănoapte și răsărit, așa încât despre ziua se întoarce cu proțapul unde erau roatele.

Pe drumul unde a căzut paietele, au răsărit stele, câte paiete umbrar. Țăranii îi zic *drumul robilor* (1).

A doua povestire o aflăm la Macedo-Români și sună precum urmează:

•Un fin, odată, îl îndemnă dracul să se ducă să fure dela nașul său,—să facă rău la omul lui, ca lupul în domeniul lui.

Ce face dânsul? Merge la stâna nașului său, și hai, să-i fure laptele. Și ce să vezi? Nimeri ceasul când toți câinii dormiau iar acei cari îl simțiră, nici lătrară, căci îl cunoșteau de totdeauna.

După ce umplu pieile (burdufurile) pe deplin, le încarcă frumos. își luă măgarul de căpăstru și p'aci ție drumul.

Dumnezeu, care nu știe ce-i somnul ziua sau noaptea și care nu lasă nimic nevăzut, îndată ce văzû licăloșia aceasta, —ca finul să fure dela naș, la moment trimise pe un înger să-i verse laptele din piei.

Îngerul, mai al dracului decât Dumnezeu, ce-și zise?

— De unde loc să-l vărs așa tot dintr'o dată; mai bine puțin câte puțin, ca să se afle mâne și urma celui care fură.

(1) Șt. St. Tuțescu, *Din trecut*, giurgiu, 1901, p 7-8.

Astfel el zise, și-i face două găuri, numai să curgă laptele puțin câte puțin, în cât, până să meargă finul acasă, laptele tot se strecură din piei.

Dimineașă sculându-se nașul, vede că gălețile și puținile sunt goale. Cercetează încoace, cercetează încolo, întrebă pe unul, întrebă pe altul, pe păstori, câni, nimic! Nimeni nu știă ce se făcù laptele. Când iese puțin mai încolo, vede că drumul albește de lapte.

— Il prinserăm pe hoț,—zise el,— aci îl avem.

Apoi nu pierdù timp, ci apucă drumul după urma laptelui vărsat și ajunge până la casa finului.

— Măi, să-l mânânce lupul, să-l mânâce pe el acolo!— își zise el mirat și nedumerit. Finul să-mi fi făcut isprava aceasta?

Nu-i veniă să creadă cum finul să fure dela naș, cu nici un chip.

— Buna ziua, finule!

— Bine veniși,—sări dintr'o dată finul în picioare, ca cel cu musca pe nas. Ce veste, nașule, ce vânt te aduce pe la noi.

Finul cercă s'o încurce

— Finule, finule, eu nu veniiu să șed, ci știi, că vom strică cumetria?

-- Ei, dar de ce nașule?

— De ce? Te faci că nu știi? Fiindcă făcuși isprava la omul tău, ca lupul în domeniul său. De asta.

— Nașule, nașule nu scoate foc din gură, când eu n'am habar de uimic. Iar spune-mi și mie ce este?

Atunci nașul îi zise ce-i și cum, dar finul nu vrea să audă cu nici un chip, ci negă mereu, parcă ar fi apă de prescură. Atunci nașul îi scoase și-i arată urma lăsată de lapte, care încă se cunoșteă, și-i zise:

-- Ei, finule, și acum vrei să-mi pui ochelari la ochi? Pe lup îl vedem și urma îi căutăm, faci tu

Dacă văzù finul că se prinse în prași, făcù și-i cerù pardon, să-l ierte.

—Eu o făcuui, tu să nu o faci, nașule,— îi zice el. Văd și eu că fui licălos cu fapta urită ce făcuui, dar lucru ce se făcù, se făcù.

Ce eră să-i facă și nașul! Il lăsă să și-o afle dela Dumnezeu.

Și drept minune rămase de atunci laptele vărsat și neuscat, în cât și azi îl vezi. De aceea se chiamă *calea laptilui*, *calea lacteie* (1).

Afară de aceasta, aproape prefulindeni se crede că drumul robilor a fost făcut de Dumnezeu spre a arăta celor scăpați din robie calea întorsului în țara lor Unii din acești robi se zice că au fost luați de *Tatari*; alții că ar au fost răpiți de *Căpcâni* sau *Căpcăuni*; alții că au fost luați de *Traian*, alții că au fost duși spre miazăzi. Prin Oltenia se crede că e vorba de robii luați de *Turci* și duși în Turcia (2).

Prin jud. Tecuciu se povestește că o dată au plecat din Moldova o mulțime de oameni ca să se ducă în țara turcească, să se plângă, de câte răutăți suferă *Moldova*.

Cum au ajuns acolo, la scaunul împărăției, cine să le mai asculte lor jalba! I-au pus Turcii numai decât la închisoare și închiși am rămas multă vreme. După ce le-au dat drumul au rămăs acei Moldoveni robi.

Intr'un rând, zice unul din cei robiți:

— Măi fraților, dar dacă ne-am lua noi incetul, hai-hai, și-am plecà spre Moldova!

— Ce vorbești tu, de geaba, mai frate; dar unde ți-i Moldova? A fi sute de poște, măi, până acolo. O știi, tu? Cunoști tu drumul, ca să mergi până acolo fără ca să întreb pe cineva? Când le-a auzi cinevă că întreb de țara noastră, îndată pici la bănuială, și altă lecuire nu mai ai: moartea îți știe de știre!

Da celalt, mai bun de cap, le-a zis:

— Hai măi; vom plecà atunci când vor fi Turcii la rugăciune, - că ei când sunt la rugăciune, nu ies, să le torni plumb topit pe gât, -și-am merge numai noaptea iar ziua ne-om ascunde prin pustietăți!

Și așa au făcut. Au plecat. Ziua stăteau lăinuși pe unde-i îndemnă Dumnezeu, iar noaptea se luau după *drumul robilor* și zoriau înainte.

(1) P. Papahagi. *Din lit. pop. a Arom.*, p. 812-4.

(.) Cred. Rom. din com. Catanele, jud. Dolj, împărt de d-l Șt. St. Tuțescu.

Aşa, s'a întâmplat și după un an încheiat, au ajuns în Moldova (1).

Prin alte părți se zice că e vorba de robii pământului nostru, de noi, de toți, cari vom merge la judecata de apoi înaintea lui Dumnezeu, pe această cale, spre a ne da samă de toate câte le-am săvârșit în vieță.

Prin jud. Tecuciu se povestește că niște păgâni au întâlnit o fată care se întorcea spre casa ei, cu coafele pline cu lapte, puse'n cobiliță. Păgânii, cum au văzut-o, au năzuit la dânsa. Atunci laptele din cobiliță s'a vărsat; el este dâra albă de pe cer, care se chiamă calea laptelui *Cobilița* fetei cu laptele

se vede pe aproape, iar cine-i bun la Dumnezeu poate vedea și fata, cum se șterge pe față delaptele care a umplut-o peste tot (2).

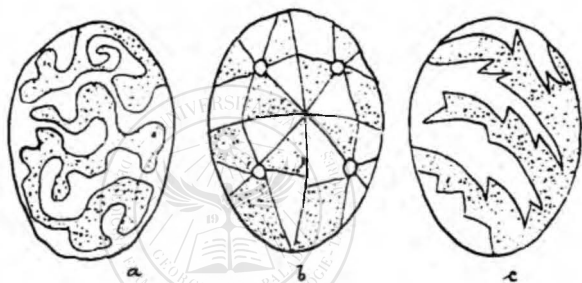

Fig. 9 11.

Nu va fi lucru de mirat dacă și prin *Rusia* se va povesti că acea cale a laptelui s'a făcut de când o zână, mergând și-a vărsat cana cu lapte (3).

Această cale, Românicile o zugrăvesc pe ouăle dela Paști, precum arată figurile de mai sus: *a*, în jud. Muscel (4). *b*, în jud. Dâmbovița, și *c*, în jud. R.-Sărat.

(1) Culegere din com. Țepu, jud. Tecuciu.

(2) Idem.

(3) *Revue des traditions populaires*, XXII, p. 338

(4) R.-Codin, Mihalache, *Sărbătorile poporului*, p. 50. — Variante din jud. Tutova și Buzău, în *Colecția de ouă incondeate* de Maria I. Panaitescu, unde se găsesc chipurile *b*. și *c*.

INDICE ȘI GLOSAR

A.

- Abel*, s., 87, 101.
ac, s., vrajă cu—, 65.
achindii, s. pl., 24.
Adam, s., 116, 121, 125, 129, 132, 135, 138.
agud, s., când înflorește, 8.
Alexă, s., moșul lui Sân-Toader, 27.
alișveriș, s., cred., 71.
alovaș, s., 144.
altuan, s., 84.
alun, s., vrajă cu—, 65.
amiază, amiazzi, adv., 32.
Antihârț, s., 98.
Antihrist, ș. a., s., 173.
apă, s.,—ce se preface în vin, 10.
Apostol, s.—i ce sprijinesc cerul, 2.
apărănz, adv., 24.
arădui, v. poate corupție din *rândui*, 64.
arcaș, s., nume de constelație, 172.
arfiriu, s., 124.
ariciu, s., cred., 1, 105.
Armean, s., 6.
arșiță, s., 34.
asfințit, s., 35.
aște-zeu, expr., 131.
avere, ș., cred., 86.
Avram, s. Sf.—, stea păzitoare soarelui, 98.
- B.**
- Baba Cloanța*, s., 21.
Babele lui Sân Nicoară, s. pl., 27.
bală, s., *balele vrăjmașului (dracului)*, 177.
- balanță*, nume de constelație, 172.
baltă, s., Dunărea, 181.
balaur, s., ajutând soarelui, 34; mând când luna, 60; nume de stea, 165; stea căzătoare, 176; 99.
bălbără, s., 108.
Băluță, s., danț țărănesc la care, prin jud. Vâlcea se cântă:
 Băluță dela Galați,
 Adusă de trei soldați
 Și de șapte dorobanți:
 Unul Ion, ș'altul Ioniță
 Ș'altul logofatul Ghiță!
- ban*, s., 9; vrajă pentru dobândire de—, 70, 71.
bărdiță, s., cred., 86.
băț, s., 31.
berbec, s., nume de constelație, 170.
bidiganie, s., 143.
bielșug, s., 29.
biol, s. bivol, făcui din om, 67.
bir, s., danț țărănesc la care, prin jud. Vâlcea se cântă:
 Foaie verde richițele,
 Și la stânga, băiețele!
 Foaie verde usturoiu,
 Și la stânga câte doi!
 Foaie verde de trei paie,
 Să lăm birul la bălaie;
 Foaie verde siminoc,
 Să facem birul la loc!
- bivol*, s. pe care merge soarele, 30.
Blagoviștenie, s., 27, 29

- blid*, s. cred., 86.
boală, s. cred., 82
Bobotează, s., 8.
bogat, s. ce-s stelele bogaților?, 157.
boi, s. pl., nume de constelație, 163, 164.
bout, s. când se face?, 86
bolid, s., 178.
boliște, s. semn prevestitor de—, 102, 179.
bou, s. pe care merge soarele, 30
bozenat, adj., 189
brad, s. crescut pe mormântul unui copil, 18.
brâu, s. vrajă cu—, 65; *brâul luminos al cerului*, 188
bubă, s. cred., 37.
bucate, s. pl., 29; când să se same-ne? 84.
buhaz, s., 131
bulbuci, v., 146.
Bulgari, s. pl., 84.
Bunavestire, s., 29, 30.
burghiu, s. nume de constelație, 170.

C.

- Cain*, s., 87, 101.
Cal, s. *calul dracului*. soiul de pasere de apă (Oltenia). caii soarelui, 28, 31;—din lună, 96.
Cale, s.—*laptelui*, de când e?, 160, 188; *calea rătăcită*, 188;—*rătăciților* nume de constelație, 170; *calea robilor*, 97, 188; *calea țiganului*, 188; *calea șchiopilor*, 188.
candelă, s.—*cerului* (stea), 153: nume de stea, 163.
Câne, s. *cânele lui Dumnezeu* (vârcolac), 99; *cânele mare*, nume de constelație, 174; *cânele mic*, nume de constelație, 174.
cânesc, adj. arșițele cânești, 34.
cântar, s. nume de constelație, 172.
cap, s.—ce crește peste măsură, 10 durere de—, 37;—*de bou*, nume de constelație, 170.
căpâtină, s. nume de constelație, 169.
Căpcân, *Căpcăun* s., 191.
capră, s. nume de constelație, 169; copilă în chip de—, 174.
car, s. *carul mare*, *carul mic*, constelațiuni, 163, 188; *carul dracului*, constelațiune, 169; *carul lui Dumnezeu*, constelațiune, 169.
cărăuș, s. nume de stea, 163.
cariu, s. cred., 85, 87.
cârmoajă, s. coajă uscată [de pâne],
cârneț, s., cotire: „boul acesta, să bagă de samă, că la ulița ceea, din dreapta, are să facă cârneț”,—are să apuce pe-acolo.
căruță, s.—soarelui, 28.
raș, s. ca să nu faci—la gură, 37.
casă, s. când să nu se facă, 85; când să se facă, 86;—*cu ogradă*, nume de constelație, 170.
câțel, s. nume de constelație, 174.
cățelușă, s. nume de stea, 163
căută, v. a privi (despre soare), 35.
cearcân, s., soare cu—, lună cu—, 66.
cei trei crai, nume de constelație, 172.
cer, s. cum s'a făcut, 1 urm.; poalele cerului, 1; făcut din piatră scumpă, 2; inima cerului, 3; ridicarea cerului mai sus, 3 urm.; câte ceruri sunt, 7; deschiderea cerului, 7, 90; torțile cerului, 23; *crângul cerului*, 188; *brâul luminos al cerului*, 188.
cerc, s. soare cu—, 34; lună cu—, 66.
cercânel, s. soare cu—, 34.
cercuț, s. soare cu—, 34; lună cu—, 66.
cheldesî, v. corupție din *chindisî*, 125.
chicoteală, s., 100.
chundie, s., 35.
chiort, s., 86.
chit, s., nume de constelație, 175.
cicoară, s. legenda ei, 56
cingătoarea regelui, nume de constelație, 172
cioban, s.—in lună, 124;—*cu oile*, nume de constelație, 165.

ciocârlie, s. legenda ei, 42 urm
ciomag, s., 31.
cioricîu, s. lătunoiu de scândură; se folosește de obicei la învelitul caselor pertru a se bate pe de-a-supra „tabla”, lucru care se chiamă *cioricî*; verbul a *cioricî*.
Ciuda lui Arhanghel, 90.
ciudî, v. refl., 91.
ciumă, s. cred., 82. 179
ciomag, s., 31.
clenciu, s., 144.
cloață, s. nume de constelație. 170.
clopot, s. cred., 101.
cloșcă, s. când se pune—pe ouă, 63. 84; nume de constelație. 170.—*cu pui*, nume de constelație, 170.
cloșă, s. nume de constelație, 170.
coasă, s. nume de constelație. 169.
cobiliță, s.—*ciobanului*, nume de constelație. 166; 192.
cociorvă, s. nume de constelație, 170.
cocoș, s., 12.
colibă, s. nume de stea, 170
comoară, s. când arde 8: nume de constelație, 172;—*lui Iov*, 173.
comet, s., 179.
comit, s., 179.
copac, s.—ce se închină, 11; 31.
copil, s. cred., 62, 86.
corb, s. nume de constelație, 175.
corn, s., *cornul caprei*, *coarnele caprii*, nume de constelație. 172;—de lună, 67.
Crăciun, s., 8. 15. 129. 132. 138. (Cre-ciun) 154.
crâng, s.—*ul cerului*, 188.
craiu, s.—nou, —vechiu, 62, 186. *craii dela răsărit*, nume de constelație, 172.
crap, s. *crapii*, nume de constelație, 170.
crăpăt, s., 34.
crăpet, s., 34.
cruce, s. la —, 32;—*amiază*, 32; *mare*, —*miezului nopții*, nume de conste-

lație. 166; *crucea mică*, nume de constelație, 166; *crucea fârtatului*, nume de constelație 166.

cumpănă, s., 12
cununie, s., inel de—, 89.
cutremur, s., 6

D.

D'aba, interj 130.
deal, s., de când sunt delurile, 1.
descriș, s.—la stea, 184
desniță, s., 31.
deșteptător, s. nume de stea, 170.
diavol, s., 98.
dobitoace, s. fem.; art.: *dobitoacea*, 186.
drac, s. pe unde merge, 3. 13; ce ajută soarelui, 38; ce ajută lunii, 60; stea căzătoare, 176.
Drăgaica, s., 171.
drum, s.—*robilor*, 9, 188;—*lui Traian*, 188.
dulău, s. nume de constelație. 174
Duminica mare, s., 171.
Dumitru, s. Sf.—, 85.
Dumnezeu, s. când s'a ridicat în cer, 2; 12, 32, 139, 148, 167; *cânele lui*—(vârcoloc), 99; *mama lui*—, 167.
dușman, s. vrajă împotriva—ului, 71.

E.

Eva, s., 117. 125. 129. 170.

F.

Făcăleț, s. cred., 99, 100.
făină, s. cred., 99.
fântână, s.—*din răsărit*, nume de constelație. 166; 177
fapt, s.,—ul zilei, 31.
farmec, s. cred., 82.
fată, s.—*de împărat cu cobilița*, nume de constelație, 166;—*cu coromâsla*, nume de constelație 166;—*mare din horă*, nume de stea, 170.
fecioară, s. nume de constelație. 172;—*Maria*, nume de constelație, 172.
felinar, s.—cerului (stea), 153.
femeie s.—din lună, 93.

fierotine, s. pl. 101.

floare, s. legenda florii -- soarelui, 49

A se vedeă alla, în *Drum drept*, X, p. 55-6): când să se samene flo-
rile. 84.

foamete, s. semn prevestitor de —, 79.

foc, s. in vis, 33, 39.

Francez. s. 65 84, 92

frate, s. *frate*, nume de constelație.
171.

friptoare, s. 106.

G.

Găină, s., nume de constelație, 170.

găinușă, s., nume de constelație, 170.

găitâni, v., 117.

gavăd, s. — *nuc*, nume de constelație.
169.

gemeni, s. pl., nume de constelație.
171.

German, s., 84.

Gheorghe, s. Sf. —, 8.

ghipiți, s. pl., 143.

gol, s. a ieși la —, a ieși cu oile la
lumină (luminiș) pe munte, pe la
ceasurile 9 10 a. m

gongăni, v., 117.

gonitor, s. nume de constelație, 170.

gosteă, adj., 185.

grajd, s., când să se curățe, 81.

groapă, s. nume de constelație, 163

grâu, s. când să se samene, 83, 171.

greblă, s. nume de constelație, 172.

greire, s. vrăji pentru isgonirea lor,
79.

grindină, s., 175

gunoiu, s. cred. 85, 100, 168.

guzan, vrajă pentru isgonire, 81, 87.

H.

Haită, s. — *de lupi*, nume de conste-
lație, 175.

hăir, s. „boierii is bogăți, au moșii:
dar ce hăir de dânsii! O dată și-o
dată, tof țaranii au să le stăpâneas-
că pământurile!”

haliri, v. a pune bucatăle de cără-

mizi sau pietre în peretele de lut,
neuscat bine, spre a face ca ten-
cuiala să se poată lipi. să nu cadă.

harag, s. i 31

hârb, s., ca să nu se spargă, 82.

herghelie, s. flăcătoandru ce păzeș-
te caii dela o stână pe munte.

higiu, s. locuință, 112.

hlujan, s. cred., 81.

holeră, s. cred., 82, 179

horă, s., nume de constelație, 170.

hornă, s. „hai, că s'a dărâmat hor-
na!” e masa gata, căci s'a tur-
nal mămăliga; ca să nu se dărâ-
me —, 83

hof, s. cred., 178

I, Î.

lad, s., 36, 59, 133.

lana, s., 127, 137; — *Sânziana*, 120.

iarnă, s. cred., 68.

ied, s. *iezii*, constelație, 169.

iepure, s. — *șchiop*, purlând soarele,
30, 31; nume de constelație, 172.

Ilie, s. Sf. —, 24, 33, 165

îmbucări, v. refl., 10.

împărat, s. stelele împăraților, 157.
numele stelei polare, 163.

improor, *impror*, adv., 31

încălți, s. pl., 41

încăpută, v. refl., a se potriveți, 1

inel, s. de cununie, 89

inger, s. sprijinind cerul, 2; pe unde
ies ingerii din cer, 6; — *păzitor*, 8.

— *prefăcuți în stele* —, 155, 153

însulemeni, v., 135

întină, v. refl. a se murdări (despre
copii mici), 5.

lon, s. Sf. —, nume de stea, 172

lov, s., 165.

lova, s., 121, 135.

Ispas, s., 8.

Ișus Hristos, 58, 170, 171.

iubareț, adj., 34.

Iuda, s. — din lună, 96

J.

Jartfă, s. bielșug, 86, 87.

Jid. s. *Jidov.* uriaș, 150

Jidov, s. stele făcute din banii Jidovivilor, 157.

Joimăriță, s., 170

L.

Lăutar, s. *lăutari*. nume de constelație. 170.

legumă, s. cred., 81.

lemn, s. cred., 86.

leu, s. pe care merge soarele. 30, 31, 102

licuriciu, s. de când e. 161.

limpede, adj. ou —, 84.

logosteă, adj. 184.

luceofăr, s. de când sunt —, 15, 19, 20.

134, 154, 155; *de seară*, 163, 174; *cel mare de miezul nopții*, 165; — *cel frumos*, 165; — *porcesc*, 170; — *din zori*, 174; *de dimineață*, 174; *luceferii mici*, 175; 174.

lume, s. sfârșitul —, 137.

lună, s., 2, 58 urm., 98, 105; cum a chiorit-o un cioban — cum s'a făcut, 13—15, 19, 22, 105 urm., 120, 127; ce-i în —, 87 urm.: — *veche* sau *nouă*, 147.

lunatec, adj. ce-i un —, 96.

lup, s., 25, 85; nume de stea. 163, 189

lupărie, s. nume de constelație. 175.

M.

Magdalena, s. Sf. —, 58, 98.

Maica Domnului, 58, nume de stea, 155.

mămăligă, s. cred., 99.

mânăstire, s. nume de constelație, 169.

mare, s. — cea fără slârșit, 37.

marfă, s., „gala”. nume de poveste, 44.

Maria, Sf. —, 58, 98.

mărișș, s. vrajă pentru —, 182.

merenzii, adj. pl., 143

Miercuri, s., 14.

mierlă, s. nume de stea. 175.

mireună, s., 144.

mireasă, s. cred., 33.

mocan, s. — din lună, 88.

Moldova. Moldovean, s., 191

mort, s. cred., 65, 83

moș, s. *moșii lui Sân-Toader*, 27.

N.

Nămiaz, s., 32.

nămiază, s., 32.

nămiez, s., 32

năprăor, s., 31.

năproor, s., 31.

nărod, s. căpială la oi; oile fac o beșicuță între coarne, ca o prună: n'are leac.

Necurat, s., drac, 33.

nămiaz, s., 32.

nesinchtși, v. refl., 4.

Nicola, s. *moș*. numele ariciului, 110.

Nicolae, s. Sf. —, 8, 26, 27.

Noie, s., 175.

noroc, s., 9, 39; — în chip de căne, 168; urare de în glumă:

Hai noroc și bucurie!

Ce-am vorbit, vorbă să fie!

nuc, s. când inflorește, 8.

nuntă, s. când nu se face, 85; zicală: [Nu se poate]

Nunta

Fără scurta!

O.

Oaie, s., 171.

oarbă, s. expresie: „să-mi dai cu oarba, dacă voui face altfel”.

obisteă, adj., 186.

ocol, s., nume de constelație 169.

ojină, s., 35.

ojiniță, s., 35.

olaturi, s. pl., 187.

om, s. — *lup*, 99

orb, s. *drumul orbilor*, 188.

ou, s., 71, 86

Ovidenie, s., 8, 29

P.

Paiu, s. *paiete* *Țiganului*, 188.
pământ, s. tainițele de sub —, 37.
pâne, s., *vrajă*, să crească —, 69, 70.
 71.
păr, s. cred., 81, 85.
parte, s. *noroc*, 9.
Paști, s. pl., 8, 27, 29, 102.
Pavel s., — din *lună*, 92, *Sf.* —, 93.
Pepelea, s., 164.
pepene, s. când să nu se samene —
 83.
Petru, s. *Sf.* —, 24, 93, 173
pește, s. *soarele* în *chip* de —, 21;
peștii, nume de *constelație*, 170.
piatră, s. — *scumpă*, din care s'a fă-
 cut *cerul*, 2.
picoteală, s., 100.
pișcă, v. refl. (despre *lună*), 62, 174-8
pișcătură, s., 62
ploaie, s. cred., 14, 34, 63, 66, 67, 96
plomădeț, s., 187
plop, s. *vrajă* cu —, 65.
ploșniță, s. *vraji* pentru *isgonirea*
 —, 75-9, 85, 87
plug, s. când se *pornește*, 86; nu-
 de *constelație*, 172.
plugușor, s. nume de *constelație*.
 163
Poloschița, s., 163.
pom, s. când să se *răsădească*, 84
popușou s. când crește *frumos*,
 171; semn de *rodire*, 30
porc, s. *porcii* *constelație*, 170
porcar s. nume de *stea*, 170.
porneală, s. *vezi* *ușă*.
porumbiță, s. nume de *stea*, 175.
post, s. de când sunt cele *patru*
posturi, 2 — *Sâmpetrului*, 171.
potop, s., 33.
potilic, adj., 140.
potrimnic, adj., 131.
potrivelnic, adj., 129.
prânșor, s., 31.
prânz, s., 31, 32

prânzișor, s., 31.
prânzuț, 31.
presădi, v., 123.
prevesti, v. refl. (despre *lună*) 62
pricoliciu, s., 99.
primini, v. refl. despre *lumină*, 75.
prisădi, v., 143.
privi, v., a — *inapoi* (despre *soare*),
 35.
Probejeni, s. pl., 8
puu, s. — de *găină*, 84.
puț, s. nume de *constelație*, 169;
cu jgheab, *constelație*, 169.

R.

Rac, s. cred. și nume de *constela-
 ție*, 171
rădioară, s., 144
răime, s. *răutate*, 5.
raiu, s. unde este, 6, 9, 15, 25, 29,
 133.
raliță, s. nume de *constelație*, 172.
rămburele, s. pl., 142.
rariță, s. nume de *constelație*, 172.
răsărire, s., 26.
răsărit, s., 26.
răsărită, s., 26.
răsăriș, s., 26.
răsboiu, s. semn de —, 12, 35, 102,
 158, 161, 176, 179.
răsboinic, s. — *roman*, nume de *stea*.
 172.
răscruce, s. — *cerului*, 32.
răsmertiță, s. *prevestire* de —, 102.
răutate, s. semn de — 12.
rază, s. nume de *stea*, 175.
râză, s. *lreanță*, 5.
regină, s. — *steleior*, nume de *stea*.
 165.
Remul, s., 171.
resmicile, pl., 131
Rohmani, s. pl., 39
Romil, s. nume de *stea*, 171.
Romul, s. nume de *stea*, 171.
rupe, v. a se — [*cioporul* de oi], a se

desface în alte ciopoare mai mici din pricina furtunilor. ploilor și a căldurilor mari (j. Vâlcea).

Rus. s., 37, 71, 84, 192.

rus. s. șfab, vrajă pentru isgonire. 79.

S. S.

Salcie, s., când înflorește, 8.

sămănătură, s. când să se facă, 83.

sâmcelă, v. refl., 26.

Sânzieni, s. pl., 27.

sănătate, s. cred., 9, 69, 70, 72, 86.

sâncelă, v. refl., 26.

Sân-Nicoară, s., 26.

Sân-Toader, s., 26.

Sânziene, s. pl., 29.

sărac, s., *stelele săracilor*, 157.

Sărb, s., 84, 86;—prefăcut în stea, 189.

șarpe, s. nume de stea, 170.

șburător, s. stea căzătoare, 176.

scăpat, s., 35.

scăpată, v., 145.

scăpătat, s., 35.

scăpătiș, s., 35.

scaun, s.—*lui Dumnezeu*, constelație, 169.

schindosi, v. corupție din *a chindisi*, 139.

șchiop, s. *calea șchiopilor*, 188.

șchiopi, v., 129.

scorpie, s. nume de constelație, 172.

scroafă, s.—*cu purcei*, constelație, 170.

scuteic, s. scutic, 5.

Seară, s. nume dat lunii, 60.

secetă, s., semn prevestitor de—, 67, 102, 179.

secere, s. craiu (lună nouă), 84; nume de constelație, 172.

șfab, s. vrajă pentru a isgoni—, 79.

șfințit, s., 35.

șfredel, s. nume de constelație, 172, 173, 175;—*mare*, constelație, 172;—*pământului* constelație, 170.

Simion, s.—*Stâlpnicul*, 3.

Sinziană, s. *Iana*, 120.

slozni, v. refl., 26.

smeu, s., 99; nume de stea, 165; stea căzătoare, 176.

smirnă, cred., 101.

soare, s., 2, 13 urm.; 61, 100, 105, 168,

105 urm., 154; asupra figurii ome-

nești din soare. cf. I. Bianu, *In-*

sămănări autografe scrise într-o carte

veche de Dosofteiu Mitropolitul Mol-

dovei, An Acad. Rom. Lit., XXXVI,

p. 153;—*în cap*, boală, 29;—*răsare*,

26; *soare-apune*, 35.

soarea-soarelui, s., 49.

soc, s., vrajă cu—, 65.

șoptă, s., zicală pentru cel ce șoptește... tare:

Șopta

Cât ciobola!

sof, s. vrajă pentru dobândirea de

—, 72.

spițelnic, s.—*mare*, constelație, 172;

—, *mic*, constelație, 175.

stafie, s., 99.

stâlp, s. *stâlpii cerului*, 2, 3; nume de stea, 163.

stânină, s. stână, țârlă (jud. Vâlcea)

stat, s., statură, 31.

stea, s., 175; cele patru stele sprijinoare ale pământului, 8; de când

sunt stele, 15, 105, 153, 154, 155;

—*căzătoare*, 103, 175;—*rătăciților*,

175; călcată de lună, 62; ursitoare,

110;—*făcute din ingeri*, 155;—

ciobanului, 163, 171;—*cu coadă*,—*cu*

coamă,—*comată*,—*luminoasă*, 179,

—*făcute din banii Jidovilor*, 157.

steajăr, s. nume de stea, 163.

Ștefan, s. cel din lună, 92.

strigoaică, s., 175.

strigoiu, s., 170; când umblă, 81;—

din lună, 92, 99.

sturz, s., nume de stea, 175.

sub-amează, adv. 32.

suliță, s., 31.
su-nimez, s., 35.
supără v. Spus și răspuns:
 —M'am suparat!
 —Mânâncă borș pipărat!
surcică, s., cred., 85.
surugi, s., nume de constelație.
 169.
șușui, v., 121.
svârcolac, s., 98.

T. Ț.

Tăcea, v. zicală:
 Dacă faci,
 Bubă faci;
 Dacă zici,
 Mai rău te strici.
țagără, s., nume de stea, 163.
țăgără, s., nume de stea, 163.
tainiță, s.,—ele pământului, 37.
tâlhar, s. cred., 68.
tămâie, s., 101.
tamjă, s., 135.
țap, s., nume de constelație, 172.
tărățe, s., 99.
țarc, s., nume de constelație, 169.
țarcălan, s., lună cu , 66.
Tatar, s. 101, 191.
taur, s., nume de constelație, 170.
telegă, s.—soarelui, 31.
Țigan, s. *calea—ului, patele—ului*, 188.
tindechi, v. corupție din *chindisi*, prin
 apropiere de *tindeche*, 129.
toacă, s.—din cer, 9; nume de con-
 stelație, 169.
toarce, v. cred., 100, 101.
toartă, s.—cerului, 23, 33.
toiag, s. *toiagele*, constelație, 172.
toi, s. stol. cârd [de păsărele]
Traian, s., 150, 165, 191; *drumul lui*,
 —, 188.
trăsnet, s., 165.
trăsură, s., nume de constelație, 169.
trăvesti, v. refl. (despre lună), 62.
Treisfete, s. pl. nume de constela-
 ție, 172.

trimite, v., 61.
Trisfete, s. pl., 172.
Trisfetețe, s. pl., 172.
Traian, s. *drumul sau calea lui—*, 188.
truncher, s., 87.
Turc, *Turcia*, s., 191.

U.

Ucigă-l-crucea, s., 159; nume de stea,
 163.
Ucigă-l-toaca, s., nume de stea, 163.
ucis, adj., bătut cumplit, 154.
Ucrainean, s., 7, 32, 84, 99, 176.
uib, s., 173.
ută, v. refl. a se—înapoi (despre
 soare), 35.
ujină, s., 35.
urs, s.—*mare—mic*, constelațiuni,
 163; nume de stea, 163.
ursă, s., nume de constelațiune, 163.
ursoaică, s. ursitoare, 110.
ușă, s. a băga oile la—, a le ocoli,
 a le strânge la olaltă, grămadă,
 la păscut, ca să se odihnească, ca
 să stea până când vor plecâ sin-
 gure,—*pân'* vor plecâ singure la
porneală".

V.

Vacă, s. cred., 86; vrajă pentru ma-
 nă, 186.
văcar, s., nume de constelație, 163,
 170.
Vâlca, *Vâlcu*, s., 102.
vale, s., de când sunt văile, 1.
vâlvă, s. când umblă, 81.
vamă, s., vămile văzduhului, 176.
vânt, s. semn de—, 12, 66, 67; cum
 s'a isvodit—14; feciorul vântului,
 47;—*turbat*, 49, 159; *împăratul vân-
 turilor*, 53; unde doarme, 24.—*cel
 vârticus*, 33.
vârcolac, s., 36, 60, 98.
vârcolag, s., 98.
Vârgolată, s., nume dat soarelui, 60.
vargălună, s., 81.
Vargat, s., nume dat soarelui, 60.

- vârgolună*, adj., 72.
vârsător, s., nume de constelație, 172.
Varvara, s. Sf.—, 25, 58, 98.
vărvărat, adj., 3.
Vasile s. Sf.—, 8, 9, 81.
veac, s. viață, 39.
vier, s. *vierii*, constelație, 170.
vierme, s. cred., 82
vin, s. apă prefăcută în—, 10, 166.
Vineri, s.—mare, 27.
vis, s. cred, 82.
vită, s., cred., 8, 10, 178.
vizitiu, s., nume de constelație, 169.
voghiu, s., boghiu, 186.
- vrajă*, s.—la soare, 40 2, la lună, 64; la stele, 182.
vreme, s. semne pentru felul—, 29, 30, 35, 67, 68;—*de apoi*, 173.
vultur, s.—*Domnului*, constelație, 166.
- Z.**
- Zăduh*, s., 34.
zăduf, s., 34.
zăpadă, s. cred., 85.
zăpușală, s., 34.
Zimzeana, s., 135.
zlugă s., slugă, 66.
zori, v., 26.
zorilă, s., nume de stea, 174.
zvârcolac, s. cred, 92.

CUPRINSUL

	Pag.
PREFAȚĂ .	III
PARTEA I. CERUL	1
PARTEA II. SOARELE.	
1. Soarele.	13
2. Povestea ciocârliei	42
3. Povestea florii-soarelui	49
4. Povestea cicoarii	56
PARTEA III. LUNA.	
1. Luna	58
2. Lună nouă	68
3. Lună plină	85
4. «Câte 'n lună, toate»	87
PARTEA IV. INTUNECIMILE DE SOARE ȘI DE LUNĂ.	98
PARTEA V. DRAGOSTEA SOARELUI PENTRU LUNĂ.	105
PARTEA VI. STELELE.	
1. Instelarea	133
2. Stelele	162
3. Stele căzătoare	175
4. Stelele cu coadă	179
5. Vrăjile la stele	182
PARTEA VII. DRUMUL ROBILOR	188
INDICE ȘI GLOSAR	193